

Cuprins

I Rezoluții, recomandări și avize

REZOLUȚII

Comitetul Economic și Social European

A 577-a sesiune plenară a Comitetului Economic și Social European, 22.3.2023-23.3.2023

2023/C 184/01	Rezoluția Comitetului Economic și Social European – „Uniți pentru democrație”	1
---------------	---	---

AVIZE

Comitetul Economic și Social European

A 577-a sesiune plenară a Comitetului Economic și Social European, 22.3.2023-23.3.2023

2023/C 184/02	Avizul Comitetului Economic și Social European – „Planul de acțiune pentru tineret în cadrul acțiunii externe a UE 2022-2027” (aviz din proprie inițiativă)	5
2023/C 184/03	Avizul Comitetului Economic și Social European – „Rolul tinerilor în tranziția verde” (Aviz exploratoriu la solicitarea Președinției suedeze)	13
2023/C 184/04	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Construcțiile din lemn pentru reducerea emisiilor de CO ₂ în sectorul construcțiilor” (aviz exploratoriu la solicitarea președinției suedeze a Consiliului)	18

III Acte pregătitoare

Comitetul Economic și Social European

A 577-a sesiune plenară a Comitetului Economic și Social European, 22.3.2023-23.3.2023

2023/C 184/05	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor măsuri pentru un nivel ridicat de interoperabilitate a sectorului public în întreaga Uniune (Actul privind Europa interoperabilă)” [COM(2022) 720 final – 2022/0379 (COD)] și privind „Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind o politică consolidată de interoperabilitate a sectorului public – Conectarea serviciilor publice, sprijinirea politicilor publice și furnizarea de beneficii publice – Către o «Europă interoperabilă»” [COM(2022) 710 final]	28
2023/C 184/06	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind armonizarea anumitor aspecte ale normelor de drept în materie de insolvență [COM(2022)702 final – 2022/0408 (COD)]	34
2023/C 184/07	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 6/2002 al Consiliului privind desenele sau modelele industriale comunitare și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 2246/2002 al Comisiei [COM(2022) 666 final – 2022/0391 (COD)] și privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția juridică a desenelor și modelelor (reformare) [COM(2022) 667 final – 2022/0392 (COD)]	39
2023/C 184/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu – Raport pe 2022 de analiză prospectivă strategică –Corelarea tranziției verzi și a celei digitale în noul context geopolitic [COM(2022) 289 final]	45
2023/C 184/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Banca Centrală Europeană și Comitetul Economic și Social European – O cale către un sistem de compensare mai puternic la nivelul UE [COM(2022) 696 final] și propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentelor (UE) nr. 648/2012, (UE) nr. 575/2013 și (UE) 2017/1131 în ceea ce privește măsurile de diminuare a expunerilor excesive față de contrapărți centrale din țări terțe și de sporire a eficienței piețelor de compensare din Uniune [COM(2022) 697 final – 2022/0403 (COD)]	49
2023/C 184/10	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2011/16/UE privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal [COM(2022) 707 final – 2022/0413 (CNS)]	55
2023/C 184/11	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu pe tema „Către o directivă privind aplicarea de sancțiuni penale pentru încălcarea măsurilor restrictive impuse de Uniune” [COM(2022) 249 – final], privind propunerea de decizie a Consiliului privind adăugarea încălcării măsurilor restrictive ale Uniunii în domeniile criminalității prevăzute la articolul 83 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene [COM(2022) 247 – final], și privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind definirea infracțiunilor și a sancțiunilor pentru încălcarea măsurilor restrictive ale Uniunii [COM(2022) 684 – final]	59
2023/C 184/12	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de recomandare a Consiliului privind un venit minim adecvat care să asigure incluziunea activă [COM(2022) 490 – 2022/0230 (NLE)]	64
2023/C 184/13	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind standardele aplicabile organismelor de promovare a egalității de tratament și a egalității de șanse între femei și bărbați în materie de încadrare în muncă și de ocupare a forței de muncă [COM(2022) 688 final – 2022/0400 (COD)] și propunerea de directivă a Consiliului privind standardele aplicabile organismelor de promovare a egalității în domeniul egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, în domeniul egalității de tratament în materie de încadrare în muncă și de ocupare a forței de muncă, indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală și în domeniul egalității de tratament între femei și bărbați în materie de securitate socială și în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii și de eliminare a articolului 13 din Directiva 2000/43/CE și a articolului 12 din Directiva 2004/113/CE [COM(2022) 689 final – 2022/0401 (APP)]	71

2023/C 184/14	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Revizuirea planului de acțiune al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră [COM(2022) 581 final]	78
2023/C 184/15	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a unui cadru de certificare al Uniunii pentru eliminările de dioxid de carbon [COM(2022) 672 final – 2022/0394 (COD)]	83
2023/C 184/16	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Starea uniunii energetice în 2022 [în temeiul Regulamentului (UE) 2018/1999 privind guvernanta uniunii energetice și a acțiunilor climatice] [COM(2022) 547 final]	88
2023/C 184/17	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Digitalizarea sistemului energetic – Planul de acțiune al UE [COM(2022) 552 final]	93
2023/C 184/18	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 98/24/CE a Consiliului și a Directivei 2004/37/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește valorile-limită pentru plumb, compuși anorganici ai acestuia și diizocianați [COM(2023) 71 final – 2023/0033 (COD)]	101
2023/C 184/19	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2012/19/UE privind deșeurile de echipamente electrice și electronice (DEEE) [COM(2023) 63 final – 2022/025 (COD)]	102
2023/C 184/20	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2014/65/UE pentru a face piețele publice de capital din Uniune mai atractive pentru întreprinderi și pentru a facilita accesul la capital al întreprinderilor mici și mijlocii și de abrogare a Directivei 2001/34/CE [COM(2022) 760 final – 2022/0405 (COD)]; propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind structurile de acțiuni cu drepturi de vot multiple din societățile care solicită admiterea acțiunilor lor la tranzacționare pe o piață de creștere pentru IMM-uri [COM(2022) 761 final – 2022/0406 (COD)] și propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentelor (UE) 2017/1129, (UE) nr. 596/2014 și (UE) nr. 600/2014 pentru a face piețele publice de capital din Uniune mai atractive pentru întreprinderi și a facilita accesul la capital al întreprinderilor mici și mijlocii [COM(2022) 762 final – 2022/0411 (COD)]	103
2023/C 184/21	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Asigurarea disponibilității și accesibilității prețurilor îngrășămintelor [COM(2022) 590 final]	109

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

REZOLUȚII

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 577-A SESIUNE PLENARĂ A COMITETULUI ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN,
22.3.2023-23.3.2023

Rezoluția Comitetului Economic și Social European – „Uniți pentru democrație”

(2023/C 184/01)

Raportori: **Stefano MALLIA (MT-I)**

Oliver RÖPKE (AT-II)

Séamus BOLAND (IE-III)

Temei juridic	Articolul 50 din Regulamentul de procedură
Data adoptării în sesiunea plenară	23.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului	
(voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	181/0/5

Redresarea în urma pandemiei, valorile democratice, spațiul civil, libertatea mass-mediei, diversitatea și democrația liberală sunt tot atâtea elemente supuse presiunii de ambele părți ale frontierelor UE și care s-au deteriorat de la începutul războiului pe solul european: mai puțin de 50 % din populația lumii trăiește într-un sistem democratic.

În contextul în care lumea continuă să fie martoră a războiului atroc din Ucraina și a consecințelor sale devastatoare pe plan umanitar, social și economic, CESE lansează un apel la consolidarea democrației și a valorilor democratice.

Mobilizarea extraordinară a organizațiilor societății civile din Uniunea Europeană, care oferă asistență umanitară, logistică și medicală populației ucrainene, a demonstrat, de asemenea, importanța unei societăți civile bine conectate, eficiente și dinamice. Dincolo de Ucraina, asistăm, de asemenea, la apariția unor mișcări locale care luptă pentru democrație în Iran, Belarus și Moldova. Consolidarea acestora înseamnă consolidarea democrațiilor.

În prezent, este mai important ca niciodată să investim pentru a consolida reziliența democrațiilor și capacitatea lor de a proteja drepturile noastre fundamentale, de a construi pace și stabilitate pe termen lung și, în cele din urmă, de a asigura prosperitate pentru toți.

Nu există nicio îndoială că ar trebui să inițiem un proces de reflecție comună cu privire la noi abordări pentru consolidarea structurilor democrației participative. O societate civilă puternică, independentă și diversificată este mai importantă ca niciodată; acesteia îi revine un rol esențial în garantarea unei cetățenii active și a unei democrații reziliente în măsură să protejeze statul de drept, drepturile fundamentale, libertatea de exprimare și integritatea modului nostru de viață democratic. Democrația în UE este legată în mod intrinsec și irevocabil de noțiunile de egalitate, justiție, respectarea drepturilor omului și nediscriminare, astfel cum se prevede la articolul 2 din TUE.

În aceste vremuri de schimbări și provocări complexe, democrația deliberativă/participativă poate face parte dintr-o viziune mai amplă a schimbării sistemice care se impune. Numeroase exemple arată că, dacă sunt puse în aplicare în mod eficace, acestea le pot permite factorilor de decizie să ia decizii dificile cu privire la problemele de politică publică cele mai complexe și pot spori, totodată, încrederea între cetățeni și guverne. Condiția prealabilă este să se garanteze că se ține seama de diversitatea opiniilor și de dreptul cetățenilor de a le exprima în mod liber. Cu toate acestea, democrația participativă nu este un panaceu. Societățile democratice se confruntă cu numeroase provocări care necesită metode diferite de participare. Prin urmare, guvernarea democratică necesită utilizarea de mecanisme diferite în scopuri diferite, pentru a valorifica punctele forte și punctele slabe ale fiecăruia dintre ele.

Trebuie să căutăm împreună un nou echilibru între democrația reprezentativă, democrația participativă și democrația directă.

Concluziile Conferinței privind viitorul Europei (CoFoE) privind democrația europeană din 9 mai 2022, în special propunerile 36 și 39, **stabilesc obiectivele de creștere a participării cetățenilor și de consolidare a structurilor democrației participative și acțiunilor deliberative**. Având în vedere rezultatele Conferinței privind viitorul Europei și rolul important pe care îl joacă deja Comitetul Economic și Social European (CESE), acesta ar dori să prezinte diverse opțiuni care ar putea oferi un model pentru reforme instituționale care să servească cel mai bine obiectivelor sale.

În acest context și pe baza concluziilor inițiativei „Zilele societății civile” – ediția 2023, Comitetul Economic și Social European (CESE):

1. solicită punerea în aplicare efectivă a articolului 11 din TUE, și anume a unei **strategii europene privind societatea civilă** și a unui statut european al asociațiilor, pentru a conecta diferitele elemente constitutive ale unui spațiu cu adevărat stimulat și incluziv, cu scopul de a reînnoi angajamentul și de a pune în aplicare un dialog civil structurat între toate instituțiile UE, inclusiv prin invitarea societății civile organizate la summituri sociale și conferințe la nivel înalt, în special. Dacă se dorește o implicare mai semnificativă și mai amplă a sectorului societății civile, resursele sunt, de asemenea, importante. Sunt necesare oportunități de finanțare mai bune și cadre de politică echitabile și transparente pentru organizațiile societății civile, inclusiv protecția transfrontalieră, pentru a consolida capacitatea și reziliența tuturor acestor organizații, inclusiv a organizațiilor de tineret, a sectorului economiei sociale și a celui al voluntariatului, precum și accesul la resurse flexibile și durabile, fie ele private sau publice;
2. subliniază necesitatea de a consolida rolul-cheie al societății civile organizate și al partenerilor sociali în sprijinirea democrației deliberative, completând democrația reprezentativă, pentru a consolida în continuare dialogul civil în toate statele membre și la nivelul UE. Forța și puterea democrațiilor europene se bazează pe o cooperare solidă și la scară largă între UE și statele sale membre, care trebuie să contribuie la consolidarea capacității organizațiilor societății civile, întrucât organizațiile societății civile independente sunt „gardieni ai binelui comun”, jucând un rol esențial în identificarea soluțiilor durabile, promovarea inovațiilor societale și consolidarea încrederii reciproce în cadrul societăților. Organizațiile societății civile contribuie, de asemenea, la identificarea proceselor, la oferirea de expertiză pentru a spori diversitatea dezbaterilor și la facilitarea democrației participative, astfel cum se prevede în tratate;
3. solicită o abordare holistică și bazată pe cooperare în ceea ce privește educația și formarea, pentru a face față provocărilor actuale. O politică europeană în materie de competențe ar trebui concepută în colaborare cu organizațiile societății civile și cu partenerii sociali, care dispun de capital politic, de cunoștințe concrete și o înțelegere a nevoilor și deficiențelor actuale; în acest context, solicită ca anul 2025 să fie desemnat Anul european al voluntariatului, deoarece acestui sector îi revine un rol esențial în dezvoltarea competențelor informale;
4. subliniază că competențele transversale reprezintă adevărata coloană vertebrală a unei democrații participative și deliberative: cooperarea, gândirea critică, soluționarea problemelor, gestionarea democratică și colectivă, soluționarea conflictelor, educația civică și educația în domeniul mass-mediei. Aceste competențe sunt esențiale pentru combaterea tendințelor antidemocratice, promovarea valorilor europene și depășirea decalajelor socioeconomice și politice actuale, permițând în același timp organizațiilor societății civile și partenerilor sociali să elaboreze în comun politici prin mijloace consultative sau participative pentru a realiza obiectivele de responsabilitate, transparență și cetățenie activă;
5. se angajează să contribuie la dezvoltarea în continuare a unor instrumente menite să consolideze democrația participativă și deliberativă, cum ar fi Inițiativa cetățenească europeană și consultările publice online ale UE, care trebuie să fie pe deplin accesibile și comunicate publicului larg;
6. subliniază importanța alegerilor europene din 2024 și a rolului esențial al organizațiilor societății civile în încurajarea participării alegătorilor și a sentimentului proeuropean, precum și în combaterea absenteismului și a dezinformării. CESE solicită familiilor politice europene să sublinieze, în manifestele lor electorale, rolul organizațiilor societății civile în consolidarea vieții democratice;

7. își reiterează disponibilitatea, împreună cu organizațiile societății civile în sens mai larg și cu instituțiile UE, de a juca un rol de mediator pentru a dezbate proiectul european cu cetățenii, fără a se limita la cei deja convinși, și de a se adresa acestora în comunitățile, teritoriile, orașele și satele lor. Prin urmare, este esențial să se creeze posibilități de participare la dezbaterile publice și să se promoveze o cultură a participării la toate nivelurile;
8. Comisia ar trebui să prevadă, în organigrama sa, desemnarea unor persoane responsabile cu dialogul civil și ar trebui să încurajeze statele membre să consolideze structurile de dialog civil, sprijinind crearea unor astfel de structuri acolo unde ele nu există încă, prin mobilizarea de fonduri europene. Această inițiativă ar crește gradul de sensibilizare a opiniei publice și ar îmbunătăți calitatea dialogului civil, ajutând astfel Comisia și statele membre să înțeleagă mai bine beneficiile pe care un dialog civil eficace le poate aduce procesului de elaborare a politicilor. În plus, dialogul civil ar fi consolidat prin activități de cercetare și monitorizare, care să conducă la identificarea și schimbul de bune practici;
9. subliniază, în acest sens, că implicarea tinerilor și a organizațiilor de tineret este deosebit de importantă pentru a mobiliza persoanele care votează pentru prima dată și tinerii alegători. Pentru a obține o reprezentativitate deplină, este necesar să se sprijine soluții care să permită o implicare largă și să promoveze egalitatea de șanse în această privință. Este necesar să se ajungă la persoanele care se află cel mai departe de centrele decizionale și să se inițieze discuții cu acestea. O mai mare participare la nivel local pare a fi o necesitate;
10. invită, totodată, Parlamentul European, Consiliul European și statele membre să modifice de urgență Actul electoral din 1976, pentru a clarifica principiile caracterului universal, direct și secret al alegerilor. Acest lucru ar permite punerea în aplicare a standardelor în întreaga UE, garantând astfel dreptul de vot al persoanelor cu handicap.

Pe baza recomandărilor de mai sus și a Conferinței privind viitorul Europei, CESE:

11. consideră că protocolul de cooperare cu Comisia Europeană recent semnat (la 27 octombrie 2022) reprezintă un angajament politic reînnoit de a contribui la agenda politică europeană și la principalul scop, obiectivele⁽¹⁾ și aspirațiile Europei, și anume realizarea unei Uniuni Europene competitive, prospere din punct de vedere economic, favorabile incluziunii sociale și durabile din punctul de vedere al mediului, asigurând în același timp că tranziția către neutralitatea climatică, digitalizare și schimbări demografice este echitabilă și justă din punct de vedere social, și asigurând succesul Pactului verde european și al deceniului digital 2030 pentru toți europenii. Uniunea Europeană trebuie, de asemenea, să fie ghidată de Pilonul european al drepturilor sociale și de o agendă privind competitivitatea, foaia de parcurs politică care garantează că nimeni nu este lăsat în urmă;
12. este pregătit – și, acum mai mult ca niciodată, are legitimitatea – să acționeze ca o platformă esențială pentru participarea cetățenilor și a societății civile organizate, inclusiv a viitoarelor grupuri de dezbateri ale cetățenilor. Rolul unei astfel de platforme ar fi acela de a multiplica efectul consultărilor în curs cu cetățenii organizate de Comisia Europeană și de alte instituții și, de asemenea, de a colecta în mod sistematic feedback de la societatea civilă organizată europeană cu privire la toate prioritățile și politicile majore ale agendei politice europene. Acest lucru va contribui la consolidarea încrederii publicului în proiectul și instituțiile UE, oferindu-le cetățenilor un rol efectiv în procesul decizional public. CESE ar urma să joace rolul de gazdă care să ghideze, să supravegheze, să conceapă, să organizeze, să desfășoare și să faciliteze procesele deliberative, cu ajutorul unor experți externi și al unor reprezentanți ai organizațiilor societății civile. Această ofertă se bazează, în special, pe raportul final al Conferinței privind viitorul Europei din 9 mai 2022, care solicită în mod explicit „întări[rea] rolul[ui] instituțional al Comitetului și [...] capacita[rea] [sa] în calitate de facilitator și garant al activităților de democrație participativă, cum ar fi dialogul structurat cu organizațiile societății civile și grupurile de dezbateri ale cetățenilor”. În acest context, recomandările formulate în avizele din proprie inițiativă ale CESE și în avizele exploratorii solicitate de Comisie ar trebui revizuite prin evaluări ale politicilor UE, după caz;
13. consideră că grupurile de dezbateri ale cetățenilor și consultările organizațiilor societății civile s-ar putea concentra pe stabilirea de priorități, cum ar fi pregătirea programului de lucru al Comisiei, sau ar putea fi legate de ciclul de viață al principalelor priorități legislative. Contribuția cetățenilor ar putea fi cea mai utilă în etapa prelegislativă, pentru a delibera și a formula recomandări înaintea anumitor propuneri (legislative) importante. În acest scop, consultările grupurilor de dezbateri ale cetățenilor și ale organizațiilor societății civile ar putea avea loc pe baza unei foi de parcurs și a unui calendar anuale, stabilite de CESE în cooperare cu instituțiile europene. Aceasta ar putea include solicitări specifice din partea Comisiei Europene, a Parlamentului European, a Consiliului Uniunii Europene sau a CESE însuși, din proprie inițiativă sau la inițiativa organizației sale partener, Comitetul European al Regiunilor;
14. reafirmă că ciclul de activitate ar putea începe odată cu discursul privind starea Uniunii și cu declarația de intenție, în perspectiva programului de lucru anual al Comisiei Europene pentru anul următor. Consultările ar avea loc în prima jumătate a anului următor;

⁽¹⁾ Articolele 2 și 3 din Tratatul privind Uniunea Europeană.

15. ca o completare a instrumentelor de consolidare a statului de drept, va continua să propună altor instituții ale UE instituirea unui forum anual al UE privind drepturile fundamentale, drepturile omului și statul de drept. Acest forum va îmbunătăți monitorizarea, permițându-le factorilor de decizie ai UE să primească alerte timpurii din partea societății civile organizate și a organizațiilor locale din toate statele membre ale UE cu privire la punerea în aplicare deplină și transparentă a articolului 2 din TUE. În plus, Comitetul solicită Comisiei Europene să includă un capitol privind societatea civilă în viitoarea revizuire a Planului de acțiune pentru democrația europeană. CESE va juca, de asemenea, un rol important în monitorizarea proceselor de aderare a țărilor candidate și va facilita o dezbatere constructivă cu părțile implicate, pentru a garanta respectarea valorilor europene, inclusiv a celor care privesc minoritățile naționale și etnice;

16. va lansa o săptămână europeană a societății civile, pentru a consolida rolul său de Casă a societății civile europene și pentru a extinde sfera de acțiune a inițiativelor sale emblematice, cum ar fi Zilele societății civile, Ziua inițiativei cetățenești europene, manifestarea „Europa ta, părerea ta! (*Your Europe, Your Say!* – YEYS) și Premiul CESE pentru societatea civilă. Această inițiativă va aduce laolaltă actori-cheie din cadrul organizațiilor europene și naționale ale societății civile și va oferi un forum de dialog pe teme de interes pentru actorii societății civile la nivel european. CESE va încerca să consolideze activitatea la nivel local pentru a se adresa cât mai mult posibil celor care au posibilități limitate de a participa la dezbaterile pe teme europene și pentru a se asigura că vocile lor sunt luate în considerare în procesele decizionale.

Bruxelles, 23 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

AVIZE

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 577-A SESIUNE PLENARĂ A COMITETULUI ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN,
22.3.2023-23.3.2023

Avizul Comitetului Economic și Social European – „Planul de acțiune pentru tineret în cadrul acțiunii externe a UE 2022-2027”

(aviz din proprie inițiativă)

(2023/C 184/02)

Raportor: **Michael McLOUGHLIN**

Coraportoare: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Decizia Adunării Plenare	22.9.2022
Temei juridic	Articolul 52 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	6.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	157/0/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. Deși salută Planul de acțiune pentru tineret în cadrul acțiunii externe a UE, Comitetul Economic și Social European (CESE) subliniază că ar putea apărea provocări în ceea ce privește introducerea și punerea sa în aplicare, care vor trebui monitorizate și supravegheate. CESE își exprimă dorința de a se implica activ în implementarea Planului de acțiune pentru tineret.

1.2. CESE este de părere că expertiza și experiența organizațiilor de tineret din UE și din întreaga lume reprezintă o resursă valoroasă pentru punerea în aplicare a planului, atât pentru Comisia Europeană, cât și pentru delegațiile UE. De asemenea, consideră că întregul personal al UE care lucrează cu tinerii ar trebui să dispună de competențe de bază în domenii precum spațiile favorabile tinerilor, abilitățile în materie de consultare și metodologia activităților pentru tineret.

1.3. CESE ar dori ca, în timpul punerii în aplicare, să se acorde o atenție constantă celor mai marginalizați tineri, inclusiv tinerilor cu handicap, iar toate activitățile care vizează asumarea rolului de lider să fie completate de axarea în egală măsură pe furnizarea de sprijin pentru tineret la nivel local, în comunitățile locale. Procesele de asumare a rolului de lider și de participare ar trebui proiectate astfel încât să asigure implicarea comunităților locale și procese ascendente, pentru ca noii lideri să fie bine conectați la realitatea de zi cu zi.

1.4. CESE subliniază că colectarea și monitorizarea datelor reprezintă o provocare majoră pentru punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru tineret și că ar trebui să existe rapoarte periodice din partea Comisiei Europene, a Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE), a agențiilor relevante care beneficiază de finanțare și a organizațiilor societății civile (OSC), în concordanță cu cartografierea și analiza lacunelor din datele internaționale privind tineretul, întreprinsă recent de Comisia Europeană ⁽¹⁾.

1.5. CESE salută și încurajează legăturile cu activitatea Organizației Națiunilor Unite (ONU) și a agențiilor sale în acest domeniu, în special în ceea ce privește Agenda privind tineretul, pacea și securitatea și orice sinergie cu Comitetul ONU pentru drepturile copilului.

1.6. CESE este de părere că politicile emblematiche ale UE pentru tineret, precum Erasmus+ și Garanția pentru tineret, pot fi utile pentru munca în domeniul implicării tinerilor și al politicilor de tineret. Atunci când se utilizează astfel de structuri, ar trebui să se acorde atenție independenței procedurilor de candidatură și unor aspecte precum vizele și limbile.

1.7. CESE recomandă Consiliului UE să încurajeze statele membre ale Uniunii să își instituie propriile planuri axate pe probleme similare cu cele abordate de Planul de acțiune pentru tineret și să lucreze în parteneriat cu societatea civilă, în special cu organizațiile de tineret. În plus, ar trebui valorificate și îmbunătățite legăturile existente și parteneriatele cu societatea civilă între statele membre ale UE și țările vizate, în special între organizațiile de tineret.

1.8. De asemenea, CESE recomandă ca țările vizate să fie încurajate și să primească instrumentele necesare pentru a-și crea propriile politici concrete în domeniul tineretului și consilii naționale ale tineretului sau alte organisme echivalente. În același timp, Comisia ar trebui să se ghideze după principiile drepturilor omului atunci când sprijină țările vizate.

1.9. CESE este de părere că ar trebui stabilite legături între Planul de acțiune pentru tineret și Anul european al competențelor, pentru a asigura prioritizarea acestor activități în țările partenere.

1.10. Comitetul este de părere că activitățile axate pe educație ar trebui să se centreze pe egalitate, în special pe protecția tinerelor fete, și că strategiile ar trebui să asigure implicarea categoriilor la care se ajunge cel mai greu. Toate oportunitățile privind bursele ar trebui să fie deschise, transparente și să prevadă metode gândite special pentru a-i încuraja pe cei la care se ajunge cel mai greu.

1.11. CESE este convins că ar trebui stimulată participarea civică în cadrul tuturor OSC, precum organizațiile de tineret, sindicatele și asociațiile tinerilor antreprenori.

1.12. CESE este de părere că politica comercială a UE trebuie să își analizeze impactul și legătura cu tineretul, mai ales în cadrul capitolelor privind comerțul și durabilitatea și al acordurilor de parteneriat economic.

1.13. CESE recomandă dezvoltarea unor servicii comunitare specifice de sănătate mintală pentru tineri, precum și a unor obiective atât cantitative, cât și calitative în ce privește îmbunătățirea sănătății mintale, în vederea activităților desfășurate cu tineretul în cadrul acțiunii externe, în conformitate cu studiul Comisiei Europene.

1.14. CESE consideră că lupta împotriva muncii copiilor ar trebui să fie o parte importantă a Planului de acțiune pentru tineret, astfel încât, în secolul 21, acest fenomen să devină de domeniul trecutului.

2. Context: activitățile relevante ale CESE

2.1. În octombrie 2018, CESE și-a adoptat avizul privind noua Strategie a UE pentru tineret ⁽²⁾, evidențiind nevoia unei abordări transsectoriale în ceea ce privește tineretul și nevoia de a se acorda o atenție sporită ocupării forței de muncă, sănătății mintale, egalității și educației. De asemenea, el a subliniat importanța politicilor de acțiune externă ale UE în această privință.

⁽¹⁾ Kalantaryan, S., McMahon, S. și Ueffing, P., *Youth in external action* [Tineretul în cadrul acțiunii externe], JRC130554, Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, 2022.

⁽²⁾ JO C 62, 15.2.2019, p. 142.

2.2. În septembrie 2020, CESE a adoptat avizul pe tema „Către un angajament structurat al tinerilor privind clima și durabilitatea în procesul decizional al UE”⁽³⁾. De asemenea, el a solicitat instituirea unor mese rotunde privind implicarea tineretului în acțiuni legate de climă și sustenabilitate, includerea unui delegat pentru tineret în delegația oficială a UE la reuniunile Conferinței părților la Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice (COP CCONUSC) și includerea vocilor tinerilor în avizele CESE privind clima și sustenabilitatea.

2.3. În avizul pe tema „Politica de tineret în Balcanii de Vest, ca parte a Agendei de inovare pentru Balcanii de Vest”⁽⁴⁾, adoptat în iulie 2022, CESE a invitat guvernele țărilor din Balcanii de Vest să urmeze principalele documente ale UE referitoare la politica de tineret și să investească în continuare în politici de tineret bazate pe dovezi, care să abordeze provocările în ceea ce privește dezvoltarea tineretului și să asigure alocări bugetare suficiente și transparente.

2.4. CESE se află într-o poziție privilegiată pentru a înlesni implicarea rețelelor de tineret. El a instituit un grup de coordonare pentru Anul European al Tineretului care a primit mandatul de a consolida cooperarea cu organizațiile de tineret și cu tinerii în timpul Anului European al Tineretului și ulterior, și de a coopera cu celelalte instituții ale UE și cu OSC pentru a asigura o mai bună integrare transversală a tinerilor în activitățile lor de zi cu zi. În septembrie 2022, CESE a adoptat avizul „Testul UE pentru tineret”⁽⁵⁾ și a solicitat o participare mai structurată, mai semnificativă și mai specifică a tinerilor.

3. Observații generale privind Planul de acțiune pentru tineret

3.1. CESE salută călduros Comunicarea comună „Planul de acțiune pentru tineret în cadrul acțiunii externe a UE pentru perioada 2022-2027”, care marchează un pas important în ceea ce privește acțiunea externă și politica pentru tineret, recunoscând potențialele sinergii, îndelung așteptate, dintre cele două politici. În plus, în cadrul Anului European al Tineretului, o astfel de evoluție indică și o recunoaștere a faptului că tineretul și viețile tinerilor sunt aspecte transversale pentru toate nivelurile de politică, iar situația acestui grup trebuie luată în considerare în toate activitățile de politică, nu numai în domeniile „tradiționale” asociate tineretului.

3.2. Războiul din Ucraina are în continuare un impact puternic asupra populației civile, mai ales a copiilor, adolescenților și tinerilor. În Ucraina, dar și în alte zone din lume afectate de conflicte, Planul de acțiune pentru tineret ar trebui să își propună să îmbunătățească reziliența tinerilor, să sprijine implicarea lor ca cetățeni și să îi ajute devină agenți ai schimbării în comunitățile lor, mai ales în vederea redresării după încheierea conflictului.

3.3. De asemenea, comunicarea este plasată în mod pertinent în contextul lumii post-COVID-19 și recunoaște că tinerii, educația lor și libertatea lor de circulație au avut cel mai mult de suferit în cursul acestei crize. Impactul pandemiei de COVID-19 asupra tinerilor, deși recunoscut în Europa, a fost mai puțin analizat în alte locuri de pe mapamond, mai ales în țările în curs de dezvoltare și în cele fragile.

3.4. În esență, susținem ideea ca toate politicile interne legate de tineret să poată fi transpuse în relațiile noastre externe, în funcție de contextele locale/regionale concrete în care se desfășoară acțiunea externă. În acest context, suntem în favoarea ideii ca testul pentru tineret pentru politicile UE să fie, de asemenea, recomandat celor care pun în aplicare Planul de acțiune pentru tineret.

3.5. De asemenea, CESE salută faptul că Planul de acțiune pentru tineret se inspiră din Pilonul european al drepturilor sociale și din Planul de acțiune al UE privind drepturile omului și democrația, care subliniază necesitatea unei participări egale, depline și semnificative a tineretului la viața publică și politică. Deși se află în prim-planul schimbării, tinerii rămân mult prea adesea subreprezențați, ceea ce contravine drepturilor lor fundamentale. CESE apreciază Planul de acțiune pentru tineret pentru nivelul său ridicat de ambiție și pentru că pune în mod clar accentul pe acțiuni concrete. De asemenea, Comitetul apreciază că planul recunoaște dimensiunile intergeneraționale ale provocărilor globale actuale.

3.6. Comunicarea reunește toate principalele activități de politică legate de tineret din diferite domenii. În punerea sa în aplicare, va fi important să existe o supraveghere cuprinzătoare, mai ales în condițiile existenței unei game variate de agenții de punere în aplicare și a diversității politicilor implicate. Aceste eforturi ar trebui să implice, de asemenea, persoanele responsabile pentru tineret și educație, organizațiile de tineret și tinerii înșiși, precum și organizațiile donatoare și alte organisme naționale ale statelor membre ale UE, agențiile finanțate și organizațiile societății civile. În mod similar, punerea în aplicare va trebui să ia în considerare diferitele surse financiare și diferiții actori și indicatori implicați. Per ansamblu, aceasta va constitui o provocare, dar dacă sistemul de supraveghere va fi eficace, el va da rezultate și ar putea fi un model de punere în aplicare în comun a politicilor.

⁽³⁾ JO C 429, 11.12.2020, p. 44.

⁽⁴⁾ JO C 443, 22.11.2022, p. 44.

⁽⁵⁾ JO C 486, 21.12.2022, p. 46.

3.7. Trebuie îmbunătățită colectarea datelor pentru tineret în aproape toate domeniile de acțiune externă. Punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru tineret trebuie să se concentreze asupra acestui domeniu dificil, astfel cum se recunoaște în cartografierea și analiza lacunelor din datele internaționale privind tineretul, întreprinsă recent de Comisia Europeană. Dezagregarea realizărilor și a rezultatelor și diferențierea contribuției exacte a fiecărui program sau a fiecărei inițiative la un anumit rezultat pot constitui un demers dificil. Prin urmare, toate intervențiile care implică tineretul vor necesita o analiză longitudinală.

3.8. UE și toate instituțiile sale ar trebui să colaboreze cu Regatul Unit pentru a se asigura că tineretul și organizațiile de tineret din această țară nu vor fi privați de spiritul cooperării și al învățării interculturale și de experiența dobândită de pe urma Erasmus+ și a tuturor celorlalte forme de cooperare. Ar trebui să se exploreze toate oportunitățile de optimizare a potențialului de reconstruire a relațiilor cu organizațiile societății civile din Regatul Unit și să se conceapă și să se promoveze altele noi ⁽⁶⁾.

Asumarea rolului de lider și participarea

3.9. Planul de acțiune pentru tineret se concentrează într-o măsură considerabilă pe asumarea rolului de lider și participare. Această abordare este binevenită și perfect aliniată la bunele practici ale activităților cu tineretul. Cu toate acestea, CESE consideră că va fi nevoie de o abordare foarte riguroasă și deliberativă pentru a implementa în continuare o astfel de abordare în acțiunea externă a UE. Chiar și în interiorul UE și al statelor sale membre, încă mai avem mult de lucru în ceea ce privește practicile participative, în pofida depunerii unor eforturi semnificative. În general, spiritul de lider în rândul tineretului se cultivă prin activități eficiente la nivel local, într-un mediu favorabil. Acestea, la rândul lor, formează tineri care își pot exprima punctul de vedere, dar pe baza legăturilor cu persoanele de vârsta lor și a experienței în abordarea unor probleme locale precum mediul, transporturile, educația, sănătatea mintală, asistența socială și multe altele. Deseori, această activitate este facilitată de OSC. Sperăm că programele tematice privind societatea civilă, drepturile omului și democrația se pot axa pe aceste nevoi.

3.10. Pentru a ajunge la bune practici în acest domeniu trebuie să fie prezenți o serie de factori asociați. Programul Erasmus+ urmărește în continuare să prioritizeze tinerii cu mai puține oportunități, recunoscând de fapt că până și un program de prim ordin mai are încă multe de făcut în această privință. În domeniul contactelor interpersonale și al mobilității, aspecte administrative precum vizele joacă un rol decisiv în asigurarea unei experiențe de calitate pentru participanți, fiind nevoie de o abordare comună. Atunci când sunt transpuse în țările în curs de dezvoltare, fragile sau chiar totalitare, aceste provocări devin și mai dificil de depășit. În cele din urmă, toate activitățile de asumare a rolului de lider și de participare avute în vedere trebuie să valorifice experiențele de la nivel local și pe cele din cadrul comunității.

3.11. Trebuie să avem grijă să nu inversăm procesul, lucrând mai întâi cu „liderii” în absența oricărui efect de mobilizare asupra nivelului local. Finanțatorii și organizațiile neguvernamentale internaționale nu pot crea acest spirit de conducere, fiind necesar să se asigure legături de calitate cu nivelul local. Prin urmare, avem nevoie de o selecție transparentă și de metode și mecanisme de protecție deschise și incluzive împotriva capturării de către stat și de către alte entități, mai ales în statele fragile. Implicarea, participarea și competențele de conducere sunt esențiale, iar abordarea noastră trebuie să construiască o infrastructură care să transforme aceste deziderate în realitate. Trebuie să se acorde prioritate sprijinului pe termen lung pentru organizațiile de tineret și societatea civilă, și nu abordărilor bazate pe proiecte pe termen scurt. De asemenea, colaborarea cu liderii tinerilor necesită strategii pentru a face față unui grup aflat în permanentă schimbare, instabil, care se dezvoltă și crește și care, la un moment dat, va trebui sau va dori să se ocupe de altceva.

3.12. Ar trebui oferit un sprijin semnificativ organizațiilor de la nivel local, astfel încât acestea să se poată dezvolta la nivel intern și să devină actori relevanți în comunitățile lor locale. Sperăm că activitatea Youth Sounding Board (YSB) în ceea ce privește parteneriatul internațional în acest sens și platforma de dialog cu organizațiile de tineret în cadrul Forumului de politici privind dezvoltarea vor aborda acest aspect. În plus, sprijinul acordat sindicatelor și organizațiilor lor de tineret poate contribui la încurajarea și sprijinirea tinerilor pentru a participa în mod democratic la locul lor de muncă. Consiliile naționale de tineret pot oferi o infrastructură adecvată pentru a decide cu ce entități se poate colabora în țările partenere, atât timp cât acestea sunt independente, la fel ca și inițiativele precum inițiativa „Global Youth Mobilisation” ⁽⁷⁾ a celor mai mari șase organizații de tineret.

⁽⁶⁾ Raportul de informare al CESE pe tema „Punerea în aplicare a Acordului de retragere dintre UE și Regatul Unit”.

⁽⁷⁾ <https://globalyouthmobilization.org/>

Metodele de punere în aplicare

3.13. Planul de acțiune pentru tineret face numeroase trimiteri binevenite la programul Erasmus+. În acest sens, comunicarea nu își propune „să reinventeze roata”. Structurile și procesele programului pot și ar trebui să fie folosite în relațiile noastre externe, acolo unde este relevant. În ceea ce privește punerea în aplicare, ar putea fi utilă dezagregarea subcomponentelor programului, precum tineretul, școlile, educația și formarea profesională (EFP) și învățământul terțiar. Obstacolele, cum ar fi vizele, lipsa de finanțare și barierele lingvistice, ar trebui eliminate, iar punerea în aplicare ar trebui să se axeze pe învățarea reciprocă, pe dezvoltarea competențelor și pe experiență. Dacă se recurge la agenții naționale, acestea ar trebui verificate cu atenție înainte de aprobare, pentru a garanta că manifestă respect față de actorii propriu-ziși ai societății civile și de independența acestora.

3.14. EFP inițială facilitează capacitatea ulterioară de inserție profesională a tinerilor și participarea lor la învățarea pe tot parcursul vieții. Politicile și bunele practici în domeniul EFP sprijină incluziunea socială și integrarea pe piața muncii a tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare.

3.15. Comunicarea stabilește legături utile între acțiunea externă a UE și drepturile copilului, domeniu în care UE a elaborat recent o strategie. Ar fi utilă și o corelare mai bună cu Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului (CDC) din 1989 în ceea ce privește punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru tineret, de exemplu folosind rapoartele pentru fiecare stat ale Comitetului de la Geneva. Numeroși tineri au mai puțin de 18 ani, iar principiile din CDC pot servi drept orientări, însă activitatea UE în domeniul tineretului merge dincolo de această vârstă. Nu ar trebui să considerăm întotdeauna în mod automat vârsta de 18 ani drept o vârstă-limită.

3.16. Trebuie aplicată o abordare de tip „Echipa Europa”, pentru a pune în aplicare Planul de acțiune pentru tineret la nivel național, regional și multilateral. Astfel, UE ar trebui să se adapteze la nevoile și circumstanțele specifice diferitelor regiuni. CESE este de părere că ar fi benefic ca parteneriatele să contribuie la completarea lacunelor în materie de cunoștințe și de date în ceea ce privește tineretul, în special a celor legate de domeniile prioritare referitoare la dezvoltarea competențelor digitale, schimbările climatice și Pactul verde. CESE este interesat să afle, în lunile următoare, cum vor fi puse în aplicare multiplele acțiuni prevăzute și este pregătit să-și aducă contribuția.

3.17. Am fi sperat să existe un nivel mai ridicat de răspuns în timpul procesului de consultare pentru Planul de acțiune pentru tineret și un grad mai mare de reprezentativitate a răspunsurilor. Aceasta arată că tinerilor trebuie să li se furnizeze toate informațiile relevante privind teme importante, pentru a putea lua decizii în cunoștință de cauză și a contribui în mod corect și semnificativ la procesul de elaborare a politicilor. Instrumente precum eticheta de calitate a Agenției Europene de Informare și Consiliere pentru Tineret (ERYICA) pot fi utile în acest sens.

4. Observații specifice privind anumite părți ale Planului de acțiune pentru tineret

4.1. Dispozițiile din Planul de acțiune pentru tineret reprezintă compilarea a numeroase activități aflate în curs de desfășurare, iar provocările în ceea ce privește punerea în aplicare vor fi imense, mai ales după pandemia de COVID-19. Accesul la educație și egalitatea între sexe sunt aspecte fundamentale, iar în acest domeniu s-au înregistrat progrese.

Educația

4.2. Pentru punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru tineret este nevoie de o legătură strânsă cu Anul european al competențelor. CESE subliniază importanța luării în considerare a nevoilor de dezvoltare a competențelor, în special în domeniul atenuării schimbărilor climatice și al adaptării la acestea, precum și în ce privește economia circulară, sănătatea mintală și fizică, sănătatea sexuală și reproductivă și drepturile aferente, inclusiv în recalificarea și perfecționarea tinerilor⁽⁸⁾. Rolurile dialogului social și dialogului civic sunt esențiale și trebuie consolidate.

4.3. Și în cazul sectorului educației vor fi implicate mai multe părți interesate, deci este nevoie de obiective și de măsurători clare. Trebuie depuse în mod constant eforturi în ceea ce privește persoanele la care se ajunge cel mai greu, mai ales în statele cele mai sărace și mai fragile. Angajamentul de a cheltui în aceste scopuri 10 % din Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională – „Europa globală” (IVCDI – Europa globală) al Comisiei Europene și din bugetul umanitar este binevenit și am dori ca și alte agenții și state să își facă cunoscute angajamentele. Soluțiile pe termen lung în domeniul educației trebuie să vină de la guvernele țărilor vizate, iar OSC locale ar trebui să joace un rol important. Comunitatea internațională nu poate fi principalul actor pe termen lung. Sperăm ca Summitul ONU pe tema „Transformarea educației” să poată aduce progrese în acest sens.

⁽⁸⁾ JO C 100, 16.3.2023, p. 38.

4.4. Dispozițiile privind bursele și fundațiile sunt binevenite, dar trebuie să acordăm atenție aspectelor legate de selecție și să asigurăm implicarea OSC. Este important să se definească proceduri transparente, echitabile și incluzive pentru selecția participanților la programe academice atunci când se instituie astfel de oportunități, acordând prioritate accesului persoanelor cu mai puține oportunități.

4.5. Maximizarea valorii capitalului uman este esențială pentru creșterea competitivității și pentru abordarea șomajului, cu respectarea dezvoltării durabile. Pentru aceasta este nevoie de forță de muncă dotată cu o gamă vastă de competențe transversale și cu capacitatea de a se adapta. Politica în domeniul educației și formării trebuie să fie concepută și implementată în strânsă cooperare cu partenerii sociali și să se axeze mai degrabă pe competențe decât pe calificări. Acest lucru va contribui la reducerea decalajului dintre cererea și oferta de competențe.

Organizațiile de tineret

4.6. În comunicare sunt menționate diferite forumuri și organisme pentru implicarea tinerilor. Platforma din cadrul Forumului de politici privind dezvoltarea este binevenită, atât timp cât asigură legături la nivel local cu organizații de tineret care să fie independente, organizate în mod autonom și, de preferință, conduse de tineri.

4.7. Comunicarea menționează și face trimitere în mod adecvat la implicarea organizațiilor de tineret. Implementarea Planului de acțiune pentru tineret ar avea de câștigat de pe urma implicării în diferitele modele de practică a activităților pentru tineret prezente în UE. Această practică poate fi la fel relevantă precum vocile tinerilor, întrucât consolidează capacitățile în rândul tuturor tinerilor la nivel local și permite ulterior apariția unor lideri din rândul tinerilor care dispun de o experiență solidă la nivel local. În acest sens, dispunem de un număr considerabil de dovezi și modele puse la dispoziție în cadrul parteneriatului dintre Consiliul Europei și sectorul voluntariatului în rândul tineretului.

4.8. Organizațiile de tineret pot reprezenta o resursă foarte valoroasă pentru punerea în aplicare a planului. Statele membre ale UE ar trebui să fie încurajate să-și implice propriul sector al tineretului în acest domeniu, prin intermediul planurilor naționale de acțiune. Ar trebui să prioritizăm modelele valoroase și activitatea organizațiilor de tineret din UE în activitățile legate de dezvoltare, conflicte și drepturile omului, de exemplu, în fața modelelor de „dezvoltare a tineretului” din SUA, care sunt deseori folosite ca atare în țările în curs de dezvoltare și în alte regiuni, deși în multe cazuri nu au la bază aceleași valori. Acest demers ar fi compatibil cu angajamentul de a găsi soluții adaptate pentru anumite regiuni.

4.9. De asemenea, implementarea angajamentului privind educația ar trebui să vizeze și sistemele informale și nonformale din comunități, OSC și organizațiile care desfășoară activități pentru tineret. Definițiile oferite de UNESCO și de Consiliul Europei oferă îndrumări corecte în acest sens, împreună cu activitatea din cadrul componentei pentru tineret a programului Erasmus+. Trebuie să recunoaștem beneficiile imense pentru toți ale învățării în afara contextului școlar, care are loc pe tot parcursul vieții și în toate domeniile.

4.10. Dialogul politic este important, iar obiectivele Planului de acțiune pentru tineret sunt ambițioase, însă nu ar trebui să neglijăm politicile pentru tineret din fiecare țară și responsabilitățile guvernelor, precum și necesitatea unui adevărat sector al voluntariatului și unei societăți civile autentice. Punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru tineret trebuie, de asemenea, să sprijine elaborarea de politici privind activitățile pentru tineret, dezvoltarea consiliilor naționale de tineret sau a unor organisme similare, precum și abordări precum „Testul UE pentru tineret”, printre altele.

4.11. Organizațiile de tineret au deja legături în întreaga lume, așa cum o ilustrează activitatea principalelor șase organizații de tineret de la nivel mondial, iar implementarea planului ar trebui să le implice și să valorifice activitățile preexistente, constituind un model pentru și mai multe inițiative. De asemenea, ar trebui să avem grijă să nu fim prea restrictivi în ceea ce privește problema participării. Nu este clar dacă au fost utilizate procese participative pentru selectarea problemelor de abordat prin Fondul de capacitate a tinerilor. Este posibil ca tinerii să nu aleagă întotdeauna problemele pe care alții le consideră importante, mai ales în statele în curs de dezvoltare sau în cele fragile, unde ar putea fi mai importante considerentele practice.

4.12. Dispozițiile privind consolidarea capacităților pentru organizațiile de tineret sunt mai mult decât binevenite și ar trebui însoțite de un sprijin eficace pentru lansarea unor inițiative la nivel local în țările partenere în care delegațiile UE din întreaga lume pot juca un rol crucial. Aici ar trebui oferite, după caz, parteneriate cu organizații din UE, iar activitatea trebuie monitorizată. Este important să se faciliteze crearea și consolidarea rețelelor cu organizații din UE și din afara acesteia.

O punere în aplicare eficace

4.13. În această activitate sunt implicați numeroși actori și numeroase politici și linii de finanțare, precum delegații ale UE, diferite direcții generale ale Comisiei, EEAS, Consiliul UE și statele membre, precum și o gamă variată de bugete de asistență. Punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru tineret trebuie să asigure claritate și o cooperare transsectorială adecvată, pentru a asigura, în final, concentrarea puternică asupra grupului-țintă, cu garantarea concomitentă a unui buget suficient.

4.14. Conceptele bazate pe crearea de legături pot valorifica activitatea existentă și pot avea în vedere proiecte de înfrățire instituțională și alte inițiative ale Erasmus+ (pentru tineret). De asemenea, proiectele din cadrul Erasmus+ care vizează participarea tinerilor (fără o dimensiune transnațională) pot oferi modele adecvate pentru conceperea unor proiecte pentru tineret în țările vizate.

4.15. Tinerii sunt viitorii lideri și viitorii factori ai schimbării și sunt parteneri esențiali în implementarea cu succes a Agendei pentru dezvoltare durabilă pentru 2030, a Acordului de la Paris privind schimbările climatice și a tranziției digitale. Planul de acțiune pentru tineret ar trebui să garanteze că acțiunile externe ale UE capacitează tinerii la nivel politic, social și economic. CESE este pregătit să își aducă contribuția, îndeplinindu-și angajamentul de a pune în aplicare recomandarea Conferinței privind viitorul Europei de a se întări rolul instituțional al Comitetului și de a-l capacita în calitate de facilitator și garant al activităților de democrație participativă, precum dialogul structurat cu OSC și cu grupurile de dezbateri ale cetățenilor.

4.16. Trimiterile la tranziția către maturitate din textul Planului de acțiune pentru tineret sunt solide, foarte binevenite și conforme cu valorile activității pentru tineret de la nivelul UE. În acest sens, sunt importante aspecte precum alfabetizarea financiară, limbile străine, sustenabilitatea planetei noastre, antreprenoriatul, dar și ca tinerii să își cunoască drepturile și îndatoririle în calitate de cetățeni. În mod similar, CESE salută legătura cu Agenda privind tineretul, pacea și securitatea a ONU și solicitarea referitoare la un angajament mai vast în cadrul ONU. În punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru tineret, trebuie să fim conștienți că, în general, între tineri și factorul decizional există o anumită distanță în multe domenii.

4.17. Rezoluția Consiliului de securitate al ONU nr. 2250 (2015) privind tineretul, pacea și securitatea reprezintă un instrument crucial pentru lucrul cu tinerii la nivel mondial. Ea identifică cinci piloni principali de acțiune: participarea, protecția, prevenția, parteneriatele și dezangajarea și reintegrarea. Această rezoluție emblematică îndeamnă părțile semnatare să confere tinerilor atribuții sporite în procesul decizional la nivel local, regional, național și internațional și să ia în considerare instituirea de mecanisme care să le permită tinerilor să aibă o participare semnificativă la procesele de pace. Ar trebui sprijiniți cei care doresc să pună în aplicare această agendă la nivel local și național. Legătura și coordonarea cu Fondul de capacitate a tinerilor ar crea o mulțime de sinergii în acest sens.

Genul

4.18. CESE consideră că valorificarea potențialului tinerilor și sprijinirea egalității de gen sunt aspecte esențiale pentru dezvoltarea durabilă. Acțiunile externe ale UE sunt menite să îi capaciteze pe tineri la nivel politic, social și economic și să îi ajute să se implice în procesul decizional și în cel de elaborare a politicilor într-o manieră semnificativă și incluzivă. Din punctul de vedere al CESE, capacitatea fetelor și a tinerelor este esențială pentru a asigura o dezvoltare durabilă. Comitetul apreciază trimiterile la asigurarea egalității de gen și la stoparea discriminării în Planul de acțiune pentru tineret. CESE subliniază că Planul de acțiune pentru tineret ar trebui să fie transpus în acțiuni semnificative, strategice și pe termen lung, care vor genera beneficii egale pentru bărbați și pentru femei. Aceasta include elaborarea de strategii care promovează integrarea perspectivei de gen în toate domeniile de acțiune externă.

4.19. Este important să se mărească numărul tinerilor, mai ales al tinerelor, cu capacități în domeniile STIM (știință, tehnologie, inginerie și matematică) și cu competențe digitale și să se stărnească interesul fetelor pentru domeniile STIM încă de la o vârstă mică, să se sprijine prezența antreprenoarelor și a modelelor feminine în aceste sectoare și să se investească în programe pentru a trezi interesul elevilor de liceu pentru domeniile STIM.

Sănătatea mintală

4.20. Este benefic faptul că în comunicare se face referire la sănătatea mintală și sperăm că acest aspect va ocupa un loc de frunte în punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru tineret. Întrucât sistemele de sănătate mintală din lume sunt insuficient dezvoltate, ar trebui detaliată punerea în aplicare a îmbunătățirilor în acest domeniu, menită să fie „favorabilă tinerilor”.

Persoanele cu handicap

4.21. În plus, CESE consideră că menționarea tinerilor cu handicap în comunicare este la fel de importantă și ar trebui să ocupe un loc fundamental și în punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru tineret. Tinerii cu handicap reprezintă un grup adesea trecut cu vederea atunci când se promovează capacitatea și participarea democratică a tinerilor, dar care ar trebui să fie inclus în punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru tineret.

Oportunitățile economice

4.22. Deținerea de competențe adecvate va fi esențială pentru oportunitățile economice viitoare ale tinerilor. Va fi nevoie de sprijin pentru antreprenori și întreprinderile nou-înființate, inclusiv pentru finanțare și credite, deoarece vor exista multe oportunități, nu în ultimul rând în domeniul digital, în special în țările în curs de dezvoltare.

4.23. În domeniul oportunităților economice, modelul Garanției pentru tineret a UE oferă un exemplu adecvat, cu ajustări corespunzătoare, de cadru care oferă oportunități persoanelor care nu sunt încadrate profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare. Va fi nevoie de educație în ceea ce privește drepturile de muncă și drepturile sociale, pentru a transforma în realitate agenda pentru o muncă decentă.

4.24. Aspecte precum comerțul trebuie examinate în cadrul Planului de acțiune pentru tineret, de exemplu în capitolele privind durabilitatea din acordurile de liber schimb, și ar trebui promovată implicarea societății civile, cum ar fi organizațiile de tineret. Tinerii rămân cei mai vulnerabili în fața exploatării prin munca copiilor și a altor forme de maltratare. Pentru a combate acest pericol, lupta împotriva muncii copiilor ar trebui să devină o parte importantă a Planului de acțiune pentru tineret, astfel încât, în secolul 21, acest fenomen să devină de domeniul trecutului. În acest scop, trebuie create resurse financiare pentru a permite copiilor care muncesc să nu mai depindă de venitul pe care îl asigură. Pe de altă parte, trebuie restricționată capacitatea de acțiune a întreprinderilor care utilizează munca copiilor în lanțul lor de producție global.

4.25. Tinerii sunt adesea primii care pornesc în călătorii periculoase pentru a emigra în Europa și în alte părți ale lumii. Pentru a garanta că tinerii nu sunt obligați să urmeze itinerarii periculoase, adesea ilegale, dincolo de frontierele internaționale, planul de acțiune ar trebui să includă o cooperare activă cu țările terțe pentru a stabili coridoare umanitare și programe de relocare, astfel încât tinerii să ajungă în Europa în condiții de siguranță și în mod legal.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European – „Rolul tinerilor în tranziția verde”**(Aviz exploratoriu la solicitarea Președinției suedeze)**

(2023/C 184/03)

Raportoare: **Nicoletta MERLO**

Solicitare din partea	Scrisoarea din 14.11.2022
Președinției suedeze a Consiliului	
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	8.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului	
(voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	152/00/01

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE are convingerea că tinerii pot și trebuie să joace un rol esențial în contextul tranziției verzi. El consideră că este esențial să se elaboreze un nou model de guvernare, mai favorabil incluziunii și capabil să asigure implicarea activă a tinerilor în procesele decizionale, depășind obstacolele încă existente.

1.2. CESE subliniază că este important să se garanteze că organizațiile de tineret joacă un rol de lider în procesul decizional și în dezvoltarea și diseminarea proiectelor legate de sustenabilitate și de mediu, inclusiv garantându-le sprijinul financiar necesar.

1.3. CESE consideră că este vital să se monitorizeze constant efectele pe care investițiile publice, inclusiv cele legate de tranziția verde, le au și le vor avea în viitor asupra tinerilor, printr-o evaluare a impactului economic, politic și social al politicilor ce urmează a fi puse în aplicare, folosind indicatori înainte, în timpul și după aprobarea acestora.

1.4. CESE încurajează instituțiile UE și statele membre să pună în aplicare măsuri și mecanisme pentru a se asigura că perspectiva tineretului este luată în considerare în toate domeniile de politică și să creeze un spațiu care să poată garanta participarea activă a tinerilor prin adoptarea deplină a testului UE pentru tineret.

1.5. CESE consideră că este fundamental ca inițiativele și politicile care vor fi adoptate în contextul Anului european al competențelor să fie corelate cu tema tranziției verzi, cu dezvoltarea durabilă și cu provocările cu care se confruntă tinerii într-o lume aflată în schimbare rapidă.

1.6. Comitetul consideră că este esențial ca educația și dezvoltarea competențelor pe care tinerii se așteaptă să le obțină în acest domeniu să fie evaluate pe baza unei abordări transversale, care să poată asigura competențe teoretice și practice, inclusiv punând în aplicare și îmbunătățind parcursul de la școală la muncă și ucenicile profesionale și, de asemenea, implicând partenerii sociali. Formarea în aceste domenii ar trebui, de asemenea, să devină structurală, fiind concepută și dezvoltată pornind de la teritorii și de la nevoile lor, într-un cadru mai amplu la nivel național.

1.7. Comitetul consideră că aspectele legate de sustenabilitate și de protecția mediului trebuie predate de la o vârstă fragedă, adoptând instrumente educaționale inovatoare care țin cont de protecția mediului, de dezvoltarea socială și economică și de atingerea obiectivelor aferente. Aspecte precum educația de calitate pentru toți și locurile de muncă decente pentru cei care o asigură sunt esențiale în acest sens.

1.8. CESE subliniază că este important ca școlile să se implice în aspecte legate de tranziția verde în colaborare cu autoritățile locale și cu organizatorii de activități extrașcolare, mai ales cu organizațiile de tineret și cu societatea civilă organizată, generând astfel o îmbunătățire a conștientizării și a participării în rândul cetățenilor obișnuiți. În acest sens, CESE apreciază favorabil experiența proiectului Erasmus ecologic și așteaptă cu interes punerea în aplicare a acestuia.

1.9. Pentru a-i înzestra pe lucrători, atât pe cei tineri, cât și pe cei mai în vârstă, cu competențele necesare pentru a putea gestiona inovarea generată de tranziția verde, CESE consideră că este important să se investească în învățarea la locul de muncă și să se promoveze formarea la locul de muncă și stagiile de practică și ucenicile de calitate, care pot crea un dialog virtuos între nevoile pieței și competențele individuale ale tinerilor. Dialogul social și negocierea colectivă pot juca un rol fundamental în această privință.

1.10. CESE consideră că este esențial să existe politici de formare cuprinzătoare, care să fie integrate cu politicile industriale, coordonate cu alte strategii de dezvoltare și planificate în detaliu la nivel teritorial și local, în strânsă legătură cu partenerii sociali, pentru a garanta că tranziția verde este o tranziție justă, care nu lasă pe nimeni în urmă.

1.11. Pentru a asigura participarea adecvată a femeilor în sectoare legate de tranziția verde, CESE consideră că egalitatea de gen trebuie să constituie o parte integrantă a tranziției verzi. Statele membre ar trebui să investească mai multe resurse în orientarea profesională a tinerilor în școală și în sprijinirea lor pentru ocuparea unui loc de muncă prin servicii publice eficiente de ocupare a forței de muncă ce au o legătură adecvată cu structura de producție din teritoriul respectiv.

1.12. Tinerii antreprenori pot juca un rol important în dezvoltarea inovațiilor, inclusiv în domeniul tranziției verzi. CESE consideră că acești tineri trebuie încurajați prin formare specifică și prin sprijin pentru proiecte inovatoare, dar și prin asigurarea unui sprijin financiar adecvat.

1.13. Pentru a garanta că tranziția verde este și o tranziție justă și că se evită închiderile de întreprinderi și pierderile de locuri de muncă aferente, CESE consideră că este prioritar ca statele membre să investească resurse semnificative, începând cu cele din planurile naționale de redresare și reziliență, pentru sprijinirea întreprinderilor care trebuie să-și convertească activitățile, pentru remobilizarea lucrătorilor care au fost concediați și pentru sprijinirea antreprenorilor, mai ales a celor tineri, care intenționează să investească în întreprinderi verzi.

2. Contextul avizului

2.1. Prezentul aviz exploratoriu a fost solicitat de Președinția suedeză a Consiliului UE, pentru a investiga rolul tinerilor în tranziția verde.

2.2. „Tranziția verde” se referă la tranziția economiei și societății UE către atingerea obiectivelor climatice și de mediu, în special prin politici și investiții, în conformitate cu Legea europeană a climei, care stabilește obligația de a atinge neutralitatea climatică până în 2050, cu Pactul verde european și cu Acordul de la Paris, garantând că tranziția este justă și incluzivă pentru toți.

2.3. În condițiile acestor provocări semnificative, este important să remarcăm că generația cea mai sensibilă și mai conștientă de nevoia de a acționa pentru a atinge obiectivul privind durabilitatea mediului este chiar generația tânără. De fapt, dacă ar fi să ne gândim la o problemă actuală care poate crea o dinamică pozitivă între sensibilitatea și valorile tinerilor și întrebările deschise ale vremurilor noastre, cu un potențial inovator ridicat în ceea ce privește modelele de producție și de consum, am menționa cu siguranță mediul, promovarea sănătății și protejarea biodiversității planetei.

2.4. În ultimii ani, acțiunile în domeniul climei au mobilizat un număr mare de tineri din întreaga Europă, dezvoltându-se numeroase mișcări sociale și de mediu la nivel teritorial, național și european, constituite din tineri care au participat la demonstrații și au solicitat măsuri concrete din partea guvernelor și a responsabililor de elaborarea politicilor, pentru a proteja mediul și a asigura neutralitatea climatică.

2.5. Anul 2022 a fost declarat Anul European al Tineretului nu numai pentru a celebra și a sprijini tinerii, generația cea mai afectată de pandemie, insuflându-le noi speranțe, forță și încredere în viitor, ci și ca un prilej de a evidenția modul în care tranziția verde și cea digitală oferă noi perspective și oportunități.

3. Implicarea tinerilor în tranziția verde

3.1. Pentru a realiza o tranziție verde justă, trebuie pusă în aplicare Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU, împreună cu cele 17 obiective ale sale pentru dezvoltare durabilă (ODD), prin intermediul Pactului verde european, inclusiv punând în aplicare un nou model de guvernare care să fie mai favorabil incluziunii și capabil să îi implice pe tineri în procesele decizionale.

3.2. Deciziile pe care le iau astăzi liderii politici în ceea ce privește schimbările climatice și alte probleme de mediu vor avea repercusiuni mai ales asupra tinerilor de astăzi și a generațiilor viitoare. Tinerii au dreptul să aibă un cuvânt de spus în ceea ce privește problemele care îi afectează, după cum s-a precizat în Agenda 2030, unde tinerii sunt recunoscuți drept „agenți cruciali ai schimbării” în cadrul ODD-urilor.

3.3. Deși rolul tinerilor în construirea unei lumi mai sustenabile, mai incluzive și mai verzi este recunoscut într-o măsură tot mai mare și deși s-a proclamat un an dedicat tineretului, este clar că, în realitate, tinerii încă întâmpină dificultăți în încercările lor de a participa în mod activ în cadrul organismelor decizionale.

3.4. În ultimii ani, în pofida unui grad ridicat de activism al tineretului în ceea ce privește schimbările climatice, am asistat și la accentuarea nemulțumirii și a lipsei de încredere a tinerilor în instituțiile politice, ceea ce se reflectă în reducerea participării lor active în cadrul partidelor politice și la accentuarea absenteismului la alegerile politice, atât în calitate de votanți, cât și de candidați. Aceasta reprezintă o amenințare pentru sistemul democratic și un obstacol în calea dezvoltării de politici orientate către viitor, începând cu cele necesare pentru a răspunde provocărilor tranziției climatice și capabile să răspundă diferitelor sensibilități și nevoi. În acest sens, CESE consideră că promovarea participării tinerilor la politică și la alte procese decizionale ar trebui să constituie o prioritate și că ar trebui explorate toate opțiunile pentru ca aceasta să devină fezabilă și eficace la toate nivelurile.

3.5. Ca punct de pornire, ar fi important să se identifice și să se depășească obstacolele sociale, economice și culturale din calea participării depline a tinerilor, ceea ce se poate datora și unei lipse de conștientizare sau dificultăților de acces la informațiile privind participarea tinerilor și mecanismele de reprezentare. Un alt aspect care ar trebui subliniat se referă la modalitățile noi, deseori informale, în care se implică și dialoghează tinerii din zilele noastre, deseori prin utilizarea tehnologiei și a platformelor de comunicare socială, și care ar trebui luate în considerare, întrucât pot mobiliza generații întregi.

3.6. Sustenabilitatea este adânc înrădăcinată în viziunea tinerilor despre lume și în procesele lor decizionale, fiind însă însoțită de un grad ridicat de pragmatism. Organizațiile de tineret, care reprezintă interesele și sensibilitățile a milioane de tineri din Europa, pot juca, așadar, un rol important în garantarea faptului că tânăra generație nu numai că își poate face auzită vocea la nivelul instituțiilor și al societății civile, ci are și oportunitatea de a aduce o contribuție semnificativă și calificată la procesul decizional de la nivel local, regional, național și european ⁽¹⁾.

3.7. Din aceste motive, CESE subliniază că este important să se creeze oportunități pentru ca toate organizațiile de tineret mai reprezentative – începând cu cele care îi reprezintă pe tinerii cei mai vulnerabili și pe cei care locuiesc în zonele cele mai periferice și rurale – să fie implicate în procesul de elaborare a politicilor și în dezvoltarea de idei pe teme legate de sustenabilitate.

3.8. Organizațiile de tineret pot îndeplini numeroase funcții și joacă un rol fundamental în diseminarea și punerea în aplicare a proiectelor legate de mediu și de sustenabilitate. Din acest motiv, CESE invită instituțiile UE să ofere acestor asociații sprijin financiar structural prin resurse adecvate și specifice, astfel încât organizațiile de tineret să dispună de condițiile necesare pentru a asigura și a dezvolta implicarea tinerilor în tranziția verde.

3.9. Cu toate acestea, implicarea, ca atare, nu este suficientă. Toate politicile publice trebuie să țină cont de impactul pe care îl vor avea asupra tinerilor și de așteptările acestora, inclusiv de cele ale generațiilor viitoare. Prin urmare, trebuie desfășurată o evaluare *ex ante*, *in itinere* și *ex post* a tuturor investițiilor, inclusiv a celor legate de tranziția verde, pentru a stabili cu certitudine, prin utilizarea de indicatori, efectele economice, politice și sociale pe care le vor avea acestea asupra tinerilor generații.

3.10. CESE încurajează instituțiile UE și statele membre să pună în aplicare măsuri și mecanisme care să garanteze că perspectiva tineretului este luată în considerare în toate domeniile de politică, creând totodată un spațiu în care tinerii să poată aduce o contribuție coerentă și bazată pe competențe la provocările cu care se confruntă, prin adoptarea deplină a testului UE pentru tineret ⁽²⁾.

3.11. Acțiunea de care au nevoie atât planeta, cât și dezvoltarea avansată a statelor membre ale UE, este capacitarea tinerilor în cadrul a patru piloni: implicarea în procesele de schimbare; posibilitatea de a juca un rol activ prin exercitarea responsabilității în raport cu o serie de opțiuni individuale și colective; îmbunătățirea cunoștințelor privind transformările în curs și consecințele inevitabile ale tranziției verzi și digitale; și dezvoltarea de competențe pentru a interveni în mod calificat.

4. Tranziția verde în educație și pe piața muncii

4.1. Anul 2023 a fost declarat Anul european al competențelor. CESE consideră că este fundamental ca inițiativele și politicile care vor fi adoptate în acest context să fie corelate cu tema tranziției verzi, cu dezvoltarea durabilă și cu provocările cu care se confruntă tinerii într-o lume aflată în schimbare rapidă.

⁽¹⁾ Avizul CESE pe tema „Către un angajament structurat al tinerilor privind clima și durabilitatea în procesul decizional al UE” (JO C 429, 11.12.2020, p. 44).

⁽²⁾ Avizul CESE pe tema „Testul UE pentru tineret” (JO C 486, 21.12.2022, p. 46).

4.2. În contextul urgenței climatice și de mediu, educația pentru sustenabilitate ar trebui să devină o prioritate pentru școli. Profesorilor le revine un rol esențial de jucat pentru a se asigura că elevii sunt conștienți de aspectele climatice și dețin cunoștințele și competențele de care au nevoie pentru a participa la economia verde. Profesorii și școlile pot adopta numeroase abordări pentru a explora aceste probleme împreună cu elevii, însă pentru aceasta este nevoie de educație de calitate pentru toți și de locuri de muncă decente pentru cei care o oferă. CESE consideră că este esențial să se asigure finanțare adecvată la nivel european, național, regional și local pentru a oferi sprijin unor proiecte și inițiative care să stimuleze și să pună în aplicare predarea și învățarea în domeniile mediului și sustenabilității.

4.3. Tema tranziției verzi și strategiile de dezvoltare durabilă sunt absolut transversale. Prin urmare, educația și dezvoltarea competențelor pe care pe care tinerii se așteaptă să le obțină în acest domeniu trebuie să fie evaluate pe baza unei abordări transversale, care să poată asigura competențe teoretice și practice, inclusiv punând în aplicare și îmbunătățind parcursul de la școală la muncă și uceniile profesionale. Formarea în aceste domenii ar trebui, de asemenea, să devină structurală, fiind concepută și dezvoltată pornind de la teritorii și de la nevoile lor, într-un cadru mai amplu la nivel național și urmărind învățarea pe tot parcursul vieții.

4.4. Predarea aspectelor legate de sustenabilitate și de protecția mediului în rândul copiilor ar trebui să înceapă de la o vârstă timpurie, de la grădiniță, și să continue cu programe dedicate de-a lungul anilor de școală. Prin urmare, este important ca profesorii să beneficieze la rândul lor de formare specifică și să li se garanteze oportunități pentru a-și actualiza în mod constant competențele.

4.5. Introducerea unor parcursuri de tranziție verde și culturală în cadrul proceselor educaționale presupune reafirmarea rolului educațional al școlilor, cărora le este încredințată misiunea de a sprijini parcursuri civice capabile să-i învețe pe elevi cum să adopte un stil de viață nou și sustenabil. Astfel, elevii devin protagoniștii unei schimbări care îi conduce către un nou model de societate, ce plasează mediul în centrul atenției și le permite să experimenteze și să disemineze noi stiluri de viață, aflate în echilibru cu natura.

4.6. Contextul actual, care se schimbă în mod constant și rapid, necesită dezvoltarea de noi medii educaționale inovatoare prin crearea unui nou alfabet ecologic, conform cu obiectivele Agendei 2030 și centrat pe metodele de punere în aplicare a economiei circulare și pe instrumentele oferite de abordarea din perspectiva ciclului de viață⁽³⁾, care ține cont de protecția mediului, de dezvoltarea socială și economică și de atingerea obiectivelor conexe.

4.7. CESE subliniază că fiecare dintre noi are nevoie de cunoștințele necesare pentru a combate schimbările climatice, în special în ceea ce privește toate aspectele consumului și producției durabile, opțiunile alimentare responsabile, reducerea risipei de alimente, precum și utilizarea energiei durabile. Educația tinerilor ar trebui sprijinită prin formarea pe tot parcursul vieții pentru părinți și prin educarea cetățenilor⁽⁴⁾.

4.8. Prin urmare, succesul tranziției ecologice va depinde de capacitatea școlilor de a lucra în colaborare cu autoritățile locale și cu organizatorii de activități extrașcolare, mai ales cu organizațiile de tineret și cu societatea civilă organizată, generând o îmbunătățire a conștientizării și a participării în rândul cetățenilor obișnuiți. În acest sens, CESE apreciază favorabil experiența proiectului Erasmus ecologic și așteaptă cu interes punerea în aplicare a acestuia.

4.9. Conștientizarea, cunoștințele și asumarea activă a unei poziții de lider în ceea ce privește protecția mediului sunt chiar mai solide la nivelul generației tinere, numită și Generația Z (tinerii sub 25 de ani) și în rândul celor cu un nivel superior de educație și cu instrumente culturale mai puternice. Aceasta înseamnă că sensibilizarea și informațiile calificate vor crește și se vor consolida, dar și că răspunsurile pozitive necesare pot fi consolidate prin îmbunătățirea educației tinerilor și prin dezvoltarea capitalului lor uman în domeniile social și economic. Dimpotrivă, calificările educaționale scăzute și dificultățile în a intra pe piața muncii încetinesc contribuția la creșterea actuală a țării și, de asemenea, fragilizează rolul tinerilor ca participanți activi la noi procese de creștere, care sunt mai bine sincronizate cu provocările epocii în care trăiesc.

⁽³⁾ <https://www.lifecycleinitiative.org/starting-life-cycle-thinking/what-is-life-cycle-thinking/>

⁽⁴⁾ Avizul CESE „Capacitatea tinerilor pentru a realiza dezvoltarea durabilă prin educație” (JO C 100, 16.3.2023, p. 38).

4.10. Fără competențe nu poate exista tranziție. Este fundamental ca lucrătorii, atât cei tineri, cât și cei mai în vârstă, să fie înzestrați cu competențele necesare pentru a gestiona inovarea generată de tranziția verde, care are în mod inevitabil – și va avea și în viitor – un impact semnificativ asupra lumii muncii. CESE consideră că este important să se investească în învățarea la locul de muncă. Învățarea la locul de muncă, adică setul de practici de formare și învățare care se dezvoltă în contexte profesionale, mai ales sub forma ucenicilor, reprezintă un atu decisiv pentru (re)dobândirea de competențe, atât tehnice, cât și transversale. Formarea la locul de muncă, stagiile de practică și ucenicile sunt trei forme care, în felul lor propriu și divers, contribuie la crearea unui dialog virtuos între nevoile pieței și competențele individuale ale tinerilor. Partenerii sociali joacă un rol esențial în realizarea acestui deziderat, prin dialog social și negocieri colective.

4.11. Tranziția verde trebuie să fie o tranziție justă, asigurând reconversia și perfecționarea profesională pentru lucrători și locuri de muncă de calitate pentru toți, astfel încât nimeni să nu fie lăsat în urmă. Din acest motiv, CESE consideră esențial ca politicile de formare să fie cuprinzătoare, integrate cu politicile industriale, coordonate cu alte strategii de dezvoltare și planificate în detaliu la nivel teritorial și local, în strânsă colaborare cu partenerii sociali.

4.12. În prezent, se constată că nu există o astfel de abordare cuprinzătoare și că competențele verzi și, drept urmare, locurile de muncă verzi sunt puțin răspândite, în special în rândul persoanelor cu niveluri de educație și de competențe mai scăzute. Există, așadar, riscul de a genera o nouă polarizare: între cei care posedă competențe verzi și, astfel, se bucură de o capacitate de inserție profesională excelentă în scenariile deschise de tranziția verde și cei care, în schimb, rămân excluși din cadrul acestor procese de formare, dețin competențe limitate și, deseori, efectuează sarcini operaționale care riscă să dispară din cauza efectului combinat al tranziției verzi și al automatizării industriale.

4.13. Egalitatea de gen trebuie și ea să constituie o parte integrantă a strategiilor pentru economia verde. Femeile tinere sunt subreprezentate în domeniul tehnologic și în cel științific, deoarece este puțin probabil ca ele să aleagă o educație de specialitate în aceste domenii ca urmare a stereotipurilor de gen, potrivit cărora anumite locuri de muncă sunt exclusiv masculine. Pentru a asigura o participare adecvată a femeilor în sectoarele care trec și vor trece, în viitorul apropiat, printr-o dezvoltare majoră ca urmare a tranziției verzi, trebuie combătute aceste stereotipuri, iar orientarea profesională în școli poate juca un rol fundamental. CESE consideră că statele membre ar trebui să investească mai multe resurse în orientarea profesională a tinerilor în școală și în sprijinirea lor pentru ocuparea unui loc de muncă, prin servicii publice eficiente de ocupare a forței de muncă ce au o legătură adecvată cu structura de producție din teritoriul respectiv.

4.14. Dezvoltarea inovării este fundamentală pentru succesul tranziției verzi. Încurajarea tinerilor care dau dovadă de spirit antreprenorial în procesul de inovare, prin formare specifică și prin sprijin pentru proiecte inovatoare, dar și asigurând sprijin financiar adecvat, este, așadar, un aspect esențial pentru atingerea obiectivelor.

4.15. Tranziția verde în Uniunea Europeană ar putea crea un milion de noi locuri de muncă până în 2030, dar ar putea determina și intrarea în șomaj a unui număr de persoane cuprins între 500 000 și 2 milioane, potrivit unei evaluări a impactului ⁽⁵⁾ efectuată de Agenția Europeană de Mediu. CESE consideră că este prioritar ca statele membre să investească resurse semnificative, începând cu cele din planurile naționale de redresare și reziliență, pentru sprijinirea întreprinderilor care trebuie să-și transforme activitățile, pentru remobilizarea lucrătorilor care au fost concediați și pentru sprijinirea antreprenorilor, mai ales a celor tineri, care intenționează să investească în întreprinderi verzi.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/swd-2020-176-final-part>

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Construcțiile din lemn pentru reducerea emisiilor de CO₂ în sectorul construcțiilor”

(aviz exploratoriu la solicitarea președinției suedeze a Consiliului)

(2023/C 184/04)

Raportor: **domnul Rudolf KOLBE**

Coraportor: **domnul Sam HÄGGLUND**

Sesizare	Președinția suedeză a Consiliului, 14.11.2022
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Decizia Adunării Plenare	14.12.2022
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	7.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	153/2/4

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) consideră că biomaterialele de construcții sunt o pârghie majoră pentru tranziția verde. Majorarea proporției de lemn folosit în construcții, în scopul reducerii emisiilor de dioxid de carbon, trebuie să fie susținută în UE prin gestionarea activă și durabilă a pădurilor, nu împiedicată prin restricții politice.

1.2. Ținând seama de rolul de exemplu pe care îl au autoritățile publice, CESE invită statele membre să utilizeze într-o proporție mai mare lemnul în construcția clădirilor publice, proporție care se situează sub media generală.

1.3. CESE consideră că măsurile de sprijin ușor accesibile, oferite pentru cercetare, dezvoltare și inovare în domeniul materialelor de construcții alternative, reprezintă și pentru IMM-uri un mijloc important pentru valorificarea deplină a potențialului construcțiilor din lemn.

1.4. CESE îndeamnă să se analizeze dacă piedicile pentru construcțiile din lemn rezultate din cerințe formale, juridice și tehnice sunt necesare pentru calitatea proiectării și reține că prin inovare trebuie să se ofere posibilitatea de adecvare la stadiul actual al tehnologiei nu numai prin respectarea normelor, ci și prin utilizarea de „soluții alternative echivalente”.

1.5. Întrucât piedicile pentru utilizarea materialelor de construcții regenerabile rezultă și din faptul că aceste materiale sunt reglementate diferit în legislația privind construcțiile, CESE îndeamnă să se adopte măsuri în vederea armonizării, considerând că noul Bauhaus european (NBE) este un motor important în acest sens.

1.6. CESE recomandă utilizarea consecventă a evaluării ciclului de viață pentru o analiză adecvată a durabilității de-a lungul întregului ciclu de viață al clădirilor, precum și compararea efectelor asupra mediului.

1.7. CESE subliniază importanța existenței unor standarde minime pentru emisiile de dioxid carbon ale clădirilor pe toată durata de viață și pentru raportarea obligatorie a acestor emisii de dioxid de carbon în întregul sector al construcțiilor.

1.8. În opinia CESE, Directiva privind performanța energetică a clădirilor (EPBD) constituie un instrument politic major pentru stabilirea unor cerințe de reducere a emisiilor de carbon pe toată durata de viață a clădirilor. CESE invită Comisia Europeană să creeze un sistem de certificare a emisiilor de dioxid de carbon, în care să se țină pe deplin seama de rolul produselor din lemn la compensarea emisiilor.

1.9. CESE consideră că este indispensabil să se efectueze un transfer de know-how – astfel cum este planificat în Academia NBE – și să se asigure programe de formare profesională și formare continuă la nivel național. Cursurile de formare și specializare în folosirea de noi metode și materiale de construcții durabile sunt necesare pentru toate categoriile de lucrători care participă la procesul de construcție: urbanisti, arhitecți, ingineri, tehnicieni, specialiști IT și muncitori-construcători.

1.10. CESE este de părere că procedurile de atribuire a contractelor de achiziții publice bazate pe calitate și pe criteriile de durabilitate și de ciclu de viață, precum și alegerea unor proceduri de achiziții publice adecvate, care să permită folosirea de soluții inovatoare, constituie o condiție prealabilă pentru îndeplinirea obiectivelor de mediu și pentru promovarea construcțiilor din lemn. CESE solicită, așadar, atât consolidarea obligației juridice de concurență pe criteriile de calitate și de achiziții publice bazate pe criteriile de mediu, cât și măsuri de formare corespunzătoare a autorităților contractante.

1.11. CESE invită statele membre să participe la inițiativa WoodPOP a guvernelor austriac și finlandez, care are drept scop mobilizarea la nivel național și regional a actorilor publici și privați din sectorul lemnului și sprijinirea redirecționării investițiilor spre biosoluții și lanțuri valorice durabile în domeniul lemnului.

2. Observații generale

2.1. În spatele tradiției construcțiilor din lemn se află sute de ani de istorie a inovației. Utilizarea materialelor durabile a fost reluată, printre altele, în conceptul noului Bauhaus european ⁽¹⁾.

2.2. CESE este de acord cu Comisia că biomaterialele (de construcții) inovatoare, fabricate pentru a fi durabile și prin procedee cu emisii scăzute de CO₂, sunt extrem de importante pentru tranziția verde. Conform raportului Agenției Internaționale a Energiei (AIE) privind clădirile ⁽²⁾, acestea sunt în prezent (în 2021) sursa a 33 % din emisiile de CO₂ generate la nivel mondial. Cea mai mare parte din aceste emisii provin, direct sau indirect, din exploatarea clădirilor, însă 6,4 % (2021) sunt generate de lucrările de construcție și de fabricarea de materiale de construcții. În acest procent nu sunt incluse operațiunile de transport, lucrările de demolare și construcția infrastructurilor. Emisiile generate de transporturi se atribuie sectorului transporturilor. Se poate considera că emisiile generate efectiv de activitatea de construire sunt mai mari. În UE, clădirile reprezintă, potrivit Comisiei, aproximativ 40 % din consumul total de energie și generează o treime din emisiile de gaze cu efect de seră din UE. Reducerile de emisii de gaze cu efect de seră se datorează în principal măsurilor de renovare termică a clădirilor, creșterii proporției surselor regenerabile de energie și modernizării instalațiilor de încălzire. În schimb, se constată o creștere a numărului de reședințe principale și a suprafeței utile a locuințelor.

2.3. CESE subliniază importanța enormă a pădurilor pentru viața oamenilor din întreaga lume. Cei 400 de miliarde de copaci din Europa absorb, de exemplu, aproape 9 % din emisiile de gaze cu efect de seră generate la nivel european. CESE este conștient că despăduririle reprezintă o problemă majoră la nivel mondial; în UE resursele forestiere sunt însă în creștere. În perioada 1990-2020, suprafețele împădurite au crescut cu 9 %, iar volumul de lemn din pădurile europene a înregistrat o creștere de 50 % ⁽³⁾. CESE sprijină fără rezerve toate eforturile Comisiei Europene pentru combaterea acestei probleme globale și subliniază nevoia de a se promova în continuare sănătatea și creșterea pădurilor în Uniune. Majorarea proporției de lemn folosit în construcții, în scopul reducerii emisiilor de dioxid carbon, ar trebui să fie susținută în întreaga UE prin gestionarea activă și durabilă a pădurilor, nu împiedicată prin restricții politice.

2.4. Prin urmare, CESE reține că, pentru atenuarea schimbărilor climatice, valorificarea potențialului construcțiilor din lemn (atât din lemn masiv, cât și din derivate din lemn) trebuie să fie indisociabil legată de gestionarea durabilă a pădurilor. În cadrul proiectului austriac CareforParis ⁽⁴⁾, la care au colaborat Centrul Federal de Cercetare pentru Păduri (BFW), Universitatea de Resurse Naturale și Științe ale Vieții (BOKU), Wood K Plus și Agenția Federală de Mediu, s-au elaborat și analizat diferite scenarii de gestionare a pădurilor. Aceste scenarii au ca ipoteză de studiu diferite schimbări climatice și strategii de adaptare a pădurilor din Austria și prezintă posibile evoluții până în anul 2150. S-au analizat în detaliu impactul pădurilor și al produselor din lemn în ceea ce privește emisiile de carbon, precum și evitarea emisiilor de CO₂ prin utilizarea produselor din lemn. Interacțiunea între creșterea pădurii, utilizarea lemnului și emisiile de gaze cu efect de seră evitate prin utilizarea produselor din lemn are un efect pozitiv asupra performanței în materie de gaze cu efect de seră. Pădurile

⁽¹⁾ JO C 275, 18.7.2022, p. 73; JO C 155, 30.4.2021, p. 73.

⁽²⁾ Raport imobiliar AIE (2022), în: <https://www.iea.org/reports/buildings>

⁽³⁾ https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf

⁽⁴⁾ Weiss, P., Braun, M., Fritz, D., Gschwantner, T., Hesser, F., Jandl, R., Kindermann, G., Koller, T., Ledermann, T., Ludvig, A., Pölz, W., Schadauer, K., Schmid, B. F., Schmid, C., Schwarzbauer, P., Weiss, G., 2020: Raportul final privind proiectul CareforParis. Fondul pentru climă și energie (Viena).

europene constituie importanți absorbanți de carbon. Între 2010 și 2020, sechestrarea anuală a carbonului în biomasa forestieră din regiunea europeană a fost de 155 de milioane de tone. În UE-28, sechestrarea corespunde valorii de 10 % din emisiile brute de gaze cu efect de seră ⁽⁵⁾. Înlocuirea materiilor prime și a surselor de energie fosile cu lemnul (ca material și sursă de energie) și emisiile astfel evitate reprezintă principala pârghie pentru atenuarea schimbărilor climatice. Asigurarea lemnului necesar pentru înlocuirea materialelor cu emisii mai mari pe durata ciclului de viață este, prin urmare, o măsură importantă în lupta împotriva schimbărilor climatice.

2.5. Prin energie încorporată se înțelege energia care trebuie consumată pentru producerea, depozitarea, transportul, asamblarea și, la final, eliminarea materialelor sau a elementelor de construcții și a clădirilor. În comparație cu alte materiale de construcții convenționale, lemnul sechestră carbon chiar înainte de a fi utilizat ca material de construcții (un copac este alcătuit din carbon pur în proporție de aproximativ 50 %). Când se analizează performanța lemnului în materie de emisii, sunt esențiali următorii factori: originea, distanța de transport, tipul de prelucrare și potențialul de reutilizare. Comparațiile efectuate între clădiri echivalente – de-a lungul întregului ciclu de viață – relevă că, spre deosebire de alte materiale de construcții, lemnul este mai performant în ceea ce privește energia încorporată, emisiile de gaze cu efect de seră, poluarea aerului și a apei și alți indicatori de impact. Produsele din lemn fabricate anual în prezent (respectiv lemnul utilizat ca material) determină numai prin efectul de substituție evitarea a aproximativ 10 % din totalul emisiilor de gaze cu efect de seră anuale.

2.6. Concret, construcțiile din lemn pot conduce la reducerea emisiilor de CO₂ cu până la 40 % în comparație cu construcțiile din beton. Aplicând formula recomandată de Hagauer și alții (2009) ⁽⁶⁾ pentru conversia volumului în masă, rezultă că 1 metru cub de lemn rotund (m³) (amestec de lemn de conifere și lemn de foioase) are masa uscată de 417 kg. Presupunând că proporția carbonului este de 50 %, se obține o masă de CO₂ echivalent de 0,765 tone pe m³ de lemn rotund. Rezultă că din 1 milion de m³ de lemn rotund recoltat suplimentar și gata de utilizat se sechestră 765 de mii de tone de CO₂ în produse durabile.

2.7. Proporția construcțiilor din lemn a crescut în ultimii ani. În Austria, de exemplu, proporția construcțiilor din lemn ⁽⁷⁾ a crescut în ultimii 20 de ani cu peste 70 %, situându-se în anul 2018 la 24 %, raportat la suprafața utilă realizată. Din aceste construcții din lemn 53 % sunt locuințe, 11 % sunt construcții comerciale și industriale și 29 % sunt construcții utilitare agricole. Comparativ, proporția construcțiilor din lemn în sectorul public a fost de numai 7 %. În Suedia și Finlanda, 90 % din toate clădirile unifamiliale noi sunt construite din lemn și aproximativ 20 % din blocurile de apartamente au o structură de lemn.

2.8. Densificarea orașelor este un mijloc important de combatere a schimbărilor climatice și, inevitabil, este însoțită de o creștere a înălțimii clădirilor. Proiectele actuale arată că lemnul poate fi utilizat în construcții înalte. Exemple sunt Centrul cultural Sara din Suedia, cu 20 de etaje și o înălțime de 75 m ⁽⁸⁾, sau Turnul Ascent din Milwaukee cu 18 etaje din lemn ⁽⁹⁾.

2.9. Structurile de lemn actuale pot fi ușor adaptate, astfel încât să ofere soluții cuprinzătoare pentru renovarea clădirilor, permițând realizarea de locuințe de calitate și de economii semnificative de energie. Proiectele de renovare nu profită numai de infrastructura urbană ușor accesibilă, ci utilizează și energia încorporată deja în parcul imobiliar existent.

2.10. Utilizarea rezervelor existente în locul construirii unor clădiri noi înseamnă o folosire mai eficientă a resurselor pe care le oferă un oraș și trebuie deci, în principiu, să aibă prioritate. Avantajele sunt rapiditatea montajului și a asamblării componentelor, un raport mai bun între rezistența structurală și greutate comparativ cu alte materiale, precum și o greutate proprie comparativ mai redusă asupra construcției existente.

2.11. De asemenea, lemnul se potrivește utilizării în cascadă. Existența mai multor etape de utilizare sporesc valoarea adăugată, reduce consumul de resurse și sechestră CO₂ pentru o perioadă mai lungă.

2.12. Cerințele formale, juridice și tehnice privind calitatea proiectării sunt comparativ mai stricte și mai numeroase pentru construcțiile din lemn decât pentru alte tipuri de construcții. Acest grad de complexitate împiedică creșterea proporției construcțiilor din lemn pe piață. Standardizarea componentelor, a îmbinărilor și a subsansamblurilor poate să

⁽⁵⁾ https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf

⁽⁶⁾ Hagauer, D., Lang, B., Pasteiner, C., și Nemesthoty, K., 2009, *Empfohlene Umrechnungsfaktoren für Energieholzsortimente bei Holz- bzw. Energiebilanzberechnungen*, Ministerul Federal al Agriculturii, Silviculturii, Mediului și Gospodăririi Apelor, Departamentul V/10 – Energie și economia mediului, editura proprie, Viena.

⁽⁷⁾ *Holzbauanteil in Österreich. Eine statistische Erhebung aller Hochbauvorhaben in den Jahren 1998 – 2008 – 2018*, Robert Stingl, Gabriel Oliver Praxmarer, Alfred Teischinger, Universitatea de Resurse Naturale și Științe ale Vieții din Viena, pentru ProHolz Austria.

⁽⁸⁾ Cf. Centrul cultural Sara, Skelleftea, Suedia, White Arkitektur 2021.

⁽⁹⁾ Cf. Turnul Ascent, Milwaukee, WIEHAG Austria 2021.

sprijine punerea în aplicare și să asigure viabilitatea economică și calitatea. O inițiativă existentă este baza de date dataholz.eu, care furnizează online date privind structuri și îmbinări evaluate pentru Germania și Austria. În principiu, CESE constată că trebuie să fie posibil ca inovarea să se alinieze la stadiul actual al tehnologiei, inclusiv în toate domeniile sectorului construcțiilor din lemn, nu doar prin respectarea standardelor existente, ci și prin utilizarea unor „soluții alternative echivalente”.

3. Observații specifice

3.1. CESE constată că, datorită standardizării, preciziei și calității, structurile de lemn sunt adecvate atât pentru renovarea clădirilor din parcul imobiliar existent, cât și pentru creșterea densității construcțiilor urbane. Numeroasele lor beneficii includ adaptabilitatea, gradul ridicat de prefabricare, termenele de construcție reduse, precum și greutatea mai mică în comparație cu alte materiale de construcții.

3.2. Un criteriu esențial pentru evaluarea clădirilor este impactul asupra mediului de-a lungul întregului ciclu de viață. Impactul asupra mediului are loc în momentul construirii (fabricarea și transportul produselor pentru construcții utilizate), al utilizării și al demontării (inclusiv la reciclarea sau eliminarea produselor pentru construcții). Impactul asupra mediului este evaluat pe parcursul întregului ciclu de viață (EN 15804:15.02.2022).

3.3. Evaluarea ciclului de viață constituie un instrument potrivit pentru aprecierea durabilității produselor pentru construcții. CESE recomandă ca, la analiza adecvată a durabilității de-a lungul întregului ciclu de viață, să se folosească consecvent pentru clădiri instrumentul de lucru reprezentat de evaluarea ciclului de viață, în scopul prezentării și comparării impactului asupra mediului.

3.4. Cerințele prevăzute de legislația din domeniul construcțiilor au fost liberalizate în ultimii ani pentru a include utilizarea materialelor de construcții regenerabile. Posibilitățile de utilizare a lemnului ca material de construcții s-au extins, în special în ceea ce privește protecția împotriva incendiilor. De asemenea, există proiecte în desfășurare dedicate acestei chestiuni.

3.5. În cadrul proiectului de cercetare „TIMpuls”⁽¹⁰⁾, coordonat de Universitatea Tehnică din München (TUM), se cercetează în prezent incendiile în clădirile din lemn cu mai multe etaje, cu scopul de a se crea baze fiabile pentru un cadru de reglementare unitar pentru construcția de blocuri din lemn.

3.6. Rezultatele actuale ale cercetărilor și proiectele executate relevă că construcțiile din lemn nu sunt deloc în urma altor tipuri de construcții în ceea ce privește protecția împotriva incendiilor, precum și că acestea prezintă avantaje în raport cu siguranța seismică⁽¹¹⁾.

3.7. Din cauza reglementărilor juridice diferite, inclusiv în interiorul statelor membre, există adesea impedimente inutile. CESE îndeamnă, așadar, să se continue armonizarea dispozițiilor juridice din domeniul construcțiilor, astfel încât lemnul să aibă același rang ca și alte materiale de construcții.

3.8. CESE invită statele membre să utilizeze într-o proporție mai mare lemnul în construcția clădirilor publice, proporție care se situează sub media generală. Sectorul public are un rol exemplar în ceea ce privește valorificarea deplină a potențialului construcțiilor din lemn pentru atingerea obiectivelor climatice. În special, clădirile individuale din lemn extrem de inovatoare pot contribui la definirea identității și la impulsivitatea utilizării sporite a lemnului.

3.9. În procedurile de achiziții publice, pentru selectarea celui mai bun ofertant sunt pierdute din vedere sau sunt prea puțin luate în considerare, în detrimentul soluțiilor de construcții cu lemn, criterii precum bioeconomia, durabilitatea, costurile de-a lungul ciclului de viață, impactul climatic etc. CESE solicită, așadar, să se includă în procedurile de achiziții publice o obligație mai strictă de respectare a criteriilor care contribuie la realizarea obiectivelor climatice.

3.10. În cazul construcțiilor prefabricate din lemn, proiectarea acestora trebuie să reprezinte aproape stadiul de execuție, pentru a se evita astfel orice marjă de interpretare și a se asigura o comparabilitate neechivocă. Pentru a se obține avantaje în privința optimizării și a perioadelor de realizare tehnico-economice⁽¹²⁾, paleta largă de produse, precum și influența din procedura de prefabricare, logistică și montaj trebuie luate în considerare mai timpuriu decât în cazul în care la construire se folosesc mai puține prefabricate. Acest lucru este posibil prin includerea timpurie a informațiilor din partea ofertanților, prin alegerea procedurii de achiziții potrivite, cum ar fi concurs de proiecte sau dialog competitiv, sau prin implicarea unor specialiști în urbanism de către autoritatea contractantă.

⁽¹⁰⁾ www.cee.ed.tum.de/hbb/forschung/laufende-forschungsprojekte/timpuls (accesat la 23 ianuarie 2023).

⁽¹¹⁾ A se vedea *Forschungsprojekt Erdbebensicherheit von Holzgebäuden*, Institutul Tehnic Superior din Berna, 2020 www.bfh.ch/de/forschung/referenzprojekte/erdbebensicherheit-holzgebäude (accesat la 23 ianuarie 2023).

⁽¹²⁾ A se vedea proiectul de cercetare leanWOOD – Noi modele de procese și cooperare pentru construcțiile prefabricate din lemn, Universitatea HSLU, Lucerna, 2017.

3.11. CESE subliniază importanța noului Bauhaus european pentru promovarea utilizării materialelor de construcții de calitate, favorabile climei, și, astfel, a utilizării lemnului în construcții. În prezent, proporția utilizării lemnului ca material de construcții este de numai 3 % în UE, astfel că potențialul construcțiilor din lemn pentru atenuarea schimbărilor climatice nu este nici pe departe valorificat la maximum. Prin urmare, CESE consideră că măsurile de sprijin, de cercetare, de dezvoltare și de inovare adoptate în cadrul noului Bauhaus european pentru materialele de construcții alternative reprezintă un element important în vederea valorificării depline a acestui potențial.

3.12. De multe ori, posibilitățile de utilizare nu sunt cunoscute încă în mod corespunzător și pretutindeni de către utilizatorii din sectorul construcțiilor. Consecința cunoștințelor incomplete este deseori utilizarea limitată a lemnului. Prin urmare, CESE consideră că transferul de know-how este foarte important în interiorul Europei, astfel cum este planificat în Academia NEB, și reține totodată că trebuie să se asigure, într-un grad suficient, o ofertă corespunzătoare de module de formare și perfecționare inclusiv la nivel național. Cursurile de formare și specializare în folosirea de noi metode și materiale de construcții durabile sunt necesare pentru toate categoriile de lucrători care participă la procesul de construcție: urbanisti, arhitecți, ingineri, tehnicieni, specialiști IT și muncitori-constructori. Tranziția verde este posibilă numai cu ajutorul unor persoane cu un nivel corespunzător de pregătire.

3.13. CESE salută Proiectul european social comun RESILIENTWOOD care se desfășoară sub egida Asociației europene din industria de prelucrare a lemnului (CEI-Bois) și a Asociației europene a lucrătorilor din sectorul construcțiilor și al lemnului (EFBH) și al cărui scop este stabilirea de recomandări și orientări pentru întreprinderi, sectorul formării profesionale și autorități, în vederea atragerii tinerilor în industria lemnului din UE, a adaptării la tranziția tehnologică și a calificării continue a lucrătorilor.

3.14. CESE consideră că este important să se publice informații de specialitate, pentru a pune stadiul tehnologiei din domeniul construcțiilor din lemn la dispoziția tuturor părților interesate și a simplifica utilizarea lemnului ca material de construcții prin stabilirea unor standarde privind proiectarea și elementele de fizică a construcțiilor.

3.15. Directiva privind performanța energetică a clădirilor (EPBD) este cea mai importantă reglementare a UE din sectorul construcțiilor. Aceasta obligă statele membre ale UE să stabilească niveluri de performanță pentru clădirile lor, să adopte planuri strategice pentru decarbonizarea parcului imobiliar prin strategii de renovare pe termen lung și să pună în aplicare măsuri suplimentare. Prin urmare, EPBD este instrumentul politic evident pentru stabilirea cerințelor și a impulsurilor clare pentru reducerea emisiilor de carbon pe toată durata de viață a clădirilor.

3.16. Dispozițiile EPBD trebuie conciliate cu obiectivele neutralității climatice și să indice măsurile cele mai importante și mai urgente care trebuie adoptate până în 2050. Îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor este importantă, însă în lipsa unei accepțiuni clare a amprente de carbon a clădirilor există riscul ca măsurile să nu fie optime.

3.17. CESE salută Regulamentul privind proiectarea ecologică a produselor sustenabile, propus în primăvara anului 2022, ca un pas important către obținerea unor produse cu un grad ecologic și circular mai ridicat. Stabilirea unor criterii minime, cum ar fi reducerea amprente de mediu și climatice a produselor, poate fi aplicată foarte bine și construcțiilor de lemn și poate genera oportunități economice pentru inovare, deși în prezent acest aspect nu este cuprins în regulament.

3.18. Raportarea obligatorie a emisiilor de dioxid de carbon în domeniul construcțiilor pe toată durata de viață facilitează colectarea datelor și analiza comparativă și oferă sectorului construcțiilor posibilitatea de a dezvolta deprinderile și capacitățile necesare. Este necesar să se introducă standarde minime obligatorii pentru emisiile de carbon pe toată durata de viață, iar respectivele standarde trebuie să devină mai stricte în timp. CESE invită Comisia Europeană să creeze un sistem de certificare a emisiilor de dioxid de carbon, în care să se țină pe deplin seama de rolul produselor din lemn la compensarea emisiilor.

3.19. CESE invită statele membre să participe amplu la noua inițiativă WoodPOP a guvernelor austriac și finlandez, care este o platformă pentru promovarea dialogului politic pe tema lemnului și al cărei scop este mobilizarea la nivel național și regional a actorilor publici și privați din sectorul lemnului, concomitent cu sprijinirea redirecționării investițiilor în biosoluții și lanțuri valorice durabile în domeniul lemnului.

3.20. În avizul său suplimentar CCMI/205 pe tema „Industria 5.0 în sectorul construcțiilor din lemn”, CESE subliniază că lemnul, – ca material de construcție – oferă o mare oportunitate, fiind alternativă durabilă și eficientă din punctul de vedere al costurilor la materialele tradiționale, cum ar fi betonul și oțelul. Un alt avantaj este productivitatea ridicată a muncii, care permite lucrări de construcții mai rapide și mai eficiente. În plus, producția de lemn oferă oportunități de locuri de muncă în zonele rurale. Producția de lemn oferă beneficii ecologice, deoarece lemnul este o resursă regenerabilă, generând mai puține emisii de carbon în comparație cu alte materiale, atât în producție, cât și pe parcursul întregului ciclu de viață. De asemenea, construcțiile din lemn contribuie la conservarea și prezervarea pădurilor și, astfel, la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

ANEXĂ

Avizul complementar al Comisiei consultative pentru mutații industriale – „Industria 5.0 în sectorul construcțiilor” este disponibil în paginile următoare.

Avizul Comisiei consultative pentru mutații industriale pe tema „Industria 5.0 în sectorul construcțiilor din lemn”

(aviz complementar la avizul TEN/794)

Raportor: **domnul Martin BÖHME**

Coraportor: **domnul Rolf GEHRING**

Decizia Adunării Plenare	15.11.2022
Temei juridic	Articolul 56 alineatul (1) din Regulamentul de procedură Aviz complementar
Secțiunea competentă	Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI)
Data adoptării în secțiune	27.2.2023
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	29/0/3

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) subliniază că utilizarea lemnului ca material de construcție este o mare oportunitate, întrucât lemnul este o alternativă durabilă și eficientă din punctul de vedere al costurilor la materialele tradiționale de construcție, cum ar fi betonul și oțelul. Un alt beneficiu îl reprezintă productivitatea ridicată a muncii în sectorul construcțiilor din lemn, care permite construirea mai rapidă și mai eficientă a clădirilor. De asemenea, oportunitățile oferite de elementele de construcție prefabricate reduc costurile și sporesc siguranța în construcții.

1.2. Este mai important ca niciodată ca forța de muncă activă în sectorul construcțiilor din lemn să fie angrenată în educație, formare recalificare și învățare pe tot parcursul vieții. Educația și formarea trebuie să fie rezultatul dialogului social, cu implicarea tuturor partenerilor sociali.

1.3. CESE consideră că prin consolidarea sectorului construcțiilor din lemn se creează mari oportunități pentru lucrători, îndeosebi în zonele rurale, unde activitățile forestiere joacă un rol important și, prin urmare, locurile de muncă decente din industria forestieră și din sectorul construcțiilor din lemn pot contribui la îmbunătățirea situației economice.

1.4. CESE subliniază numeroasele beneficii pentru mediu ale sectorului construcțiilor din lemn. Unul dintre cele mai importante beneficii este faptul că lemnul este o materie primă regenerabilă care, în faza de fabricare a elementelor de construcții și a clădirilor și de-a lungul ciclului de viață, produce o cantitate mai redusă de emisii de CO₂ decât alte materiale de construcție. În plus, utilizarea lemnului în sectorul construcțiilor stimulează gestionarea durabilă a pădurilor și, prin urmare, sprijină conservarea și întreținerea pădurilor. În faza de creștere, lemnul absoarbe dioxid de carbon din atmosferă și îl stochează. Prin urmare, la utilizarea sa ca material de construcție, lemnul devine un material de construcție ecologic și contribuie, în ansamblu, la reducerea gazelor cu efect de seră.

1.5. CESE face trimitere la publicațiile sale recente privind construcțiile și produsele pentru construcții, în special avizele „Condiții armonizate pentru comercializarea produselor pentru construcții” ⁽¹⁾ și „Construcțiile din lemn pentru reducerea emisiilor de CO₂ în sectorul construcțiilor” ⁽²⁾.

⁽¹⁾ JO C 75, 28.2.2023, p. 159.

⁽²⁾ Avizul CESE privind lemnul pentru reducerea emisiilor de CO₂ în sectorul construcțiilor (a se vedea JO p. 18).

1.6. Utilizarea lemnului în sectorul construcțiilor atestă comportamentul antiseismic al acestui material, manifestat cu anumite ocazii, de exemplu la cutremurul din Alaska din 1964. CESE consideră că persoanele care trăiesc în zone seismice ar trebui încurajate să utilizeze lemnul ca material de construcție.

2. Observații generale

2.1. Prezentul aviz este de acord cu observațiile generale din Avizul TEN/794 – „Construcțiile din lemn pentru reducerea emisiilor de CO₂ în sectorul construcțiilor”.

2.2. Sectorul construcțiilor constituie o sursă semnificativă de emisii de gaze cu efect de seră și, prin urmare, un factor important în ceea ce privește impactul negativ asupra climei. Emisiile provin în principal din utilizarea de combustibili fosili pentru producerea de energie termică și energie electrică în clădiri, precum și din fabricarea de materiale de construcție. În sectorul construcțiilor sunt deosebit de necesare măsuri de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră, de exemplu prin utilizarea energiei din surse regenerabile, îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor și utilizarea de materiale de construcție durabile⁽³⁾.

2.3. CESE subliniază că pentru a crește importanța lemnului produs în mod durabil ca material utilizat în sectorul construcțiilor, trebuie să se evidențieze necesitatea gestionării durabile a pădurilor pentru recoltarea de masă lemnoasă utilizată ca materie primă. Gestionarea durabilă a pădurilor implică gestionarea și utilizarea pădurilor în mod durabil nu numai din punct de vedere ecologic, ci și economic și social, ceea ce înseamnă că pădurile sunt conservate atât pentru generația actuală, cât și pentru cele viitoare, iar resursele naturale sunt utilizate în mod responsabil. O componentă importantă a gestionării durabile a pădurilor este menținerea biodiversității și a serviciilor ecosistemice ale pădurilor. De asemenea, este important să se reducă vulnerabilitatea pădurilor la perturbări naturale, cum ar fi incendiile forestiere și infestarea cu insecte.

2.4. Din punct de vedere tehnic, se constată că în comparație cu alte materiale de construcție, cum ar fi betonul, construcțiile din lemn necesită un consum considerabil mai scăzut de energie încorporată. Prin energie încorporată se înțelege energia utilizată pentru producerea, transportul, depozitarea și reciclarea produselor. Reducerea energiei încorporate înseamnă reducerea cantității de energie care se utilizează pentru aceste produse, ceea ce duce la scăderea emisiilor de CO₂ și la creșterea durabilității consumului de energie. Reducerea energiei încorporate poate contribui, de asemenea, la îmbunătățirea competitivității întreprinderilor.

2.5. CESE constată că reglementările juridice pot să inhibe dezvoltarea construcțiilor din lemn prin limitarea utilizării lemnului ca material de construcție sau prin stabilirea de cerințe sau norme a căror punere în aplicare este dificilă sau costisitoare în sectorul construcțiilor din lemn. Un exemplu în acest sens este limita de înălțime stabilită în unele țări pentru clădirile din lemn. Astfel de cerințe pot să restrângă oportunitățile pentru construcțiile din lemn și să creeze obstacole în calea dezvoltării construcțiilor inovatoare din lemn. În domeniul protecției împotriva incendiilor în clădiri, nu este acceptabil ca lemnul să aibă norme de performanță diferite de cele aplicabile altor materiale. CESE pledează pentru omogenizarea normelor la nivel european, indiferent de material.

2.6. Construcțiile din lemn pot aduce o contribuție importantă la o economie mai circulară și, în special, la obiectivul unei economii bazate mai mult pe conceptul ecologic, astfel cum se prevede în politicile relevante ale UE. Domeniul de aplicare și proprietățile materiale ale lemnului și ale produselor pe bază de lemn trebuie dezvoltate în continuare în acest sens. În special, posibilitatea de reciclare a produselor din lemn joacă un rol esențial în acest proces. Cu toate acestea, combinarea lemnului cu alte materiale va deveni, de asemenea, și mai importantă. Promovarea coordonată și sprijinită la nivel european a cooperării în domeniul cercetării în domeniul proprietăților materialelor și al materialelor compozite poate juca un rol important în acest sens și poate stimula inovarea.

2.7. Transformarea industriilor noastre către conceptul industriei 5.0 cu o bază socială solidă, are o puternică latură tehnică. Digitalizarea (modelarea informațiilor privind clădirile), robotizarea și utilizarea programelor de învățare (inteligența artificială) vor transforma întregul lanț valoric, de la silvicultură la construcții, conservarea și reciclarea. Acest lucru necesită un cadru juridic pentru cerințele generale privind produsele, cerințele referitoare la produsele pentru construcții și pentru standardizare. Acestea trebuie să fie coordonate în domeniul construcțiilor de lemn. În conformitate cu obiectivele sociale incluse în conceperea industriei 5.0, evoluțiile tehnologice și conceptele de organizare a muncii ar trebui să urmeze o abordare centrată pe factorul uman a proiectării tehnologice. De asemenea, va fi important să se ia în considerare în mod sistematic potențialele efecte pozitive sau negative asupra unui mediu de lucru și de viață sănătos, încă din prima etapă a dezvoltării tehnologice.

⁽³⁾ A se vedea *Kreislaufwirtschaft für die Dekarbonisierung des EU-Bausektors – Modellierung ausgewählter Stoffströme und* (Economia circulară pentru decarbonizarea sectorului construcțiilor din UE – modelarea anumitor fluxuri de materiale și a emisiilor de gaze cu efect de seră) Meta Thuriid Lotz, Andrea Herbst, Matthias Rehfeldt.

2.8. CESE observă că schimbările tehnologice și în ce privește materialele în domeniul construcțiilor din lemn vor schimba și organizarea muncii și cerințele de calificare. Au loc suprapuneri între sectorul construcțiilor și cel al lemnului, precum și între ocupațiile tradiționale din aceste două sectoare economice. Adaptarea programelor de învățământ existente pentru profesiile individuale sau reprojectarea profesiilor este o cerință în acest sens, care ar trebui coordonată la nivel european. Obiectivul unor ocupații atractive, cu o gamă largă de sarcini și o organizare corespunzătoare a muncii, va contribui, de asemenea, la creșterea atractivității sectorului construcțiilor și al lemnului.

2.9. CESE consideră că, având în vedere schimbările rapide în metodele de lucru (digitalizare, robotică, inteligență artificială, tehnologii noi), este mai important ca oricând ca forța de muncă din domeniul construcțiilor din lemn să beneficieze de educație, formare, recalificare și învățare pe tot parcursul vieții. Educația și formarea trebuie să fie rezultatul dialogului social, cu implicarea tuturor partenerilor sociali.

3. Observații specifice

3.1. Se preconizează că, odată cu creșterea ponderii lor, construcțiile din lemn ar putea avea o contribuție semnificativă la consolidarea lanțurilor valorice regionale și la reducerea amprente ecologice. În ce privește materialul, construcțiile din lemn reprezintă o contribuție foarte eficientă la dezvoltarea bioeconomiei, în special dacă se pune un accent mai mare pe întreținere și conservare pe parcursul întregului ciclu de viață al construcției din lemn, inclusiv proiectarea. În plus, pentru a se evita efectele de relocare a emisiilor de dioxid de carbon, lemnul ar trebui să fie procurat numai din zone cu terenuri forestiere certificate (conform sistemelor de certificare a pădurilor FSC și PEFC) și al căror potențial de lemn brut depășește necesarul propriu.

3.2. CESE consideră că organizarea suprafețelor necesare pentru recoltarea de masă lemnoasă, modul de gestionare a terenurilor (intensivă, extensivă, în monocultură, ecologică) și natura achiziției (convențională sau durabilă) sunt esențiale pentru sustenabilitatea sectorului construcțiilor din lemn în ansamblul său. În special în perspectiva creșterii dorite a ponderii construcțiilor din lemn în sectorul construcțiilor, este esențial să se aibă în vedere în mod consecvent obiectivele de dezvoltare durabilă și obiectivele privind biodiversitatea atunci când se extind suprafețele de teren utilizate sau se schimbă destinația terenurilor în vederea recoltării de masă lemnoasă.

3.3. Din teste efectuate pe teren a reieșit că, din punctul de vedere al evaluării ciclului de viață, construcțiile din lemn prezintă, în ansamblu, mai multe beneficii decât alte tipuri de construcții, cum ar fi construcțiile din beton armat. Rezultate semnificativ mai bune se înregistrează, în special, pentru indicatorul de impact utilizat pentru determinarea potențialului de încălzire globală, acesta reprezentând numai 57 % din potențialul de încălzire globală al construcțiilor din beton armat⁽⁴⁾.

3.4. CESE subliniază că studiile în care se compară construcțiile din lemn și construcțiile masive au arătat, în aproape toate cazurile, impactul mai redus asupra mediului pe care pot să îl aibă construcțiile din lemn pentru următorii indicatori privind ciclul de viață: (a) „cererea de energie primară” (energia totală și energia din surse neregenerabile); și (b) „potențialul de încălzire globală”. Acest lucru este valabil indiferent de materialele alese pentru construcțiile masive, dar și de modul de proiectare a construcțiilor din lemn⁽⁵⁾.

3.5. În cazul construcțiilor din lemn, gradul de prefabricare este semnificativ mai ridicat decât în cazul construcțiilor masive, ceea ce face ca lucrările de șantier să fie mai puțin afectate de vreme și procesul de fabricare să se desfășoare în proporție mai mare în spații de lucru, în condiții optime de muncă. Cu toate acestea, gradul crescut de prefabricare presupune eforturi mai mari de proiectare și, prin urmare, o fază mai îndelungată de proiectare.

3.6. CESE constată că termenul redus de construcție în sectorul construcțiilor din lemn duce la reducerea cheltuielilor generale aferente șantierelor respective și a perioadei în care trebuie să se dispună de echipamentele de construcție. Posibilitatea utilizării de elemente de construcție prefabricate permite reducerea numărului de transporturi către șantier. În special pe terenurile potențiale din zone urbane, construcțiile din lemn permit crearea rapidă de locuințe noi, de exemplu prin creșterea numărului de etaje și prin extinderea construcțiilor.

3.7. Cu ajutorul construcțiilor din lemn se pot obține locuințe cu suprafața mai mare pe aceeași suprafață externă ocupată, deoarece stratul izolator este deseori integrat în structura de rezistență a construcțiilor de lemn, în schimb la construcțiile masive reprezintă un element structural separat. Prin urmare, la aceeași grosime a izolației, pereții exteriori pot fi mai subțiri în cazul construcțiilor din lemn.

3.8. CESE preconizează că potențialul construcțiilor din lemn nu se limitează la clădirile rezidențiale, ci vizează și alte tipuri de utilizare în domeniul clădirilor nerezidențiale (de exemplu, clădiri de birouri, depozite, laboratoare).

⁽⁴⁾ <https://www.berlin.de/nachhaltige-beschaffung/studien/holz-versus-stahlbetonbauweise/>

⁽⁵⁾ Potentiale von Bauen mit Holz (Potențialul construcțiilor de lemn), Agenția Federală de Mediu, p. 25

3.9. CESE constată că proiectarea și execuția de calitate sunt, la fel ca în cazul tuturor tipurilor de construcții, foarte importante pentru ciclul de viață al lucrărilor de construcție. Acest lucru necesită în special arhitecți și ingineri bine pregătiți și o directivă europeană de planificare pentru a sprijini profesiile cu un cadru de reglementare adecvat. În special în domeniul planificării, ajustările juridice și formarea adecvată a clienților trebuie să asigure că serviciile sunt în mod obligatoriu atribuite în cadrul unui concurs de calitate ⁽⁶⁾.

3.10. Având în vedere recente efecte ale seismelor din Turcia, dar și ale seismelor anterioare, precum și previziunile experților privind evenimentele viitoare, CESE consideră că persoanele care locuiesc în zone predispuse la cutremure ar trebui încurajate să construiască case și imobile din lemn.

3.11. În întreprinderile producătoare, procesele de producție pot fi optimizate și simplificate prin utilizarea tehnologiilor din industria 5.0 și pot duce la o reducere a consumului de energie și, prin urmare, a emisiilor de CO₂ în procesul de producție. În plus, prefabricarea componentelor în fabrici permite ca șantierul de construcții să fie mai eficient și cu mai puține deșeuri, deoarece componentele trebuie să fie doar asamblate la fața locului. Acest lucru reduce consumul de energie pentru transport și generarea de deșeuri ⁽⁷⁾.

Bruxelles, 27 februarie 2023.

Președintele
Comisiei consultative pentru mutații industriale
Pietro Francesco DE LOTTO

⁽⁶⁾ A se vedea *Holzbau vs. Massivbau – ein umfassender Vergleich zweier Bauweisen im Zusammenhang mit dem SNBS Standard* (Construcțiile din lemn versus construcțiile masive – O comparație cuprinzătoare a două tehnici de construcție legate de standardul SNBS); Daniel Müller.

⁽⁷⁾ A se vedea Koppelhuber, J., Bok, M. (2019). *Paradigmenwechsel im Hochbau* (Schimbarea de paradigmă în construcția de clădiri). În: Hofstadler, C. (ed.): *Aktuelle Entwicklungen in Baubetrieb, Bauwirtschaft und Bauvertragsrecht* (Evoluții actuale în domeniul construcțiilor, al industriei construcțiilor și al dreptului contractelor de construcții). Springer Vieweg, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-27431-3_19

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 577-A SESIUNE PLENARĂ A COMITETULUI ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN,
22.3.2023-23.3.2023

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor măsuri pentru un nivel ridicat de interoperabilitate a sectorului public în întreaga Uniune (Actul privind Europa interoperabilă)”

[COM(2022) 720 final – 2022/0379 (COD)]

și privind „Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind o politică consolidată de interoperabilitate a sectorului public – Conectarea serviciilor publice, sprijinirea politicilor publice și furnizarea de beneficii publice – Către o «Europă interoperabilă»”

[COM(2022) 710 final]

(2023/C 184/05)

Raportor: **Vasco DE MELLO**

Sesizare	(a) Parlamentul European, 21.11.2022 (b) Consiliul Uniunii Europene, 25.11.2022
Temei juridic	(a) Articolul 172 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (b) Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în secțiune	10.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	200/0/3

1. Concluzii și recomandări

1.1. La fel ca și Comisia, Comitetul Economic și Social European (CESE) consideră că interoperabilitatea serviciilor publice este o cerință esențială pentru instituirea unei piețe unice digitale.

1.2. Cu toate acestea, realizarea acestui obiectiv nu trebuie să implice adoptarea de către statele membre a unei politici de digitalizare completă a serviciilor publice, în detrimentul serviciilor furnizate în persoană; este necesar să se țină seama de cele mai vulnerabile grupuri de cetățeni. Formarea privind competențele digitale ar trebui să fie disponibilă pentru toți, dar în special pentru aceste grupuri de populație.

1.3. În loc să reducă personalul, dezvoltarea și operarea serviciilor digitale vor crea inițial o nevoie suplimentară de personal. Asigurarea personalului adecvat este o condiție prealabilă pentru succesul transformării digitale.

1.4. CESE recunoaște cu satisfacție că digitalizarea serviciilor publice s-a dezvoltat considerabil pe perioada pandemiei.

1.5. CESE sprijină crearea unui model de guvernanță pentru această politică, constând în două organe-cheie, și anume Comitetul pentru Europa interoperabilă și comunitatea Europei interoperabile.

1.6. CESE salută faptul că comunicarea prevede conceperea de soluții experimentale care să permită încheierea de parteneriate între sectorul public și întreprinderile inovatoare din domeniul tehnologiei și întreprinderile nou-înființate, în vederea creării de soluții experimentale inovatoare, care ar putea fi aplicate în serviciile publice și puse în comun de către acestea.

1.7. CESE consideră că este important ca viitoarele programe de finanțare a proiectelor de interoperabilitate a serviciilor publice să condiționeze acordarea fondurilor de adoptarea principiilor și structurilor preconizate de Cadrul european de interoperabilitate.

1.8. Deși salută faptul că acest proces se înscrie în contextul așa-numitei duble tranziții, CESE avertizează că unele dintre soluțiile tehnologice în materie de digitalizare ar putea fi mari consumatoare de energie.

1.8.1. CESE consideră că protecția datelor, chiar și însoțită de precauțiile necesare, nu trebuie să constituie un obstacol în calea creării de noi soluții de interoperabilitate, fie de către serviciile publice, fie de către persoane fizice.

1.8.2. Pe de altă parte, CESE consideră că accesibilitatea datelor, atât pentru cetățeni, pentru întreprinderi, cât și pentru serviciile publice, ar trebui să facă obiectul unor niveluri diferite de autorizare, pentru a garanta confidențialitatea datelor și pentru a le comunica numai pe cele strict necesare.

2. Context

2.1. Crearea unei piețe interne, adică a unui spațiu de liberă circulație a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor, necesită eliminarea tuturor barierelor naționale existente.

2.2. Încă de la instituirea sa, și în mod și mai insistent după crearea pieței unice, Uniunea Europeană a încercat să elimine toate tipurile de bariere care pot împiedica crearea unei veritabile piețe interne.

2.3. Pentru ca piața internă să poată exista cu adevărat, este necesar ca cetățenii și întreprinderile să aibă acces și să interacționeze ușor și rapid cu serviciile publice din statele membre, indiferent de nivel – local, regional sau național.

2.4. Pe de altă parte, existența unui spațiu deschis, precum cel european, necesită schimbul de date și cooperarea între organele administrației publice de stat de la toate nivelurile.

2.5. Începând cu anii '90, Comisia a urmărit să ia măsuri pentru a construi și a asigura în mod concret interoperabilitatea ⁽¹⁾ sau chiar interconectivitatea diferitelor servicii publice ale statelor membre ⁽²⁾.

(1) Interoperabilitatea sectorului public este definită ca fiind „factorul care permite cooperarea administrațiilor și funcționarea serviciilor publice la nivel transfrontalier, transsectorial și dincolo de granițele organizaționale”. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind o politică consolidată de interoperabilitate a sectorului public – Conectarea serviciilor publice, sprijinirea politicilor publice și furnizarea de beneficii publice – Către o „Europă interoperabilă”.

(2) Prin Decizia nr. 1719/1999/CE a Parlamentului European și a Consiliului, Comisia a lansat o inițiativă privind interoperabilitatea serviciilor publice, care a constat într-o serie de orientări, inclusiv identificarea proiectelor de interes comun privind rețelele transeuropene pentru schimbul electronic de date între administrații.

2.6. Această necesitate s-a accentuat de-a lungul timpului, odată cu trecerea pieței interne la o nouă realitate, digitală ⁽³⁾.

2.7. Digitalizarea constituie o adevărată revoluție, atât în obiceiurile cetățenilor, cât și în modul în care funcționează întreprinderile și administrația publică.

2.8. În ultimii ani, o serie de servicii publice din statele membre, care fuseseră furnizate doar în persoană, au început să fie furnizate și în format digital – o evoluție extrem de avantajoasă atât pentru cetățeni, cât și pentru întreprinderi și serviciile publice, care a permis obținerea unor economii uriașe, atât în ceea ce privește orele de muncă, cât și costurile financiare.

2.9. Criza provocată de pandemia de COVID-19 a accelerat această tendință, demonstrând că interoperabilitatea diferitelor servicii publice europene ar putea deveni un instrument util pentru exercitarea liberei circulații a persoanelor, după cum a demonstrat, de exemplu, utilizarea certificatului privind COVID.

2.10. Uniunea Europeană recunoaște că digitalizarea sectorului public, dată fiind ponderea acestuia în PIB ⁽⁴⁾, ar putea fi un factor-cheie în procesul european de digitalizare, nu numai datorită capacității sale de pârghie în raport cu alte sectoare, ci și ca factor principal în acest proces, în contextul economiei europene.

2.11. Ca atare, planurile de redresare și reziliență prevăd investiții publice pentru digitalizarea administrației publice, cu o valoare totală de 47 miliarde EUR.

2.12. Uniunea Europeană, prin intermediul Comisiei, și guvernele statelor membre au recunoscut de-a lungul timpului necesitatea de a aprofunda interoperabilitatea și interconectivitatea serviciilor publice naționale, atât între ele, cât și cu cele ale Uniunii Europene ⁽⁵⁾, astfel încât cetățenii și întreprinderile din întreaga Uniunea Europeană să poată avea acces la aceste servicii oriunde s-ar afla.

2.13. Deși interoperabilitatea serviciilor publice nu este o temă nouă ⁽⁶⁾, comunicarea supusă examinării vizează crearea unui cadru de cooperare mai formal, mai stabil și mai sigur, care să ducă la o aprofundare suplimentară a interconectivității existente a sistemelor digitale ale diferitelor servicii publice naționale, atât între ele, cât și cu serviciile Uniunii Europene ⁽⁷⁾. El ar trebui să joace un rol de catalizator pentru atingerea acestui obiectiv, astfel încât, până în 2030, rata de digitalizare a serviciilor publice în Uniunea Europeană să ajungă la 100 %, astfel cum se propune în Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Busola pentru dimensiunea digitală 2030: modelul european pentru deceniul digital [COM(2021) 118].

2.14. În acest scop, prezenta comunicare stabilește următorii piloni esențiali pentru punerea în aplicare a unei abordări coerente în acest domeniu:

— crearea unei structuri de guvernare a interoperabilității, compusă din două organe (Comitetul pentru Europa interoperabilă și comunitatea Europei Interoperabile) și concepută în așa fel încât să permită colaborarea administrațiilor publice, atât la nivel general (european, național, regional și local), cât și la nivel sectorial (justiție, transport, afaceri interne, sănătate, ecologie etc.), precum și cea a părților interesate din sectorul privat – cu mandatul de a conveni asupra unor soluții de interoperabilitate comune (de exemplu, cadre, specificații deschise, standarde deschise, aplicații sau orientări);

⁽³⁾ Pentru a se putea construi o piață internă digitală, a devenit urgent nu numai să se elimine barierele existente, ci și să se creeze mecanisme de prevenire a apariției unor noi bariere.

⁽⁴⁾ Conform cifrelor Eurostat pentru 2022, sectorul public reprezintă 53,1 % din PIB-ul european *Government finance statistics – Statistics Explained* [Statistici privind finanțele publice – Statistici explicate] (europa.eu).

⁽⁵⁾ De exemplu, a se vedea comunicatele finale ale reuniunilor interministeriale de la Tallinn (2017), Berlin (2020) și Strasbourg (2022).

⁽⁶⁾ În 2010, Comisia a prezentat Comunicarea „Către interoperabilitatea serviciilor publice europene” [COM(2010) 744 final], care a făcut obiectul unui aviz al CESE – TEN/448-449, și a cărei punere în aplicare a fost efectuată prin intermediul Programului privind soluțiile de interoperabilitate pentru administrațiile publice europene (ISA) – Decizia nr. 922/2009/CE a Parlamentului European și a Consiliului, urmat în 2015 de programul ISA² – Decizia (UE) 2015/2240 a Parlamentului European și a Consiliului și de programul „Europa digitală” – Regulamentul (UE) 2021/694 al Parlamentului European și al Consiliului.

⁽⁷⁾ În propunerea supusă examinării, Comisia recunoaște că abordarea voluntaristă urmărită până în prezent este insuficientă pentru atingerea obiectivelor propuse în materie de interoperabilitate.

- introducerea unei evaluări obligatorii a impactului asupra interoperabilității transfrontaliere care ar putea rezulta din introducerea sau modificarea unui sistem informatic al unui serviciu public;
- crearea în comun a unui ecosistem de soluții de interoperabilitate pentru sectorul public al UE (introducerea unor cataloage de soluții de interoperabilitate active și recunoscute, care pot fi utilizate de administrații și în procesul de elaborare a politicilor, de exemplu instrumente, specificații sau soluții digitale), astfel încât administrațiile publice de la toate nivelurile din UE și alte părți interesate să poată contribui la crearea, îmbunătățirea și reutilizarea unor astfel de soluții, permițându-le astfel să inoveze împreună și să creeze valoare publică;
- condiționarea furnizării de către Uniunea Europeană a anumitor finanțări pentru crearea sau consolidarea sistemelor informatice naționale de utilizarea unor soluții și principii predefinite de Uniunea Europeană ⁽⁸⁾.

3. Observații generale

- 3.1. Ca și Comisia, CESE consideră că interoperabilitatea serviciilor publice este o cerință esențială pentru instituirea unei piețe unice digitale și pentru eliminarea barierelor care persistă încă pe piața fizică ⁽⁹⁾.
- 3.2. Stabilirea pentru 2030 a obiectivului ca serviciile publice să fie furnizate 100 % online în întreaga Uniune Europeană implică accelerarea și modernizarea unei rețele transeuropene care să le conecteze și să utilizeze elemente comune, atât la nivel tehnic, cât și la nivel semantic, juridic și organizațional, printre altele.
- 3.3. Cu toate acestea, atingerea acestui obiectiv nu ar trebui să aibă drept rezultat o politică națională care să ducă la o digitalizare completă a serviciilor publice în detrimentul celor furnizate în persoană; ar trebui să se țină seama de cele mai vulnerabile grupuri de cetățeni, întrucât toată lumea ar trebui să aibă acces la servicii publice furnizate în persoană. Formarea privind competențele digitale ar trebui să fie disponibilă pentru toți, dar în special pentru aceste grupuri de populație.
- 3.4. În loc să reducă personalul, dezvoltarea și operarea serviciilor digitale vor crea inițial o nevoie suplimentară de personal. Asigurarea personalului adecvat este o condiție prealabilă pentru succesul transformării digitale.
- 3.5. Digitalizarea ar trebui să fie valorificată în vederea asigurării unui serviciu public mai bun.
- 3.6. După cum a subliniat CESE în avizul său anterior, „[...] nu va fi vorba de înlocuirea persoanelor cu instrumente informatice, ci de a elibera din timpul de lucru spre a-l consacra unei sarcini cu valoare adăugată mai mare [...]” ⁽¹⁰⁾.
- 3.7. Digitalizarea și utilizarea inteligenței artificiale nu sunt un mijloc de legitimare a reducerilor masive de locuri de muncă. Eliminarea sarcinilor de rutină ca urmare a digitalizării ar trebui să permită ca angajații să aibă mai mult timp pentru sarcinile mai exigente și pentru a oferi consiliere.
- 3.8. În plus, în 2030 va exista cu siguranță o minoritate de cetățeni excluși din punct de vedere digital care nu vor avea acces la serviciile publice decât în persoană ⁽¹¹⁾. Căile analogice de acces pentru ca persoanele să poată utiliza serviciile publice nu trebuie să fie îngreunate sau închise în cursul digitalizării.
- 3.9. Prin urmare, CESE salută faptul că comunicarea supusă examinării vizează aprofundarea și îmbunătățirea nivelului de interoperabilitate a sectorului public prin instituirea unui cadru juridic definit la nivelul UE ⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ A se vedea expunerea de motive a propunerii de regulament, precum și Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind o politică consolidată de interoperabilitate a sectorului public – Conectarea serviciilor publice, sprijinirea politicilor publice și furnizarea de beneficii publice – Către o „Europă interoperabilă”.

⁽⁹⁾ Deja în avizul său TEN/635 pe tema „Cadru european de interoperabilitate – Strategia de punere în aplicare”, CESE a subliniat importanța interoperabilității pentru finalizarea pieței unice digitale (JO C 81, 2.3.2018, p. 176).

⁽¹⁰⁾ A se vedea Avizul CESE privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Planul european de acțiune privind guvernarea electronică 2011-2015 – Exploatarea TIC pentru promovarea unei guvernări inteligente, sustenabile și inovatoare” și Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Către interoperabilitatea serviciilor publice europene” (JO C 376, 22.12.2011, p. 92).

⁽¹¹⁾ Este vorba de o preocupare constantă exprimată în avizele CESE (JO C 81, 2.3.2018, p. 176).

⁽¹²⁾ În avizele sale anterioare CESE și-a exprimat sprijinul pentru toate proiectele Uniunii Europene care vizează realizarea obiectivelor tranziției digitale a Uniunii Europene (JO C 365, 23.9.2022, p. 13).

3.10. CESE recunoaște că această aprofundare a interoperabilității va aduce beneficii enorme atât cetățenilor, în special lucrătorilor transfrontalieri, cât și întreprinderilor și administrației publice din statele membre.

3.11. Cu toate acestea, pentru ca aceste avantaje să se facă simțite cu adevărat, astfel cum recunoaște Comisia, nu este suficient să se stabilească norme tehnice care să permită interconectarea serviciilor. Sunt necesare investiții publice naționale adecvate la toate nivelurile.

3.12. Este necesară coordonarea, atât în activitatea legislativă, cât și la nivelul rețelelor de servicii sectoriale, pentru a se evita, pe de o parte, ca rezultatele obținute datorită interoperabilității să fie subminate printr-o birocrăție inutilă și, pe de altă parte, ca cetățenii sau întreprinderile să fie nevoiți să furnizeze în mod repetat aceleași date către diferite servicii publice, ceea ce duce la duplicarea procedurilor și la costuri inutile.

3.13. Pe de altă parte, la nivel național nu ar trebui să existe bariere în calea serviciilor publice digitale care să împiedice utilizarea lor transfrontalieră, în ceea ce privește conectivitatea sau interoperabilitatea lor, fie în raport cu cetățenii și întreprinderile din alte state membre, fie în raport cu alte servicii publice care țin de alte state membre ⁽¹³⁾.

3.14. CESE recunoaște cu satisfacție că digitalizarea serviciilor publice s-a dezvoltat considerabil pe perioada pandemiei și a restricțiilor de deplasare a persoanelor.

3.15. În acest sens, salută faptul că comunicarea supusă examinării are ca obiectiv asigurarea unei abordări coerente între toate politicile în materie de interoperabilitate, atât la nivelul politicilor naționale, cât și la nivelul politicilor sectoriale europene, ceea ce se va realiza prin încurajarea utilizării unor modele comune, partajarea specificațiilor tehnice și a altor soluții comune.

3.16. Din aceleași motive, CESE sprijină principiul reutilizării și transmiterii elementelor și datelor de către diferitele servicii publice, atât la nivel european, cât și la nivel național.

3.17. De asemenea, CESE este preocupat de utilizarea limbilor în ceea ce privește interoperabilitatea serviciilor publice. Regimul lingvistic nu ar trebui să constituie un obstacol birocratic, fiind necesar să se garanteze că schimbul de date și informații are loc într-o limbă înțeleasă de toți.

3.18. CESE sprijină crearea și instituționalizarea unui model de guvernare pentru această politică, alcătuit din două organe esențiale. Este vorba de Comitetul pentru Europa interoperabilă, prezidat de Comisie și compus din reprezentanți ai tuturor statelor membre, un reprezentant al Comitetului Regiunilor și un reprezentant al Comitetului Economic și Social European, și de comunitatea Europei interoperabile, compusă din reprezentanți ai societății civile și ai sectorului privat ⁽¹⁴⁾ ⁽¹⁵⁾.

3.19. CESE consideră că este important să se asigure participarea societății civile, în special a partenerilor sociali, la definirea politicilor privind interoperabilitatea, nu numai pentru că cetățenii și întreprinderile sunt destinatarii finali ai acestei politici, ci și pentru că societatea civilă poate contribui cu noi soluții tehnologice la această politică – soluții care nu ar fi realizabile prin intermediul sectorului public.

3.20. CESE consideră că participarea societății civile ar trebui să aibă loc la diferite niveluri, iar Comisia ar trebui să stimuleze și să încurajeze statele membre să promoveze această implicare la diferite niveluri – național, regional și local.

3.21. CESE salută crearea de către Comisie a unui punct unic de acces, cu scopul de a concentra și centraliza toate cunoștințele și soluțiile legate de interoperabilitate. Acestea vor putea fi furnizate atât de entități publice, cât și de entități private.

⁽¹³⁾ Un subiect care ar putea deveni un obstacol în calea interoperabilității transfrontaliere a serviciilor publice este chestiunea datelor cu caracter personal.

⁽¹⁴⁾ Comitetul pentru Europa interoperabilă are sarcina de a concepe măsuri, de a sprijini, de a asigura consiliere și de a monitoriza politicile europene în materie de interoperabilitate, în timp ce comunitatea Europei interoperabile va reuni elemente ale societății civile care ar urma să ajute Comitetul pentru Europa interoperabilă să exploreze și să definească noile soluții pe care le-ar putea propune.

⁽¹⁵⁾ Opțiunea aleasă de Comisie este în concordanță cu recomandările formulate de CESE în avizele sale anterioare (JO C 81, 2.3.2018, p. 176).

- 3.22. Ca și Comisia, CESE consideră că serviciile publice din UE ar trebui să își reducă dependența de infrastructura digitală furnizată de țările terțe, care pune în pericol suveranitatea digitală europeană.
- 3.23. În acest scop, se subliniază că, potrivit Comisiei, ar trebui utilizate, de preferință, sistemele deschise cu surse deschise, ceea ce permite partajarea soluțiilor între dezvoltatori.
- 3.24. În această ordine de idei, CESE salută faptul că comunicarea are în vedere dezvoltarea de soluții experimentale care să permită încheierea de parteneriate între sectorul public și întreprinderile inovatoare din domeniul tehnologiei și întreprinderile nou-înființate, în perspectiva creării de soluții experimentale inovatoare, care ar putea fi aplicate de serviciile publice și partajate între ele.
- 3.25. CESE consideră că este important ca viitoarele programe de finanțare a proiectelor de interoperabilitate a serviciilor publice să condiționeze acordarea fondurilor de adoptarea principiilor și structurilor preconizate de Cadrul european de interoperabilitate.
- 3.26. Aceasta va fi o bună modalitate de a obliga serviciile publice să adopte, în mod voluntar, standarde comune în materie de interoperabilitate.
- 3.27. CESE este surprins de faptul că, spre deosebire de comunicările anterioare ⁽¹⁶⁾, în comunicarea supusă examinării nu se menționează avantajele care pot rezulta din interoperabilitatea sistemelor publice europene în ce privește combaterea fraudei, ceea ce va duce la creșterea eficienței și a veniturilor pentru statele membre.
- 3.28. În acest sens, CESE subliniază că interoperabilitatea sistemelor ar trebui însoțită de utilizarea inteligenței artificiale, care ar putea ajuta serviciile publice să analizeze datele și, pe de altă parte, ar permite crearea de alerte și avertismente care să fie trimise diferitelor servicii publice din statele membre.
- 3.29. Nu în ultimul rând, două observații finale privind tranziția verde și protecția datelor:
- 3.29.1. Unul dintre obiectivele comunicării este de a integra strategia pentru interoperabilitatea sistemelor publice nu numai în strategia de tranziție digitală, ci și în strategia privind tranziția verde.
- 3.29.2. CESE subliniază că unele soluții informatice pot fi mari consumatoare de energie, chiar dacă sunt foarte eficiente.
- 3.29.3. Este și cazul tehnologiei blockchain, care, deși foarte eficiente din punctul de vedere al securității datelor, de exemplu al datelor sensibile, este o mare consumatoare de resurse energetice.
- 3.29.4. CESE salută modul în care reglementarea prevăzută în comunicare instituie spații de testare în materie de reglementare în această privință.
- 3.29.5. CESE consideră că protecția datelor, chiar și însoțită de precauțiile necesare, nu trebuie să constituie un obstacol în calea creării de noi soluții de interoperabilitate, fie de către serviciile publice, fie de către persoane fizice.
- 3.29.6. Pe de altă parte, CESE consideră că accesibilitatea datelor, atât pentru cetățeni, pentru întreprinderi, cât și pentru serviciile publice, ar trebui să facă obiectul unor niveluri diferite de autorizare, pentru a garanta confidențialitatea datelor și pentru a le comunica numai pe cele strict necesare.
- 3.29.7. Astfel, ar putea fi evitate întrebări precum cele apărute recent, referitoare la accesibilitatea datelor conținute în Registrul central al beneficiarilor reali, care au făcut deja obiectul unei hotărâri a Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

⁽¹⁶⁾ A se vedea anexa la Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Cadrul european de interoperabilitate – Strategie de implementare.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind armonizarea anumitor aspecte ale normelor de drept în materie de insolvență

[COM(2022)702 final – 2022/0408 (COD)]

(2023/C 184/06)

Raportoare: **Sandra PARTHIE**

Coraportor: **Philip VON BROCKDORFF**

Sesizare	Parlamentul European, 26.1.2023 Consiliul Uniunii Europene, 30.1.2023
Temei juridic	Articolul 114 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în secțiune	10.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	207/0/3

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul Economic și Social European subliniază că un regim de insolvență conceput în mod corespunzător ar trebui să ajute întreprinderile viabile să rămână operaționale, evitând lichidarea lor prematură. Scopul ar trebui să fie găsirea unui echilibru între insolvența prematură și declanșarea tardivă a procedurilor. Transparența procedurilor, precum și facilitarea accesului la informații privind performanțele unei întreprinderi sunt factori esențiali în acest context. De asemenea, un sistem de insolvență conceput în mod corespunzător ar trebui să îi descurajeze pe creditorii să acorde împrumuturi cu risc ridicat, iar pe managerii și acționarii să nu mai recurgă la astfel de împrumuturi și să nu ia alte decizii financiare imprudente ⁽¹⁾.

1.2. CESE este de părere că reformele în materie de insolvență menite să încurajeze restructurarea datoriilor și reorganizarea internă contribuie la menținerea locurilor de muncă, reducând totodată ratele de eșec în rândul întreprinderilor mici și mijlocii și lichidarea întreprinderilor profitabile. CESE ar dori, însă, propuneri care să abordeze problema nesoluționată a insolvenței persoanelor fizice.

1.3. CESE se îndoiește că propunerea, prezentată drept un pas important în acoperirea lacunelor relevante în îmbunătățirea uniunii piețelor de capital a UE, poate răspunde cu adevărat acestei așteptări. Propunerea nu oferă o definiție armonizată a motivelor de insolvență și a rangului creanțelor, ambele aspecte fiind esențiale pentru o eficiență sporită și pentru limitarea fragmentării existente la nivelul normelor naționale în materie de insolvență.

1.4. Prin urmare, CESE îndeamnă Comisia, Parlamentul și Consiliul să revizuiască propunerea de la articolul 27, de a obliga contrapărțile, precum furnizorii unei întreprinderi care intră într-o procedură de insolvență, să semneze contracte executorii, care sunt atribuite apoi achizitorului întreprinderii fără consimțământul contrapărții. Într-adevăr, aceasta îi leagă în mod artificial de un partener contractual pe care nu l-au ales sau aprobat niciodată și care le îngreuează libertatea antreprenorială. Limitarea drepturilor contractuale de reziliere în caz de insolvență va reduce disponibilitatea furnizorilor esențiali de a acorda credite, în special în cazul MIMM-urilor care se confruntă cu dificultăți financiare.

1.5. Totuși, CESE salută propunerea de introducere a unei proceduri speciale pentru facilitarea și accelerarea lichidării microîntreprinderilor, care permite un proces de insolvență mai eficient din punctul de vedere al costurilor pentru aceste întreprinderi. De asemenea, aceste măsuri sprijină lichidarea ordonată a microîntreprinderilor „fără active” și abordează problema cauzată de unele state membre care resping accesul la proceduri de insolvență dacă valoarea de recuperare preconizată este mai mică decât costurile judiciare. CESE subliniază că această situație reprezintă aproximativ 90 % din insolvențele din UE și, prin urmare, consideră că această procedură este extrem de importantă.

⁽¹⁾ Banca Mondială, *Resolving Insolvency*, data accesării: 3 ianuarie 2023.

1.6. Deși CESE susține această procedură specială, atragem atenția că cerința ca instanțele naționale să îndeplinească aceste sarcini poate conduce la împovărarea excesivă a sistemelor judiciare naționale dacă trebuie să evalueze în ce măsură o microîntreprindere este cu adevărat insolubilă și să efectueze procedurile necesare, care sunt de durată, inclusiv valorificarea activelor și distribuirea veniturilor. Prin urmare, CESE recomandă recurgerea la alți actori competenți, cum ar fi specialiștii în insolvență, pentru a contribui la reducerea sarcinii asupra sistemului judiciar ⁽²⁾.

1.7. În cele din urmă, CESE ar dori să sublinieze că procedurile de insolvență ineficiente pot duce la niveluri mai ridicate de credite neperformante, punând în pericol stabilitatea financiară și având, de asemenea, un impact asupra creditelor, inflației și PIB-ului real. CESE este de părere că regimurile eficiente privind insolvența și drepturile creditorilor/debitorilor sunt unul dintre instrumentele complementare de care dispun decidenții politici pentru a stopa creșterea creditelor neperformante prin creșterea probabilității de rambursare a creditului și prin ajustarea mai rapidă a nivelurilor creditelor neperformante.

2. Sinteza propunerii Comisiei

2.1. Obiectivul propunerii este să reducă diferențele dintre normele de drept intern în materie de insolvență și, așadar, să abordeze problema unor cadre de insolvență potențial ineficiente în statele membre, în cazul în care apar astfel de diferențe, mărinnd transparența procedurilor de insolvență în general și reducând obstacolele din calea liberei circulații a capitalurilor. Prin armonizarea anumitor aspecte ale normelor de drept în materie de insolvență, propunerea încearcă, în special, să reducă costurile de informare și de învățare pentru investitorii transfrontalieri. Se speră, așadar, că o uniformizare sporită a normelor de drept în materie de insolvență ar extinde opțiunile de finanțare pe care le au la dispoziție întreprinderile din întreaga Uniune.

2.2. Propunerea de față încearcă să elimine unele lacune din legislația anterioară a UE privind normele în materie de insolvență, și anume Directiva (UE) 2019/1023 a Parlamentului European și a Consiliului ⁽³⁾ și Regulamentul (UE) 2015/848 al Parlamentului European și al Consiliului ⁽⁴⁾, în special în ceea ce privește recuperarea activelor din masa lichidată a bunurilor care fac obiectul insolvenței, eficiența procedurilor și distribuția previzibilă și echitabilă a valorii recuperate între creditorii. Aici intră și aspecte legate de acțiunile în anulare, de urmărirea activelor, de atribuțiile și răspunderea directorilor, de vânzarea unei societăți ca întreprindere care are capacitatea de a-și continua activitatea prin intermediul procedurii „pre-pack”, de declanșarea procedurii de insolvență, de un regim special de insolvență pentru microîntreprinderi și întreprinderile mici, de rangul creanțelor și de comitetele creditorilor.

2.3. S-a observat că, la nivelul normelor naționale în materie de insolvență existente în statele membre, există diferențe semnificative în ceea ce privește timpul necesar pentru lichidarea unei societăți și valoarea care poate fi recuperată în cele din urmă. În unele state membre, acest lucru conduce la proceduri de insolvență îndelungate și la o valoare de recuperare medie scăzută în cazurile de lichidare. Potrivit Comisiei Europene, acesta este un obstacol pentru uniunea piețelor de capital și pentru investițiile transfrontaliere în UE.

3. Observații generale

3.1. CESE salută propunerea Comisiei de îmbunătățire a transparenței și a disponibilității informațiilor privind normele și procedurile transfrontaliere în materie de insolvență. Totuși, CESE consideră că această propunere este doar un prim pas către realizarea convergenței regimurilor de insolvență între statele membre ale UE. CESE ar dori, de asemenea, propuneri care să abordeze problema nesoluționată a insolvenței persoanelor fizice.

3.2. CESE subliniază că un regim de insolvență conceput în mod corespunzător ar trebui să ajute întreprinderile viabile să rămână operaționale, evitând lichidarea lor prematură. De asemenea, acest regim ar trebui să îi descurajeze pe creditorii să emită împrumuturi cu risc ridicat, iar pe managerii și acționarii să nu mai recurgă la astfel de împrumuturi și să nu ia alte decizii financiare imprudente ⁽⁵⁾. Chiar și o firmă afectată de o încetinire temporară a creșterii economice sau de o decizie greșită își poate reveni dacă se îmbunătățește situația economică sau dacă ia măsuri corective. Atunci când se întâmplă acest lucru, au de câștigat toate părțile interesate. Creditorii își pot recupera o mare parte din investiție, mai mulți lucrători își păstrează locurile de muncă și se menține rețeaua de furnizori și de clienți.

⁽²⁾ Banca Mondială, *Principles for effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes* (Principii pentru regimuri eficiente de insolvență și creditorii/debitorii), ediție revizuită, 2021, principiile c6.1 și c19.6.

⁽³⁾ Directiva (UE) 2019/1023 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 privind cadrele de restructurare preventivă, remiterea de datorie și decăderile, precum și măsurile de sporire a eficienței procedurilor de restructurare, de insolvență și de remitere de datorie și de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 (Directiva privind restructurarea și insolvența) (JO L 172, 26.6.2019, p. 18).

⁽⁴⁾ Regulamentul (UE) 2015/848 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2015 privind procedurile de insolvență (JO L 141, 5.6.2015, p. 19).

⁽⁵⁾ Banca Mondială, *Resolving Insolvency*, data accesării: 3 ianuarie 2023.

3.3. În acest context, CESE subliniază că există studii care arată că o reformă eficace a drepturilor creditorilor este asociată cu un cost mai scăzut al creditului, cu un acces sporit la credite, cu o recuperare îmbunătățită pentru creditori și cu o păstrare mai eficace a locurilor de muncă ⁽⁶⁾. De asemenea, ar trebui consolidate drepturile de participare ale unui comitet al creditorilor, cu posibila implicare a unui reprezentant al angajaților. Dacă, la finalul procedurilor de insolvență, creditorii își pot recupera cea mai mare parte a investițiilor, ei pot reinvesti în continuare în firme și pot îmbunătăți accesul firmelor la credite. În mod similar, dacă un regim privind falimentul respectă prioritatea absolută a creanțelor, creditorii garantați pot împrumuta în continuare și se menține încrederea în sistemul de declarare a falimentului ⁽⁷⁾.

3.4. CESE este de părere că reformele în materie de insolvență menite să încurajeze restructurarea datoriilor și reorganizarea internă contribuie la menținerea locurilor de muncă și la reducerea ratelor de eșec în rândul întreprinderilor mici și mijlocii și a lichidării întreprinderilor profitabile.

3.5. Deseori, disparitățile semnificative dintre normele de drept intern în materie de insolvență sunt amintite drept obstacole în calea investițiilor transfrontaliere, la fel ca reglementările fiscale. CESE consideră că o convergență sporită a normelor de drept în materie de insolvență ar contribui la o mai bună funcționare a piețelor de capital, facilitând astfel investițiile în UE. Propunerea nu armonizează, însă, aspectele esențiale ale legislației în materie de insolvență, cum ar fi o definiție armonizată a motivelor de insolvență și a rangului creanțelor, ambele aspecte fiind esențiale pentru o eficiență sporită și pentru limitarea fragmentării existente la nivelul normelor naționale în materie de insolvență. Acest lucru nu ajută la atingerea obiectivului atât de necesar – dar ambițios – al unei uniuni a piețelor de capital.

3.6. Cu toate acestea, CESE își subliniază sprijinul neclintit pentru o piață a capitalurilor mai deschisă la nivelul UE, care să ofere un acces mai amplu la investiții pentru întreprinderi și recunoaște constatările Comisiei și ale Băncii Mondiale ⁽⁸⁾, potrivit cărora creșterea ratei de recuperare a activelor în contextul unei eficacități sporite a drepturilor în materie de insolvență și ale creditorilor extinde accesul la credite pentru întreprinderile europene.

4. Observații specifice

4.1. CESE recunoaște că procedurile în materie de insolvență diferă semnificativ de la un stat membru la altul, reglementările naționale favorizând fie o abordare care pune accentul pe „debitorul în posesie” sau pe „drepturile creditorului”, fie una care acordă prioritate ocupării forței de muncă și legislației în acest domeniu. Acest lucru conduce la preferințe diferite în ceea ce privește lichidarea societăților comerciale, rangul creanțelor stabilit de creditori și rolul directorilor întreprinderilor, al practicienilor în insolvență și al instanțelor. În mod similar, atunci când sunt concepute politici, trebuie să se țină cont de diferențele dintre acționari și titularii de creanțe; în timp ce primii reacționează mai degrabă la instrumente de prevenție și de raționalizare, titularii de creanțe reacționează mai mult la disponibilitatea instrumentelor de restructurare. CESE este de părere că propunerile Comisiei reprezintă un prim pas către convergență în întreaga UE, dar încă nu reușesc să realizeze o armonizare efectivă, lăsând nerezolvată problema nesoluționată a insolvenței în cazul persoanelor fizice.

4.2. CESE sprijină opinia Comisiei potrivit căreia normele de drept intern în materie de insolvență sunt un aspect esențial pentru investitorii străini. Totuși, CESE subliniază că partea de proceduri de insolvență în care sunt menționate credite la nivel transfrontalier nu depășește 20 % din totalul cazurilor și că datele pentru țările G-20 arată că un sistem eficace de drepturi juridice majorează nivelul investițiilor străine directe (ISD) doar de la 2 la 3 % din PIB. În plus, un procent semnificativ din ISD este generat de concentrările economice și de achiziționarea corporațiilor existente, nu de investițiile în noi întreprinderi.

4.3. Prin urmare, CESE recomandă să nu existe așteptări prea mari de la impactul convergenței normelor de drept în materie de insolvență asupra investițiilor. Totuși, CESE recunoaște că asigurarea unui cadru eficace privind drepturile juridice pentru creditori, o transparență sporită pentru toți investitorii potențiali în ceea ce privește normele de drept în materie de insolvență și informarea echitabilă despre situația juridică pot avea efecte pozitive asupra investițiilor străine. De asemenea, certitudinea privind normele referitoare la drepturile creditorilor și ale debitorilor și o armonizare sporită a procedurilor de eliminare a garanțiilor reale între statele membre ar reduce riscurile și ar stimula și mai mult investițiile transfrontaliere și comerțul intern.

⁽⁶⁾ Banca Mondială, *Resolving Insolvency*, data accesării: 3 ianuarie 2023.

⁽⁷⁾ Banca Mondială, *Resolving Insolvency*, data accesării: 3 ianuarie 2023.

⁽⁸⁾ *How Insolvency and Creditor/Debtor Regimes Can Help Address Nonperforming Loans – EFI Note-Finance*. Washington, DC: Banca Mondială.

4.4. În plus, CESE consideră că este foarte important să li se ofere investitorilor informații și transparență în aspecte legate de acțiunile în anulare, de urmărirea activelor, de atribuțiile și răspunderea directorilor, de vânzarea unei societăți ca întreprindere care are capacitatea de a-și continua activitatea prin intermediul procedurii „pre-pack”, de declanșarea procedurii de insolvență, de un regim special de insolvență pentru microîntreprinderi și întreprinderile mici, de rangul creanțelor și de comitetele creditorilor.

4.5. Totodată, CESE își exprimă satisfacția că propunerea introduce o procedură specială de facilitare și accelerare a lichidării microîntreprinderilor, permițând un proces de insolvență mai eficient din punctul de vedere al costurilor pentru aceste întreprinderi. De asemenea, aceste măsuri sprijină lichidarea ordonată a microîntreprinderilor „fără active” și abordează problema cauzată de unele state membre care resping accesul la proceduri de insolvență dacă valoarea de recuperare preconizată este mai mică decât costurile judiciare. CESE subliniază că această situație reprezintă aproximativ 90 % din insolvențele din UE și, prin urmare, consideră că această procedură este extrem de importantă.

4.6. Totuși, deși CESE susține această procedură specială, atragem atenția că cerința ca instanțele naționale să îndeplinească aceste sarcini, în conformitate cu articolul 12 și următoarele din directivă, poate conduce la împovărarea excesivă a sistemelor judiciare naționale dacă trebuie să evalueze în ce măsură o microîntreprindere este cu adevărat insolubilă și să efectueze procedurile necesare, care sunt de durată. Din punctul nostru de vedere, acest lucru ar zădărnici parțial scopul legislației propuse. În avize anterioare ⁽⁹⁾, CESE a afirmat că este posibil ca apelarea sistematică la instanțe să nu fie opțiunea preferată și a recomandat instituirea unor noi organisme, care să își asume răspunderea pentru această sarcină. Implicarea efectivă a specialiștilor independenți în insolvență s-a dovedit benefică, în special pentru microîntreprinzătorii slab organizați, în procedurile simplificate de lichidare, iar CESE este de părere că ar trebui luată în considerare în mod activ implicarea practicienilor în insolvență ⁽¹⁰⁾.

4.7. CESE recomandă, se asemenea, ca specialiștii în insolvență, în caz de interes legitim, să aibă acces rapid și direct la registrele naționale privind activele, indiferent de statul membru în care au fost numiți. De asemenea, CESE arată că nu au fost create astfel de registre în toate statele membre și îndeamnă autoritățile competente să remedieze rapid această problemă.

4.8. Din rațiuni de eficiență, CESE salută propunerea referitoare la procedurile „pre-pack”, în cadrul cărora vânzarea întreprinderii debitorului (sau a unei părți a acesteia) este pregătită și negociată înainte de deschiderea oficială a procedurilor de insolvență. Acest lucru permite executarea vânzării și obținerea veniturilor încasate la puțin timp după deschiderea procedurilor oficiale de insolvență destinate lichidării unei întreprinderi. Totuși, CESE trage un semnal de alarmă în ceea ce privește propunerea de la articolul 27, de a obliga contrapărțile, precum furnizorii unei întreprinderi care intră într-o procedură de insolvență, să semneze contracte executorii, care sunt atribuite apoi achizitorului întreprinderii fără consimțământul contrapărții. Într-adevăr, aceasta îi leagă în mod artificial de un partener contractual pe care nu l-au ales sau aprobat niciodată și care le îngreșește libertatea antreprenorială. Acest lucru este valabil mai ales pentru lucrători, a căror libertate de alegere a ocupației nu poate fi încălcată printr-o schimbare forțată a angajatorului. Prin urmare, CESE îndeamnă Comisia, Parlamentul și Consiliul să revizuiască această propunere. În plus, posibilă implicare și posibilul control al unui comitet al creditorilor ar trebui, de asemenea, să fie consolidate în cadrul procedurilor „pre-pack”.

4.9. De asemenea, CESE arată că directiva nu abordează, de fapt, problema convergenței rangului creanțelor și nici nu oferă o definiție a motivelor de insolvență. Având în vedere că aceste aspecte reprezintă o cerință esențială pentru armonizarea procedurilor de insolvență, CESE regretă profund că Comisia nu a luat în considerare aceste aspecte.

4.10. În mod similar, factorii care declanșează insolvența nu sunt discutați suficient în propunere, deși în comunicarea privind directiva se susține altceva. Propunerea afirmă că cei mai uzuali factori declanșatori pentru deschiderea procedurilor standard de insolvență în statele membre sunt criteriul încetării plăților și criteriul bilanțului.

4.11. În vederea simplificării procedurilor de insolvență, pe care CESE le sprijină în principiu, directiva propune ca incapacitatea de rambursare a datoriilor pe măsură ce ajung la scadență să fie criteriul de deschidere a unor proceduri simplificate de lichidare. În loc să ofere îndrumări privind definirea condițiilor concrete în care este îndeplinit acest criteriu, propunerea invită statele membre să definească ele însele acest aspect și ratează șansa de a asigura coerența la nivelul UE.

⁽⁹⁾ Inclusiv avizul CESE privind insolvența întreprinderilor (JO C 209, 30.6.2017, p. 21).

⁽¹⁰⁾ Banca Mondială, *Principles for effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes* (Principii pentru regimuri eficiente de insolvență și creditor/debitor), ediție revizuită, 2021, principiile c6.1 și c19.6.

4.12. De asemenea, CESE observă că băncile sunt, de regulă, principalii intermediari financiari și că sunt fundamentale pentru un sistem financiar stabil. Creditele neperformante erodează profitabilitatea și pot amenința solvabilitatea băncilor. Regimurile privind insolvența și drepturile creditorilor/debitorilor sunt unul dintre instrumentele complementare de care dispun decidenții politici pentru a stopa creșterea creditelor neperformante și a contribui la soluționarea situațiilor în care aceste credite ating niveluri problematice. Analiza la nivelul firmelor arată că reformele regimurilor de insolvență care reduc barierele din calea restructurării întreprinderilor și costurile personale asociate eșecului antreprenorial pot reduce ponderea capitalului captiv în așa-numitele „companii zombi”. Aceste câștiguri sunt realizate parțial de firme slabe, aflate în restructurare, demers care, la rândul său, declanșează realocarea capitalurilor către firme mai productive.

4.13. În final, CESE recomandă Comisiei să publice statistici regulate privind cazurile de insolvență în temeiul regulamentului relevant privind insolvența, astfel încât să poată fi evaluată periodic eficacitatea sistemului instituit.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 6/2002 al Consiliului privind desenele sau modelele industriale comunitare și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 2246/2002 al Comisiei

[COM(2022) 666 final – 2022/0391 (COD)]

și privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția juridică a desenelor și modelelor (reformare)

[COM(2022) 667 final – 2022/0392 (COD)]

(2023/C 184/07)

Raportor: **domnul Ferre WYCKMANS**

Sesizare	(a) Consiliul, 21.12.2022 (b) Parlamentul European, 12.12.2022 Consiliul, 21.12.2022
Temei juridic	(a) Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea a Uniunii Europene (b) Articolele 114 și 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	148/0/3

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) consideră că un sistem eficient de protecție a desenelor sau a modelelor industriale este benefic pentru consumatori și publicul larg, întrucât încurajează concurența și practicile comerciale loiale. De asemenea, contribuie la dezvoltarea economică prin stimularea creativității la nivelul industriei, al produselor, al activităților comerciale și al exporturilor.

1.2. În majoritatea statelor membre, desenul sau modelul industrial trebuie înregistrat la un oficiu național de proprietate industrială pentru a fi protejat prin lege. În conformitate cu legislația națională în cauză și cu tipul de desen sau model industrial, acesta din urmă poate fi protejat și prin dreptul de autor ca desen sau model industrial neînregistrat sau ca operă de artă. În unele state membre, protecția ca desen sau model industrial și protecția prin dreptul de autor se cumulează, în timp ce în altele se exclud reciproc. În anumite circumstanțe, un desen sau un model industrial este, de asemenea, eligibil pentru protecție în temeiul legislației privind concurența neloială, dar condițiile de protecție și domeniul de aplicare ale drepturilor și căilor de atac existente pot varia considerabil.

1.3. CESE consideră că este indispensabil să se adapteze cadrul juridic al desenelor sau al modelelor industriale la era digitală pentru a promova redresarea și reziliența UE și pentru a stimula inovarea și competitivitatea. Aprobă noua definiție a desenului sau a modelului industrial prevăzută în propunerea de directivă. Aceasta devine mai relevantă din perspectiva progresului tehnologic, prin extinderea conceptului de produs asupra desenelor sau a modelelor tehnologice care nu sunt încorporate în obiecte fizice.

1.4. CESE sprijină, de asemenea, limitarea protecției la caracteristicile aspectului, astfel cum sunt reprezentate în mod vizibil în cererea de înregistrare, deoarece aceasta sporește securitatea juridică a protecției.

1.5. CESE salută faptul că propunerea de regulament preia soluția stabilită de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în hotărârea sa „Acacia” din 20 decembrie 2017 ⁽¹⁾, în care a clarificat interpretarea noțiunii de „clauză privind repararea”, în special deoarece această soluție îmbunătățește protecția consumatorilor.

⁽¹⁾ Cauzele conexe C-397/16 și C-435/16

1.6. Pe de altă parte, CESE nu consideră că fuzionarea taxei de publicare cu taxa de înregistrare va reduce valoarea totală a taxelor datorate, deoarece costul reînnoirilor, astfel cum a fost propus, se majorează drastic. Prin urmare, această măsură nu este atât de favorabilă IMM-urilor și proiectanților independenți pe cât se pretinde. CESE solicită să se prevadă sume mai mici pentru IMM-uri și proiectanții independenți, după caz, proporțional cu cifra de afaceri a acestora.

1.7. În opinia CESE, simplificarea adusă de eliminarea regulii privind „unitatea de clasă” este necesară, dar insuficientă, deoarece trebuie în continuare să se îmbunătățească ergonomia sistemelor de înregistrare a desenelor sau a modelelor industriale prezentate pe site-urile oficiilor naționale pentru proprietate industrială și al Oficiului Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO, denumit în continuare „Oficiul”). Pentru a face față acestei provocări, oficiile s-ar putea adresa agenților de brevete, ajutând astfel IMM-urile și proiectanții independenți să își protejeze mai ușor desenele sau modelele industriale.

1.8. CESE consideră că nu este oportun să se utilizeze articolul 290 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) pentru a stabili norme privind litigiile și căile de atac împotriva deciziilor Oficiului, întrucât un act delegat are doar menirea de a completa actul de bază și trebuie să se refere numai la elemente neesențiale. Cu toate acestea, dispozițiile a căror adoptare prin act delegat este urmărită prin propunerea de regulament se referă la drepturile prevăzute la titlul VI din Carta drepturilor fundamentale privind justiția, inclusiv, în special, la articolul 47 privind dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil. Prin urmare, acestea nu pot fi considerate elemente neesențiale.

1.9. CESE recomandă ca aceste dispoziții să fie definite ca atare prin regulament.

2. Context

2.1. În dreptul material, Directiva 98/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului ⁽²⁾ (denumită în continuare „directiva”) armonizează parțial legislațiile naționale privind protecția juridică a desenelor sau a modelelor industriale, iar Regulamentul (CE) nr. 6/2002 al Consiliului ⁽³⁾ (denumit în continuare „regulamentul”) instituie un sistem autonom de protecție a drepturilor unitare în întreaga Uniune pentru desenele sau modelele industriale comunitare înregistrate și pentru desenele sau modelele industriale comunitare neînregistrate, cu condiția ca acestea din urmă să îndeplinească condițiile de protecție, și anume să fie noi și să aibă caracter individual. În lipsa înregistrării, titularul poate întâmpina dificultăți în a dovedi existența unui drept asupra desenului sau a modelului industrial. Totodată, durata protecției este limitată la trei ani, iar domeniul de aplicare al drepturilor conferite este mai mic.

2.2. Regulamentul a fost modificat în 2006 pentru a pune în aplicare aderarea UE la sistemul de înregistrare internațională de la Haga, al cărui scop era de a institui o procedură unică, simplă, necostisitoare și centralizată de înregistrare a desenelor și a modelelor industriale în cadrul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI).

2.3. Regulamentul exceptează piesele de schimb de la protecția desenelor sau a modelelor industriale comunitare, deoarece nu s-a putut ajunge la un acord pe această temă în cursul lucrărilor de elaborare a directivei. În lipsa sprijinului din partea Consiliului, Comisia și-a retras propunerea de revizuire a directivei în 2014.

2.4. Prezenta propunere vine în continuarea acestui eșec și rezultă din Comunicarea Comisiei din 25 noiembrie 2020 intitulată „Valorificarea la maximum a potențialului inovator al UE – Un plan de acțiune privind proprietatea intelectuală care să sprijine redresarea și reziliența UE”, publicată ca urmare a reformei dreptului mărcilor. Ambiția sa este de a fi mai adecvată erei digitale, mai accesibilă și mai eficientă pentru proiectanții independenți, IMM-uri și industrii, mai puțin costisitoare și complicată, precum și de a spori securitatea juridică a sistemului de protecție.

3. Observații generale

3.1. Un desen sau un model industrial constă în aspectul ornamental al unui obiect. Acesta poate fi tridimensional sau bidimensional. Un desen sau un model industrial de succes armonizează funcția și forma. Indiferent dacă este vorba despre mese sau telefoane, desenul sau modelul industrial face ca obiectul să fie atrăgător sau preferabil altuia.

3.2. Un desen sau un model industrial se aplică mai multor produse industriale și artisanale, cum ar fi: instrumente tehnice sau medicale, ceasuri de mână, bijuterii, articole de lux, produse de uz casnic, aparate electrice, vehicule, structuri arhitecturale, produse textile, produse de agrement etc.

3.3. Conferind obiectului un caracter atrăgător și putere de atracție, desenul sau modelul industrial majorează valoarea de piață a produsului. Protejarea unui desen sau a unui model industrial contribuie, prin urmare, la asigurarea randamentului investiției.

⁽²⁾ Directiva 98/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 octombrie 1998 privind protecția juridică a desenelor și modelelor industriale (JO L 289, 28.10.1998, p. 28).

⁽³⁾ Regulamentul (CE) nr. 6/2002 al Consiliului din 12 decembrie 2001 privind desenele sau modelele industriale comunitare (JO L 3, 5.1.2002, p. 1).

3.3.1. CESE consideră că un sistem eficient de protecție este, prin urmare, benefic pentru consumatori și publicul larg, întrucât încurajează concurența și practicile comerciale loiale.

3.3.2. De asemenea, promovează dezvoltarea economică prin stimularea creativității în industrie și în producția industrială, precum și dezvoltarea activităților comerciale și a exporturilor.

3.4. În majoritatea statelor membre, desenul sau modelul industrial trebuie înregistrat la un oficiu național de proprietate industrială pentru a fi protejat prin lege. În funcție de legislația națională aplicabilă și de tipul de desen sau model industrial, acesta din urmă poate fi protejat și prin dreptul de autor ca desen sau model industrial neînregistrat sau ca operă de artă.

3.5. În unele state membre, protecția desenelor sau a modelelor industriale și protecția prin drepturi de autor se suprapun, în timp ce în altele se exclud reciproc. Un desen sau un model industrial este, de asemenea, eligibil pentru protecție în temeiul legislației privind concurența neloială, dar condițiile de protecție și domeniul de aplicare ale drepturilor și căilor de atac existente pot varia.

3.6. Având în vedere obiectivele UE de a stimula redresarea și reziliența și de a încuraja inovarea și competitivitatea, CESE consideră că este esențial să se realizeze adaptarea cadrului juridic pentru desene sau modele industriale la era digitală. CESE aprobă noua definiție propusă, deoarece aceasta este pertinentă din perspectiva progresului tehnologic, extinzând în același timp conceptul de produs pentru a include desenele sau modelele tehnologice care nu sunt încorporate în obiecte fizice.

3.7. CESE aprobă, de asemenea, consolidarea securității juridice asociată limitării protecției la caracteristicile privind aspectul, astfel cum sunt reprezentate în mod vizibil în cererea de înregistrare.

3.8. Comitetul sprijină, totodată, adaptarea domeniului de aplicare a drepturilor conferite prin înregistrarea unui desen sau a unui model industrial astfel încât să acopere problemele legate de utilizarea tehnologiilor de imprimare 3D, precum și adăugarea, la fel ca în cazul dreptului mărcilor, dreptului titularilor desenelor sau modelelor industriale de a împiedica mărfurile contrafăcute să tranziteze teritoriul Uniunii sau ca acestea să fie plasate sub un regim vamal fără a fi puse în liberă circulație pe teritoriul respectiv, în scopul de a combate contrafacerea.

4. Observații specifice

4.1. Clauza privind repararea și protecția consumatorilor

4.1.1. Protecția pieselor de schimb (denumite în continuare „piese ale unui produs complex”) prin legislația privind desenele sau modelele industriale a făcut să curgă multă cerneală. Obținută ca urmare a regulamentului, aceasta este însoțită de o excepție, cunoscută sub denumirea de „clauză privind repararea”, pentru a limita monopolul fabricanților sau al producătorilor de echipamente (în special din industria autovehiculelor) pe piața pieselor de schimb (articolul 110. Această „clauză privind repararea” prevede că titularul unui desen sau model industrial referitor la o piesă de schimb nu poate să exercite un monopol sau să împiedice un terț să introducă pe piață piese de schimb pentru repararea unui produs și să îi restabilească aspectul inițial.

4.1.2. Într-adevăr, producătorul unui produs finit complex (mașină, ceas, telefon mobil etc.) controlează adesea întregul lanț de producție. Prin urmare, este probabil că acesta va obține un profit dublu, mai întâi pe piața vânzării produsului finit, dar și pe piața vânzării de piese de schimb.

4.1.3. Cu toate acestea, economia comportamentală a stabilit că majoritatea consumatorilor aleg pe baza prețului de vânzare al produsului inițial, fără a se interesa de prețul de vânzare al serviciilor ulterioare. Prin urmare, aceștia devin captivi ai investiției lor inițiale și sunt obligați să suporte un preț pe care nu l-ar fi acceptat neapărat în alte circumstanțe.

4.1.4. Prin urmare, CESE observă că această situație poate da naștere unor probleme legate de dreptul concurenței, deoarece producătorul/asamblorul inițial, care deține un drept asupra desenului sau modelului industrial are un avantaj concurențial important, care, în cele din urmă, poate prejudicia consumatorul:

- în raport cu clienții săi, permițându-i să perceapă prețuri ridicate sau să efectueze vânzări conexe;
- în raport cu reparatorii, pentru a acapara piața sau a-și impune condițiile acelor reparatori pe care acceptă să îi aprovizioneze;
- în raport cu furnizorii săi, în măsura în care le-ar putea interzice să aprovizioneze reparatori independenți sau le-ar putea interzice furnizorilor independenți să îi copieze piesele pentru a aproviziona piața reparațiilor.

4.1.5. Pentru a evita monopolizarea piețelor secundare, legiuitorul UE a decis să limiteze drepturile care pot fi obținute cu privire la piesele de schimb.

— Prima limitare este uneori denumită excepția „obligației de adaptare” (*must match*) [articolul 8 alineatul (2)]. Aspectul exterior al unui produs care este necesar pentru legătura cu un alt produs nu poate fi protejat.

— A doua limitare privește protecția pieselor care nu sunt vizibile.

4.1.6. O piesă care nu este vizibilă în timpul utilizării normale a produsului nu poate fi protejată prin brevetarea unui desen sau model industrial [articolul 4 alineatul (2)].

Printre acestea se numără:

— componentele mecanice ale unui ceas;

— interiorul majorității motoarelor produselor electrocasnice;

— motorul unei mașini (considerat a nu fi vizibil în timpul utilizării normale a vehiculului, chiar dacă motorul poate fi văzut cu ușurință prin ridicarea capotei).

4.1.7. Piesele de schimb care pot fi protejate sunt, prin urmare, cele care nu includ niciun mecanism de interconectare și sunt vizibile. Prin urmare, în temeiul regulamentului, este posibil să se protejeze un număr mare de piese. De exemplu, pentru un autoturism, acestea vor fi:

— farurile;

— aripile;

— capota și portierele (dar nu balamalele);

— volanul.

4.1.8. Prin urmare, produsul care nu este protejat prin brevetarea unui desen sau model industrial poate fi reprodus de orice producător concurent de piese de schimb și poate fi introdus pe piața reparațiilor.

4.1.9. Cu toate acestea, aplicarea acestor dispoziții a ridicat semne de întrebare. CESE salută așadar faptul că propunerea de regulament ia în considerare soluția propusă de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în Hotărârea *Acacia* din 20 decembrie 2017, în care a clarificat interpretarea care trebuie dată noțiunii de „clauză privind repararea”.

4.1.10. CESE subliniază că Curtea de Apel din Paris a aplicat concret această soluție în Hotărârea sa din 11 septembrie 2018 în cauza nr.º2017/01589, în cazul jantelor comercializate pe un site de vânzări online. „Clauza privind repararea” nu putuse fi invocată în mod valabil de vânzător, întrucât aceste jante au fost oferite „în scopul personalizării estetice a vehiculelor” și în scop de „tuning”. Prin urmare, jantele în cauză au fost considerate contrafăcute, iar vânzătorul a fost sancționat pentru contrafacerea modelelor industriale.

4.1.11. Unele state membre au liberalizat piața pieselor de schimb. Legea franceză nr. 2021-1104 din 22 august 2021 „Climă și reziliență” deschide piața pentru vânzarea anumitor piese de schimb auto începând de la 1 ianuarie 2023.

4.1.12. Scopul acestei măsuri este de a reduce prețurile pe această piață. Între 2019 și 2020, acestea au crescut în medie cu 8 %, parțial ca urmare a creșterii complexității tehnice a diferitelor piese, cum ar fi motoarele oglinzilor electrice, senzorii instalați în parbrize etc. Cele mai liberale state în acest sector nu au o industrie foarte dezvoltată, spre deosebire de Germania, o țară cu producători de automobile puternici, dar în care piața este deja mai deschisă.

În Franța, începând de la 1 ianuarie 2023, producătorii de echipamente, indiferent dacă sunt montatori inițiali, adică participanți la asamblarea vehiculului nou, sau independenți, vor putea comercializa piesele pentru geamuri. Producătorii de echipamente care au participat la prima montare a altor piese detașabile vizibile (piese optice, oglinzi retrovizoare etc.) vor putea, prin urmare, să comercializeze piesele la fel ca și fabricanții.

4.2. Costul protecției desenelor sau a modelelor industriale

4.2.1. EUIPO dispune de un sistem de brevetare a desenelor sau a modelelor industriale online, la un cost actual care pornește de la 350 EUR. CESE reamintește că un desen sau model industrial comunitar înregistrat este valabil pe o perioadă inițială de cinci ani, calculată de la data brevetării, și că poate fi reînnoit la fiecare cinci ani pe o perioadă de maximum 25 de ani.

4.2.2. La costul brevetării se adaugă trei tipuri de taxe:

- taxa de înregistrare de 230 EUR, plus o taxă de înregistrare suplimentară de 115 EUR pentru 2 până la 10 înregistrări suplimentare și de 50 EUR pentru mai mult de 10 înregistrări;
- taxa de publicare de 120 EUR, care poate fi majorată cu 60 EUR pentru 2 până la 10 publicări suplimentare și cu 30 EUR pentru mai mult de 10 publicări;
- taxa de amânare a publicării de 40 EUR, care poate fi majorată cu 20 EUR pentru 2 până la 10 desene sau modele industriale și cu 10 EUR pentru mai mult de 10.

4.2.3. Valoarea taxelor care trebuie plătite depinde de doi factori:

- numărul de desene sau modele industriale pentru care s-au depus cereri;
- dacă publicarea desenului sau a modelului industrial este amânată sau nu.

4.2.4. Structura lor corespunde următorului model:

- o taxă de bază pentru un singur desen sau model industrial sau pentru primul desen sau model industrial dintr-o cerere multiplă;
- o taxă redusă pentru al doilea până la al zecelea desen sau model;
- o reducere suplimentară a taxei pentru fiecare desen sau model începând cu al 11-lea.

4.2.5. Propunerea de regulament prevede o reducere cu 70 EUR a costului primei reînnoiri (după cinci ani) și o majorare la 140 EUR pentru a doua reînnoire (după 10 ani), la 280 EUR pentru a treia reînnoire (după 15 ani) și la 560 EUR pentru a patra reînnoire (după 20 de ani). Suma taxelor pentru primele două reînnoiri rămâne aceeași cu cea datorată în prezent, și anume 210 EUR în total, însă taxele de reînnoire ulterioare cresc drastic.

4.2.6. Această propunere nu pare să fie atât de favorabilă IMM-urilor și proiectanților independenți pe cât se susține. CESE solicită așadar să se prevadă sume mai mici pentru IMM-uri și proiectanții independenți, după caz, proporțional cu cifra de afaceri a acestora.

4.2.7. În plus, CESE nu consideră că modificarea structurii taxelor, care constă în fuzionarea taxelor de publicare și de înregistrare, va reduce costul total al taxelor.

4.3. **Eliminarea regulii privind „unitatea de clasă”**

4.3.1. Chiar dacă o brevetare poate avea ca obiect mai multe desene și modele industriale, acestea trebuie să fie în mod necesar destinate încorporării sau aplicării pe produse care aparțin aceleiași „clase”, în temeiul regulii „unității de clasă”. Aceste clase sunt organizate într-o listă intitulată „Clasificarea de la Locarno”.

4.3.2. Clasificarea de la Locarno, potrivit articolului 2 alineatul (1) din Acordul de la Locarno, „nu are, în sine, decât un caracter administrativ” și include:

- o listă a claselor și a subclaselor;
- o listă alfabetică a produselor care constituie desene și modele industriale, indicând clasele și subclasele în care sunt plasate;
- note explicative.

4.3.3. Eliminarea regulii „unității de clasă” prevăzută în propunerea de regulament, care ar permite întreprinderilor să depună cereri multiple de brevetare pentru desene și modele industriale prin combinarea mai multor desene sau modele industriale în cadrul aceleiași cereri multiple unice, fără a fi necesar să se limiteze la produse care aparțin aceleiași clase Locarno, urmărește să încurajeze IMM-urile și proiectanții independenți să își breveteze desenele și modelele industriale pentru a le proteja.

4.3.4. În opinia CESE, simplificarea adusă de eliminarea regulii privind „unitatea de clasă” este necesară, dar insuficientă, deoarece trebuie în continuare să se îmbunătățească ergonomia sistemelor de brevetare a desenelor sau a modelelor industriale prezentate pe site-urile oficiilor naționale pentru proprietate industrială și al EUIPO

4.3.5. Pentru a face față acestei provocări, oficiile ar putea utiliza expertiza agenților de brevete, ajutând astfel IMM-urile și proiectanții independenți să își protejeze mai ușor desenele sau modelele industriale.

4.3.6. Desigur, agenții de brevete vor continua să consilieze titularii de drepturi în exploatarea desenelor sau a modelelor lor industriale și să îi reprezinte în cazul unor litigii în instanță.

4.4. *Delegarea de competențe și adoptarea de acte delegate*

4.4.1. Propunerea de regulament prevede că dispozițiile referitoare la litigiile privind drepturile asupra desenelor sau a modelelor industriale vor fi adoptate prin acte delegate.

Acestea se referă la:

- retragerea și modificarea desenului sau modelului industrial (articolele 47a și 47b);
- acțiuni în nulitate (articolul 53a);
- căile de atac împotriva deciziilor Oficiului (articolul 55a);
- procedura orală în fața camerelor de recurs ale Oficiului (articolul 64a);
- investigare (articolul 65a);
- notificarea deciziilor și a citațiilor de înfățișare (articolul 66a);
- procedura de comunicare către Oficiu (articolul 66d);
- calcularea și durata termenelor procedurale (articolul 66f);
- reluarea procedurii în fața Oficiului (articolul 67c);
- reprezentarea profesională în fața Oficiului în caz de litigiu (articolul 78a);
- plata taxelor și a tarifelor (articolul 106aa).

4.4.2. CESE consideră că nu este oportun să se utilizeze articolul 290 din TFUE pentru a stabili normele privind litigiile și căile de atac împotriva deciziilor Oficiului, întrucât un act delegat are exclusiv scopul de a completa actul de bază și trebuie să se refere numai la elemente neesențiale. Or, dispozițiile menționate se referă la drepturile prevăzute la titlul VI din Carta drepturilor fundamentale privind justiția, în special la articolul 47 privind dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil. Prin urmare, acestea nu pot fi considerate elemente neesențiale ale actului de bază.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu – Raport pe 2022 de analiză prospectivă strategică – Corelarea tranziției verzi și a celei digitale în noul context geopolitic

[COM(2022) 289 final]

(2023/C 184/08)

Raportor: **Angelo PAGLIARA**

Sesizare	Comisia Europeană, 27.10.2022
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Adoptat în secțiune	10.3.2023
Adoptat în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/ abțineri)	204/0/3

Preambul

Raportul Comisiei Europene și prezentul aviz au fost elaborate într-o perioadă caracterizată de implicațiile sociale, geopolitice și economice generate de continuarea agresiunii militare ruse împotriva Ucrainei. Alegerile strategice pe care le face Uniunea Europeană în aceste luni vor caracteriza nu numai realizarea obiectivelor legate de dubla tranziție verde și digitală, ci și reziliența și autonomia strategică ale Uniunii.

Ca atare, conștient că societatea civilă organizată are un rol-cheie în a identifica și interpreta megatendențele și că este important să fie implicată anterior procesului de analiză prospectivă strategică al UE, CESE intenționează să contribuie prin prezentul aviz și la elaborarea Raportului de analiză prospectivă strategică din 2023, care se va concentra pe orientări strategice pentru a consolida rolul UE la nivel mondial.

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE încurajează Comisia să continue dezvoltarea agendei analizei prospective strategice și solicită o mai mare implicare a sa în acest proces încă de la început. Implicarea sporită a CESE în calitate de voce a partenerilor sociali și a societății civile organizate ar îmbunătăți capacitatea analitică și prospectivă și ar contribui la identificarea tendințelor și a posibilelor soluții.

1.2. CESE speră ca agenda analizei prospective strategice și acțiunea Comisiei Europene să aibă în vedere construirea unui nou model de dezvoltare axat pe durabilitate economică, de mediu și socială.

1.3. Întrucât realizarea dublei tranziții depinde atât de voința, cât și de comportamentul cetățenilor, CESE recomandă Comisiei să acorde atenție și preocupărilor societății și posibilei reticențe a cetățenilor față de modificările propuse.

1.4. Raportul descrie viitorul dorit și resursele necesare pentru a-l realiza, fără a aborda suficient în amănunt riscurile și amenințările. CESE solicită Comisiei să descrie mai clar inclusiv riscurile și să analizeze posibilitățile și scenariile în cazul în care obiectivele dorite nu sunt îndeplinite, în special în ceea ce privește disponibilitatea materiilor prime, a metalelor rare, a resurselor de apă și eventualele probleme conexe.

1.5. Provocările geopolitice actuale vor influența sistemele de aprovizionare și reziliența sectorului agroalimentar european. Evenimentele recente legate de COVID-19 și de agresiunea militară a Rusiei împotriva Ucrainei au perturbat sistemul nostru de distribuție și este probabil ca acest lucru să se întâmple din nou pe termen scurt. CESE salută recomandarea de a reduce dependența UE de importurile de furaje, îngrășăminte și alte materii prime și propune stabilirea unei definiții a autonomiei strategice deschise aplicate sistemelor alimentare, bazată pe producția de alimente, forța de muncă și comerțul echitabil – cu scopul general de a asigura securitatea alimentară pentru toți cetățenii UE printr-o aprovizionare durabilă, rezilientă și echitabilă cu alimente sănătoase.

1.6. Raportul de analiză prospectivă strategică nu ia în considerare importanța strategică a unui sistem industrial european puternic, coerent și inovator, capabil să genereze locuri de muncă de calitate. CESE solicită Comisiei Europene să elaboreze previziuni specifice privind viitorul politicii industriale europene și recomandă adoptarea unor politici economice adecvate pentru a spori competitivitatea și productivitatea acestora pe termen lung și a stimula investițiile publice și private în acest sens.

1.7. Agresiunea militară a Rusiei împotriva Ucrainei, criza energetică și noua realitate economică și geopolitică vor avea un impact asupra traiectoriei către dubla tranziție. CESE salută hotărârea UE de a-și atinge obiectivele, dar invită totodată Comisia și Consiliul să dezvolte toate instrumentele necesare pentru a consolida autonomia energetică strategică, pentru a consolida sistemul industrial european și a sprijini întreprinderile și lucrătorii în continuarea acțiunilor întreprinse în timpul crizei provocate de pandemie, prin adoptarea unui instrument bazat pe modelul SURE.

1.8. CESE salută referințele tot mai dese la dimensiunea socială și, așa cum a afirmat deja în avizul său din 2021, invită Comisia ca, în cadrul analizei sale strategice, să elaboreze instrumente specifice de previzionare a impactului tranzițiilor asupra sistemelor de securitate socială și, ca atare, să propună măsuri specifice de atenuare a efectelor sociale ale dublei tranziții.

1.9. CESE consideră că, pentru a-și consolida rolul de actor global, UE trebuie să își respecte valorile și să continue să colaboreze cu țările terțe, consolidând politica externă comună, căutând soluții comune și garantând că cooperarea și comerțul nostru sunt benefice pentru drepturile economice și sociale ale popoarelor acestor țări, în special în vederea durabilității pe termen lung.

2. Observații generale

2.1. Agresiunea militară rusă pe teritoriul Ucrainei și consecințele asupra sistemului economic, social și industrial – în ceea ce privește tehnologia, comerțul, standardele de investiții și schimbările în structura industrială – consolidează necesitatea de a investi în tranziția verde și în cea digitală, inclusiv în vederea urmării autonomiei strategice europene. Din aceste motive, CESE salută reflecția strategică privind interacțiunea dintre tranziția verde și cea digitală și capacitatea acestora de a se consolida reciproc.

2.2. Succesiunea crizelor, mai întâi cea pandemică și apoi cea militară, a sporit nevoia de securitate a populației care caută o protecție mai bună în diferitele aspecte ale vieții. În acest scop, realizarea obiectivelor dublei tranziții trebuie să implice acordarea unei atenții deosebite potențialelor consecințe economice și sociale negative, precum și consecințelor din toate celelalte domenii, inclusiv prin furnizarea de instrumente de politică adecvate. În acest sens, CESE subliniază că cetățenii europeni, în special grupurile cele mai vulnerabile, pot fi mai reticenti față de schimbarea inerentă acestor tranziții, dacă consideră că sunt afectați de consecințele lor.

2.3. O implicare sporită a CESE în calitate de voce a partenerilor sociali și a societății civile organizate, ca o contribuție la activitățile ciclului agendei analizei prospective strategice, ar consolida capacitatea de analiză și de prognoză, permițând o mai bună identificare a tendințelor.

2.4. CESE dezvoltă capacitățile de analiză prospectivă strategică ale societății civile organizate atât cu ajutorul membrilor săi, cât și, prin intermediul acestora, cu ajutorul organizațiilor naționale pe care le reprezintă și al societății civile de la nivelul UE, prin intermediul Grupului său de legătură, în cadrul căruia sunt reprezentate cele mai mari rețele și organizații ale societății civile de la nivelul UE. În special, CESE facilitează dialogul și consultarea cu societatea civilă organizată, sensibilizează publicul cu privire la importanța analizei prospective strategice și oferă, de asemenea, instrumente reale pentru realizarea acesteia. Implicarea structurată a societății civile organizate, reprezentată de CESE, va permite ca raportul să îmbunătățească capacitatea de a include într-o manieră globală diferitele dimensiuni (industrială, socială, economică, de mediu etc.) în agenda strategică.

2.5. Din toate aceste motive, CESE este foarte dornic să coopereze cu Comisia Europeană în cadrul ciclului de analiză prospectivă strategică încă de la începutul procesului, astfel încât acesta să devină mai participativ. Un exemplu în acest sens este audierea prin care CESE a colectat opiniile organizațiilor societății civile și ale experților, pentru a reflecta asupra provocărilor și oportunităților cu care se va confrunta UE în tranziția către o Europă durabilă din punct de vedere social și economic. În prezentul aviz, CESE oferă contribuții și sugestii cu privire la aceste aspecte-cheie asupra cărora Comisia Europeană ar trebui să se concentreze în următorul său raport.

2.6. Analiza prospectivă strategică îi va consolida importanța în fața provocărilor și oportunităților cu care se va confrunta Europa în deceniile următoare. Prin urmare, CESE invită Comisia să continue dezvoltarea agendei analizei prospective strategice, prin consolidarea implicării sale în etapa de analiză și de dezvoltare a raportului.

2.7. Raportul nu ține seama în mod adecvat de modul în care decalajul digital dintre diferitele regiuni europene pune în pericol îndeplinirea obiectivelor dublei tranziții. Următorul raport strategic trebuie să țină seama de aceste decalaje și de posibilele consecințe din punct de vedere social și din punctul de vedere al oportunităților disponibile.

2.8. CESE este conștient de modul în care tehnologiile digitale pot influența în mod pozitiv îndeplinirea obiectivelor climatice, consolidând, de asemenea, securitatea energetică, și de modul în care tranziția verde poate transforma, de asemenea, sectorul digital și economia. În acest sens, CESE salută numeroasele trimiteri la nevoia de investiții în tehnologie și la politici adecvate pentru atingerea obiectivelor și sprijină, de asemenea, referirile la necesitatea de a adopta măsuri de securitate cibernetică pentru a proteja tehnologiile strategice.

2.9. Raportul de analiză prospectivă strategică din 2022 subliniază în mod repetat problema nevoilor energetice generate de digitalizare și cea a consumului generat de funcționarea rețelelor, a sistemelor și a dispozitivelor, compensate de creșterea eficienței și a durabilității proceselor în care se aplică (agricultură, logistică, cloud computing etc.). Este oportună evidențierea necesității de a îmbunătăți eficiența energetică și de a readuce Europa în economia circulară (de la accesul la materii prime critice până la gestionarea deșeurilor electronice și până la dezvoltarea tehnologiilor digitale avansate).

2.10. Cu toate acestea, beneficiile tranziției digitale în materie de durabilitate și de economisire a energiei (dematerializare și „înlocuire”) ar trebui menționate mai explicit, contribuind astfel la consolidarea asumării de către cetățeni și factorii de decizie politică a valorii și a impactului acestor procese de transformare profundă.

2.11. Printre schimbările asociate digitalizării, nu există nicio referire la criptomonede și monede digitale. Răspândirea tot mai mare a acestora este legată tocmai de generalizarea proceselor de digitalizare și de dezvoltarea tehnologiei blockchain, ale cărei fluxuri depășesc capacitatea de reglementare a statelor, lăsând un spațiu amplu de manevră pentru economia ilegală. Prin urmare, CESE subliniază necesitatea unei secțiuni specifice în raportul de analiză prospectivă strategică pentru interpretarea și analiza privind utilizarea criptomonedelor și a monedelor digitale și încurajează Comisia să adopte și să pună în aplicare un cadru de reglementare unic, în conformitate cu concluziile G20.

2.12. CESE salută reflecția pe tema agriculturii în raportul de analiză prospectivă, deoarece plasează în centrul analizei perspective, spre deosebire de multe alte domenii, rolul politicii europene și rolul central al acțiunii sale în determinarea evoluțiilor viitoare. Raportul precizează, în acest caz, acțiunile care vor trebui întreprinse de UE pentru a preveni riscul unui regres, spre deosebire de ceea ce se întâmplă în general în celelalte domenii analizate.

2.13. Sistemele alimentare din UE ar trebui să fie mai diversificate; forța de muncă din sectorul agricol ar trebui consolidată, în special prin atragerea tinerilor și garantarea unor condiții de muncă și remunerare decente; politicile comerciale ar trebui aliniate cu normele UE în materie de sustenabilitate alimentară și competitivitate. Concentrarea lanțurilor alimentare și proprietatea financiară ar trebui, de asemenea, abordate, precum și transparența pieței, pentru a garanta că viitoarele crize nu vor fi exacerbate de speculațiile excesive cu produse de bază.

2.14. CESE dorește să sublinieze că, în contextul geopolitic actual, accesul la materii prime critice este esențial nu numai pentru îndeplinirea obiectivelor dublei tranziții, ci mai ales pentru menținerea și consolidarea sistemului industrial european, precum și pentru reziliența socială, economică și a ocupării forței de muncă. În acest scop, CESE sugerează Comisiei să efectueze o analiză aprofundată mai detaliată, prin intermediul unei analize adecvate (inclusiv din punct de vedere geopolitic) și al unor instrumente de previzionare.

2.15. CESE subliniază că apa și resursele de apă, menționate în mod repetat în raport, reprezintă nu numai o problemă, ci și un potențial, în special în ceea ce privește îmbunătățirea eficienței apei, gestionarea resurselor și campaniile de sensibilizare cu privire la consumul responsabil. În special, economia albastră joacă un rol considerabil și are un potențial din ce în ce mai mare în UE și în economia mondială, în ceea ce privește crearea de locuri de muncă și bunăstarea și sănătatea oamenilor. CESE crede în valorificarea acestor oportunități – care acoperă o gamă largă de sectoare și operațiuni atât tradiționale, cât și emergente – în cea mai mare măsură posibilă, reducând în același timp la minimum impactul negativ asupra climei, biodiversității și mediului.

2.16. CESE solicită Comisiei ca, în rapoartele sale duble, să țină seama într-o mai mare măsură de posibilele schimbări ale scenariului generat de războiul din Ucraina, în special în ceea ce privește aprovizionarea cu energie și materii prime critice.

- 2.17. CESE este de acord cu solicitarea ca politicile europene să fie adaptate la un nou model economic, la o creștere a investițiilor în vederea creșterii bunăstării și la o creștere a productivității și competitivității sistemului industrial și economic european. În acest sens, solicită elaborarea unor analize prospective specifice privind viitorul politicii industriale europene, esențială pentru realizarea unei autonomii strategice complete.
- 2.18. CESE este de acord cu recomandarea privind intensificarea investițiilor publice și private pentru a îndeplini obiectivele tranziției. Cu toate acestea, subliniază că opțiunile economice europene și, în special, perspectiva unei creșteri suplimentare a ratelor dobânzii pot avea un impact negativ asupra investițiilor.
- 2.19. CESE salută apelul la o tranziție justă și accentul sporit pus pe coeziunea socială și pe rolul dialogului social în comparație cu raportul anterior. De asemenea, CESE consideră că accentul pus pe dimensiunea socială și calitatea muncii vor deveni factori prioritari pe agenda europeană, modificând o scară de priorități care le plasează în continuare într-o poziție complementară.
- 2.20. CESE apreciază atenția acordată în raportul de analiză prospectivă strategică din 2022 schimbărilor generate de dubla tranziție pe piața forței de muncă, condițiilor economice și situației celor mai vulnerabile componente ale corpului social (familii, comunități) și totodată necesității de a dispune de resurse adecvate pentru intervenții de natură socială. CESE solicită, de asemenea, să se acorde mai multă atenție aspectelor legate de sărăcie și excluziune socială.
- 2.21. CESE solicită UE să ia în considerare îmbătrânirea populației și schimbările demografice, ceea ce are drept consecință creșterea cererii previzibile de îngrijire, pe de o parte, și deficitul de personal medical, pe de altă parte. UE trebuie să se asigure că îngrijirea rămâne accesibilă și la prețuri abordabile și că nu devine un bun de lux.
- 2.22. CESE atrage atenția asupra modului generic în care raportul de analiză prospectivă strategică din 2022 abordează accelerarea hibridizării locului de muncă ca urmare a proceselor de digitalizare (printre altele, limitând-o la o considerație subsidiară în paragraful privind digitalizarea și cererea de transport), fiind descrisă astfel ca o consecință a unui simplu proces de transformare tehnologică și, în schimb, fiind neglijată problema efectelor sale asupra condițiilor și a raporturilor de muncă, precum și a necesității de reglementare conexe.
- 2.23. CESE observă că abordarea raportului de prospectivă strategică riscă să fie excesiv de tributar economismului și să se concentreze pe concurență și pe piață ca o legătură reală cu acțiunea, interesele și strategia europeană. El plasează societatea civilă și lucrătorii într-un rol complementar, fără a lua suficient în considerare capacitatea dublei tranziții de a genera bogăție nouă și mai mare și de a facilita crearea de noi modele capabile să reducă vulnerabilități și să socializeze beneficiile generate.
- 2.24. CESE solicită Comisiei să realizeze un sondaj Eurobarometru specific cu privire la temele vizate de viitorul raport de analiză prospectivă strategică, pentru a înțelege mai bine așteptările și opiniile cetățenilor. Acest lucru este esențial și pentru a anticipa situația acceptării viitoare a măsurilor propuse în analiza prospectivă.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Banca Centrală Europeană și Comitetul Economic și Social European – O cale către un sistem de compensare mai puternic la nivelul UE

[COM(2022) 696 final]

și propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentelor (UE) nr. 648/2012, (UE) nr. 575/2013 și (UE) 2017/1131 în ceea ce privește măsurile de diminuare a expunerilor excesive față de contrapărți centrale din țări terțe și de sporire a eficienței piețelor de compensare din Uniune

[COM(2022) 697 final – 2022/0403 (COD)]

(2023/C 184/09)

Raportor: **Florian MARIN**

Sesizări	Consiliu, 31.1.2023 Parlamentul European, 1.2.2023 Comisia Europeană, 8.2.2023
Temei juridic	Articolul 114 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	2.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	201/1/3

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul salută propunerea de regulament⁽¹⁾ și eforturile Comisiei de a asigura autonomia strategică a piețelor noastre de capital, de a crește capacitatea internă de compensare și de a securiza și consolida sistemul de compensare la nivelul UE. Comitetul este de părere că, pentru stabilitatea financiară a piețelor de capital ale UE, este esențială existența unui sistem de compensare competitiv și eficient.

1.2. CESE sugerează că, pentru a încuraja operatorii de piață să își compenseze operațiunile în UE, casele de compensare din UE ar trebui să își dezvolte și să își proiecteze cadre de capacitate și să investească în îmbunătățirea acestora.

1.3. Comitetul este de părere că, imediat după Brexit, ar fi trebuit pus în aplicare un plan cuprinzător, pentru a încuraja tranziția către operatori de compensare cu sediul în UE și este dezamăgit de lentoarea procesului decizional în ceea ce privește piața instrumentelor derivate în valoare de 81 000 de miliarde EUR. CESE se aștepta la o poziție mai clară în ceea ce privește reducerea expunerii față de contrapărțile centrale din Regatul Unit (CPC) și la norme și stimulente mai specifice pentru a încuraja trecerea la CPC-urile cu sediul în UE.

1.4. CESE consideră că este esențial să existe date concrete privind sistemul de compensare din UE, care să acopere toate clasele și volumele de active, și consideră că ar trebui depuse mai multe eforturi în acest sens. Relația dintre datele colectate și dinamica riscurilor ar trebui luată în considerare în mod regulat, pentru a înțelege cu exactitate riscurile la adresa stabilității financiare. CESE consideră că, pe lângă riscul financiar, modelele de risc trebuie să țină cont de riscurile sociale, de guvernanță și de mediu ale CPC-urilor și ar trebui să fie la fel de importante în cadrul diferitelor scenarii și analize de risc.

⁽¹⁾ COM(2022) 697 final.

1.5. CESE solicită o evaluare cuprinzătoare a potențialelor costuri suplimentare pentru Autoritatea Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe (ESMA) și pentru alte organisme ale UE în ceea ce privește forța de muncă, sistemele IT, echipele comune de supraveghere și mecanismul comun de monitorizare care a fost propus.

1.6. Având în vedere atribuțiile suplimentare conferite ESMA prin modificările aduse în 2019 Regulamentului EMIR și actualei propuneri de regulament, CESE ar dori să existe un echilibru al puterilor în ceea ce privește activitatea ESMA. Comitetul sugerează că ESMA ar trebui să depună mai multe eforturi pentru a stabili că un procent semnificativ din serviciile furnizate clienților săi din UE trebuie să fie compensate de CPC-urile din UE.

1.7. În ceea ce privește tranzacțiile intragrup, Comitetul apreciază decizia de a nu excepta entitățile din țări clasificate drept jurisdicții necooperante în scopuri fiscale și din cele clasificate drept jurisdicții cu risc ridicat pentru combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului de la obligațiile de compensare și de la cerințele privind marjele.

1.8. CESE este dezamăgit că Comisia nu a efectuat o evaluare cuprinzătoare a cadrului existent și a modului în care s-a schimbat atractivitatea pieței UE în ultimii ani, având în vedere că regulamentul a fost modificat pentru ultima dată în urmă cu peste trei ani. Comitetul salută introducerea articolului 7b și solicită ESMA să prezinte un raport privind motivele principale pentru utilizarea CPC-urilor din afara UE la un an după intrarea în vigoare a regulamentului.

1.9. Comitetul sugerează că CPC-urile din UE trebuie să fie transparente cu privire la taxele plătite, apelurile în marjă și acțiunile lor în perioadele de criză a pieței, pentru a îmbunătăți previzibilitatea pentru toți participanții la piață.

1.10. CESE invită Comisia să explice definiția concretă a termenului „de urgență” din modificările sugerate la articolul 20 și invită colegiutorii să stabilească excepțiile care sunt considerate decizii „urgente”.

1.11. CESE sprijină modificările propuse la articolul 23 în ceea ce privește crearea unor echipe comune de supraveghere și a mecanismului comun de monitorizare. Comitetul propune implicarea societății civile în mecanismul de monitorizare instituit conform articolului 23c și ca CESE să participe la mecanismul comun de monitorizare în calitate de observator.

1.12. CESE este de părere că termenul de cinci ani pentru revizuirea aplicării regulamentului de către Comisie este prea mare. De asemenea, CESE consideră că ar trebui depuse mai multe eforturi pentru a reduce timpul necesar pentru acordarea autorizațiilor sau pentru extinderea activităților și a serviciilor, dar și pentru a construi o bază de date centrală. CESE solicită o interoperabilitate sporită la nivelul sistemului european de compensare, precum și o sarcină administrativă redusă și soluții de acces mai simple.

1.13. Comitetul salută transparența sporită pe care o oferă modificările la articolul 38, potrivit cărora membrii compensatori și clienții care oferă servicii de compensare trebuie să își informeze clienții și potențialii clienți cu privire la modelele de calculare a marjelor și la pierderile potențiale sau alte costuri.

2. Contextul general

2.1. Uniunea piețelor de capital (UPC), lansată de Comisia Europeană în 2015, este un proiect ambițios pe termen lung, axat pe asigurarea liberei circulații a capitalurilor în Uniune, una dintre cele patru libertăți fundamentale ale pieței unice. Brexitul a generat o diminuare semnificativă a rolului global al Europei pe piețele de capital, înregistrându-se o scădere a ponderii din activitatea de la nivel mondial de la 22 % înainte de Brexit la doar 14 % ⁽²⁾. La treizeci de ani de la lansarea pieței unice, la douăzeci de ani de la introducerea monedei euro și la șapte ani de la lansarea inițiativei privind uniunea piețelor de capital, UE mai trebuie încă să depună eforturi pentru a crea o piață unică de capital.

2.2. Regulamentul EMIR REFIT ⁽³⁾ și Regulamentul EMIR 2.2 ⁽⁴⁾ stipulau o transparență sporită în ceea ce privește CPC-urile din țări terțe, introducând modificări ale mandatului de compensare și conferind atribuții suplimentare ESMA, autoritatea de supraveghere de la nivelul UE. Actuala propunere de regulament acordă ESMA și mai multe atribuții. Întrucât capacitatea de compensare este o componentă importantă a UPC, există riscul ca piețele financiare europene să fie excesiv de dependente de serviciile furnizate de CPC-urile din țări terțe, mai ales din Regatul Unit. Ca parte a acordului privind Brexitul, UE a permis caselor de compensare din Regatul Unit să furnizeze în continuare servicii participanților pe piața din UE până la sfârșitul lunii iunie 2022. Acest termen a fost prelungit cu trei ani din cauza amenințării la adresa stabilității pieței financiare, cu intenția de a acorda suficient timp pentru transferul treptat al operațiunilor de compensare în UE.

⁽²⁾ Report – A new vision for EU capital markets.

⁽³⁾ JO L 141, 28.5.2019, p. 42.

⁽⁴⁾ JO L 322, 12.12.2019, p. 1.

2.3. Propunerea de regulament vizează consolidarea stabilității, previzibilității și proporționalității pentru toți operatorii supuși unor obligații de compensare și introduce cerințe pentru participanții la piață de a declara cât de mult se bazează pe țări terțe pentru prelucrarea tranzacțiilor lor cu instrumente derivate. Amendamentele propuse se axează și pe măsuri menite să crească atractivitatea CPC-urilor din UE și să reducă sarcina administrativă, să promoveze compensarea centrală în UE instituind obligația operatorilor de compensare de a deține un cont activ la CPC-uri din UE și să acorde autorităților locale competențele necesare pentru a supraveghea riscurile asociate tranzacțiilor transfrontaliere.

3. Observații generale

3.1. CESE solicită de mult timp adoptarea unor acte legislative care să consolideze piețele de capital din UE și să îmbunătățească stabilitatea și atractivitatea acestora ⁽⁵⁾. Având în vedere evoluțiile geopolitice recente (invadarea Ucrainei de către Rusia, creșterea prețurilor la energie, tensiunile geopolitice din multe zone ale lumii și pandemia de COVID-19), precum și efectele imediate asupra mediului economic, CESE subliniază că este nevoie de măsuri rapide pentru protejarea și îmbunătățirea stabilității piețelor financiare ale UE. CESE este de părere că, pentru stabilitatea financiară a piețelor de capital ale UE, este fundamentală existența unui sistem de compensare competitiv și eficient.

3.2. Comitetul salută propunerea de regulament și intenția Comisiei de a lua măsuri pentru a asigura autonomia strategică a piețelor noastre de capital, consolidându-ne capacitatea internă de compensare și asigurând existența unui sistem de compensare mai sigur și mai rezilient. Consolidarea pieței de compensare a UE ar trebui să țină cont de costurile generate de migrația capitalului de pe piețele de compensare din afara UE, de nevoia de a proteja abordarea bazată pe riscuri și de interdependența dintre piețele financiare din UE și cele din afara acesteia.

3.3. Propunerea de modificare a Regulamentului EMIR vine după creșterea dramatică a prețurilor la energie în Europa, provocată în principal de atacul nejustificat al Rusiei asupra Ucrainei; această situație a generat instabilitate pe piețele de compensare, anumite întreprinderi neputând oferi garanția pentru contractele lor derivate. CESE îndeamnă ca întărirea sectorului de compensare în UE să rămână o prioritate. Pentru a îmbunătăți competitivitatea sistemului de compensare din UE, ar trebui să se țină cont de aspecte precum prețul, lichiditatea, riscul, marjele, reglementările și eficiența. Comitetul este de acord că ar trebui să se reducă timpul necesar pentru acordarea autorizațiilor sau pentru extinderea activităților și a serviciilor, precum și că ar trebui să se construiască o bază de date centrală.

3.4. De asemenea, în opinia Comitetului, contrapărțile centrale cu sediul în UE trebuie să conceapă și să proiecteze cadre de capacitate și să investească în consolidarea lor, pentru a-i convinge pe operatorii de piață să-și compenseze operațiunile în UE, mai ales sporindu-le capacitățile tehnologice și operaționale, îmbunătățind cooperarea dintre participanții la piață și practicile de gestionare a riscurilor. Pentru a îmbunătăți previzibilitatea, contrapărțile centrale trebuie să dea dovadă de transparență cu privire la tarifele, apelurile în marjă și măsurile adoptate în perioadele de criză a pieței.

3.5. Piețele de capital stabile au nevoie de o piață a muncii echilibrată și stabilă. CESE consideră că, pe lângă riscul financiar, modelele de risc trebuie să țină cont de riscurile sociale, de guvernanță și de mediu ale CPC-urilor, considerând și că ele ar trebui să fie la fel de importante în cadrul diverselor scenarii și analize de risc.

3.6. CESE apreciază consultarea desfășurată de Comisie la începutul anului 2022, reuniunile cu reprezentanții statelor membre și ai Parlamentului European, ai serviciilor financiare și ai comitetelor economice și financiare, precum și reuniunile bilaterale cu părțile interesate relevante.

3.7. CESE este dezamăgit că termenul-limită până la care casele de compensare din Regatul Unit au acces nelimitat la părțile interesate cu sediul în UE a fost prelungit cu trei ani, până la 30 iunie 2025. Comitetul consideră că ar fi trebuit instituit un plan riguros pentru a stimula trecerea la operatori de compensare de pe piața UE, imediat după Brexit. Comitetul critică lipsa de reacție din trecut, consultarea limitată și procesul decizional lent în ceea ce privește o piață a instrumentelor derivate în valoare de 81 000 de miliarde EUR.

3.8. Băncile europene beneficiază de un portofoliu de valute multiple pe piața Regatului Unit, iar trecerea la case de compensare europene ar genera un proces de compensare bazat pe euro, cu costuri semnificative pentru sistemul bancar. Deși CESE sprijină această schimbare și consideră că trebuie realizată cât mai curând posibil, atrage atenția că trebuie oferite stimulentele adecvate pentru a împiedica orientarea băncilor către alte piețe. Ar trebui luate în considerare stimulente mai specifice și mai adaptate, pentru a consolida sectorul compensării în UE.

⁽⁵⁾ JO C 155, 30.4.2021, p. 20.

3.9. Întrucât numeroși operatori de piață din UE își compensează tranzacțiile cu instrumente derivate în alte țări, CESE se aștepta la o poziție mai clară împotriva acestei tendințe și la norme și stimulente mai specifice, care să determine trecerea către CPC-urile cu sediul în UE. Comitetul s-ar fi așteptat ca măcar entitățile publice să aibă obligația de a efectua compensări în UE și solicită o viziune clară pentru a pune capăt cât mai curând posibil acestei dependențe.

3.10. CESE consideră că dezvoltarea activităților de compensare în UE ar trebui să țină cont de întregul lanț de aprovizionare, în beneficiul participanților la piață. Lichiditatea pieței ar trebui gestionată cu atenție atunci când se reduce expunerea la CPC-urile din Regatul Unit, împreună cu o perspectivă pe termen mai lung și cu standardizarea cerințelor pentru accesul pe piața de compensare din UE. Ar trebui să se țină cont de pregătirea clienților pentru compensare și ar trebui efectuate diferite simulări, în beneficiul acestor clienți. De asemenea, Comitetul consideră că ESMA ar trebui să își adapteze cu atenție măsurile la participanții pe piața de dimensiuni mici și mijlocii.

3.11. CESE subliniază rolul important pe care îl joacă CPC-urile din țări terțe în stabilitatea financiară a UE. Este fundamental să se reducă riscurile de concentrare și să se garanteze că relațiile cu aceste CPC-uri se bazează pe o abordare transparentă, previzibilă, proporțională și orientată către risc. Această propunere de regulament va conferi ESMA și mai multe competențe, iar CESE ar dori să existe un echilibru al puterilor în ceea ce privește activitatea ESMA.

3.12. CESE sugerează că, pentru a avea o imagine clară în vederea monitorizării, este important să existe date concrete privind sistemul de compensare din UE; aceste date trebuie să fie comparabile și să acopere toate clasele și volumele de active. Este important să se colecteze datele adecvate pentru o imagine corectă a riscurilor pentru stabilitatea financiară, iar sinergiile între datele colectate și dinamica riscurilor ar trebui luate în considerare în mod sistematic. CESE consideră că ar trebui depuse mai multe eforturi în această privință.

3.13. Ar trebui luate în considerare sinergii sporite între activitățile de compensare și punctul unic de acces european. Punctul unic de acces european promovează finanțele bazate pe date și îmbunătățește considerabil accesul întreprinderilor, al companiilor și al instituțiilor financiare la date și la informațiile entităților, garantând totodată că economia este pregătită pentru viitorul digital, consolidând suveranitatea digitală, sporind viteza fluxului de informații și stabilind standarde comune, cu accent pe date, tehnologie și infrastructură ⁽⁶⁾.

3.14. CESE susține propunerea de a relaxa normele din Regulamentul EMIR privind instrumentele derivate și de a permite acceptarea garanțiilor bancare și a acreditivelor drept garanții cu lichiditate ridicată, întrucât aceste alternative nemonetare asigură lichiditatea pieței și sunt deja folosite pe scară largă pe piețele de capital mai avansate, precum cea din SUA. CESE sprijină rolul sporit al băncilor centrale în protejarea consumatorilor din UE.

3.15. CESE susține modificările propuse la articolele 11, 14, 15 și 17 în ceea ce privește perioada de punere în aplicare de patru luni pentru contrapărțile nefinanciare cărora li se solicită, pentru prima dată, să facă schimb de garanții și în ceea ce privește procedurile mai scurte și mai puțin complexe prin care CPC-urile își pot extinde produsele. Comitetul salută modificările propuse, întrucât acestea vor fluidiza procesul de extindere a activităților și a serviciilor și de acordare și refuzare a autorizațiilor. Este nevoie de o interoperabilitate sporită la nivelul sistemului european de compensare, precum și de o sarcină administrativă redusă și de soluții de acces mai simple.

4. Observații specifice

4.1. CESE nu este de acord cu afirmația Comisiei Europene potrivit căreia „*[această] inițiativă legislativă nu va avea impact asupra cheltuielilor ESMA sau ale altor organe ale Uniunii Europene*” și consideră că vor crește costurile în domenii precum forța de muncă, sistemele informatice, echipele comune de supraveghere și mecanismul comun de monitorizare propus. Comitetul observă că, în modificarea propusă la articolul 90, Comisia solicită ca ESMA să raporteze în ceea ce privește „necesitățile de personal și de resurse”. Prin urmare, CESE solicită evaluarea cu rigurozitate a costurilor suplimentare, cu calcularea și anunțarea implicațiilor bugetare estimate.

4.2. CESE recunoaște și susține propunerea Comisiei de a introduce pentru toți participanții de pe piață care fac obiectul obligațiilor de compensare de a deține un cont la CPC-uri din UE. Acesta solicită ca ESMA, după consultări cu Autoritatea Bancară Europeană, cu Autoritatea Europeană de Asigurări și Pensii Ocupaționale, cu Comitetul european pentru risc sistemic și cu Sistemul European al Băncilor Centrale, să stabilească o proporție semnificativă din serviciile furnizate clienților lor din UE identificați drept prezentând importanță sistemică substanțială, care vor trebui compensate la CPC-uri din UE.

⁽⁶⁾ JO C 290, 29.7.2022, p. 58.

4.3. Comitetul salută intenția de a invita participanții la piață să raporteze cifrele exacte și dependența față de casele de compensare din străinătate. Comitetul speră ca ESMA să dezvolte rapid standardele tehnice care precizează aceste informații, așteaptă cu interes un raport detaliat la un an după intrarea în vigoare și speră ca Regulamentul EMIR să fie modificat în consecință.

4.4. În ceea ce privește tranzacțiile intragrup, Comitetul apreciază decizia de a nu excepta entitățile din țări clasificate drept jurisdicții necooperante în scopuri fiscale și din cele clasificate drept jurisdicții cu risc ridicat pentru combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului de la obligația de compensare și de la cerințele privind marjele. Comitetul sprijină pe deplin măsurile administrative privind aceste jurisdicții și consideră că aceste entități reprezintă o amenințare semnificativă pentru sistemul financiar al UE.

4.5. Deși actualizarea digitală presupune nevoi bugetare suplimentare, CESE consideră că este esențial să se realizeze investiții digitale pentru sprijinirea actualizărilor propuse ale Regulamentului EMIR. Comitetul apreciază propunerea de creare a unui program informatic avansat pentru transmiterea documentelor de supraveghere online, care să fie accesibil tuturor autorităților competente.

4.6. CESE este dezamăgit de faptul că, în condițiile în care regulamentul a fost modificat pentru ultima dată în urmă cu peste trei ani, Comisia nu a efectuat o evaluare riguroasă a cadrului existent. În plus, pentru ca amendamentele actuale să fie adecvate scopului vizat, Comitetul s-ar fi așteptat la o analiză specifică a modului în care s-a schimbat atractivitatea pieței UE în ultimii ani, mai ales în raport cu recente evoluții geopolitice semnificative.

4.7. Comitetul sugerează că standardele tehnice dezvoltate în temeiul articolului 7 ar trebui să fie transparente și favorabile incluziunii. Ar trebui luată în considerare și opțiunea de a introduce modificări pentru a adapta rapid aceste standarde. Pentru administratorii de active este important să se furnizeze instrumente pentru compararea prețurilor pentru costurile de execuție, costurile de compensare și costurile membrilor compensatori.

4.8. Comitetul salută introducerea articolului 7b, care prevede că furnizorii de servicii de compensare trebuie să raporteze cu privire la volumul compensat la CPC-uri din afara UE și că aceștia au obligația de a-și informa clienții cu privire la posibilitatea de a compensa un contract relevant la o CPC din UE. Comitetul invită ESMA să dezvolte o procedură standardizată de raportare, care să fie utilizată în toate statele membre, și recomandă prezentarea unui raport privind principalele motive pentru care sunt folosite CPC-uri din afara UE, la un an după intrarea în vigoare a regulamentului. De asemenea, o abordare comună în ceea ce privește amenziile pentru operatorii de piață ar trebui gestionată cu atenție, pentru a asigura proporționalitatea pe piața unică.

4.9. Comitetul invită Comisia să clarifice sensul exact al sintagmei „de urgență” din modificările propuse la articolul 20 și invită colegiilor să stabilească de comun acord și să precizeze excepțiile care sunt considerate decizii „urgente”.

4.10. CESE susține modificările propuse la articolul 23 în ceea ce privește instituirea unor echipe comune de supraveghere și a mecanismului comun de monitorizare, însă constată că acestea vor avea implicații bugetare, întrucât aceste autorități vor trebui să angajeze mai mult personal, inclusiv pentru ESMA. CESE propune implicarea societății civile în mecanismul de monitorizare instituit în temeiul articolului 23c, mai ales în ceea ce privește viitoarele decizii în materie de politică.

4.11. O evaluare adecvată a interconexiunilor, a legăturilor și a riscurilor de concentrare la nivelul Comitetului de supraveghere pentru CPC (articolul 24a) impune, de asemenea, implicarea societății civile, iar CESE ar trebui să participe la mecanismul comun de monitorizare în calitate de observator. Ar trebui luată în considerare nevoia de a reduce suprapunerea responsabilităților între numărul mare de autorități implicate în sistemul de compensare. Cooperarea între autoritățile europene și cele naționale ar trebui să fie eficientă și adaptată la dinamica riscurilor de piață.

4.12. Termenul de cinci ani până la care Comisia trebuie să analizeze cu atenție aplicarea regulamentului după intrarea sa în vigoare pare foarte mare, având în vedere perioada dintre modificările Regulamentului EMIR. În plus, CESE aștepta raportul Comisiei privind aplicarea Regulamentelor EMIR REFIT și EMIR 2.2 la 2 ianuarie 2023, astfel cum fusese convenit, însă acum Comisia propune anularea acestuia. Comitetul se declară împotriva acestei propuneri și consideră că ea ar putea conduce la o situație în care amendamentele la Regulamentul EMIR nu sunt evaluate deloc, având în vedere modificările deja aduse acestui regulament.

4.13. În sfârșit, Comitetul este de acord cu transparența sporită pe care o oferă propunerea de modificare a articolului 38, potrivit căreia membrii compensatori și clienții care oferă servicii de compensare trebuie să își informeze clienții și potențialii clienți cu privire la modelele de calculare a marjelor și la pierderile potențiale sau alte costuri, în cazul în care CPC ia măsuri de redresare. CESE consideră că membrii compensatori ar trebui, de asemenea, să contribuie la îmbunătățirea transparenței în cadrul sistemului de compensare al UE.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2011/16/UE privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal

[COM(2022) 707 final – 2022/0413 (CNS)]

(2023/C 184/10)

Raportor: **Petru Sorin DANDEA**

Coraportor: **Benjamin RIZZO**

Consultare	Consiliu, 7.2.2023
Temei juridic	Articolele 113, 115 și 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	2.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	208/0/5

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută propunerea Comisiei privind DAC 8, care poate fi considerată un important pas înainte în îmbunătățirea și completarea actualei Directive DAC.

1.2. CESE consideră că propunerile de îmbunătățire a Directivei DAC sunt eficace pentru a-i descuraja pe deținătorii de criptoactive să încalce normele fiscale, consolidând astfel lupta împotriva fraudei fiscale, a evaziunii fiscale și a evitării obligațiilor fiscale, în conformitate cu diverse inițiative anterioare ale Comisiei.

1.3. CESE este de părere că inițiativa Comisiei este pe deplin în acord cu principiul echității și eficienței fiscale, care este o piatră de temelie a economiei sociale de piață europene, menită să garanteze că toată lumea contribuie în mod echitabil și se bucură de tratament egal și proporțional, indiferent de tipul activelor deținute.

1.4. CESE observă că efortul global de reglementare a criptoactivelor și a utilizării acestora este esențial în abordarea cu succes a problemelor și implicațiilor tot mai mari la scară mondială ale acestor active. Activitatea desfășurată în prezent la nivelul OCDE și al G20 pentru a se ajunge la un acord global cu privire la transparența criptomonedelor este esențială, iar CESE încurajează Comisia să joace în acest sens un rol activ pe scena internațională.

1.5. CESE apreciază că o fiscalitate îmbunătățită și mai eficace a criptoactivelor va contribui la creșterea acoperirii fiscale și la consolidarea bugetelor naționale, astfel încât să poată fi mobilizate resurse suplimentare, destinate binelui comun și priorităților Comisiei în materie de investiții (tranziția verde și digitalizarea).

1.6. CESE consideră că un sistem de raportare bazat pe codul de identificare fiscală („CIF”) este metoda cea mai eficace de asigurare a conformității, pentru a garanta eficacitatea noilor norme. Din acest motiv, CESE sprijină ferm propunerea Comisiei privind CIF, deoarece contribuie la prevenirea eventualelor erori, îmbunătățind astfel securitatea juridică și previzibilitatea sistemului.

1.7. CESE este de părere că, pentru a garanta transparența și certitudinea, obligațiile de raportare nu ar trebui să se limiteze exclusiv la schimburi și transferuri de criptomonede, ci ar trebui extinse – cel puțin în timpul fazei inițiale – la totalitatea deținerilor de active în criptomonede, deși rămâne clar că impozitarea ar trebui să se aplice doar câștigurilor efective.

1.8. CESE subliniază necesitatea unor sancțiuni eficiente și proporționale, lăsând la latitudinea statelor membre să decidă cu privire la cuantumul specific ale sancțiunilor ce trebuie aplicate. De asemenea, CESE recomandă ca, după punerea în aplicare a directivei, Comisia să raporteze cu privire la structurile de sancționare introduse de statele membre, oferind orientări cu privire la posibilele modificări, dacă este necesar.

1.9. CESE speră că, prin sancțiuni și măsuri de conformare, va fi găsit un echilibru adecvat între, pe de o parte, eficacitatea normelor și un efect disuasiv adecvat și, pe de altă parte, proporționalitate. Proporționalitatea ar putea fi asigurată, de exemplu, ținându-se seama cum se cuvine de numărul de tranzacții implicate în încălcări comise de o anumită întreprindere.

1.10. CESE subliniază că dispozițiile și garanțiile specifice în materie de protecție a datelor incluse în propunerea de directivă și conforme cu normele RGPD ar trebui aplicate corespunzător și respectate pe baza unor standarde înalte, pentru a proteja pe deplin drepturile fundamentale ale persoanelor ale căror date vor fi colectate, supuse schimbului și stocate.

1.11. CESE recomandă Comisiei să includă în proiectul său de propunere norme pentru a consolida cooperarea dintre autoritățile fiscale care fac deja obiectul textului actual și autoritățile responsabile cu combaterea spălării banilor și a finanțării activităților ilegale și a terorismului. În acest context, CESE reiterează că autoritățile publice, în acest caz autoritățile fiscale, au nevoie de resurse adecvate atât în termeni de personal calificat, cât și de tehnologie și standarde digitale de înaltă calitate.

2. Propunerea Comisiei

2.1. Propunerea Comisiei de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2011/16/UE⁽¹⁾ („DAC 8”)⁽²⁾ vizează actualizarea directivei în vigoare („DAC”) pentru a extinde raportarea și schimbul de informații între autoritățile fiscale, în sensul includerii veniturilor generate prin intermediul criptoactivelor de către utilizatorii care își au reședința în Uniunea Europeană. În prezent, autoritățile fiscale nu dispun de informațiile necesare pentru a monitoriza veniturile obținute cu ajutorul criptoactivelor, care sunt tranzacționate cu ușurință la nivel transfrontalier.

2.2. Inițiativa legislativă își propune să introducă o transparență fiscală mai mare în ceea ce privește criptoactivele, prin intermediul unor dispoziții specifice privind raportarea și schimbul de informații în scopul impozitării directe. De asemenea, propunerea rafinează dispozițiile aplicabile existente, pentru a evita lacunele și a consolida cadrul juridic.

2.3. DAC 8 este aliniată la definițiile prevăzute în Regulamentul privind piețele criptoactivelor („Regulamentul MiCA”)⁽³⁾, care nu reprezintă, în sine, o bază pentru colectarea și schimbul de informații necesare pentru impozitarea veniturilor din criptoactive de către autoritățile fiscale. Cu toate acestea, DAC 8 valorifică experiența dobândită cu aplicarea Regulamentului MiCA și se bazează pe cerința de autorizare introdusă deja prin acest regulament, evitând astfel sarcinile administrative suplimentare pentru furnizorii de servicii de criptoactive.

2.4. Propunerea este consecventă cu Cadrul de raportare privind criptoactivele al OCDE [Crypto-Asset Reporting Framework – „CARF”]⁽⁴⁾, aprobat recent, și cu amendamentele la standardul comun de raportare al acestei organizații. Aceste standarde au fost deja avizate de G20. Pe parcursul consultării efectuate de Comisie, majoritatea statelor membre au sprijinit ideea alinierii cadrului juridic al UE la activitatea realizată la nivelul OCDE.

2.5. Pentru a îmbunătăți capacitatea statelor membre de a depista și a combate fraudă fiscală, evaziunea fiscală și evitarea obligațiilor fiscale, toți furnizorii de servicii de criptoactive care raportează, indiferent de dimensiune sau de amplasare, vor avea obligația de a raporta tranzacțiile clienților lor care își au reședința în UE. Sunt incluse atât tranzacțiile interne, cât și cele transfrontaliere. În unele cazuri, obligațiile de raportare vor acoperi și tokenurile nefungibile (NFT). Norme detaliate privind obligațiile pe care trebuie să le îndeplinească furnizorii de servicii de criptoactive care raportează sunt prevăzute în anexa VI.

2.6. Tranzacțiile care trebuie raportate includ tranzacțiile de schimb și transferurile de criptoactive vizate de obligația de raportare. În propunere sunt incluse atât tranzacțiile interne, cât și cele transfrontaliere, care sunt agregate în funcție de tipul de criptoactive vizate de obligația de raportare.

2.7. Instituțiile financiare vor raporta asupra monedei electronice și a monedei digitale emise de băncile centrale și va fi extins domeniul de aplicare al schimbului automat de decizii fiscale anticipate cu aplicare transfrontalieră pentru persoanele cu disponibilități financiare ridicate. Aceste persoane sunt cele care dețin cel puțin 1 000 000 EUR în patrimoniu financiar sau investițional sau în active administrate. Statele membre vor face schimb de informații privind deciziile fiscale anticipate cu aplicare transfrontalieră emise, modificate sau reinnoite în perioada 1 ianuarie 2020-31 decembrie 2025.

(¹) Directiva 2011/16/UE a Consiliului din 15 februarie 2011 privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal și de abrogare a Directivei 77/799/CEE (JO L 64, 11.3.2011, p. 1).

(²) COM(2022) 707 final.

(³) COM(2020) 593 final.

(⁴) Cadrul de raportare privind criptoactivele și amendamente la standardul comun de raportare, OCDE, 8.10.2022.

2.8. Propunerea nu va limita capacitatea statelor membre de a-și configura sistemul de conformitate. Totuși, va fi stabilit și pus în aplicare un nivel minim comun de sancțiuni pentru cele mai grave comportamente neconforme, precum absența completă a raportării, în pofida atenționărilor administrative.

3. Observații generale

3.1. CESE salută și sprijină propunerea Comisiei privind DAC 8, aceasta reprezentând un pas substanțial în direcția îmbunătățirii și completării Directivei DAC în urma recomandărilor Curții de Conturi Europene, care a avertizat că „dacă un contribuabil deține criptomonede electronice, platforma sau alt tip de furnizor electronic care furnizează servicii de portofoliu pentru astfel de clienți nu sunt obligați să declare autorităților fiscale astfel de sume sau de câștiguri dobândite. Prin urmare, sumele deținute în astfel de instrumente electronice rămân în mare măsură neimpozitate”⁽³⁾.

3.2. CESE consideră că propunerile de îmbunătățire a Directivei DAC sunt eficiente pentru a-i descuraja pe deținătorii de criptoactive să încalce normele fiscale, consolidând astfel lupta împotriva fraudei fiscale, a evaziunii fiscale și a evitării obligațiilor fiscale, în conformitate cu diferite inițiative întreprinse de Comisie în ultimii ani.

3.3. CESE apreciază consultarea amplă și bine organizată desfășurată de Comisie cu privire la propunerea de față, care a implicat toate părțile interesate, precum și un public mai specific, cel al operatorilor de sector, care au fost consultați separat de către Comisie. De asemenea, statele membre și-au putut exprima părerea, încurajând Comisia să lucreze în acord cu activitatea desfășurată în prezent de OCDE. Consultările au făcut ca procesul legislativ să fie mai transparent și semnificativ, în pofida caracterului extrem de tehnic al propunerii.

3.4. CESE subliniază că este nevoie de un efort global de reglementare a criptoactivelor și a utilizării acestora pentru a aborda cu succes problemele și implicațiile tot mai mari la scară mondială ale acestor active. În acest sens, activitatea și negocierile desfășurate în prezent la nivelul OCDE și al G20 pentru a se ajunge la un acord global în ceea ce privește transparența criptomonedelor sunt esențiale, iar CESE încurajează Comisia să joace un rol de lider pe scena internațională.

3.5. CESE este de părere că inițiativa Comisiei este pe deplin în acord cu principiul echității fiscale și al impozitării eficiente, care este o piatră de temelie a economiei sociale de piață europene, menită să garanteze că toată lumea contribuie în mod echitabil și se bucură de tratament egal și proporțional, indiferent de tipul activelor deținute sau de formele de plată acceptate.

3.6. CESE apreciază că o fiscalitate îmbunătățită și mai eficientă a criptoactivelor va contribui la creșterea acoperirii fiscale și la consolidarea bugetelor naționale, astfel încât să poată fi mobilizate resurse suplimentare, destinate binelui comun și priorităților Comisiei în materie de investiții (tranziția verde și digitalizarea).

3.7. CESE este complet de acord cu Comisia că îmbunătățirea transparenței va reduce discrepanțele și actuala diferențiere nejustificată cu privire la cadru juridic și la tratament, din cauza cărora utilizatorii de criptoactive se bucură de „un avantaj față de cei care nu investesc în criptoactive”, ceea ce îngreunează nu doar „obiectivul echității fiscale”, ci și corecta funcționare a pieței unice și condițiile de concurență echitabile.

3.8. CESE susține utilizarea combinată a articolului 113 din TFUE (întrucât informațiile care fac obiectul schimbului ar putea fi folosite și în scopuri de TVA) și a articolului 115 din TFUE, ca temelie juridică pentru sprijinirea propunerii. Apropierea legilor naționale care afectează funcționarea pieței unice, prevăzută la articolul 115, este, într-adevăr, relevantă pentru situația de față, întrucât criptoactivele pot fi utilizate în mai multe scopuri. Prin urmare, la nivelul pieței unice ar trebui evitate discrepanțele în ceea ce privește cadrul juridic general și instrumentele de punere în aplicare, întrucât ele pot afecta consolidarea acesteia.

4. Observații specifice

4.1. CESE încurajează Comisia și statele membre să includă în propunerea actuală obligații de raportare pentru persoanele fizice care dețin criptoactive. Aceasta ar îmbunătăți cu siguranță eficacitatea și ar extinde domeniul de aplicare al propunerii.

4.2. CESE consideră că un sistem de raportare bazat pe codul de identificare fiscală („CIF”) este metoda cea mai eficientă de asigurare a conformității pentru a garanta eficacitatea noilor norme. Din acest motiv, CESE sprijină ferm propunerea Comisiei referitoare la CIF, deoarece acesta contribuie la consolidarea eficacității propunerii, întrucât, fiind un cod unic de identificare, permite evitarea greșelilor, contribuind astfel la securitatea juridică și la previzibilitatea sistemului.

⁽³⁾ Curtea de Conturi Europeană (2021), Schimbul de informații fiscale în UE: o fundație solidă, fisuri în punerea în aplicare. Schimburile de informații au crescut, însă unele informații tot nu sunt raportate.

4.3. CESE constată că majoritatea statelor membre au adoptat deja acte legislative sau cel puțin orientări administrative pentru impozitarea veniturilor obținute prin investiții în criptoactive, însă, deseori, autoritățile competente nu dețin informațiile necesare pentru a pune în practică aceste măsuri. Prin urmare, securitatea juridică și claritatea pot fi asigurate doar abordând carențele naționale printr-o inițiativă legislativă a UE menită să stimuleze colaborarea eficace și eficientă între autoritățile fiscale.

4.4. CESE este de părere că, pentru a garanta transparența și certitudinea, obligațiile de raportare nu ar trebui să se limiteze exclusiv la schimburi și transferuri de criptomonede, ci ar trebui extinse – cel puțin în această fază inițială actuală – la totalitatea deținerilor de active în criptomonede, deși rămâne clar că impozitarea ar trebui să se aplice doar în cazul câștigurilor efective.

4.5. CESE subliniază necesitatea unor sancțiuni eficiente și proporționale, lăsând la latitudinea statelor membre să decidă cu privire la cuantumurile specifice ale sancțiunilor ce trebuie aplicate. Pragurile minime par să permită sporirea eficacității noilor norme privind impozitarea criptomonedelor. CESE speră că, prin sancțiuni și măsuri de conformare, va fi găsit un echilibru adecvat între, pe de o parte, eficacitatea normelor și un efect disuasiv adecvat și, pe de altă parte, proporționalitate. Proporționalitatea ar putea fi asigurată, de exemplu, ținându-se seama cum se cuvine de numărul de tranzacții implicate în încălcări comise de o anumită întreprindere.

4.6. În plus, după punerea în aplicare a directivei, Comisia ar trebui să raporteze cu privire la structurile de sancționare ale statelor membre și să ofere orientări în legătură cu modificările necesare ale sistemului de sancțiuni și măsurile de asigurare a conformității.

4.7. CESE subliniază că dispozițiile și garanțiile specifice în materie de protecție a datelor incluse în propunerea de directivă și conforme cu normele și principiile RGPD ar trebui aplicate cu atenție și respectate pe baza unor standarde înalte, pentru a proteja pe deplin drepturile fundamentale ale persoanelor ale căror date vor fi colectate, supuse schimbului și stocate.

4.8. CESE solicită iarăși statelor membre să investească în mod adecvat în autoritățile lor fiscale și în alte administrații implicate, pentru a dispune de capacitățile necesare pentru a îndeplini sarcina unei mai bune cooperări în domeniul fiscal.

4.9. În final, CESE recomandă Comisiei să includă în proiectul său de propunere cerința de a exista cooperare între autoritățile fiscale care intră deja sub incidența textului actual și autoritățile responsabile cu combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului și a altor activități ilegale, întrucât, în ultimii ani, au ieșit la iveală mai multe cazuri de posibilă utilizare a criptoactivelor în scopuri ilegale și pentru spălarea banilor. În acest context, CESE reiterează că autoritățile publice, în acest caz autoritățile fiscale, au nevoie de resurse adecvate în termeni de personal calificat și de tehnologie și standarde digitale de înaltă calitate.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu pe tema „Către o directivă privind aplicarea de sancțiuni penale pentru încălcarea măsurilor restrictive impuse de Uniune”

[COM(2022) 249 – final]

privind propunerea de decizie a Consiliului privind adăugarea încălcării măsurilor restrictive ale Uniunii în domeniile criminalității prevăzute la articolul 83 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

[COM(2022) 247 – final]

și privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind definirea infracțiunilor și a sancțiunilor pentru încălcarea măsurilor restrictive ale Uniunii

[COM(2022) 684 – final]

(2023/C 184/11)

Raportor: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Sesizare	Comisia Europeană, 26.7.2022
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea responsabilă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	8.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	141/1/2

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută decizia de a include încălcarea sancțiunilor în lista infracțiunilor prevăzute la articolul 83 alineatul (1) din TFUE și propunerea de directivă de apropiere a definițiilor și a sancțiunilor minime pentru încălcarea măsurilor în legislația națională.

1.2. Cu toate acestea, CESE regretă că decizia menționată mai sus nu a făcut obiectul unei deliberări democratice depline în Comisia pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne a Parlamentului European, din cauza activării procedurii de urgență. În mod similar, CESE își exprimă în continuare îngrijorarea că propunerea de directivă prezentată de Comisie nu a fost precedată de o evaluare a impactului. În plus, CESE regretă că propunerea de directivă a Comisiei privind definirea infracțiunilor și a pedepselor pentru încălcarea măsurilor restrictive nu menționează și Comitetul Economic și Social European printre părțile interesate consultate.

1.3. În procesul de elaborare a directivei, CESE încurajează Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene să extindă excepția umanitară, scutind agențiile umanitare și personalul de răspundere penală, aliniind această dispoziție la practica internațională actuală, asigurând, în același timp, furnizarea unor mecanisme adecvate pentru a preveni abuzurile în scopuri infracționale sau politice.

1.4. CESE sprijină includerea unor garanții și a unei protecții adecvate pentru avertizorii de integritate și jurnaliștii care fac publice tentativele de eludare a sancțiunilor, la care ar trebui să se extindă excepția menționată mai sus.

1.5. CESE îndeamnă Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene să se asigure că sectorul privat și organizațiile societății civile primesc informații adecvate și sprijin proactiv în adaptarea la noua legislație și în respectarea noilor cerințe.

1.6. CESE încurajează Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene să se asigure că, pe lângă promovarea armonizării legislației, statele membre dispun de capacități administrative adecvate, de fonduri suficiente și de personal calificat pentru detectarea, urmărirea penală și pedepsirea încălcărilor sancțiunilor, acțiuni care ar putea fi sprijinite prin cooperare între statele membre și prin schimb de bune practici în materie de detectare și urmărire penală.

1.7. CESE își exprimă satisfacția că propunerea de directivă insistă asupra respectării principiului neretroactivității și subliniază necesitatea de a garanta persoanelor acuzate drepturile procedurale și alte garanții în materie de drepturi ale omului.

1.8. CESE este în continuare preocupat că unele infracțiuni comune, la fel de grave ca violența pe criterii de gen și infracțiunile motivate de ură, rămân în afara domeniului de aplicare al articolului 83 alineatul (1) din TFUE (nefiind considerate euroinfracțiuni), și subliniază că imperativele geopolitice nu ar trebui să prevaleze asupra protecției și bunăstării cetățenilor noștri.

2. Context

2.1. Sancțiunile de politică externă (sau măsurile restrictive în jargonul UE) sunt convenite de Consiliul Uniunii Europene în cadrul politicii externe și de securitate comune (PESC) și iau forma unei legislații cu caracter obligatoriu și cu efect direct în toate statele membre ale UE.

2.2. Spre deosebire de legislația privind sancțiunile, adoptată la nivel central și aplicabilă în întreaga UE, punerea în aplicare a sancțiunilor și asigurarea respectării acestora sunt descentralizate: autoritățile statelor membre sunt responsabile să supravegheze că întreprinderile și cetățenii se conformează sancțiunilor, să acorde derogări, să stabilească sancțiuni pentru încălcări, să le investigheze și să le urmărească penal. Acest lucru se aplică tuturor sancțiunilor, cu excepția interdicțiilor de intrare, care sunt gestionate direct de autoritățile statului.

2.3. Caracterul descentralizat al sistemului de punere în aplicare a sancțiunilor UE duce la fragmentare⁽¹⁾: legislația națională variază în ceea ce privește definițiile și domeniul de aplicare al încălcărilor sancțiunilor, precum și în ceea ce privește sancțiunile pe care acestea le pot genera. Există, de asemenea, o variație la nivelul capacităților administrative de investigare. În plus, autoritățile naționale individuale dispun de o amplă putere de apreciere pentru a stabili dacă acordă sau nu acordă o derogare din motive umanitare.

2.4. Cercetările au confirmat o variație semnificativă în ceea ce privește punerea în aplicare a sancțiunilor și asigurarea respectării acestora de către diferite state membre ale UE⁽²⁾. Un studiu recent realizat de Rețeaua europeană de puncte de contact cu privire la persoane vinovate de genocid, crime împotriva umanității și crime de război („Rețeaua privind genocidul”) a evidențiat discrepanțe considerabile în ceea ce privește sancțiunile pentru încălcarea sancțiunilor între statele membre ale UE⁽³⁾.

2.5. Comisia dispune de anumite competențe de supraveghere în acest sens: aceasta se asigură că toate statele membre își îndeplinesc obligațiile ce le revin în temeiul Regulamentului UE privind sancțiunile, cum ar fi instituirea unor sancțiuni adecvate. La fel ca în alte domenii ale guvernării UE, Comisia are dreptul de a lansa o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva oricărui stat membru care nu respectă aceste obligații, deși până în prezent nu s-au luat astfel de măsuri. Comisia sprijină, de asemenea, punerea în aplicare a sancțiunilor prin emiterea de orientări, de exemplu privind acordarea de derogări.

2.6. Deși este evident că sistemul are potențialul inerent de a se fragmenta, abia recent Comisia a început să ia unele măsuri⁽⁴⁾ în vederea îmbunătățirii punerii în aplicare și asigurării respectării sancțiunilor UE. Deși reluarea activității Comisiei în acest sens datează dinaintea invadării Ucrainei de către Rusia, în februarie 2022, valul de sancțiuni declanșate a adus un nou impuls consolidării punerii în aplicare și asigurării respectării sancțiunilor.

(1) Portela, C., „Implementation and Enforcement” (Punerea în aplicare și asigurarea respectării legii), în N. Helwig et al., *Sharpening EU sanctions policy (Perfecționarea politicii UE privind sancțiunile)*, Raportul 63 al FIIA, Institutul finlandez pentru afaceri internaționale: Helsinki. Studiu comandat de Cancelaria prim-ministrului Finlandei, 2020, p. 107.

(2) Druláková, R. și Prikryl, P., „The implementation of sanctions imposed by the European Union” (Punerea în aplicare a sancțiunilor impuse de Uniunea Europeană), *Central European Journal of International and Security Studies* (Jurnalul central-european de studii internaționale și de securitate), vol. 10, nr. 1, 2016, p. 134.

(3) Rețeaua „Genocid”, *Urmărirea penală a încălcărilor sancțiunilor (măsurilor restrictive) în jurisdicțiile naționale: o analiză comparativă*, 2021.

(4) Comunicarea Comisiei Europene: „Sistemul economic și financiar european: promovarea deschiderii, a solidității și a rezilienței”, COM(2021) 32 final.

2.7. Decizia 2022/2332 ⁽⁵⁾ a Consiliului identifică încălcarea sancțiunilor UE ca fiind un domeniu de criminalitate ce îndeplinește criteriile specificate la articolul 83 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, cunoscut în mod popular sub denumirea de „euroinfrațiuni”, permițând astfel Comisiei să propună acte legislative care să armonizeze definirea infracțiunilor și pedepselor în statele membre ⁽⁶⁾.

2.8. Prezenta propunere este justificată de faptul că încălcările pot contribui la perpetuarea amenințărilor la adresa păcii și a securității, precum și la adresa statului de drept, a democrației și a drepturilor omului în țările terțe, acestea având adesea o dimensiune transfrontalieră. Mai precis, se afirmă că încălcarea sancțiunilor este „un domeniu deosebit de grav al criminalității, [...] deoarece poate perpetua amenințările la adresa păcii și a securității internaționale, poate submina consolidarea și sprijinirea democrației, a statului de drept și a drepturilor omului și poate provoca daune economice, societale și de mediu semnificative” ⁽⁷⁾. Situația actuală permite persoanelor fizice și întreprinderilor care intenționează să eludeze sancțiunile să „efectueze achiziții avantajoase”, împiedicând totodată stabilirea unor condiții de concurență echitabile pentru operatorii din UE.

2.9. La 30 iunie 2022, Consiliul Uniunii Europene a ajuns la un acord cu privire la text și a solicitat Parlamentului European să aprobe proiectul de decizie a Consiliului de a include încălcările măsurilor restrictive ale Uniunii în domeniile criminalității prevăzute la articolul 83 alineatul (1) din TFUE ⁽⁸⁾. La 7 iulie 2022 ⁽⁹⁾, Parlamentul European a aprobat proiectul prin procedură de urgență. Decizia a fost adoptată la 28 noiembrie 2022 ⁽¹⁰⁾.

2.10. La 2 decembrie 2022, Comisia a prezentat un proiect de directivă care propune stabilirea unor norme minime cu privire la definirea infracțiunilor și la pedepsele pentru încălcarea sancțiunilor ⁽¹¹⁾.

3. Observații generale

3.1. Identificarea încălcării sancțiunilor ca domeniu al criminalității în temeiul articolului 83 alineatul (1) din TFUE reprezintă o evoluție pozitivă care va contribui la armonizarea categorizării tipurilor de încălcări ale măsurilor restrictive și de sancțiuni aferente în întreaga UE și la îmbunătățirea punerii în aplicare a sancțiunilor și a asigurării respectării lor.

3.2. CESE încurajează Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene să ia în considerare preocupările prezentate în secțiunea următoare atunci când propun și adoptă directiva care face obiectul sesizării și o altă legislație secundară materială privind stabilirea unor norme minime cu privire la definirea infracțiunilor și la sancțiunile pentru încălcarea măsurilor restrictive.

4. Observații specifice

4.1. Parlamentul European și-a oferit consimțământul pentru proiectul de decizie a Consiliului printr-o procedură de urgență. Aceasta înseamnă că Parlamentul European și-a dat aprobarea fără deliberări prealabile din partea Comisiei pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne (LIBE). Imperativul geopolitic puternic care stă la baza adoptării propunerii nu ar trebui să afecteze necesitatea de a supune propunerile legislative unui control democratic adecvat. Standardele democratice în materie de responsabilitate ar trebui menținute. CESE reiterează importanța asigurării unui control adecvat de către Parlamentul European al propunerii de directivă privind stabilirea unor norme minime cu privire la definirea infracțiunilor și la sancțiunile pentru încălcarea măsurilor restrictive în curs de examinare.

4.2. În aceeași ordine de idei, propunerea de directivă arată că Comisia s-a abținut de la efectuarea evaluării impactului, subliniind „nevoia urgentă de a trage la răspundere persoanele fizice și juridice implicate în încălcarea măsurilor restrictive ale Uniunii” ⁽¹²⁾. Deși recunoaște pertinenta accelerării adoptării Directivei privind sancțiunile penale pentru încălcarea

⁽⁵⁾ Decizia (UE) 2022/2332 a Consiliului din 28 noiembrie 2022 privind identificarea încălcării măsurilor restrictive ale Uniunii drept un domeniu al criminalității care îndeplinește criteriile specificate la articolul 83 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (JO L 308, 29.11.2022, p. 18).

⁽⁶⁾ Comunicarea Comisiei Europene: „Către o directivă privind aplicarea de sancțiuni penale pentru încălcarea măsurilor restrictive impuse de Uniune” [COM(2022) 249 final].

⁽⁷⁾ Această formulare din Comunicarea COM(2022) 249 final a Comisiei, p. 4, se reflectă în preambul la alineatul (10) din Decizia (UE) 2022/2332 a Consiliului (JO L 308, 29.11.2022, p. 18).

⁽⁸⁾ Consiliul Uniunii Europene, comunicat de presă, 30 iunie 2022.

⁽⁹⁾ Rezoluție legislativă a Parlamentului European. TA/2022/0295.

⁽¹⁰⁾ JO L 308, 29.11.2022, p. 18.

⁽¹¹⁾ Propunerea Comisiei Europene de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind definirea infracțiunilor și a sancțiunilor pentru încălcarea măsurilor restrictive ale Uniunii [COM(2022) 684 final].

⁽¹²⁾ COM(2022) 684 final.

măsurilor restrictive ale Uniunii, CESE consideră că armonizarea definițiilor și a sancțiunilor nu justifică ignorarea evaluării impactului care ar trebui să însoțească elaborarea directivei. Acest lucru este valabil cu atât mai mult cu cât persoanele fizice și juridice implicate în încălcarea măsurilor restrictive pot fi deja trase la răspundere în temeiul legislației naționale existente, ceea ce înseamnă că amânarea adoptării directivei nu va lăsa nepedepsite încălcările. Astfel, CESE susține efectuarea unei evaluări periodice a impactului și, după adoptarea directivei, pledează pentru efectuarea rapidă a acestei evaluări.

4.3. Deși salută consultările ample pe care Comisia le-a desfășurat cu un spectru larg de părți interesate, CESE regretă că propunerea Comisiei de directivă privind definirea infracțiunilor și a pedepselor pentru încălcarea măsurilor restrictive nu menționează printre aceste părți interesate și Comitetul Economic și Social European.

4.4. Atenția acordată depistării, urmării penale și pedepsirii încălcărilor sancțiunilor ar trebui să fie însoțită de un efort comparabil de orientare a operatorilor economici și a actorilor societății civile cu privire la punerea în aplicare a sancțiunilor. Deficiențele în ceea ce privește punerea în aplicare a sancțiunilor se datorează adesea lipsei de conștientizare în rândul părților interesate din sectorul privat, în pofida eforturilor depuse de agențiile naționale pentru a le informa⁽¹³⁾. Ar trebui să se țină seama de faptul că majoritatea operatorilor economici din UE sunt întreprinderi mici și mijlocii (IMM) care nu sunt adesea familiarizate cu taxele care decurg din legislația privind sancțiunile, dat fiind faptul că măsurile economice erau rare în practica anterioară de sancționare⁽¹⁴⁾. CESE salută eforturile actuale ale Comisiei de a îmbunătăți sprijinul acordat operatorilor economici și încurajează continuarea acestora⁽¹⁵⁾.

4.5. Ar trebui să se prevadă dispoziții adecvate pentru protejarea acțiunilor umanitare în jurisdicțiile care fac obiectul sancțiunilor. Răspunderea pentru posibile încălcări ale sancțiunilor rămâne o preocupare pentru actorii umanitari care oferă ajutor jurisdicțiilor puternic sancționate⁽¹⁶⁾. Astfel de actori atrag în mod constant atenția asupra dificultății de a garanta că nu are loc nicio încălcare a legislației privind sancțiunile în cursul operațiunilor lor, precum și asupra implicațiilor negative ale asocierii lor cu sancțiunile occidentale în ochii beligeranților⁽¹⁷⁾. Adoptarea recentă de către Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a Rezoluției 2664 din decembrie 2022⁽¹⁸⁾, care conține o derogare generală ce permite furnizarea de fonduri și servicii organizațiilor umanitare⁽¹⁹⁾ și care a fost implementată rapid de autoritățile SUA⁽²⁰⁾, transformă persistența clauzelor umanitare restrânse din legislația UE într-o excepție, punând-o în centrul atenției. Pentru a garanta că acest cadru de sancțiuni nu împiedică acțiunea umanitară, formularea din propunerea de directivă ar trebui consolidată. În prezent, ea exceptează de la penalizare doar „furnizarea de ajutor umanitar persoanelor aflate în dificultate”⁽²¹⁾. CESE sprijină adoptarea unei exceptări umanitare mai ample, excluzând răspunderea penală în temeiul regimurilor de sancțiuni ale UE pentru întregul personal al organizațiilor umanitare imparțiale. O astfel de clauză ar asigura conformitatea cadrelor juridice ale UE în materie de sancțiuni cu dreptul internațional umanitar (DIU). În același timp, ar trebui să existe dispoziții pentru a preveni posibilele abuzuri în scopuri infracționale sau politice. Protecția actorilor umanitari ar trebui extinsă la jurnaliștii de investigație.

⁽¹³⁾ Druláková, R. și Zemanová, S., „Why the implementation of multilateral sanctions does (not) work: lessons learnt from the Czech Republic” [De ce punerea în aplicare a sancțiunilor multilaterale (nu) funcționează: învățăminte desprinse din Republica Cehă], European Security, vol. 29, nr. 4, 2020, p. 524.

⁽¹⁴⁾ Portela, C., „Sanctions in EU foreign policy” (Sancțiuni în cadrul politicii externe a UE), în N. Helwig et al., Sharpening EU sanctions policy (Perfecționarea politicii UE privind sancțiunile), Raportul 63 al FIIA, Institutul finlandez pentru afaceri internaționale: Helsinki. Studiu comandat de Cancelaria prim-ministrului Finlandei, 2020, p. 23.

⁽¹⁵⁾ Decizia (PESC) a Consiliului 2022/1506 din 9 septembrie 2022 privind o acțiune a Uniunii Europene de sprijinire a dezvoltării unor instrumente informatice în vederea îmbunătățirii diseminării informațiilor privind măsurile restrictive ale Uniunii (JO L 235, 12.9.2022, p. 30).

⁽¹⁶⁾ Portela, C., „What if the EU made sanctions compatible with humanitarian aid?” (Ce s-ar întâmpla dacă UE ar face sancțiunile compatibile cu ajutorul umanitar), în F. Gaub (ed.) What if...? Fourteen Scenarios for 2021 (Ce s-ar întâmpla dacă...? Al paisprezecelea scenariu pentru 2021), EUISS: Paris, 2020.

⁽¹⁷⁾ Debarre, A., „Safeguarding humanitarian action in sanctions regimes” („Protejarea acțiunilor umanitare în cadrul regimurilor de sancțiuni”), New York: International Peace Institute, 2019.

⁽¹⁸⁾ Rezoluția 2664 a Organizației Națiunilor Unite, S/RES/2664 (2022).

⁽¹⁹⁾ Paragraful operativ 1 din documentul S/RES/2664(2022) prevede că furnizarea de fonduri, bunuri și servicii necesare pentru ca Organizația Națiunilor Unite (...) sau organizații neguvernamentale sau alte organizații, astfel cum au fost adăugate de comitetele individuale instituite de acest Consiliu, să asigure la timp asistență umanitară „este permisă și nu constituie o încălcare a înghețării activelor impuse de acest Consiliu sau de comitetele sale de sancțiuni”.

⁽²⁰⁾ Departamentul de Trezorerie al SUA, comunicat de presă, Trezoreria aplică excepții istorice cu privire la sancțiunile umanitare, 20 decembrie 2022.

⁽²¹⁾ COM(2022) 684 final.

4.6. CESE îndeamnă Comisia să monitorizeze punerea în aplicare a directivei nu doar în ceea ce privește adoptarea legislației, ci și acordând atenție dotării cu suficiente capacități de resurse administrative, financiare, tehnologice și umane și formării adecvate pentru a permite administrațiilor naționale, autorităților judiciare și de aplicare a legii să pună în aplicare conținutul noii legislații. În absența unor echipamente, personal și dotări financiare adecvate, este probabil ca doar armonizarea legislației să eșueze în misiunea sa de a detecta, a urmări penal și a sancționa încălcarea măsurilor restrictive. În plus, CESE încurajează Comisia să elaboreze criterii pe care să le aplice pentru monitorizare, pentru a oferi o anumită orientare părților interesate.

4.7. Atunci când condamnările penale permit confiscarea activelor, o parte considerabilă a veniturilor ar trebui alocată pentru a despăgubi victimele și, în cazul sancțiunilor aflate în prezent în vigoare împotriva unor ținte ruse în contextul războiului din Ucraina, pentru a susține eforturile de reconstrucție postbelică din Ucraina. CESE susține această solicitare, în conformitate cu avizul său ⁽²²⁾ privind propunerea de directivă a Comisiei privind recuperarea și confiscarea activelor. De asemenea, CESE încurajează Comisia să colaboreze cu organizațiile specifice ale societății civile în stabilirea victimelor și în conceperea unor mecanisme de alocare către victime a veniturilor provenite din sancționarea încălcării măsurilor restrictive sau către eforturi de investiții sociale care le aduc beneficii directe. În interesul asumării responsabilității, CESE pledează pentru o mai mare transparență sub forma publicării datelor privind activele confiscate și a destinației lor ulterioare.

4.8. Directiva propusă ar trebui să conțină și dispoziții adecvate pentru a-i proteja pe avertizorii de integritate și pe jurnaliștii de investigație ce descoperă practici de eludare a sancțiunilor. Rolul lor esențial de mecanisme de alertă timpurie merită să fie protejat. În acest sens, CESE sprijină propunerea Comisiei de a extinde protecția acordată în temeiul Directivei (UE) 2019/1937 ⁽²³⁾ la raportarea încălcărilor măsurilor restrictive ale UE și la persoanele care semnalează astfel de încălcări.

4.9. Astfel cum se indică în formularea actuală a directivei, ar trebui prevăzute dispoziții privind respectarea principiului neretroactivității sancțiunilor penale, în conformitate cu principiul *nulla poena sine lege*. CESE subliniază că trebuie garantată respectarea garanțiilor procedurale și că sunt necesare alte garanții în materie de drepturi ale omului pentru persoanele acuzate.

4.10. În fine, CESE regretă că, deși identificarea încălcărilor sancțiunilor drept euroinfracțiuni s-a dovedit un proces rapid, unele infracțiuni la fel de grave și comune precum cele motivate de ură și violența pe criterii de gen nu intră încă în domeniul de aplicare al articolului 83 alineatul (1) din TFUE. Imperativele geopolitice nu ar trebui să aibă prioritate în detrimentul neglijării altor infracțiuni cu relevanță imediată pentru cetățenii noștri.

4.11. În concluzie, nu trebuie uitat că scopul armonizării sancțiunilor este de a îmbunătăți credibilitatea sancțiunilor adoptate în cadrul PESC. Din acest punct de vedere, statele membre ar trebui să depună eforturi pentru a respecta interdicțiile de acordare a vizelor cu aceeași diligență pe care o așteaptă cetățenii și operatorii UE ⁽²⁴⁾.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

⁽²²⁾ JO C 100, 16.3.2023, p. 105.

⁽²³⁾ Directiva (UE) 2019/1937 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2019 privind protecția persoanelor care raportează încălcări ale dreptului Uniunii (JO L 305, 26.11.2019, p. 17).

⁽²⁴⁾ Mangas Martín, A., „Sobre la vinculatoriedad de la PESC y el espacio Aéreo como territorio de un estado (Comentario al auto del TS español de 26 de noviembre de 2020, sala de lo penal)” [„Despre caracterul obligatoriu al PESC și al spațiului aerian ca teritoriu al unui stat (comentariu la decretul judiciar al Curții Supreme spaniole din 26 noiembrie 2020, secția penală)”. *Revista General de Derecho Europeo*, 53, 2021.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de recomandare a Consiliului privind un venit minim adecvat care să asigure incluziunea activă

[COM(2022) 490 – 2022/0230 (NLE)]

(2023/C 184/12)

Raportori: **domnii Jason DEGUARA și Paul SOETE**

Sesizare	Comisia Europeană, 25.11.2022
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	8.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/ab- țineri)	143/00/08

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută conținutul recomandării, în special punerea în aplicare a unor criterii realiste și suficiente pentru nivelul de adecvare și de accesibilitate a venitului minim, pentru garanția sa juridică și pentru sistemul de raportare, precum și recunoașterea în continuare de către Comisia Europeană a necesității unei politici sociale active și a unor acțiuni suplimentare de combatere a sărăciei în întreaga UE.

1.2. Este nevoie de o abordare bazată pe drepturi pentru toți în ceea ce privește un venit minim adecvat, care să nu lase pe nimeni în urmă, să nu includă criterii prea restrictive și să fie măsurat cu precizie pentru a se garanta că este eficace.

1.3. Abordarea sărăciei și a inegalităților în materie de venituri este importantă nu numai din motive de echitate socială, ci și pentru a sprijini creșterea economică. În acest context, ar trebui remarcat și efectul general stabilizator pentru economie al sistemelor de venit minim.

1.4. Dreptul statelor membre de a defini principiile sistemelor lor sociale, competențele complementare ale UE și ale statelor membre și utilizarea deplină a instrumentelor Tratatului privind Uniunea Europeană ar trebui să fie principiile directe ale oricărei acțiuni a UE în domeniul protecției sociale.

1.5. Ocuparea forței de muncă de calitate și durabilă reprezintă cea mai bună cale de ieșire din sărăcie și din excluziunea socială. În același timp, garantarea prezenței unui număr sporit de persoane pe o piață a muncii de bună calitate și care favorizează incluziunea contribuie la finanțarea sistemelor de protecție socială și le face mai durabile din punct de vedere financiar.

1.6. În prezent, într-un număr mare de state membre, stabilirea prestațiilor de venit minim și nivelul acestora nu se bazează pe o metodologie solidă și nici nu sunt legate de indicatori fundamentați statistic care să reflecte un trai decent și demn. Primul pas este de a stabili acest tip de metodologie și de a lua în considerare diferitele surse de venit și situațiile specifice ale gospodăriilor.

1.7. CESE insistă asupra necesității de a menține veniturile minime în concordanță cu inflația, în special cu creșterea costului vieții în ceea ce privește alimentele și energia, iar acest lucru ar trebui făcut în mod periodic, cu sprijinul organizațiilor societății civile, al partenerilor sociali și al organizațiilor de protecție socială.

1.8. Monitorizarea continuă a punerii în aplicare a politicilor de sprijin pentru venit și a altor politici de protecție socială care să asigure incluziunea activă este necesară pentru atingerea obiectivelor prezentei recomandări. Rapoartele statelor membre privind progresele înregistrate ar trebui elaborate cu participarea organizațiilor relevante ale societății civile și de protecție socială, precum și a partenerilor sociali relevanți sau rapoartele acestora ar trebui să fie abordate în mod periodic prin mecanismul de monitorizare al Comisiei, astfel cum se menționează în recomandarea Consiliului.

2. Introducere

2.1. În pofida unor progrese înregistrate în ceea ce privește reducerea sărăciei și a excluziunii sociale în UE de la începutul secolului, în 2021, peste 95,4 milioane de persoane erau încă expuse riscului de sărăcie.

2.2. Există o creștere a riscului de sărăcie pentru persoanele care trăiesc în gospodării cu un grad de ocupare a forței de muncă (aproape) egal cu zero și o înrăutățire a profunzimii și persistenței sărăciei în multe state membre, iar riscul este mai ridicat pentru femei decât pentru bărbați. Obiectivul UE este de a reduce numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie cu cel puțin 15 milioane până în 2030.

2.3. Pe termen lung, evoluția demografică va avea consecințe economice majore, pe măsură ce forța de muncă se va reduce, iar îmbătrânirea rapidă a populației va exercita o presiune suplimentară asupra finanțelor publice și asupra finanțării sistemelor de venit minim.

2.4. Contextul actual al acordului politic al Consiliului – războiul din Ucraina, creșterea prețurilor la energie și creșterea inflației – este și mai dificil. FMI estimează că inflația la nivel mondial va crește cu 8,8 % în acest an și cu 6,5 % în 2023.

2.5. Părinții unici susținători ai familiei monoparentale reprezintă mai puțin de 15 % din familiile din UE, dar sunt expuși unui risc mult mai ridicat de sărăcie și de șomaj. Nici măcar un loc de muncă cu normă întreagă nu va proteja părinții unici susținători ai familiei monoparentale împotriva riscului de sărăcie. Gospodăriile în care există două venituri asigurate de locuri de muncă cu normă întreagă, care nu sunt, în mod normal, expuse riscului de sărăcie, pot fi expuse acestui risc dacă au mai mult de doi copii⁽¹⁾.

2.6. Prestațiile de venit minim sunt prestații de ultimă instanță legate de mijloace, acordate pe baza nevoilor și pentru șomerii apti de muncă, alături de stimulente suficiente pentru (re)intrarea pe piața muncii. De obicei, politicile naționale necesită evaluarea venitului disponibil, combinată cu testarea mijloacelor personale. Sistemele de venit minim sunt integrate în contexte și tradiții naționale și sunt legate de sistemele mai ample de protecție socială ale fiecărui stat membru.

2.7. Există diferențe foarte mari între sistemele din „statele bunăstării”, în general, în ceea ce privește nivelul venitului minim și componența acestuia, iar acest lucru este valabil și în UE. Astfel cum indică studiile Comisiei, situația de pe piața muncii a beneficiarilor venitului minim variază semnificativ de la un stat membru la altul.

2.8. Niciuna dintre țări nu asigură în prezent un sprijin adecvat pentru veniturile familiilor cu un grad de ocupare a forței de muncă egal cu zero pentru a evita riscurile de sărăcie, iar 20 % dintre persoanele fără un loc de muncă nu sunt eligibile pentru a primi vreun sprijin. Există, de asemenea, o problemă legată de neadoptarea venitului minim, estimată a se situa între 30 și 50 %.

2.9. Componentele de venit care trebuie luate în considerare pentru a analiza nivelul venitului minim sunt salariile, prestațiile de asistență socială, alocațiile pentru copii (cel mai des întâlnit venit suplimentar), alocațiile pentru locuință, alocațiile pentru energie și sănătate, alte prestații, cum ar fi prestațiile în natură, toate acestea fiind măsurate după deducerea impozitelor și a contribuțiilor sociale.

2.10. La nivel european, venitul minim a făcut obiectul următoarelor acțiuni și instrumente:

— Recomandarea 92/441/CE a Consiliului și Recomandarea 2008/867/CE a Consiliului privind incluziunea activă a persoanelor excluse de pe piața muncii;

— Pilonul european al drepturilor sociale (PEDS), articolul 14⁽²⁾ și alte principii, cum ar fi cele privind „sprijinul activ pentru ocuparea forței de muncă”, „protecția socială”, „accesul la servicii esențiale”, „educația, formarea profesională și învățarea pe tot parcursul vieții” și „egalitatea de șanse”;

(1) Potrivit *Minimum Income Support for Families with Children in Europe and the US. Where Does It Stand?* (Sprijinul pentru venitul minim acordat familiilor cu copii în Europa și în Statele Unite – Care este situația actuală?) de Ive Marx, Elize Aerts, Zachary Parolin, mai 2022 SocArXiv; Children at risk of poverty or social exclusion (Copiii expuși riscului de sărăcie și de excluziune socială).

(2) Orice persoană care nu dispune de resurse suficiente are dreptul la un venit minim adecvat care să îi asigure un trai demn în toate etapele vieții și dreptul de acces efectiv la bunuri și servicii de facilitare. Pentru persoanele care sunt apte de muncă, prestațiile de venit minim ar trebui să fie combinate cu stimulente în vederea (re)integrării pe piața muncii.

- Semestrul european, care oferă un cadru pentru monitorizarea relevantă a activităților de coordonare a politicilor, pe baza cadrului de evaluare comparativă al Comitetului pentru protecție socială al Consiliului;
- Concluziile Consiliului din 2020, „Consolidarea protecției venitului minim pentru combaterea sărăciei și a excluziunii sociale în pandemia de COVID-19 și dincolo de aceasta”, invită statele membre să își revizuiască sistemele naționale de venit minim ⁽³⁾.
- Orientările privind ocuparea forței de muncă 2022.

3. Observații generale

3.1. Sărăcia este multidimensională și se manifestă în toate domeniile vieții. Sărăcia reflectă eșecurile sistemelor de redistribuire a resurselor și oportunităților într-un mod corect și echitabil. Astfel, un sistem de venit minim este o condiție necesară, deși nu suficientă, pentru a permite un trai demn și o cale viabilă de ieșire din sărăcie. Sărăcia se intersectează cu alte forme de nedreptate socială. Inegalitățile de gen și rasiale exacerbează riscul de sărăcie, în timp ce sărăcia crește riscul de excluziune și de discriminare, manifestându-se în special în ceea ce privește sănătatea, educația și formarea și expunerea la dependență financiară și violență.

3.2. CESE salută conținutul recomandării, în special punerea în aplicare a unor criterii realiste și suficiente pentru nivelul și accesibilitatea venitului minim, pentru garanția sa juridică și pentru sistemul de raportare, precum și recunoașterea în continuare de către Comisia Europeană a necesității unei politici sociale active la nivelul UE și a unor acțiuni suplimentare de combatere a sărăciei în întreaga UE. Recomandarea reprezintă un pas către punerea în aplicare a principiului 14 al PEDS, care prevede că „orice persoană care nu dispune de resurse suficiente are dreptul la un venit minim adecvat care să îi asigure un trai demn în toate etapele vieții”.

3.3. În urma agresiunii ilegale și barbare a Rusiei împotriva Ucrainei, actualul context al acordului politic al Consiliului este și mai dificil, având în vedere creșterea bruscă a prețurilor la energie și rata ridicată a inflației care afectează gospodăriile, în special familiile cu venituri reduse. În contextul unor megatendințe precum globalizarea, tranziția digitală, tranziția verde și schimbările demografice, piețele europene ale muncii traversează un proces de tranziții majore. Sistemele de venit minim joacă un rol esențial în acordarea de sprijin și de stimulente pentru (re)integrarea persoanelor pe piața muncii.

3.4. Este nevoie de o abordare bazată pe drepturi pentru toți în ceea ce privește un venit minim adecvat, care să nu lase pe nimeni în urmă, să nu includă criterii prea restrictive, să se bazeze pe cerințe transparente și nediscriminatorii și să fie măsurat cu precizie pentru a i se asigura eficacitatea. O societate favorabilă incluziunii ar trebui să se ocupe de toate sectoarele societății, iar statele membre ar trebui să introducă mecanisme solide de monitorizare pentru a monitoriza veniturile minime și adoptarea acestora fără întârzieri suplimentare.

3.5. Sistemele eficiente de venit minim pot contribui la garantarea respectării drepturilor omului, la asigurarea faptului că oamenii au un trai demn, la ajutorarea lor pentru a rămâne activi și incluși în societate și pot contribui la integrarea persoanelor în locuri de muncă durabile și de bună calitate. CESE subliniază, de asemenea, importanța sistemelor de venit minim pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă în Europa, care ar trebui să aibă drepturi depline la același sprijin și la aceleași beneficii ca și celelalte grupuri.

3.6. Abordarea sărăciei și a inegalităților veniturilor este importantă nu numai din motive de echitate, ci și pentru a sprijini creșterea economică. Astfel cum se menționează în raportul OCDE din 2021 ⁽⁴⁾, politicile fiscale bine concepute pot sprijini creșterea favorabilă incluziunii și durabilă și pot aborda distribuția veniturilor și a bogăției. În acest context, creșterea favorabilă incluziunii ar trebui să vizeze echitatea partajării beneficiilor creșterii, precum și promovarea incluziunii piețelor muncii. În acest context, ar trebui remarcat și efectul general stabilizator pentru economie al sistemelor de venit minim.

3.7. Sistemele de venit minim ar trebui să facă parte din strategiile naționale de combatere a sărăciei, care să integreze în mod eficient măsurile de asigurare a unor salarii echitabile și a unei munci decente, accesul la servicii esențiale la prețuri abordabile și de bună calitate, accesul la securitatea socială de bază și la un sprijin adecvat pentru venit, serviciile sociale centrate pe persoane și politicile de incluziune activă.

3.8. CESE subliniază obiectivul unei metodologii la nivelul întregii Europe, susținută de o analiză la nivel european, care să ajute statele membre să definească gradul de adecvare al venitului minim printr-o metodă corespunzătoare, cum ar fi indicatorul UE al ratei riscului de sărăcie (AROP) convenit, de 60 % din venitul disponibil egalizat sau/și bazat pe un buget de referință (inclusiv cheltuielile pentru locuință, apă, energie electrică, încălzire, telecomunicații, sănătate, transport, timp liber și cultură).

⁽³⁾ CESE a abordat chestiunea venitului minim în avizele sale: „Pentru o directivă-cadru europeană privind venitul minim” (aviz din proprie inițiativă) (JO C 190, 5.6.2019, p. 1); „Salarii minime decente în Europa” (aviz exploratoriu la solicitarea Parlamentului European/Consiliului) (europa.eu) – punctele 1.6, 3.3.7 (JO C 429, 11.12.2020, p. 159); „Venitul european minim și indicatorii sărăciei” (aviz din proprie inițiativă) (europa.eu) (JO C 170, 5.6.2014, p. 23).

⁽⁴⁾ OCDE (2021): *Tax and fiscal policies after the COVID-19 crisis* [Politicile fiscale și bugetare în urma crizei provocate de pandemia de COVID-19].

3.9. Astfel cum se menționează în considerentele acordului politic al Consiliului, ocuparea forței de muncă de calitate și durabilă reprezintă cea mai bună cale de ieșire din sărăcie și din excluziunea socială. Cu cât sunt mai multe persoane pe piața forței de muncă, cu atât se va dispune de o finanțare mai durabilă pentru sistemele de protecție socială, deoarece acestea sunt finanțate în mare parte prin impozitele pe ocuparea forței de muncă.

3.10. Deși statele membre și-au dezvoltat și reformat plasele de siguranță socială de-a lungul anilor, ținând seama de orientările furnizate de Recomandarea 92/441/CEE a Consiliului, evoluțiile economiei, ale piețelor muncii și ale societăților în general din Europa au generat noi provocări și o nevoie urgentă de a actualiza cadrul european pentru combaterea inegalităților veniturilor și a sărăciei.

3.11. Dreptul statelor membre de a defini principiile sistemelor lor sociale, competențele complementare ale UE și ale statelor membre și utilizarea deplină a instrumentelor Tratatului privind Uniunea Europeană ar trebui să fie principiile directoare ale oricărei acțiuni a UE în domeniul protecției sociale. De asemenea, este important să se analizeze sistemele de venit minim existente în raport cu sistemele cuprinzătoare de protecție socială ale statelor membre. Cu toate acestea, există posibilități de acțiune la nivelul UE pentru a sprijini statele membre în eforturile lor.

3.12. Combaterea inegalităților veniturilor necesită reforme decisive, politici coordonate și acțiuni bine orientate ale statelor membre într-o gamă largă de domenii de politică, cum ar fi sistemele de impozite și de prestații, mecanismele de stabilire a salariilor, stimulentele pentru piața muncii, educația și formarea, egalitatea de șanse și serviciile de bună calitate, cu acces și prețuri abordabile pentru toți. În plus, o condiție prealabilă esențială pentru toate sistemele de redistribuire este creșterea durabilă, bazată pe piețe funcționale și întreprinderi competitive.

3.13. CESE este de acord cu concluzia serviciilor Comisiei potrivit căreia consilierea profesională, planurile de acțiune individuale și integrarea măsurilor de activare în venitul minim au un efect pozitiv asupra probabilității de a intra cu succes pe piața muncii.

3.14. CESE subliniază constatarea serviciilor Comisiei potrivit căreia o mare parte a beneficiarilor venitului minim nu fac obiectul măsurilor de politică activă pe piața muncii, chiar dacă ar putea fi capabili să lucreze. Deși ar trebui să existe un echilibru global echitabil între stimulente și o legătură mai puternică cu condițiile necesare pentru a beneficia de sprijin pentru venit și cu măsurile de activare, ar trebui să se acorde atenție grupurilor speciale, cum ar fi tinerii adulți din afara pieței muncii sau care sunt expuși riscului de sărăcie sau de excluziune socială.

3.15. Rețeaua europeană pentru combaterea sărăciei (RECS) a identificat gradul de adecvare, accesibilitatea și caracterul de facilitare ca reprezentând trei criterii esențiale de elaborare a politicilor pentru sistemele de venit minim:

- gradul de adecvare înseamnă un nivel suficient pentru un trai demn;
- accesibilitatea se axează pe asigurarea accesului și pe un grad de acoperire cuprinzător pentru toate persoanele care au nevoie de sisteme de venit minim;
- caracterul de facilitare se referă la utilizarea unor parametri de proiectare care sunt în conformitate cu o „paradigmă de incluziune activă” integrată, centrată pe persoană.

3.16. Astfel cum s-a subliniat pe bună dreptate în acordul politic al Consiliului, sarcina administrativă disproporționată, lipsa de conștientizare sau teama de stigmatizare sau discriminare pot determina persoanele eligibile pentru un venit minim să nu solicite accesul la acesta.

3.17. Întreprinderile sociale, împreună cu întreprinderile mici și mijlocii în general, sunt importante, în special ca locuri de muncă de început de carieră. CESE salută planul de acțiune pentru economia socială al Comisiei și îndeamnă Comisia să evalueze cele mai bune proiecte la nivelul corespunzător.

3.18. Ar trebui acordată o atenție deosebită grupurilor specifice, cum ar fi familiile monoparentale, familiile de migranți, tinerii, persoanele cu handicap și romii.

3.19. În prezent, mulți pensionari depind de un venit minim, deoarece pensia lor este prea mică. Dacă nu sunt apte de muncă, aceste persoane în vârstă nu se pot întoarce pe piața muncii pentru a obține un venit mai bun. Ele au nevoie de sisteme de pensii care să le ofere o pensie adecvată, astfel încât să nu fie nevoite să se bazeze pe sprijinul pentru venitul minim. Dat fiind că tendințele demografice din statele membre semnaleză că vom avea mai mulți pensionari în viitor, este important ca statele membre să dispună de sisteme de pensii care să asigure pensii adecvate.

3.20. CESE propune ca statele membre să evalueze cel puțin anual nivelurile venitului minim și să îl indiceze pentru a ține seama de inflație, cel puțin anual, în funcție de nivelul inflației.

4. Observații specifice

4.1. Gradul de adecvare al venitului minim

4.1.1. În prezent, într-un număr mare de state membre, stabilirea prestațiilor de venit minim și nivelul acestora nu se bazează pe o metodologie solidă și nici nu sunt legate de indicatori fundamentați statistic. Primul pas este de a stabili acest tip de metodologie și de a lua în considerare diferitele surse de venit și situațiile specifice ale gospodăriilor.

4.1.2. În ceea ce privește nivelul venitului minim, CESE observă că în recomandare se propun diferite metode de definire a acestui minimum: prin referire la pragul național de risc de sărăcie, prin calcularea valorii monetare a bunurilor și serviciilor necesare în conformitate cu definițiile naționale sau prin trimitere la alte legi sau practici naționale stabilite. Acest lucru implică, de asemenea, că pot fi luate în considerare sisteme cu bugete de referință. Sistemele respective se bazează pe un coș de bunuri și servicii definit la nivel național care reflectă costul vieții într-un anumit stat membru sau chiar într-o anumită regiune și pot contribui la orientarea evaluării gradului de adecvare.

4.1.3. CESE insistă asupra necesității de a menține veniturile minime în concordanță cu inflația, în special cu creșterea costului vieții în ceea ce privește alimentele și energia, iar acest lucru ar trebui făcut în mod periodic. În acest sens, revizuirea anuală la nivelul statelor membre este o recomandare clară.

4.1.4. Bugetele de referință ale coșurilor de bunuri și servicii trebuie elaborate la nivelul statelor membre, cu o coordonare la nivel european. Aceasta ar ajuta statele membre să asigure gradul de adecvare al sistemelor de venit minim. Coșul de bunuri și servicii trebuie să includă nevoile legate de locuințe, apă, energie electrică, telecomunicații, alimente, sănătate, transport, cultură și timp liber, printre alte nevoi. Mecanismele care permit indexarea exactă și rapidă la prețurile reale sunt esențiale pentru a asigura gradul de adecvare, în special în perioadele de criză care afectează costul vieții.

4.1.5. Indemnizațiile de venit minim nu ar trebui utilizate ca mijloace de subvenționare a salariilor mici. În cazul în care sunt avute în vedere soluții suplimentare pentru persoanele încadrate în muncă care se confruntă cu sărăcia, acestea ar trebui să fie măsuri temporare și complementare. Date fiind multiplele forme de muncă existente, ar trebui să se încurajeze și să se susțină o politică activă pe piața muncii și o politică salarială adecvată, precum și sisteme de securitate socială și sisteme fiscale favorabile, pentru a asigura locuri de muncă de bună calitate și un nivel de trai decent. Persoanelor care se află permanent sau complet în incapacitatea de a fi angajate în condiții decente pentru un trai demn ar trebui să li se garanteze plase de siguranță solide atât timp cât au nevoie de ele.

4.1.6. CESE salută decizia conform căreia prestațiile, cum ar fi prestațiile de invaliditate, nu vor fi considerate ca parte a testării mijloacelor pentru a decide dacă o persoană are dreptul la indemnizația de venit minim, deoarece aceste prestații acoperă costuri suplimentare datorate unor nevoi specifice. Acest lucru demonstrează că suntem foarte sensibili la cei care au nevoie cu adevărat de ajutor în societatea noastră.

4.1.7. O atenție deosebită trebuie acordată familiilor vulnerabile și părinților unici susținători ai familiei monoparentale, dintre care majoritatea sunt femei, deoarece pentru aceștia rolul complementar al alocațiilor pentru copii, al unor servicii accesibile în materie de îngrijire a copiilor și al altor măsuri în materie de îngrijire este esențial.

4.1.8. Salariile minime adecvate, stabilite prin lege sau prin negocieri colective, constituie un instrument valoros pentru combaterea sărăciei. Punerea în aplicare a directivei privind salariile minime adecvate va avea un impact pozitiv asupra riscului de sărăcie pentru o parte semnificativă a forței de muncă, și în mod sigur pentru lucrătorii necăsătoriți care lucrează cu normă întreagă și pentru gospodăriile în care există două venituri. Partenerii sociali ar trebui încurajați să pună în aplicare acest lucru prin acorduri colective. Odată ce directiva este pusă în aplicare, salariul minim ar putea fi utilizat, după caz, și ca referință pentru venitul minim, atât timp cât venitul minim este situat la nivelul sărăciei.

4.1.9. CESE consideră că sistemele de venit minim ar trebui să includă atât numerar, cât și servicii în natură pentru cei care nu pot lucra sau cărora le este aproape imposibil să lucreze.

4.1.10. Prestațiile pentru exercitarea unei activități profesionale pot juca, de asemenea, un rol important în atragerea pe piața muncii a persoanelor inactice ^(?).

4.1.11. Obiectivul Consiliului European de a reduce cu 15 milioane numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială este stabilit pentru 2030 și ar putea părea modest în ceea ce privește ambiția. El trebuie însă considerat ca fiind un minimum de atins, având în vedere că unele țări se situează în prezent chiar sub 20 % din punctul de vedere al gradului de adecvare și vor avea nevoie de destul de mult timp pentru a atinge obiectivele. Comisia a afirmat că recomandarea stabilește o perioadă pentru o punere în aplicare progresivă a dispozițiilor relevante pentru gradul de adecvare al sprijinului pentru venit. Pentru celelalte provocări, cum ar fi gradul de acoperire și adoptarea, termenele ar trebui să fie mai scurte.

4.2. *Gradul de acoperire, eligibilitatea și adoptarea*

4.2.1. În prezent, în medie, 20 % dintre persoanele fără un loc de muncă nu sunt eligibile pentru sistemele de venit minim. Acest lucru se datorează condițiilor de eligibilitate privind vârsta minimă și perioada de ședere în țară, lipsei adreselor în cazul persoanelor fără adăpost, problemelor legate de componența familiei etc. Aceste lacune în materie de acoperire ar trebui să fie abordate de statele membre. Există, de asemenea, o problemă legată de continuitatea gradului de acoperire în cursul diferitelor faze ale vieții și activității. În orice caz, în statele membre ar trebui instituite criterii de acces transparente și nediscriminatorii.

4.2.2. Responsabilitatea pentru neadoptare pare a aparține în mare măsură administrației; această situație este nedreaptă și ar trebui remediată. Se pare că neadoptarea venitului minim variază între 30 și 50 % în statele membre. Această estimare pare foarte ridicată și destul de generală. Statele membre ar trebui încurajate să colecteze informații cu privire la neadoptare și la motivele pentru care această cifră este atât de mare. CESE sprijină pe deplin accentul pus de acordul politic al Consiliului pe încurajarea adoptării depline a venitului minim printr-un set de măsuri, cum ar fi reducerea sarcinii administrative, asigurarea unor informații ușor de accesat și luarea de măsuri pentru combaterea stigmatizării, precum și luarea de măsuri proactive față de persoanele care nu dispun de resurse suficiente.

4.2.3. Venitul minim ar trebui să garanteze în mod explicit accesul pentru tinerii adulți cu vârsta de peste 18 ani și pentru migranți. Deoarece venitul minim este o prestație cu caracter necontributiv, ar trebui să se aibă grijă să se evite limbajul ambiguu cu privire la ceea ce ar trebui înțeles ca o durată „adecvată” a șederii.

4.2.4. Sunt necesari indicatori cantitativi și calitativi dezagregați la nivelul UE pentru a reflecta gradul actual de acoperire al sistemelor de venit minim. Ar trebui acordată o atenție deosebită ratelor de adoptare și eficacității sistemelor, în special în ceea ce privește grupurile marginalizate, inclusiv romii, refugiații și persoanele fără adăpost.

4.3. *Accesul pe piața muncii*

4.3.1. Sistemele de venit minim ar trebui să fie concepute astfel încât să prevadă măsuri puternice de activare pentru persoanele capabile să lucreze, cu respectarea politicilor privind prioritățile de îngrijire temporară. În orice caz, venitul din muncă nu ar trebui să reducă în mod disproporționat prestațiile sociale, astfel încât să se poată evita capcana stimulentei.

4.3.2. Participarea la programele de lucrări publice și oportunitățile din sectorul economiei sociale ar trebui dezvoltate pe deplin, în special pentru grupurile mai vulnerabile.

4.3.3. Pentru șomerii de lungă durată și persoanele inactice care pot intra pe piața forței de muncă, sprijinul specific este deosebit de important. Prestațiile pentru exercitarea unei activități profesionale, împreună cu măsurile structurale de facilitare a incluziunii grupurilor vulnerabile, pot înlesni intrarea acestora pe piața muncii, dar ar trebui să fie temporare.

4.3.4. Participarea la programele de activare necesită disponibilitatea unor măsuri adecvate, cum ar fi programele de educație, de formare profesională și de învățare pe tot parcursul vieții, însoțite de servicii de sprijin, cum ar fi consilierea, îndrumarea sau asistența în căutarea unui loc de muncă. Elaborarea unor măsuri eficiente necesită un angajament puternic din partea statelor membre în ceea ce privește politicile active pe piața muncii în cooperare cu părțile interesate relevante, cum ar fi partenerii sociali. Administrația și personalul acesteia ar trebui să fie calificate pentru a-și îndeplini sarcina lor dificilă și să se bazeze pe cunoștințe științifice și de specialitate. Calificările individuale, potențialul, competențele și planurile de carieră ale șomerilor ar trebui luate în considerare în mod sistematic.

^(?) Rolul prestațiilor pentru exercitarea unei activități profesionale pe piața forței de muncă este evidențiat la punctul 3.4.3 din Avizul SOC/737 pe tema „Orientările pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre” (JO C 486, 21.12.2022, p. 161).

4.4. *Accesul la serviciile esențiale*

4.4.1. Recomandarea confirmă necesitatea de a garanta accesul efectiv la servicii esențiale de bună calitate și la prețuri abordabile (apă, salubritate, energie, transport, servicii financiare și comunicații digitale), astfel cum sunt enumerate în principiul 20 al PEDS. Digitalizarea ar trebui considerată un nou factor social determinant pentru accesul la serviciile esențiale și ar trebui luate măsuri pentru a depăși decalajul digital.

4.5. *Guvernanța*

4.5.1. CESE subliniază necesitatea de a spori eficacitatea guvernantei plaselor de siguranță socială la toate nivelurile. O atenție deosebită ar trebui acordată coordonării puternice a diferitelor părți interesate, atât pe orizontală, cât și pe verticală. Rolurile și responsabilitățile părților interesate ar trebui să fie clar definite, evitând în același timp efectele de compartimentare.

4.5.2. Punerea în aplicare a sistemelor de venit minim ar trebui să implice toate părțile interesate relevante, inclusiv organizațiile societății civile (în special cele care lucrează cu persoanele care se confruntă cu sărăcia), furnizorii de servicii sociale și partenerii sociali din toate statele membre. Părțile interesate ar trebui să fie consultate în cadrul elaborării sistemelor de monitorizare și evaluare cu caracter permanent.

4.6. *Monitorizarea*

4.6.1. Astfel cum se indică în acordul politic al Consiliului, este necesară monitorizarea permanentă a punerii în aplicare a politicilor de sprijin pentru venit și a măsurilor conexe de activare a pieței muncii, precum și a accesului la servicii, susținută de evaluări periodice, pentru a atinge obiectivele acestei recomandări în cel mai eficient mod. Rapoartele statelor membre privind progresele înregistrate ar trebui elaborate cu participarea semnificativă a organizațiilor relevante ale societății civile și de protecție socială, precum și a partenerilor sociali relevanți sau rapoartele acestora ar trebui să fie abordate în mod periodic prin mecanismul de monitorizare al Comisiei. CESE nu este, așa cum se menționează în proiectul de recomandare, una dintre numeroasele părți interesate de la nivelul UE, ci o instituție centrală în procesul de monitorizare, instituită de tratat.

4.6.2. Sistemele de venit minim ar trebui să includă garanții care să asigure nediscriminarea beneficiarilor reali sau potențiali, precum și mecanisme de asigurare a accesibilității pentru grupurile vulnerabile. Toate statele membre ar trebui să instituie organisme interne care să monitorizeze respectarea protecției datelor și a drepturilor fundamentale ale tuturor celor implicați.

4.6.3. Pentru a progresa, este important să se valorifice informațiile existente la nivelul UE și să se întreprindă acțiunile necesare, astfel încât fiecare stat membru să fie mai în măsură să îmbunătățească modul de funcționare a sistemelor naționale de garantare a veniturilor. Aceasta include necesitatea de a organiza schimburi privind practicile naționale, seminare și evenimente tematice. În acest sens și pentru a analiza progresul, CESE salută activitățile instituționale propuse, cum ar fi consolidarea cooperării existente între Comisie și statele membre în cadrul Comitetului pentru protecție socială, al Comitetului pentru ocuparea forței de muncă și al Rețelei serviciilor publice de ocupare a forței de muncă. Cu toate acestea, trebuie găsite modalități de a depăși obstacolele și dificultățile cauzate de legislația privind protecția datelor, care ar putea împiedica în mod inutil buna cooperare dintre autorități.

4.6.4. Etapele monitorizării statelor membre sunt imperative, în special pentru cele care se află încă cu mult în urma obiectivelor. CESE subliniază importanța unei căi clare de urmat, utilizând semestrul european și alte instrumente pentru a monitoriza în continuare progresele înregistrate de toate statele membre.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind standardele aplicabile organismelor de promovare a egalității de tratament și a egalității de șanse între femei și bărbați în materie de încadrare în muncă și de ocupare a forței de muncă

[COM(2022) 688 final – 2022/0400 (COD)]

și propunerea de directivă a Consiliului privind standardele aplicabile organismelor de promovare a egalității în domeniul egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, în domeniul egalității de tratament în materie de încadrare în muncă și de ocupare a forței de muncă, indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală și în domeniul egalității de tratament între femei și bărbați în materie de securitate socială și în ceea ce privește accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii și de eliminare a articolului 13 din Directiva 2000/43/CE și a articolului 12 din Directiva 2004/113/CE

[COM(2022) 689 final – 2022/0401 (APP)]

(2023/C 184/13)

Raportori: **domnul Sif HOLST și doamna Nicoletta MERLO**

Sesizare	Parlamentul European, 15.12.2022 [COM(2022) 688 final] Consiliul Uniunii Europene, 21.12.2022 [COM(2022) 688 final] Comisia Europeană, 8.2.2023 [COM(2022) 689 final]
Temei juridic	Articolul 19 alineatul (1) și articolul 157 alineatul (3) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	8.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	164/01/02

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută inițiativa de a acorda organismelor de promovare a egalității rolul de susținători ai drepturilor victimelor discriminării și salută în special accentul explicit pus pe promovare și prevenire și pe furnizarea de resurse adecvate, permițând organismelor de promovare a egalității să își îndeplinească rolul în mod independent și eficient.

1.2. CESE subliniază importanța găsirii unui echilibru corect între stabilirea de standarde pentru organismele de promovare a egalității și subsidiaritate în directivele propuse, asigurându-se, în același timp, că obiectivul general al directivelor – acela de a spori forța și eficacitatea organismelor de promovare a egalității – rămâne o prioritate.

1.3. Considerând că neluarea în considerare în mod corespunzător a formelor de discriminare intersecționale și multiple ar fi o oportunitate ratată, CESE solicită ca aspectul intersecționalității să fie luat în considerare în politicile atât la nivel național, cât și la nivelul UE, astfel încât să se garanteze că orice victimă beneficiază de protecție.

1.4. CESE salută introducerea obligației juridice propuse ca organismele de promovare a egalității să fie libere de orice influență externă și să se asigure că dispun de suficiente resurse umane, profesionale, tehnice și financiare durabile.

1.5. CESE sprijină obligația ca instituțiile publice să se consulte cu organismele de promovare a egalității în timp util și să țină cont de recomandările acestora, însă recomandă ca statele membre să aibă obligația de a raporta asupra măsurilor luate în ceea ce privește interacțiunile lor cu organismele de promovare a egalității și asupra rezultatelor acestor acțiuni.

1.6. CESE consideră că încredințarea mecanismului de supraveghere Comisiei Europene asigură un nivel ridicat de atenție față de monitorizare. Însă, pentru ca acest lucru să se dovedească eficient, Comitetul solicită să se analizeze dacă termenul de raportare poate fi redus la trei ani în loc de cinci, astfel cum se propune în directive.

1.7. CESE salută clarificarea faptului că accesibilitatea pentru toți impune și luarea în considerare a cerințelor de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități și subliniază că accesibilitatea poate fi și o problemă de acces la consiliere.

1.8. CESE consideră că este foarte important să se respecte diversitatea cadrelor juridice și a practicilor naționale în materie de nediscriminare – inclusiv faptul că multe state membre au acordat organismelor de promovare a egalității competențe care depășesc cerințele minime prevăzute de directivele existente privind egalitatea – și să se țină seama de diferențele în ceea ce privește modul în care partenerii sociali și organizațiile societății civile sunt implicați în acest proces. Propunerile ar trebui să respecte principiile subsidiarității și proporționalității, luptând în același timp împotriva reducerii standardelor de protecție existente pentru victimele discriminării. CESE insistă, de asemenea, asupra faptului că propunerile trebuie să promoveze un rol de lider pentru partenerii sociali și organizațiile societății civile în punerea în aplicare a cadrelor naționale de nediscriminare și să consolideze practicile existente de sprijinire a partenerilor sociali și a organizațiilor societății civile de către organismele de promovare a egalității.

1.9. CESE recunoaște că exercitarea competențelor de investigare în cadrul procedurilor în numele sau în sprijinul victimelor discriminării nu trebuie să aducă atingere competențelor și independenței anchetelor desfășurate de instanțe, tribunale și alte organisme publice de monitorizare, cum ar fi inspectoratele de muncă.

1.10. CESE solicită să se acorde o protecție adecvată reclamanților, să se garanteze despăgubiri proporționale pentru vătămarea suferită de victimă și să se asigure penalități pentru contravenienți, pentru a se putea adopta o abordare centrată pe persoană în ceea ce privește victimele violenței sau discriminării. Sancțiunile, care pot include plata de despăgubiri victimei, trebuie să fie eficiente, proporționale și disuasive și stabilite la nivel național în conformitate cu cadrele juridice și practicile naționale⁽¹⁾.

1.11. CESE propune ca promovarea campaniilor de informare cu privire la drepturile UE și la respectarea diversității să fie dezvoltată și finanțată de Comisia Europeană și să fie realizată la nivel local de către organismele naționale de promovare a egalității, împreună cu organizațiile societății civile și cu partenerii sociali, și să fie adaptată la nevoile teritoriilor. Ar trebui acordată o atenție deosebită grupurilor celor mai vulnerabile și ar trebui planificate campanii speciale care să vizeze copiii și tinerii din școală, de la o vârstă fragedă.

1.12. CESE solicită colectarea în mod regulat și analiza datelor dezagregate, în vederea monitorizării inegalităților și a discriminării, inclusiv a discriminării multiple, și subliniază importanța efectuării unor cercetări sistematice privind inegalitățile și discriminarea, inclusiv în cooperare cu societatea civilă organizată și cu partenerii sociali pe teme legate de locul de muncă.

2. Contextul avizului

2.1. Organismele de promovare a egalității sunt instituții publice naționale create în întreaga Europă pentru a promova egalitatea pentru toți și a combate discriminarea. Acestea sunt organizații independente, care protejează și sprijină victimele discriminării, monitorizând aspectele discriminării și prezentând rapoarte referitoare la acestea. Organismele de promovare a egalității au un rol fundamental în arhitectura UE în materie de nediscriminare⁽²⁾.

⁽¹⁾ Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO L 303, 2.12.2000, p. 16) (articolul 17, Sancțiuni).

⁽²⁾ Equinet.

2.2. Organismele de promovare a egalității au fost instituite pentru prima dată prin Directiva 2000/43/CE a Consiliului ⁽³⁾ de punere în aplicare a principiului egalității de tratament. Trei directive ulterioare pentru sprijinirea egalității au încredințat organismelor de promovare a egalității aceleași misiuni, în domeniile lor de competență: Directiva 2004/113/CE a Consiliului ⁽⁴⁾ de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii, Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului ⁽⁵⁾ privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă și Directiva 2010/41/UE a Parlamentului European și a Consiliului ⁽⁶⁾ privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbați și femeile care desfășoară o activitate independentă.

2.3. Aceste directive nu includ trimiteri la structura și funcționarea organismelor de promovare a egalității, ci stabilesc doar unele competențe minime și, prin urmare, nu exclud existența unor diferențe, chiar și substanțiale, între statele membre. În 2018, Comisia Europeană a adoptat o recomandare privind standardele aplicabile organismelor de promovare a egalității ⁽⁷⁾, urmărind să abordeze provocările generate de dispozițiile generale și incomplete privind organismele de promovare a egalității din directivele UE. Cu toate acestea, nici această recomandare nu a reușit să elimine această lacună ⁽⁸⁾.

2.4. La 7 decembrie 2022, Comisia Europeană a adoptat două propuneri ⁽⁹⁾ de consolidare a organismelor de promovare a egalității, în special independența, resursele și competențele acestora, astfel încât acestea să poată combate mai eficient discriminarea în cadrul tuturor directivelor UE deja adoptate în domeniul egalității de tratament.

3. Observații generale

3.1. Egalitatea, fiind una dintre valorile fundamentale ale UE, constituie și una dintre prioritățile CESE. În avizele sale anterioare ⁽¹⁰⁾, CESE a recunoscut eforturile convenite de UE în ceea ce privește egalitatea între femei și bărbați, protejerea împotriva discriminărilor întemeiate pe origine etnică, rasă sau vârstă, religie, opinii sau credințe, protejerea drepturilor persoanelor LGBTQIA+, a drepturilor persoanelor cu handicap, precum și în integrarea persoanelor rom și protejerea drepturilor migranților. CESE a subliniat, de asemenea, necesitatea unor politici puternice, a unor resurse reale, a unei implicări pe termen lung și a unui sprijin mai semnificativ pentru organismele naționale din domeniul egalității și al drepturilor omului, în special în ceea ce privește îmbunătățirea independenței, a eficienței și a resurselor umane și financiare ale acestora ⁽¹¹⁾.

3.2. CESE salută această inițiativă privind capacitarea organismelor de promovare a egalității în calitate de apărători ai drepturilor victimelor discriminării și consideră că aceasta reprezintă o contribuție indispensabilă la activitatea mai amplă a Comisiei Europene de a avansa către o Uniune a egalității, care se axează pe promovarea egalității de tratament și a nediscriminării ca principiu general al dreptului UE.

3.3. CESE salută în special faptul că cele două propuneri se concentrează în mod explicit pe promovare și prevenire, ca o recunoaștere în timp util a necesității unor politici, acțiuni și standarde minime care să abordeze discriminarea structurală și stereotipurile care sunt adesea prezente în societatea noastră, promovând o mai mare uniformitate între statele membre, respectând în același timp structurile și abordările funcționale existente la nivel național.

3.4. CESE subliniază importanța găsirii unui echilibru adecvat între stabilirea de standarde pentru organismele de promovare a egalității și subsidiaritate în temeiul directivelor propuse, asigurându-se, în același timp, că obiectivul lor general – și anume creșterea solidității, a independenței și a eficacității organismelor de promovare a egalității – rămâne o prioritate.

⁽³⁾ Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică (JO L 180, 19.7.2000, p. 22).

⁽⁴⁾ Directiva 2004/113/CE a Consiliului din 13 decembrie 2004 de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii (JO L 373, 21.12.2004, p. 37).

⁽⁵⁾ Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (JO L 204, 26.7.2006, p. 23).

⁽⁶⁾ Directiva 2010/41/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 iulie 2010 privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbați și femeile care desfășoară o activitate independentă și de abrogare a Directivei 86/613/CEE a Consiliului (JO L 180, 15.7.2010, p. 1).

⁽⁷⁾ Recomandarea (UE) 2018/951 a Comisiei din 22 iunie 2018 privind standardele aplicabile organismelor de promovare a egalității (JO L 167, 4.7.2018, p. 28).

⁽⁸⁾ Recomandarea (UE) 2018/951 a Comisiei din 22 iunie 2018 privind standardele aplicabile organismelor de promovare a egalității (JO L 167, 4.7.2018, p. 28).

⁽⁹⁾ COM(2022) 688 final și COM(2022) 689 final.

⁽¹⁰⁾ A se vedea deosebi avizele: *Situație femeilor cu handicap* (SOC/579) (JO C 367, 10.10.2018, p. 20); *Situația femeilor de etnie romă* (SOC/585), (JO C 110, 22.3.2019, p. 20); *Definirea Agendei UE privind drepturile persoanelor cu handicap 2020-2030* (SOC/616), (JO C 97, 24.3.2020, p. 41); *Gestionarea diversității în statele membre ale UE* (SOC/642) (JO C 10, 11.1.2021, p. 7); *Strategia privind egalitatea pentru persoanele LGBTIQ 2020-2025* (SOC/667) (JO C 286, 16.7.2021, p. 128); *Plan de acțiune privind integrarea și incluziunea pentru perioada 2021-2027* (SOC/668) (JO C 286, 16.7.2021, p. 134); *Strategia privind drepturile persoanelor cu handicap 2021-2030* (SOC/680) (JO C 374, 16.9.2021, p. 50); și *Noul cadru strategic al UE privind romii: egalitate, incluziune și participare*.

⁽¹¹⁾ A se vedea Avizul CESE pe tema „Îmbunătățirea egalității în UE” (JO C 75, 28.2.2023, p. 56).

3.5. CESE este de acord cu Comisia Europeană că, pentru a crea condițiile necesare pentru ca oricine să trăiască, să prospere și să conducă, indiferent de diferențe, este necesar ca organismele de promovare a egalității existente să își poată atinge întregul potențial și să fie mai bine pregătite pentru a preveni discriminarea și pentru a acorda asistență victimelor discriminării.

3.6. CESE consideră că susținerea organismelor de promovare a egalității este esențială pentru a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale tuturor cetățenilor UE. Susținând în mod activ organismele de promovare a egalității, UE asigură sprijinirea tuturor cetățenilor UE care sunt discriminați și asigură dreptul acestora la sprijin și la reprezentare.

3.7. CESE reamintește punctul 2.10 din avizul CESE pe tema „Îmbunătățirea egalității în UE”⁽¹²⁾: „CESE consideră că promovarea egalității și a protecției drepturilor fundamentale trebuie să se integreze într-o viziune socială mai amplă, care să multiplice și să consolideze instrumentele prin care statele membre și instituțiile europene materializează sprijinul acordat persoanelor și actorilor publici și privați”.

3.8. În acest domeniu este nevoie de măsuri la nivelul UE care să fie în acord cu principiile subsidiarității și proporționalității și să fie consecvente cu celelalte politici ale Uniunii. Comisia Europeană a declarat că prezenta inițiativă revizuește legislația deja existentă pentru a spori eficacitatea acesteia, stabilind standarde minime și implicând partenerii sociali și societatea civilă.

4. Observații specifice

4.1. Creșterea competențelor organismelor de promovare a egalității

4.1.1. Având în vedere impasul prelungit al adoptării așa-numitei directive orizontale, plecând de la o abordare centrată pe victime, în care întârzierea justiției înseamnă negarea justiției, CESE consideră că neluarea în considerare în mod corespunzător a formelor de discriminare intersecționale și multiple ar fi o oportunitate ratată. Unele forme de discriminare nu pot fi abordate prin analizarea motivelor discriminatorii unul câte unul și necesită o abordare intersecțională.

4.1.2. Deși mai multe directive existente prevăd obligația statelor membre de a institui organisme naționale de promovare a egalității, normele actuale ale UE lasă o marjă largă de apreciere în ceea ce privește configurarea și funcționarea și există diferențe semnificative între organismele de promovare a egalității în ceea ce privește atribuțiile, independența, resursele, accesibilitatea și eficacitatea. Noua inițiativă de introducere a unor standarde minime pentru organismele de promovare a egalității este menită să contribuie la eforturile Comisiei Europene de a avansa către o Uniune a egalității și să consolideze eficacitatea legislației UE în materie de nediscriminare.

4.1.3. Propunerea Comisiei Europene de a extinde mandatul organismelor de promovare a egalității la Directiva 79/7/CEE, astfel încât organismele de promovare a egalității să poată oferi protecție împotriva discriminării de gen în domeniul securității sociale de stat, nu trebuie să aducă atingere rolului și competențelor partenerilor sociali și ar trebui să contribuie la consolidarea și sprijinirea activității acestora.

4.1.4. CESE recunoaște rolul central și sprijină introducerea cerinței legale propuse, conform căreia organismele de promovare a egalității trebuie să fie libere de influențe externe și să se asigure că dispun de resurse umane, profesionale, tehnice și financiare suficiente și durabile.

4.1.5. CESE aplaudă mecanismele solide de protecție propuse pentru independența organismelor de promovare a egalității, aspect fundamental pentru capacitatea acestora de a-i sprijini suficient pe cetățeni.

4.1.6. CESE evidențiază importanța deosebită a mecanismelor de protecție pentru disponibilitatea și adecvarea resurselor umane, tehnice și financiare oferite organismelor de promovare a egalității. Resursele reprezintă o cerință prealabilă atât pentru independența organismelor de promovare a egalității, cât și pentru capacitatea acestora de a proteja în mod eficace victimele și de a preveni discriminarea.

4.1.7. O parte din propunerea Comisiei Europene conține o cerință pentru instituțiile publice de a consulta organismele de promovare a egalității în timp util și de a lua în considerare recomandările acestora. CESE recomandă ca statele membre să aibă obligația de a raporta cu privire la măsurile adoptate în urma recomandărilor formulate de organismele de promovare a egalității, precum și cu privire la rezultatele acestor măsuri.

⁽¹²⁾ A se vedea Avizul CESE pe tema „Îmbunătățirea egalității în UE” (JO C 75, 28.2.2023, p. 56).

4.1.8. Propunerea prevede, de asemenea, stabilirea de către Comisia Europeană a unor indicatori comuni pentru măsurarea și asigurarea comparabilității datelor colectate la nivel național și publicarea, o dată la cinci ani, a unui raport privind organismele de promovare a egalității din întreaga UE. CESE ar aprecia un termen mai scurt pentru acest exercițiu și, prin urmare, sugerează Comisiei Europene să reducă perioada de raportare la trei ani.

4.1.9. Importanța monitorizării este absolut crucială. Aceasta este singura modalitate de a garanta că organismele de promovare a egalității pot fi cu adevărat eficace și capabile să ofere sprijinul necesar victimelor discriminării. CESE consideră că plasarea mecanismului de supraveghere pe lângă Comisia Europeană asigură un nivel ridicat de concentrare asupra monitorizării.

4.1.10. De asemenea, CESE consideră că Comisia Europeană trebuie să promoveze în mod activ accesul general al tuturor victimelor la resursele și asistența organismelor de promovare a egalității. Acest lucru se poate realiza printr-o supraveghere eficace, prin promovarea adecvată a organismelor de promovare a egalității care acționează la nivel local și prin dialog cu statele membre. Includerea organizațiilor societății civile și a partenerilor sociali în dialog poate genera o valoare adăugată importantă și o monitorizare eficace suplimentară.

4.1.11. CESE solicită în continuare o cooperare sporită cu organizațiile societății civile și cu apărătorii drepturilor omului care își desfășoară activitatea în prima linie, în special în comunitățile marginalizate și vulnerabile, precum și sprijinirea acestora, astfel cum s-a subliniat în activitatea sa anterioară ⁽¹³⁾.

4.1.12. Reamintind că „[C]ombinațiile dintre rasă, origine etnică, clasă socială, vârstă, orientare sexuală, naționalitate, religie, sex, handicap, statutul de refugiat sau migrant etc. au un efect multiplicator care agravează discriminarea” ⁽¹⁴⁾, CESE consideră că este important să existe în continuare programe de schimb de cunoștințe și de promovare a învățării la toate nivelurile, inclusiv prin asigurarea unei abordări intersecționale a muncii.

4.1.13. CESE salută faptul că directivele conțin dispoziții privind organismele cu mandat multiplu pentru a garanta resursele necesare și vizibilitatea funcției de egalitate. Cu toate acestea, sensul expresiei „exercitarea autonomă a mandatului privind egalitatea” va trebui să fie definit și interpretat în continuare – asigurându-se, de asemenea, că nu necesită o separare ermetică între diferitele mandate în cazurile în care acestea pot fi utilizate pentru a se consolida și a se completa reciproc. Introducerea unui „firewall” structural în cadrul organismelor de promovare a egalității cu diferite departamente specializate ar putea fi contraproductivă în ceea ce privește crearea unor organisme de promovare a egalității puternice.

4.2. Accesul eficace la justiție pentru victimele discriminării

4.2.1. O parte din propuneri vizează să garanteze că organismele de promovare a egalității sunt consolidate în ceea ce privește tratarea cazurilor de discriminare și că serviciile organismelor de promovare a egalității sunt gratuite și accesibile tuturor victimelor, în condiții de egalitate.

4.2.2. CESE consideră că asistența oferită de organismele de promovare a egalității este esențială pentru a garanta că victimele discriminării nu se limitează la recursul individual la căile de atac judiciare și la legislație, ci că aceste competențe nu trebuie să aducă atingere și să fie complementare competențelor de reprezentare colectivă și de soluționare a litigiilor ale partenerilor sociali. CESE apreciază, de asemenea, clarificarea faptului că accesibilitatea pentru toți necesită, de asemenea, punerea accentului pe cerințele de accesibilitate pentru persoanele cu handicap și subliniază că accesibilitatea poate fi, de asemenea, o chestiune de acces la consiliere, de exemplu în cazul în care persoanele locuiesc mai departe sau întâmpină dificultăți în accesarea resurselor online. Asistența oferită de organismele de asigurare a egalității este o cerință prealabilă pentru abordarea dimensiunii structurale, intersecționale și sistemice a inegalităților.

4.2.3. CESE subliniază că este important ca organismele de asigurare a egalității să ia măsuri în urma plângerilor victimelor și să aducă problemele în discuție la un nivel mai general, din inițiativă proprie sau după dialogul cu organizațiile competente ale societății civile sau cu partenerii sociali. Teama de consecințe, inclusiv de pierderea nivelului de trai, le poate descuraja pe victime să își relateze situația. De asemenea, un factor de descurajare poate fi lipsa de conștientizare a drepturilor și a modalităților de punere în aplicare a acestora.

⁽¹³⁾ JO C 341, 24.8.2021, p. 50.

⁽¹⁴⁾ JO C 367, 10.10.2018, p. 20.

4.2.4. Este extrem de important să se țină seama de diversitatea considerabilă a statelor membre în ceea ce privește numărul, structura și modul de funcționare al organismelor de promovare a egalității și să se respecte cadrele juridice și practicile naționale, protejând în același timp împotriva reducerii standardelor existente pentru protecția împotriva discriminării, inclusiv prin slăbirea competențelor actuale ale organismelor de promovare a egalității în temeiul diferitelor legislații naționale. În plus, există, de asemenea, diferențe în ceea ce privește modul în care organizațiile partenerilor sociali și societatea civilă sunt implicate în acest proces, iar acest lucru trebuie luat în considerare ⁽¹⁵⁾.

4.2.5. CESE consideră că dreptul organismelor de promovare a egalității de a participa la procedurile judiciare, care există deja în mai multe state membre, este esențial pentru a asigura o mai bună protecție a principiilor egalității de tratament, în special în situațiile în care victimele nu au acces la justiție din cauza unor obstacole procedurale sau financiare și nu sunt contactate de partenerii sociali. CESE subliniază, de asemenea, că, în conformitate cu directivele existente privind egalitatea, competențele de soluționare a litigiilor ale organismelor de promovare a egalității nu ar trebui să aducă atingere competențelor relevante și statutului juridic al partenerilor sociali și al organizațiilor societății civile și nu ar trebui să fie complementare acestora, în conformitate cu criteriile prevăzute de legislația lor națională ⁽¹⁶⁾. În acest sens, este foarte important ca organismele de promovare a egalității să coopereze la nivel național cu instanțele judecătorești, cu tribunalele administrative specializate, cum ar fi instanțele pentru litigii de muncă, precum și cu partenerii sociali.

4.2.6. CESE recunoaște că îndeplinirea obligațiilor privind sarcina probei în temeiul directivei existente privind egalitatea de tratament necesită accesul la probe pentru toate părțile care au un interes legitim de a exercita acțiunea în numele sau în sprijinul victimelor discriminării, cum ar fi partenerii sociali, organismele de promovare a egalității și organizațiile societății civile. Exercițarea competențelor de investigare în acest context nu trebuie să aducă atingere competențelor și independenței investigațiilor desfășurate de instanțe, tribunale și alte organisme publice de monitorizare, cum ar fi inspectoratele de muncă.

4.2.7. CESE consideră că aceste două propuneri ar trebui să se concentreze mai mult pe o abordare axată pe individ a victimelor violenței sau discriminării. În acest sens, ar trebui să se asigure o protecție adecvată pentru reclamanți, astfel încât să se evite păstrarea tăcerii din teama de repercusiuni. Ar trebui să se garanteze despăgubiri proporționale și adecvate pentru infracțiunea suferită de victimă și ar trebui să se aplice sancțiuni infractorilor. Sancțiunile, care pot include plata de despăgubiri victimei, trebuie să fie eficiente, proporționale și disuasive, în conformitate cu articolul 17 din Directiva 2000/78/CE A Consiliului ⁽¹⁷⁾.

4.3. Acțiuni de sensibilizare

4.3.1. CESE salută importanța acordată acțiunilor de sensibilizare și subliniază că este important ca statele membre și organismele de promovare a egalității să își intensifice eforturile de sensibilizare, inclusiv sprijinind societatea civilă organizată să prevină discriminarea și să creeze egalitate. CESE propune ca campaniile de informare privind drepturile UE și respectarea diversității, elaborate și finanțate de Comisia Europeană, să fie desfășurate de organismele naționale de promovare a egalității, împreună cu organizațiile societății civile și cu partenerii sociali, și să fie adaptate la nevoile locale. Ar trebui acordată o atenție deosebită grupurilor celor mai vulnerabile și ar trebui planificate campanii speciale adresate copiilor și elevilor începând de la o vârstă mică.

4.3.2. CESE solicită ca partenerii sociali și organizațiile societății civile să fie incluse în pregătirea, executarea și diseminarea acestor campanii de informare. Informațiile furnizate de organizațiile de resort vor îmbunătăți accesibilitatea și eficacitatea campaniilor și pot asigura vizibilitatea grupurilor celor mai vulnerabile.

4.4. Colectarea datelor

4.4.1. Organismele de promovare a egalității joacă un rol important în colectarea datelor, care nu se limitează la colectarea de date cu privire la propria lor activitate. Directivele recunosc acest lucru și, printre altele, acordă organismelor de promovare a egalității competențe de acces la statisticile colectate de entități publice și private, inclusiv de autorități publice, sindicate, întreprinderi și organizații ale societății civile. Aceste informații statistice nu ar trebui să conțină date cu

⁽¹⁵⁾ Chestiunile legate de calitatea procesuală activă a tuturor părților care au un interes legitim de a iniția proceduri de nediscriminare în temeiul directivei UE privind egalitatea, cum ar fi sindicatele, asociațiile patronale, organismele de promovare a egalității și organizațiile societății civile, sunt reglementate de directivele UE existente privind egalitatea și, mai precis, de articolul 9 alineatul (2) din Directiva-cadru privind ocuparea forței de muncă (Directiva 2000/78/CE) și de articolul 17 alineatul (2) din Directiva reformată privind egalitatea de gen (Directiva 2006/54/CE).

⁽¹⁶⁾ Considerentul 34 din propunerea de directivă COM(2022) 688 final și considerentul 35 din propunerea de directivă COM(2022) 689 final, care prevăd că dispozițiile propuse privind calitatea procesuală nu aduc atingere rolului, competențelor și sarcinilor partenerilor sociali și ale societății civile în ceea ce privește participarea la proceduri de asigurare a respectării obligațiilor în temeiul legislației privind combaterea discriminării.

⁽¹⁷⁾ JO L 303, 2.12.2000, p. 16.

caracter personal, iar colectarea lor trebuie să limiteze cât mai mult posibil sarcina administrativă sau financiară suplimentară pentru entitățile de referință. Organismele de promovare a egalității vor trebui, de asemenea, să pregătească rapoarte anuale de activitate și rapoarte periodice privind situația egalității de tratament și a discriminării în țara lor. Deși aceste atribuții sunt importante și de amploare și pot fi foarte utile, ele presupun, de asemenea, un consum mare de resurse. Prin urmare, CESE subliniază că este important să li se ofere organismelor de promovare a egalității resurse suplimentare adecvate pentru îndeplinirea acestor atribuții.

4.4.2. Pentru a se asigura că se pune în mod constant accentul pe inegalitățile existente și pe discriminare, CESE solicită colectarea și analiza în mod regulat a unor date dezagregate, pentru a monitoriza discriminarea pe criterii de sex, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, dizabilități, vârstă și orientare sexuală.

4.4.3. CESE subliniază importanța cercetării periodice privind inegalitatea și discriminarea, precum și necesitatea unei cooperări strânse între Comisia Europeană, statele membre, organismele din domeniul drepturilor omului, organizațiile societății civile și partenerii sociali la locul de muncă în ceea ce privește monitorizarea și evaluarea și elaborarea agendei politice.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Revizuirea planului de acțiune al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră

[COM(2022) 581 final]

(2023/C 184/14)

Raportoare: **Ozlem YILDIRIM**

Coraportor: **Cillian LOHAN**

Sesizare	Comisia Europeană, 25.11.2022
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	9.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotrivă/abțineri)	152/0/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. Planul de acțiune revizuit al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră conține numeroase elemente adecvate, care i-ar putea asigura succesul. Cele patru priorități și obiectivele lor sunt bine concepute și constituie o îmbunătățire față de versiunea precedentă. Cu toate acestea, CESE este îngrijorat cu privire la resursele care vor fi alocate pentru punerea în aplicare a planului la nivel național și se întreabă dacă ele sunt sau nu suficiente, întrucât un nivel insuficient ar putea duce la eșecul planului, așa cum s-a întâmplat cu planul precedent.

1.2. CESE salută faptul că Comisia Europeană s-a angajat să asigure suficiente resurse financiare și umane pentru a reduce traficul cu specii sălbatice de faună și floră, integrând comerțul cu specii sălbatice de faună și floră în fondurile UE care vizează: (i) securitatea și criminalitatea organizată; (ii) mediul; și (iii) cooperarea/parteneriatele internaționale. În special, aceasta ar trebui să fie o prioritate în cadrul EMPACT, al Fondului pentru securitate internă, al programului LIFE, al programului INTERREG și al Instrumentului de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională.

1.3. Cu toate acestea, este important să se convină asupra unui anumit procent din aceste fonduri care să fie alocat integral reducerii traficului cu specii sălbatice de faună și floră, pentru a contribui la responsabilizarea celor implicați în planul de acțiune. Statele membre ar trebui să se angajeze să asigure suficiente fonduri pentru ca fiecare țară să dispună de personal de specialitate pentru combaterea traficului cu specii sălbatice de faună și floră. Fondurile alocate ar trebui să facă obiectul unor rapoarte și să fie monitorizate și evaluate în cadrul punerii în aplicare a planului de acțiune la nivel național. Resursele ar trebui să includă echipamente, dar și personal. În plus, personalul ar trebui să se bucure de condiții de muncă de înaltă calitate, cu drepturi depline de negociere colectivă și cu un sistem evolutiv al carierelor. Aceste condiții sunt esențiale pentru atragerea celor mai buni candidați și menținerea unui nivel ridicat de motivație. O atenție deosebită ar trebui acordată aspectelor legate de sănătate, bunăstare și siguranța personală.

1.4. Combaterea traficului cu specii sălbatice de faună și floră ar trebui integrată în toate domeniile de politică la nivelul UE și al statelor membre. Ar trebui să existe un nivel omogen și minim de formare pentru toți actorii implicați în prevenirea traficului cu specii sălbatice de faună și floră, precum și o consolidare a capacităților adaptată, în funcție de competențele necesare în diferitele domenii în care este integrat traficul cu specii sălbatice de faună și floră. Ar trebui să se furnizeze instruire personalului sau unităților specializate din rândul procurorilor, judecătorilor, funcționarilor vamali, autorităților naționale CITES și serviciilor de poliție. Aceștia ar trebui să fie în măsură să detecteze infracțiunile legate de speciile sălbatice de faună și floră și să aresteze, să urmărească penal și să judece persoanele implicate în acestea.

1.5. De asemenea, ar trebui instituite structuri omogene în toate statele membre, CESE recomandând ca ele să ia forma comitetelor inter-agenții și a unui personal sau a unor unități specializate, care să fi beneficiat de formarea necesară pentru a combate traficul cu specii sălbatice de faună și floră. Aceste comitete inter-agenții ar urma să includă reprezentanți ai unităților specializate în combaterea traficului cu specii sălbatice de faună și floră. Comitetele inter-agenții vor fi deosebit de

utile pentru a oferi consultanță și a organiza investigații comune în cadrul statelor membre împreună cu alte agenții, care se axează pe alte activități ilegale, precum infracțiunile financiare și criminalitatea informatică. De obicei, comitetele de acest tip au legătură cu traficul cu specii sălbatice de faună și floră, întrucât organizațiile criminale își pot folosi și chiar își folosesc structurile la care recurg pentru alte tipuri de infracțiuni (precum traficul de droguri sau spălarea banilor) pentru a face trafic cu produse derivate din specii sălbatice de faună și floră. Ar trebui instituite canale de comunicare și cooperare specifice cu partenerii sociali și cu societatea civilă.

1.6. Includerea unor obligații de diligență pentru întreprinderile care desfășoară activități comerciale în UE – prin intermediul unei directive ambițioase privind diligența necesară a întreprinderilor în materie de durabilitate – ar putea stimula întreprinderile să comercializeze în primul rând specii sălbatice obținute în mod durabil, le-ar putea descuraja să se implice în activități ilegale și ar putea ajuta autoritățile de aplicare a legii să detecteze infractorii.

1.7. CESE consideră că este important să se colaboreze cu sectoarele economice implicate în comerțul cu specii sălbatice de faună și floră pentru a reduce cererea de produse derivate din specii sălbatice de faună și floră în UE și importurile ilegale de astfel de produse. Planul prevede sesiuni tematice cu Grupul UE pentru asigurarea respectării legii în domeniul comerțului cu specii sălbatice de faună și floră, pentru ca reprezentanții întreprinderilor relevante să poată aborda aspecte specifice (precum medicina tradițională, animalele de companie exotice, industria de lux, turismul pentru vânatoare, exploatarea lemnului, sectorul pescuitului și al comerțului cu produse pescărești, transporturile, societățile de curierat și comerțul online). Cu toate acestea, campaniile coordonate de informare a publicului larg (care vizează în mod specific reducerea cererii) ar trebui să fie o caracteristică esențială a strategiei. Organizațiile societății civile ar putea juca, de asemenea, un rol în reducerea cererii prin creșterea gradului de conștientizare și desfășurarea de campanii în vederea reducerii cererii, destinate comunităților care consumă produse ilegale derivate din speciile sălbatice de faună și floră în UE.

1.8. CESE solicită Comisiei să implice organismele naționale și supranaționale de aplicare a legii în creșterea vizibilității prevenirii și urmării penale a comerțului cu specii pe cale de dispariție, în cadrul activității lor de comunicare cu privire la criminalitatea organizată desfășurată atât prin intermediul instrumentelor lor permanente de comunicare, cât și prin campanii specifice temporare.

1.9. Nu în ultimul rând, este extrem de important ca Comisia Europeană să instituie un mecanism clar și ambițios de monitorizare și evaluare pentru a monitoriza punerea în aplicare a planului de acțiune și pentru a măsura progresele și succesul acestuia, ținând seama de acțiunea externă a UE de combatere a traficului cu specii sălbatice (în conformitate cu prioritatea 4).

2. Contextul general

2.1. Traficul cu specii sălbatice de faună și floră a devenit una dintre cele mai lucrative activități de criminalitate organizată din lume, valoarea sa fiind estimată de către Comisia Europeană la până la 20 miliarde EUR pe an ⁽¹⁾ la nivel mondial. În întreaga lume, comerțul ilegal cu specii sălbatice de faună și floră a crescut exponențial în ultimii ani, deoarece este considerat a fi o activitate cu risc scăzut și cu profituri ridicate.

2.2. În pofida cadrului său juridic cuprinzător pentru protecția speciilor sălbatice de faună și floră, Uniunea Europeană este o piață finală importantă și o platformă de tranzit pentru speciile sălbatice de faună și floră comercializate ilegal. Importanța UE ca piață pentru produsele ilegale derivate din specii sălbatice de faună și floră este detaliată în rapoartele anuale privind confiscările de mari dimensiuni, pe care Comisia Europeană le-a solicitat anual începând cu 2011.

2.3. Recunoscând că UE reprezintă o piață majoră pentru produsele derivate din specii sălbatice de faună și floră, Comisia Europeană a depus eforturi fără precedent pentru sensibilizarea întreprinderilor, a consumatorilor și a publicului larg cu privire la caracteristicile și amploarea traficului cu specii sălbatice de faună și floră în Europa. Drept urmare, în februarie 2016, Comisia Europeană a adoptat planul de acțiune al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră ⁽²⁾, care stabilește un model cuprinzător pentru combaterea traficului cu specii sălbatice de faună și floră în UE și pentru consolidarea rolului UE în lupta de la nivel mondial împotriva acestor activități ilegale. Deși a reușit să transforme traficul cu specii sălbatice de faună și floră într-o problemă prioritară, planul de acțiune a avut un impact scăzut asupra reducerii cererii. TRAFFIC ⁽³⁾ a publicat un raport ⁽⁴⁾ în care a compilat date privind toate confiscările în temeiul Convenției privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES) pentru 2018, care arată că, în UE, cererea de specii sălbatice de faună și floră nu s-a modificat comparativ cu 2011, când au fost colectate primele date.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/environment/cites/infographics_en.htm

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/environment/cites/trafficking_en.htm

⁽³⁾ <https://www.traffic.org/>

⁽⁴⁾ <https://www.traffic.org/site/assets/files/12745/eu-seizures-report-2020-final-web.pdf>

2.4. Cel mai recent raport al TRAFFIC privind confiscările efectuate în 2020 ⁽⁵⁾ reflectă impactul pandemiei de COVID-19 asupra traficului cu specii sălbatice de faună și floră. Este posibil ca la reducerea numărului de confiscări raportate să fi contribuit și diminuarea comerțului, provocată de perturbările la nivelul transportului aerian, al operațiunilor comerciale și al altor interfețe pentru transportul sau comercializarea de produse, ca urmare a pandemiei de COVID-19. S-a constatat o reducere semnificativă a interceptărilor în UE în 2020, deși aceasta nu indică neapărat o modificare a cererii sau a dinamicii comerțului ilegal cu specii sălbatice de faună și floră.

2.5. Pe lângă faptul că este o piață de import, UE este și o regiune-sursă pentru unele specii pe cale de dispariție, precum anghila europeană (*Anguilla anguilla*). În perioada 2016-2017, au fost arestate 48 de persoane și au fost confiscate 4 000 kg de puieți de anghilă vii, în valoare de aproximativ 4 milioane EUR. În plus, nu toate speciile sălbatice de faună și floră care intră în mod ilicit în Europa sunt destinate piețelor europene, UE reprezentând frecvent doar un punct intermediar. Deseori, organismele de aplicare a legii confiscă pangolini, căluți-de-mare, fildeș și înotătoare de rechin trimise din Africa în Asia.

3. Observații generale

3.1. UE trebuie să rămână vigilentă și să își multiplice eforturile pentru a stopa și a inversa traficul cu specii sălbatice de faună și floră. Acest comerț lucrativ nu numai că reprezintă un risc pentru sănătatea umană, din cauza riscului de transmitere a zoonozelor, ci subminează în mod direct și politicile UE menite să sprijine dezvoltarea durabilă la nivel mondial, în special obiectivele de dezvoltare durabilă legate de protejerea biodiversității și a ecosistemelor de la nivel mondial ⁽⁶⁾, precum și eforturile de consolidare a bunei guvernante și de abordare a inegalităților.

3.2. Traficul cu specii sălbatice de faună și floră nu numai că face ca numeroase specii (dintre care unele emblematice) să fie în pericol de dispariție, ci îngreunează și dezvoltarea economică durabilă ⁽⁷⁾. Pe scurt, planul de acțiune al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră trebuie să fie bine pus în aplicare pentru a respecta acordurile internaționale din domeniul mediului la care UE este parte, în special CITES și Convenția privind diversitatea biologică (CBD). Cu toate acestea, CESE încurajează Comisia Europeană să depășească limitele acestor acorduri internaționale pentru a îmbunătăți protecția faunei și florei sălbatice în UE și a reduce traficul cu specii sălbatice de faună și floră, beneficiile acestor măsuri urmând să se facă simțite nu numai în UE, ci și la nivel mondial. Traficul cu specii sălbatice de faună și floră este unul dintre principalii factori ai pierderii biodiversității; pe lângă faptul că duce la dispariția a numeroase specii, el contribuie la schimbările climatice prin încurajarea tăierilor ilegale de arbori, care sunt absolut necesari pentru stocarea carbonului.

3.3. La fel de important este faptul că trebuie să stopăm criminalitatea organizată transnațională și consecințele ei fatale. Potrivit unui raport UNEP-Interpol, valoarea infracțiunilor împotriva mediului a crescut cu 26 % ⁽⁸⁾. Aceste infracțiuni includ traficul cu specii sălbatice de faună și floră, reprezintă o amenințare la adresa păcii, a securității și a statului de drept și, deseori, sunt însoțite de alte infracțiuni grave, precum corupția, criminalitatea cibernetică și infracțiunile financiare. În unele regiuni africane, de exemplu, traficul cu specii sălbatice de faună și floră amenință securitatea națională. În acest context trebuie menționate și crimele și asasinatelor, întrucât persoanele responsabile de protejerea speciilor pe cale de dispariție se confruntă cu o amenințare reală la adresa propriei vieți și plătesc scump pentru implicarea lor. Fundația Thin Green Line a constatat că în perioada 2009-2016 s-au raportat 595 de decese ale unor pădurari uciși de braconieri. Alte sute de pădurari necunoscuți au fost uciși în țări în curs de dezvoltare, iar aceste asasinat au rămas neraportate. „În 2017, s-a raportat asasinarea a peste 100 de pădurari, iar datele pentru 2018 par să meargă în aceeași direcție, înregistrându-se aproape două decese pe săptămână” ⁽⁹⁾.

3.4. CESE salută revizuirea planului de acțiune al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră și decizia de a include combaterea traficului cu specii sălbatice de faună și floră printre prioritățile esențiale ale acțiunilor Comisiei Europene. CESE este de acord cu evaluarea Comisiei Europene asupra planului de acțiune anterior al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră, care a arătat că lipsa personalului specializat, a resurselor și a formării în numeroase state membre și în țările din afara UE rămâne o problemă majoră. De asemenea, este mare nevoie să fie îmbunătățită cooperarea: (i) în interiorul statelor membre ale UE; (ii) între statele membre ale UE; (iii) între statele membre ale UE și țările din afara UE; și (iv) cu părțile interesate și cu societatea civilă. În plus, ar trebui depuse mai multe eforturi pentru a asigura trasabilitatea digitală și cooperarea digitală între agenții.

⁽⁵⁾ https://www.traffic.org/site/assets/files/17391/2020_eu_seizures_report_final.pdf.

⁽⁶⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/biodiversityandecosystems>.

⁽⁷⁾ Fragment din concluziile unei analize a Comisiei <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0038>.

⁽⁸⁾ UNEP-INTERPOL Report: Value of Environmental Crime up 26 %.

⁽⁹⁾ <https://globalconservation.org/news/over-one-thousand-park-rangers-die-10-years-protecting-our-parks/>.

3.5. CESE salută faptul că Comisia Europeană a corelat revizuirea Directivei privind infracțiunile împotriva mediului cu planul de acțiune al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră. Cu toate acestea, CESE este îngrijorat de faptul că Directiva privind infracțiunile împotriva mediului nu va fi în măsură să prevadă sancțiuni eficace și disuasive pentru traficul cu specii sălbatice de faună și floră. La 9 decembrie 2022, Consiliul și-a adoptat poziția asupra acestui dosar și a redus semnificativ pedepsele pentru persoane fizice, reducând totodată ambițiile în materie de armonizare a sancțiunilor pentru persoanele juridice. Nivelurile propuse de Consiliu sunt prea scăzute pentru a fi eficace și a avea un efect disuasiv. Limitele maxime ale amenzilor nu ar trebui să fie mai mici de 15 % din cifra de afaceri totală a persoanei juridice la nivel mondial – un procent mult mai mare decât procentul de 5 % sau procentul de 3 % adoptate de Consiliu. Suntem de părere că o Directivă privind infracțiunile împotriva mediului ambițioasă este esențială pentru a asigura succesul planului de acțiune al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră.

4. Observații specifice

4.1. Planul de acțiune ar trebui să facă trimitere în mod explicit la avertizori și la alți apărători ai drepturilor omului din domeniul mediului, ca părți interesate relevante pentru dezvoltarea și punerea sa în aplicare la nivelul UE și la nivel național, aceștia jucând un rol esențial în denunțarea și prevenirea încălcărilor dreptului mediului. De asemenea, aceste persoane ar trebui protejate de intimidări sau litigii atunci când raportează cazuri de trafic cu specii sălbatice de faună și floră sau oferă asistență în cadrul investigațiilor, după cum se prevede în prezent în Directiva privind infracțiunile împotriva mediului.

4.2. CESE consideră că este important să se colaboreze cu sectoarele economice implicate în comerțul cu specii sălbatice de faună și floră pentru a reduce cererea de produse derivate din specii sălbatice de faună și floră în UE și comerțul ilegal cu specii sălbatice de faună și floră și pentru a garanta că orice formă de comerț cu astfel de specii este legală și durabilă. Planul prevede sesiuni tematice cu Grupul UE pentru asigurarea respectării legii în domeniul comerțului cu specii sălbatice de faună și floră, pentru ca reprezentanții întreprinderilor relevante să poată aborda aspecte specifice (precum medicina tradițională, animalele de companie exotice, industria de lux, turismul pentru vânatoare, exploatarea lemnului, sectorul pescuitului și al comerțului cu produse pescărești, transporturile, societățile de curierat și comerțul online). Cu toate acestea, rolul pe care organizațiile societății civile îl pot juca în sprijinirea eforturilor de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră ar trebui să fie mai bine recunoscut și reflectat în planul de acțiune și în punerea sa în aplicare (de exemplu, în ce privește sensibilizarea și desfășurarea de campanii care vizează schimbarea comportamentului). Informațiile furnizate de UE cetățenilor săi cu privire la reglementările, riscurile și consecințele comercializării și utilizării produselor derivate din specii sălbatice de faună și floră nu sunt diseminate pe scară largă, însă pe teritoriul Uniunii sunt larg răspândite informații privind practicile și utilizarea medicinei tradiționale (care necesită utilizarea anumitor părți și derivate din specii sălbatice de faună și floră pentru a crea leacuri). Această practică presupune riscuri pentru utilizatori (întrucât unele leacuri nu au beneficii demonstrate științifice) și consecințe fatale pentru speciile sălbatice capturate și comercializate (accelerând procesul de dispariție a acestora). Intensificând acțiunile de prevenție în acest sens, UE ar putea reduce cu până la 30 % volumul de produse derivate din specii sălbatice de faună și floră care fac obiectul traficului în fiecare an, întrucât acesta este procentul produselor derivate din specii sălbatice de faună și floră confiscate care sunt destinate utilizării medicale în UE⁽¹⁰⁾. În acest sens, CESE și autoritățile de aplicare a legii ar putea fi, de asemenea, implicate în elaborarea de campanii publice de sensibilizare cu privire la această problemă.

4.3. Atunci când se atribuie responsabilități clare pentru punerea în aplicare a acțiunilor la nivel național și pentru asigurarea coordonării între actorii relevanți, CESE recomandă omogenitate la nivelul tuturor statelor membre. Oferirea mai multor opțiuni, precum cele reflectate în plan pentru asigurarea coordonării [de exemplu, (i) prin crearea de comitete inter-agenții sau de memorandumuri de înțelegere; (ii) prin adoptarea de planuri naționale de acțiune; sau (iii) prin numirea unui punct focal național], va genera insecuritate, întrucât statele membre vor alege opțiuni diferite. Instituirea unor comitete inter-agenții la nivel național, cu un punct focal desemnat pentru fiecare, va contribui la punerea în aplicare a planului de acțiune.

4.4. Este fundamental ca aceste comitete inter-agenții și personalul sau unitățile specializate să beneficieze de o formare omogenă în toate cele 27 de state membre. Astfel, cooperarea pe teritoriul statelor membre și între acestea ar fi facilitată, întrucât personalul ar reacționa, ar investiga și ar urmări penal în aceeași manieră. Faptul că fiecare comitet inter-agenții ar urma să aibă un punct focal ar îmbunătăți, de asemenea, cooperarea și coordonarea între statele membre și cu țările din afara UE. Existența unui punct focal ar îmbunătăți cooperarea deoarece comitetele inter-agenții și personalul specializat din statele membre se vor putea contacta reciproc mai ușor și mai rapid, mai ales atunci când apare o nevoie urgentă legată de traficul transfrontalier. Punctele focale ar putea eficientiza cooperarea dintre statele membre, fără a depinde de organisme internaționale, precum Europol, pentru cazuri mai localizate care afectează două țări. Aceste grupuri ar putea fi însă în pericol și ar putea deveni ținta organizațiilor criminale. Informațiile detaliate despre punctele focale ar trebui să se rezume la autoritățile de aplicare a legii și la sferile autorităților judiciare, pentru a proteja identitatea personalului.

⁽¹⁰⁾ Consiliul convine asupra mandatului său de negociere cu privire la Directiva privind infracțiunile împotriva mediului – Consilium (europa.eu)

4.5. În ceea ce privește punerea în aplicare a planului de acțiune al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră, statele membre ale UE au raportat că, din cauza lipsei resurselor și a personalului, le este greu să asigure respectarea operațiunilor. Ca atare, este important să ne asigurăm că statele membre se angajează să dedice suficiente resurse punerii în aplicare a noului plan de acțiune al UE la nivel național. De asemenea, resursele sunt importante pentru a oferi condiții de lucru decente pentru personal.

4.6. Textul ar trebui să precizeze în mod explicit că statele membre se angajează să furnizeze fonduri suficiente pentru a asigura personalul specializat necesar în țara respectivă, cu scopul de a combate traficul cu specii sălbatice de faună și floră. Fondurile alocate ar trebui să facă obiectul unor rapoarte și să fie monitorizate și evaluate în cadrul punerii în aplicare a planului de acțiune la nivel național. Resursele ar trebui să includă nu numai personal, ci și echipamente. În plus, personalul ar trebui să se bucure de condiții de muncă de înaltă calitate, cu drepturi depline de negociere colectivă și cu un sistem evolutiv al carierelor. Aceste condiții sunt esențiale pentru atragerea celor mai buni candidați și menținerea unui nivel ridicat de motivație. O atenție deosebită ar trebui acordată aspectelor legate de sănătate, bunăstare și siguranța personală. Toți actorii implicați în prevenirea traficului cu specii sălbatice de faună și floră ar trebui să beneficieze de o formare omogenă și ar trebui instituite structuri omogene în toate statele membre; CESE recomandă ca acestea să ia forma comitetelor inter-agenții și a unui personal sau a unor unități specializate, care să fi beneficiat de formarea necesară pentru a combate traficul cu specii sălbatice de faună și floră.

4.7. Planul de acțiune evidențiază rolul diferitelor agenții și inițiative internaționale, precum EMPACT, care este un instrument emblematic pentru cooperarea operațională multidisciplinară și la nivelul mai multor agenții pentru combaterea criminalității organizate la nivelul UE. EMPACT ar putea fi un instrument-cheie pentru punerea în aplicare a planului de acțiune al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră. De exemplu, ar putea organiza cursuri de formare pentru comitetele inter-agenții și pentru personalul specializat din toate statele membre, într-un mod omogen.

4.8. Prevenirea activităților de vânătoare ilegale, în special pentru trofee, ar trebui să fie acoperită de planul de acțiune al UE în materie de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră. În Munții Carpați, de exemplu, urșii sunt vânați ilegal, iar braconierilor li se aplică pedepse minore, care nu sunt suficient de disuasive.

4.9. CESE este de acord cu sugestia ca EMPACT să coordoneze operațiuni comune regulate care să implice o cooperare transfrontalieră cu statele membre ale UE, cu Comisia Europeană (OLAF) și cu agențiile relevante ale UE, precum Eurojust, Frontex, Europol și Agenția Europeană pentru Controlul Pescuitului. Și în acest caz, pentru a asigura o cooperare eficientă, este esențială o alocare adecvată a resurselor la nivel național.

4.10. În ceea ce privește politicile comerciale și instrumentele de sprijinire a acțiunilor de combatere a traficului cu specii sălbatice de faună și floră, CESE salută propunerea vizând includerea unor angajamente ambițioase pentru combaterea traficului cu specii sălbatice de faună și floră în viitoarele acorduri de liber schimb. Acest pas nu va fi însă suficient pentru a reduce traficul cu specii sălbatice de faună și floră. Eforturile UE vizând creșterea oportunităților pentru comerțul și investițiile internaționale vor fi inutile și contraproductive dacă Uniunea nu acoperă de urgență lacunele în materie de aplicare a legii. Pașapoartele digitale ale produselor ar putea îndeplini și ele același scop. Ele ar putea îmbunătăți trasabilitatea și transparența în ceea ce privește riscurile la nivelul lanțurilor de aprovizionare de la nivel mondial și ar putea veni în sprijinul mecanismelor internaționale comune de control și al eforturilor de asigurare a respectării legii, garantând totodată că persoanele și consumatorii dispun de același nivel de informare privind produsele pe care le cumpără, indiferent de originea acestora.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a unui cadru de certificare al Uniunii pentru eliminările de dioxid de carbon

[COM(2022) 672 final – 2022/0394 (COD)]

(2023/C 184/15)

Raportor: **domnul Stoyan TCHOUKANOV**

Sesizare	Parlamentul European, 1.2.2023 Consiliul European, 6.2.2023
Temei juridic	Articolul 192 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	9.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	159/0/2

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută propunerea Comisiei privind un cadru de certificare al UE pentru eliminarea dioxidului de carbon, recunoscând necesitatea de a intensifica eliminarea dioxidului de carbon și de a promova practici regenerative, punând totodată în continuare accentul în primul rând pe reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, esențială pentru a limita încălzirea globală. Cu toate acestea, CESE observă că propunerea lasă prea multe puncte esențiale să fie abordate în continuare prin intermediul actelor delegate.

1.2. CESE recunoaște că, în prezent, în întreaga Uniune există diferite sisteme de validare și de recompensare în materie de eliminare a dioxidului de carbon și că un cadru comun de certificare poate oferi claritate și fiabilitate prin stabilirea unor norme generale la nivelul UE care să reglementeze modul în care beneficiile pentru climă ale eliminării dioxidului de carbon sunt măsurate, validate și verificate. Caracterul voluntar al cadrului are un efect stimulator care poate oferi noi surse de venit celor interesați să desfășoare activități de eliminare a dioxidului de carbon. CESE solicită mai multă claritate cu privire la calendarul preconizat pentru punerea deplină în aplicare, dat fiind setul de organisme și unități de certificare care vor trebui create.

1.3. CESE constată că se pot formula întrebări legitime privind utilizarea eliminării dioxidului de carbon în politica climatică a UE, de la posibilitatea ca reducerea emisiilor să scadă sau să fie întârziată, în virtutea promisiunilor de eliminare ulterioară a dioxidului de carbon, până la pericolul unor declarații de mediu frauduloase și al dezinformării ecologice, pe baza achizițiilor de credite de carbon. Pentru a preveni dezinformarea ecologică, CESE solicită ca durata preconizată de stocare a carbonului și riscurile de inversare să se reflecte în mod clar în utilizarea diferitelor certificate de eliminare a carbonului (care acoperă „stocarea permanentă”, „agricultura carbonului” și „stocarea carbonului în produse durabile”).

1.4. CESE este de acord cu scopul Comisiei de a oferi transparență și claritate publicului, furnizorilor de servicii de eliminare a carbonului și cumpărătorilor, în ceea ce privește valoarea activităților certificate de eliminare a carbonului. Cu toate acestea, solicită garanții suplimentare în ceea ce privește valoarea și utilizarea certificatelor. El invită Comisia să furnizeze orientări care să definească declarațiile adecvate care pot fi formulate, pe baza diferitelor situații de eliminare certificată a dioxidului de carbon și solicită menținerea distincției între certificatele care rezultă din stocarea permanentă a dioxidului de carbon, agricultura carbonului și stocarea carbonului în produse.

1.5. CESE solicită ca viitoarele metodologii elaborate în acest cadru să evidențieze în mod clar aspectele legate de responsabilitate și să susțină transparența. Riscul de inversare trebuie monitorizat și atenuat în permanență. Răspunderea, precum și transferul răspunderii pentru carbonul eliminat și stocat trebuie să fie clar definite în întreaga gamă de activități de eliminare a dioxidului de carbon.

1.6. CESE solicită Comisiei să se asigure că metodologiile se bazează pe dovezi științifice și sunt ghidate de comunitatea științifică. CESE subliniază că sistemul de certificare este mult prea complex și împovărător pentru a promova adoptarea pe scară largă a acestor practici – aceste proceduri par extrem de îndelungate și tehnice și pot demotiva operatorii în activitățile pe care le desfășoară, având în vedere că este vorba adesea de întreprinderi mici, care dispun de marje reduse, chiar și în cel mai bun caz.

1.7. CESE observă că este necesară o gamă variată de indicatori ai eliminării dioxidului de carbon pentru a efectua monitorizarea, raportarea și verificarea (MRV), inclusiv utilizarea teledetecției și a imaginilor prin satelit. În ceea ce privește măsurătorile necesare, CESE subliniază că este esențial să se mențină costurile eliminării dioxidului de carbon la un nivel cât mai scăzut posibil, pentru a asigura o accesibilitate largă a cadrului de certificare.

1.8. CESE subliniază că posibilele riscuri și efecte secundare asociate propunerii pentru actorii majori (agricultori, industria forestieră și industria construcțiilor și a lemnului), inclusiv cele de natură ecologică sau socioeconomică, trebuie evaluate și abordate cu atenție înainte de a integra cadrul de certificare în alte politici, cum ar fi politica agricolă comună.

1.9. În opinia CESE, actuala politică agricolă comună (PAC) nu ar trebui utilizată pentru a finanța agricultura carbonului sau eliminarea dioxidului de carbon ⁽¹⁾. Deși PAC poate juca un rol redus în eliminarea dioxidului de carbon, acest instrument este conceput pentru producția de alimente, furaje și biomasă, care reprezintă obiectivul principal al sectorului agricol și forestier. În acest context specific, eliminările dioxidului de carbon sunt un produs secundar, ceea ce înseamnă că ar trebui puse la dispoziție surse de finanțare suplimentare.

1.10. CESE consideră că nivelul ridicat de ambiguitate al Comisiei în ceea ce privește finanțarea va acționa ca un puternic factor de descurajare a participării potențialilor beneficiari. El subliniază așadar că aspectele financiare necesită un anumit nivel de certitudine. Având în vedere posibilitățile de eliminare a dioxidului de carbon în viitor, CESE recomandă elaborarea unei foi de parcurs în vederea instituirii unui instrument financiar comun pentru aceste măsuri.

2. Observații generale

Nevoia de a intensifica eliminarea dioxidului de carbon, pentru atingerea obiectivului de emisii nete egale cu zero

2.1. În conformitate cu Acordul de la Paris, Uniunea Europeană s-a angajat să atingă emisii nete de gaze cu efect de seră (GES) egale cu zero până în 2050 și, ulterior, emisii nete negative. Potrivit celui mai recent raport al Grupului interguvernamental privind schimbările climatice (IPCC), concentrarea exclusivă asupra reducerii emisiilor nu va fi suficientă pentru atingerea acestui obiectiv: „realizarea unor acțiuni de eliminare a dioxidului de carbon pentru a compensa emisiile reziduale greu de redus este inevitabilă dacă se dorește atingerea unor emisii nete de CO₂ sau de GES egale cu zero” ⁽²⁾.

2.2. Deși eliminarea dioxidului de carbon nu înlocuiește reducerile drastice ale emisiilor de GES de care este nevoie, acest demers va trebui să completeze eforturile de reducere a emisiilor pentru a realiza emisii nete negative și egale cu zero. Prin urmare, eliminarea dioxidului de carbon va trebui intensificată semnificativ la nivel global, pentru a controla concentrațiile atmosferice de GES și a limita încălzirea globală. Pentru a-și atinge obiectivele climatice, UE preconizează că va trebui să-și reducă emisiile cu 85-95 % comparativ cu 1990, fiind nevoie de acțiuni de eliminare a dioxidului de carbon pentru a acoperi această valoare. Prin urmare, din atmosferă vor trebui eliminate, în fiecare an, câteva sute de milioane de tone (Mt) de CO₂.

2.3. În acest scop, UE a introdus până în prezent o serie de inițiative:

- Legea climei, care stabilește obiectivul UE de a realiza neutralitatea climatică până în 2050;
- Regulamentul privind exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultura (LULUCF), a cărui ultimă propunere de modificare prevede stabilirea unui obiectiv de eliminare netă a dioxidului de carbon de 310 Mt CO₂ până în 2030, prin stocarea carbonului în soluri, păduri și produse din lemn;
- Comunicarea privind ciclurile durabile ale carbonului, care prezintă foaia de parcurs privind contribuția agriculturii carbonului la obiectivul pentru 2030 pentru LULUCF și soluții industriale care să elimine cel puțin 5 Mt în 2030. De asemenea, comunicarea a anunțat planuri de dezvoltare a propunerii de cadru de reglementare pentru certificarea eliminării dioxidului de carbon.

⁽¹⁾ JO C 323, 26.8.2022, p. 95.

⁽²⁾ IPCC WGIII SPM, 2022.

Administrarea proiectelor de eliminare a dioxidului de carbon

2.4. Prin propunerea sa de instituire a unui cadru voluntar de certificare al Uniunii pentru eliminarea dioxidului de carbon, Comisia Europeană își propune să intensifice acțiunile de calitate și sustenabile de eliminare a dioxidului de carbon, stimulând finanțarea, combătând dezinformarea ecologică și consolidând încrederea, dar și armonizând condițiile de piață.

2.5. Comisia stabilește trei categorii principale de metode de eliminare a dioxidului de carbon:

- stocarea permanentă. Aceasta include metode precum bioenergia cu captarea și stocarea dioxidului de carbon (BECCS) și captarea și stocarea directă a dioxidului de carbon din aer (DACCS). Cel puțin 5 Mt de CO₂ ar trebui eliminate prin metodele din această categorie până în 2030, ajungându-se la niveluri de până la 200 Mt de CO₂ eliminate până în 2050;
- agricultura carbonului acoperă metode precum împădurirea și reîmpădurirea, gestionarea îmbunătățită a pădurilor, agrosilvicultura, sechestrarea carbonului în sol și refacerea turbăriilor. Împreună cu produsele de stocare a carbonului, agricultura carbonului contribuie la obiectivul propus de eliminare netă aferent LULUCF, de 310 Mt de CO₂ echivalent anual, care trebuie atins până în 2030, și la o economie „pozitivă din punct de vedere climatic” în 2050;
- produsele de stocare a carbonului includ metode precum utilizarea materialelor lemnoase în construcții, dar și captarea și utilizarea dioxidului de carbon (CUC) de lungă durată și, împreună cu agricultura carbonului, vor contribui la realizarea obiectivelor LULUCF propuse și a celor referitoare la efectele pozitive asupra climei, menționate anterior.

2.6. Pentru a se garanta că doar eliminările de înaltă calitate ale dioxidului de carbon sunt certificate conform regulamentului, Comisia a instituit anumite criterii de bază:

- activitățile de eliminare a dioxidului de carbon trebuie să fie măsurate corect și să ofere beneficii clare pentru climă (cuantificare);
- activitățile de eliminare a dioxidului de carbon trebuie să depășească practicile de piață și cerințele legale (adiționalitate);
- certificatele trebuie să precizeze în mod clar durata stocării carbonului și să facă diferența între stocarea permanentă și stocarea temporară (stocarea pe termen lung);
- nu în ultimul rând, activitățile de eliminare a dioxidului de carbon ar trebui să fie în beneficiul altor obiective de mediu, precum biodiversitatea, sau, cel puțin, ar trebui să nu dăuneze mediului (sustenabilitate).

2.7. Pentru a defini mai clar normele aplicabile fiecărei metode de eliminare a dioxidului de carbon și pentru a operaționaliza criteriile de calitate, Comisia va dezvolta metodologia de certificare adaptate, cu sprijinul unui grup de experți, și le va menționa în acte delegate. Mai întâi, UE va dezvolta metodologia și va recunoaște scheme de certificare. Într-o a doua etapă, operatorii pot adera la scheme de certificare recunoscute de UE, iar activitățile eligibile pentru certificare vor fi verificate de terți. Eliminările dioxidului de carbon certificate vor fi înregistrate în registre interoperabile.

2.8. Există o serie de sinergii între inițiativele actuale și viitoare în domeniul relevant pentru eliminarea dioxidului de carbon. În temeiul propunerii de regulament, eliminările dioxidului de carbon ar putea:

- să primească sprijin public prin Politica agricolă comună, ajutoare de stat sau Fondul pentru inovare;
- să fie incluse în raportările întreprinderilor, pentru a fi definite mai strict în Inițiativa privind justificarea declarațiilor de mediu sau în Directiva privind raportarea de către întreprinderi de informații privind durabilitatea (CSRD);
- să valorifice sinergiile cu alte etichete și certificări, precum certificarea agriculturii ecologice și a biomasei durabile;
- să fie incluse în contractele privind lanțurile de aprovizionare, creând lanțuri valorice industriale și sinergii cu sisteme alimentare durabile;
- să contribuie la integritatea piețelor voluntare ale carbonului.

3. Observații specifice

Un sistem solid de certificare, ca element central extrem de necesar pentru creșterea rapidă a capacităților de eliminare a carbonului în Europa

3.1. Instituirea unor norme cuprinzătoare la nivelul UE pentru a reglementa modul în care sunt măsurate, validate și verificate beneficiile pentru climă ale eliminării dioxidului de carbon poate asigura un sprijin esențial pentru dezvoltarea unor capacități solide de eliminare a dioxidului de carbon în Europa. Aceasta include o gamă variată de metode inovatoare pentru fermieri, silvicultori, industrii și alte părți interesate, pentru captarea și stocarea CO₂ din surse nefosile.

3.2. Certificarea reprezintă un pas necesar și semnificativ către integrarea eliminării dioxidului de carbon în politicile climatice ale UE. Aceasta include, de exemplu, crearea de stimulente pentru stocarea carbonului în sol pentru administratorii de terenuri (de exemplu, prin PAC), recompensarea achizițiilor de materiale de construcții care stochează carbon din surse nefosile (de exemplu, prin codurile de construcții) sau raportarea cu privire la obiectivele climatice (de exemplu, prin CSRD).

3.3. Prin urmare, CESE susține pe deplin Cadrul de certificare pentru eliminarea dioxidului de carbon, atât ca principiu, cât și ca un pas în direcția unui sistem solid de certificare.

Necesitatea de a urmări carbonul eliminat, pentru a asigura beneficii conexe pentru climă, economie și societate

3.4. Deși eliminarea dioxidului de carbon trebuie neapărat introdusă pe scară largă, este la fel de important ca aceste eforturi să fie ținute sub control. CESE constată că pot exista întrebări legitime privind utilizarea eliminării dioxidului de carbon în politica climatică a UE, de la riscul de descurajare a acțiunilor de atenuare până la pericolul unor declarații de mediu frauduloase și al dezinformării ecologice, pe baza achizițiilor de credite de carbon.

3.5. Prin urmare, CESE consideră că UE are nevoie de un cadru de certificare eficace și robust, pentru a garanta că doar eliminările fiabile și de calitate ale dioxidului de carbon sunt certificate. Aceasta va permite UE să recunoască și să recompenseze eliminarea dioxidului de carbon fără a afecta decarbonizarea.

3.6. Stabilirea unui nivel minim de calitate pentru toate certificatele de eliminare a dioxidului de carbon este esențială pentru a oferi încredere actorilor-cheie că eliminarea carbonului certificată de UE este realmente benefică pentru climă. Ulterior, va trebui, de asemenea, să transmită un semnal suficient de puternic că eliminările certificate de dioxid de carbon pot fi integrate în condiții de siguranță în politicile mai ample ale UE în domeniul climei.

3.7. În acest context, activitățile de eliminare a dioxidului de carbon trebuie să respecte principiul aditivității, adică să arate că eliminarea nu ar fi avut loc fără intervenția respectivă. Este vorba de o cerință strictă în cazul în care certificatele ar fi utilizate pentru acțiunile în despăgubire, însă ea ar putea fi relaxată atunci când nu există astfel de acțiuni (de exemplu, în cazul plăților directe acordate de guvern fermierilor pentru a stimula trecerea la practici regenerative). Din acest motiv, activitățile de eliminare a dioxidului de carbon ar trebui mai curând să genereze beneficii conexe în ceea ce privește durabilitatea, decât să aibă doar un impact „neutru”, astfel cum prevede în prezent Comisia.

3.8. CESE subliniază, de asemenea, că riscul de inversare (eliberarea de CO₂ stocat) trebuie monitorizat și atenuat în permanență. Răspunderea, precum și transferul răspunderii pentru dioxidul de carbon eliminat și stocat trebuie să fie clar definite și specifice fiecărui tip de eliminare a carbonului.

Menținerea distincției dintre stocarea permanentă a carbonului, agricultura carbonului și stocarea carbonului în produse

3.9. Metodele de eliminare a dioxidului de carbon diferă semnificativ în ceea ce privește modalitatea de extragere a CO₂ din atmosferă, locurile de stocare a carbonului și perioada de stocare.

3.10. În general, carbonul stocat în rezervoare terestre și în biomasă (metode de eliminare cu ciclu scurt) este mai vulnerabil și prezintă durate mai scurte de stocare decât carbonul stocat în rezervoare geologice (metode de eliminare cu ciclu lung).

3.11. Drept urmare, diferitele metode de eliminare și stocare a carbonului ar trebui contabilizate, administrate și certificate în diferite moduri, în funcție de tipul de stocare a dioxidului de carbon. UE separă deja pilonul LULUCF de emisiile sectorului industrial. Comunicarea privind ciclurile durabile ale carbonului introduce distincții între tipurile de carbon „fossil”, „biogen” și „atmosferic” și propune ca acestea să fie etichetate, urmărite și contabilizate separat pe teritoriul UE, cel târziu până în 2028.

3.12. În plus, ar trebui subliniat că cele trei familii de metode de eliminare a dioxidului de carbon (stocarea permanentă a carbonului, agricultura carbonului și stocarea carbonului în produse) joacă diferite roluri în parcursul nostru către emisii nete egale cu zero și prezintă diferite rezultate climatice, costuri, provocări legate de introducerea lor, niveluri de maturitate și percepții la nivelul publicului. Prin urmare, acestea ar trebui, de asemenea, să fie stimulate și gestionate în moduri diferite, permițând politici adaptate și un sprijin financiar care să răspundă nevoilor fiecărei metode de eliminare a dioxidului de carbon.

3.13. În lumina acestor aspecte, CESE este de acord cu scopul Comisiei de a oferi transparență și claritate publicului, furnizorilor de servicii de eliminare a carbonului și cumpărătorilor, în ceea ce privește valoarea activităților certificate de eliminare a carbonului.

3.14. Cu toate acestea, CESE îndeamnă Comisia să meargă mai departe și să introducă și să furnizeze orientări care să definească declarațiile adecvate care pot fi formulate, pe baza diferitelor situații de eliminare certificată a dioxidului de carbon (de exemplu, stocarea permanentă, agricultura carbonului, stocarea carbonului în produse). Acest aspect va fi esențial pentru a stimula întregul spectru de cazuri posibile de certificare a eliminării dioxidului de carbon, asigurând totodată integritatea beneficiilor pentru climă invocate și prevenind dezinformarea ecologică.

Asigurarea transparenței și a contribuției științifice la elaborarea metodologiilor

3.15. Întrucât Comisia urmează să se angajeze într-un proces separat, susținut de un grup de experți, de elaborare a metodologiilor pentru activitățile de eliminare a dioxidului de carbon, precum și de stabilire a unor detalii suplimentare cu privire la certificate în cadrul unor acte delegate, CESE solicită implicarea și consultarea societății civile.

3.16. CESE solicită Comisiei să se asigure că metodologiile care vor fi elaborate se bazează pe dovezi științifice și sunt ghidate de comunitatea științifică.

3.17. CESE observă că este necesară o gamă variată de indicatori ai eliminării dioxidului de carbon pentru a efectua monitorizarea, raportarea și verificarea (MRV), inclusiv utilizarea teledetecției și a imaginilor prin satelit. În ceea ce privește măsurătorile necesare, CESE subliniază că este esențial să se mențină costurile eliminării dioxidului de carbon la un nivel cât mai scăzut posibil, pentru a asigura o accesibilitate largă a cadrului de certificare.

3.18. UE ar trebui să ia în considerare furnizarea de finanțare specifică pentru cercetare, dezvoltarea metodologiei și implementarea-pilot. Pentru micii actori, sprijinul pentru consolidarea capacităților și pentru acoperirea costurilor administrative va fi esențial pentru democratizarea accesului la cadrul de certificare.

3.19. În cele din urmă, CESE subliniază că posibilele riscuri și efecte secundare asociate propunerii pentru actorii majori (agricultori, industria forestieră și industria construcțiilor și a lemnului), inclusiv cele de natură ecologică sau socioeconomică, trebuie evaluate și abordate cu atenție înainte de a integra cadrul de certificare în alte politici, cum ar fi politica agricolă comună.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Starea uniunii energetice în 2022 [în temeiul Regulamentului (UE) 2018/1999 privind guvernanța uniunii energetice și a acțiunilor climatice]

[COM(2022) 547 final]

(2023/C 184/16)

Raportori: **Marcin NOWACKI, Angelo PAGLIARA, Lutz RIBBE**

Sesizare	Comisia Europeană, 25.11.2022
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	7.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/ab- țineri)	208/4/7

1. Concluzii și recomandări

1.1. Prin raportul său din 2022 privind starea uniunii energetice, Comisia Europeană prezintă o reflecție destul de optimistă cu privire la măsurile luate și la obiectivele stabilite în ultimele luni.

1.2. Din parcurgerea raportului reiese clar că multe obiective care au fost percepute înainte de războiul împotriva Ucrainei ca fiind prea ambițioase sunt acum prezentate ca fiind răspunsuri realiste la criza energetică. Se pune întrebarea ce anume a împiedicat întreaga Uniune să abordeze mai ferm protecția climei, securitatea aprovizionării, autonomia energetică și reziliența sistemului energetic european înainte de 24 februarie 2022.

1.3. Deși este instructiv să se cunoască mai bine diferitele realități și cifre prezentate în comunicare, uniunea energetică vizează mult mai mult decât niște obiective care pot fi definite matematic sau statistic pentru introducerea energiei din surse regenerabile, economiile de energie sau reducerea emisiilor. CESE subliniază că uniunea energetică este, mai presus de toate, un proiect politic cu obiective politice clar definite, prezentate ca viziuni ⁽¹⁾:

1. o uniune energetică bazată pe solidaritate și încredere între statele membre care se exprimă cu o singură voce în afacerile globale;
2. un sistem energetic integrat în care energia circulă liber peste granițe, pe baza concurenței, a reglementării eficiente și a utilizării optime a resurselor;
3. o economie durabilă cu emisii scăzute de dioxid de carbon și favorabilă climei, concepută să dureze;
4. întreprinderi europene puternice, inovatoare și competitive care dezvoltă produse și tehnologii necesare pentru eficiența energetică și reducerea emisiilor de dioxid de carbon pentru a reduce facturile, pentru a participa activ pe o piață unde consumatorii vulnerabili sunt protejați;
5. consolidarea competențelor forței de muncă europene necesare pentru construirea și gestionarea economiei energetice europene;
6. construirea încrederii investitorilor pe baza semnalelor de preț care comunică nevoile pe termen lung și obiectivele de politică, ceea ce presupune, printre altele, eliminarea treptată a subvențiilor;

⁽¹⁾ A se vedea COM(2015) 80 final „O strategie-cadru pentru o uniune energetică rezilientă cu o politică prospectivă în domeniul schimbărilor climatice”.

7. plasarea cetățenilor în centrul uniunii energetice, care își asumă sarcina tranziției sistemului energetic, beneficiind de noi tehnologii pentru reducerea facturilor la energie, participând activ pe o piață în care cetățenii vulnerabili se bucură de protecție.

Raportul oferă o descriere a măsurilor întreprinse sau planificate până în prezent în vederea punerii în aplicare a acestor viziuni. Cu toate acestea, CESE regretă că expunerea prezentată în raport nu se referă la viziuni, ci mai degrabă la cele cinci dimensiuni care se consolidează reciproc și sunt strâns legate între ele, menite să sporească securitatea energetică, durabilitatea și competitivitatea. Acest dublu set de obiective sau viziuni, pe de o parte, și de dimensiuni, pe de altă parte, face extrem de dificilă urmărirea punerii în aplicare a viziunilor, inclusiv din cauza faptului că, de exemplu, problemele cetățenilor aflați în centrul uniunii energetice sau nevoia de perfecționare și recalificare a forței de muncă apar în mai multe dintre dimensiuni. CESE regretă că acest lucru face foarte dificilă urmărirea progreselor înregistrate în punerea în aplicare a obiectivelor Strategiei privind uniunea energetică.

1.4. Comunicarea face trimitere pe bună dreptate la planul REPowerEU, care a fost susținut de CESE și care a relansat și consolidat instrumentele „Pactul verde european” și „Pregătiți pentru 55”, concentrându-se pe diversificare, economii, securitatea aprovizionării și accelerarea dezvoltării energiei din surse regenerabile. Cu toate acestea, actuala criză în materie de climă și de energie și lipsa securității, a stabilității și a predictibilității în ceea ce privește aprovizionarea pun o presiune enormă asupra Uniunii Europene. Criza ar fi mai puțin severă dacă ar fi fost adoptate anterior mai multe măsuri specifice și, de exemplu, dacă propriile obiective ale UE (cum ar fi cele ale uniunii energetice europene) ar fi fost luate mai în serios.

1.5. Conform Raportului din 2022 privind starea uniunii energetice, se estimează că, până în 2030, trebuie investite fonduri publice în valoare de 300 de miliarde EUR în diferitele linii de acțiune menite să asigure independența deplină față de combustibilii fosili ruși, ceea ce va avea un impact semnificativ asupra bugetului total al UE. În plus, vor fi necesare investiții private suplimentare, inclusiv investiții din partea cetățenilor europeni. CESE consideră că banii trebuie cheltuiți într-un mod care să contribuie la realizarea obiectivelor menționate mai sus ale uniunii energetice. De asemenea, cheltuielile nu ar trebui să conducă la o reducere a resurselor pentru tranziția justă, pentru cercetare și inovare sau pentru întreprinderile și consumatorii afectați de creșterea prețurilor la energie.

1.6. Creșterea fără precedent a prețurilor la energie, declanșată de invadarea Ucrainei de către Rusia, are enorme consecințe sociale și economice, dar și consecințe în ceea ce privește structura industrială și productivă a țărilor. CESE subliniază lipsa unei coordonări europene clare în timpul crizei energetice și, ca parte a răspunsului, solicită crearea unui instrument bazat pe modelul SURE, pentru a sprijini lucrătorii și întreprinderile aflate în dificultate.

1.7. Evenimentele recente au sporit riscul potențial de atacuri cibernetice și de acte de sabotaj asupra infrastructurilor esențiale, cum ar fi rețeaua energetică și centralele electrice. Prin urmare, CESE recomandă elaborarea și adoptarea unei strategii cuprinzătoare pentru a proteja UE împotriva acestor tipuri de amenințări.

1.8. Principalul obiectiv strategic pe termen mediu al țărilor UE – în special în contextul celor întâmplate cu războiul din Ucraina și, de asemenea, având în vedere o posibilă complicare suplimentară a situației internaționale – trebuie să rămână cel al autonomiei energetice. Înțelegem că „autonomia energetică strategică” înseamnă un concept politic care va contribui la conturarea viitoarei piețe energetice a UE, în cadrul căreia deciziile autonome luate de UE vor garanta independența energetică față de furnizorii nefiabili. CESE regretă că această temă nu este luată în considerare în mod corespunzător în raport și că rămâne în umbră, accentul fiind plasat exclusiv pe independența față de importurile de energie din Rusia.

1.9. Pentru a atinge obiectivele de autonomie strategică ale UE, CESE invită Consiliul și Comisia să elaboreze instrumente adecvate, inclusiv prin instituirea unui Fond european pentru suveranitate, pentru a stimula investițiile în tehnologiile energetice interne curate și în infrastructura energetică. În același timp, este esențial ca statele membre să fie încurajate să utilizeze fondurile în mod optim și eficient pentru dezvoltarea energiei curate. O astfel de strategie trebuie să includă, de asemenea, orientări privind modul de a încuraja întreprinderile, instituțiile comunitare, cetățenii și comunitățile energetice să investească mai mult. Instrumentele și resursele furnizate în prezent par insuficiente pentru provocările majore care trebuie abordate. CESE invită Comisia să acorde o atenție deosebită impactului noilor resurse și aprovizionării asupra mediului, precum și noilor dependențe de țări terțe.

1.10. În procesul de dezvoltare a autonomiei energetice, CESE propune să se urmeze o abordare ascendentă, întrucât această abordare facilitează atingerea obiectivelor menționate la punctul 1.3.

1.11. Pactul verde european nu este încă însoțit de politici sociale echivalente pentru a transforma această tranziție într-o tranziție justă. Având în vedere că ocuparea forței de muncă și sistemele industriale vor fi afectate în mare măsură de procesele tranziției, CESE regretă faptul că raportul nu ia în considerare în mod corespunzător importanța unor politici cuprinzătoare în domeniul ocupării forței de muncă, al competențelor și în domeniul social. Investițiile în educație, recalificarea și perfecționarea profesională trebuie considerate o responsabilitate socioeconomică.

2. Observații generale

2.1. Răspunsul ideal la șocul în materie de aprovizionare generat de agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei și răspunsul cel mai conform cu obiectivele strategice ale uniunii energetice ar fi un sistem energetic bazat pe o energie curată internă de 100 %. Suntem conștienți de faptul că nu există un acord cu privire la fezabilitatea îndeplinirii acestui obiectiv. Însă, în scenariul preconizat, un astfel de sistem energetic ar aduce ca beneficiu central o autonomie absolută și o reziliență ridicată. Odată ce cheltuielile de capital pentru investiții în instalații de energie din surse regenerabile, tehnologii inteligente, transport curat și eficiența energetică sunt refinanțate, acestea ar oferi cea mai accesibilă energie consumatorului final, consolidând în același timp economiile locale și regionale și creând mai multe locuri de muncă decât vechiul sistem. Toate aceste beneficii sunt descrise în mod clar în considerentele respective ale pachetului „Energie curată pentru toți europenii”. Deși energia din surse regenerabile are, teoretic, potențialul de a asigura autonomia energetică din punct de vedere operațional, trebuie să se asigure în continuare că întregul ecosistem, inclusiv materialul pentru instalațiile din surse regenerabile în sine, permite o producție locală. Cu toate acestea, raportul privind starea uniunii energetice arată că sistemul energetic european este încă departe de atingerea acestui obiectiv.

2.2. Această situație necesită astfel o diferențiere: dacă autonomia absolută nu este realizabilă, UE va avea nevoie de autonomie strategică. Autonomia strategică ar implica definirea măsurii în care importurile de energie vor rămâne inevitabile în viitor și a ceea ce înseamnă acest lucru pentru vulnerabilitatea/reziliența sistemului energetic european. Cu toate acestea, starea uniunii energetice nu oferă niciun răspuns în acest sens și niciun alt document de strategie al Comisiei nu oferă astfel de indicații.

2.3. Pentru a răspunde la întrebarea menționată la punctul 2.2, trebuie calculată contribuția energiei din surse regenerabile, inclusiv stocarea energiei electrice și gestionarea cererii, precum și alte opțiuni de flexibilitate, pentru a acoperi cererea din sectoarele energiei electrice, încălzirii și transporturilor (putere echivalentă). Puterea echivalentă este fracțiunea din puterea instalată a unei centrale electrice pe care se poate conta la un moment dat. Întrucât energia din surse regenerabile reprezintă energie distribuită, este perfect logic să se înceapă această evaluare în locul în care este generată energia. Urmând această abordare, prima putere echivalentă ar trebui să fie evaluat la nivel local (de exemplu, la nivel districtual), exprimând contribuția pe care o pot obține prosumatorii, comunitățile de energie din surse regenerabile și alți producători. Unul/Una dintre obiectivele/viziunile uniunii energetice – plasarea cetățenilor în centrul sistemului energetic – trebuie să fie pus în aplicare tocmai la nivel local. Următorul nivel ar fi cel regional, unde deficitele (putere echivalentă de sub 100 %) și excedentele (putere echivalentă de peste 100 %) ar putea fi echilibrate cât mai mult posibil. Ar urma nivelul interregional, național și, în cele din urmă, nivelul european. Întrucât sursele regenerabile de energie presupun costuri sistematice considerabile pentru infrastructura energetică, principalul obiectiv este consumul local de energie din surse regenerabile; în caz contrar, costurile trebuie suportate de producătorii de energie.

2.4. Această abordare ascendentă descrisă la punctul 2.3 se potrivește cel mai bine naturii energiei din surse regenerabile și opțiunilor de flexibilitate în ceea ce privește producătorii de toate dimensiunile, inclusiv marile centrale energetice, precum și micii producători, inclusiv așa-numiții prosumatori.

2.5. În ceea ce privește uniunea energetică, abordarea descrisă la punctul 2.3 prezintă trei avantaje de bază.

2.5.1. În primul rând, din perspectiva planificării investițiilor, trebuie anticipat volumul importurilor de energie în UE necesare în prezent și în viitor. Numai atunci pot fi evitate investițiile eșuate și, în special, efectele de blocare. În termeni foarte concreți: este imposibil să se stabilească în mod corespunzător cererea reală de GNL în 2025, 2030 și 2035 fără analiza descrisă. Orice decizie de cumpărare, în special cele bazate pe contracte pe termen lung, riscă să fie incorectă dacă puterile echivalente nu sunt evaluate la nivel local, regional, interregional și european. Acest lucru este deosebit de important, deoarece contractele pe termen lung sunt necesare pentru securizarea GNL în prezent. Succesul uniunii energetice depinde de această analiză, dar aceasta nu există.

2.5.2. Al doilea avantaj al analizării creditelor de capacitate ale surselor regenerabile de energie, inclusiv a opțiunilor de flexibilitate, la nivel local, regional, interregional și european este că ar contribui la realizarea unui sistem de planificare prospectivă a infrastructurii energetice care să acopere rețeaua de energie electrică, rețeaua de gaze cu emisii scăzute de dioxid de carbon și sistemele de încălzire centralizată. În acest context, este extrem de important să atragă atenția că infrastructura de gaze din Europa trebuie să fie pregătită pentru H_2 . Totuși, în prezent nu există niciun criteriu fiabil pentru gradul de pregătire pentru H_2 . CESE solicită Comisiei să înceapă elaborarea unor astfel de standarde, în vederea prezentării unei propuneri cât mai curând posibil.

2.5.3. Un al treilea avantaj este strâns legat de cel menționat la punctul 1.10: este necesară o regândire a stabilității sistemului. Viitorul sistem de rețele de transport și distribuție din Europa și de la nivelul statelor membre ale UE ar trebui să fie o matrice de conexiuni standardizate, interconectate și care să acopere atât liniile de înaltă tensiune gestionate la nivel

central, cât și cooperativele energetice bazate pe linii de medie și joasă tensiune comercializate. La nivel local, este esențial să se accelereze implementarea și dezvoltarea simplificată a energiei distribuite prin mecanisme juridice și organizaționale care să permită utilizarea așa-numitelor linii directe, punerea în comun a cablurilor și cooperarea cu producătorii de energie din surse regenerabile pe baza unor principii comune, definite de contractele de achiziție de energie electrică.

2.6. În prezent, operatorii de rețele de transport de la nivel național nu sunt suficient de interesați de dezvoltarea de rețele locale care ar spori flexibilitatea în sectorul energiei electrice, deoarece, din punctul lor de vedere, acest lucru ar putea destabiliza sistemul energetic. Operatorii de rețele de distribuție nu sunt încurajați să investească în rețelele locale, deoarece mediul politic și de reglementare actual nu dispune de orientări clare. Regulamentul privind taxele de rețea stimulează doar transportul și distribuția energiei electrice. Nu se acordă stimulente pentru conceptele de gestionare inteligentă a energiei electrice. CESE este convins că dezvoltarea cooperativelor energetice și a modelului prosumatorilor de producere a energiei permite consolidarea securității energetice la nivel local și reducerea sarcinii în rețeaua electrică. Consumul local de energie din surse regenerabile volatile reduce presiunea asupra rețelei, motiv pentru care consumul local ar trebui să fie opțiunea preferată ori de câte ori este eficient din punctul de vedere al resurselor și al costurilor. Prosumatorii și comunitățile energetice (cu participarea distribuitorilor de energie, a administrațiilor locale, a antreprenorilor și a cetățenilor) pot echilibra resursele disponibile și cererea de energie electrică în gospodării, întreprinderi și clădiri publice – în special prin dezvoltarea stocării energiei și a tehnologiilor digitale. CESE atrage atenția asupra riscului ca distribuitorii de energie electrică să se afle într-un conflict de interese în această privință și solicită ca autoritățile de supraveghere competente să aibă în vedere măsuri de evitare a efectelor negative ale integrării verticale.

2.7. În contextul practicilor necorespunzătoare descrise la punctul 2.6, devine și mai important să se urmeze abordarea descrisă la punctul 2.3 pentru a realiza cele trei avantaje explicate la punctele 2.5.1, 2.5.2 și 2.5.3. Prin urmare, CESE solicită Comisiei să elaboreze o propunere privind modul de integrare a acestei abordări în politica sa privind uniunea energetică. Realizarea perspectivei strategice a independenței energetice, fără intervențiile de urgență necesare în ultimul an, va necesita monitorizarea și dezvoltarea continuă a următoarelor aspecte:

- echilibrul resurselor existente (petrol, gaze, surse regenerabile și nucleare etc.);
- echilibrul resurselor potențiale (explorarea, extracția resurselor convenționale, dezvoltarea tehnologiilor inovatoare etc.);
- programul și ierarhia dezvoltării optime a diferitelor surse de energie în Europa; sistemul de finanțare pentru programul de independență energetică.

Acest lucru necesită, de asemenea, o evaluare a instalațiilor existente care sunt încă în funcțiune și care ar trebui menținute și a surselor vechi, inclusiv a capacităților convenționale, care ar trebui înlocuite în cadrul unui proces armonios și complementar. De asemenea, ar trebui să existe o analiză a beneficiilor și a costurilor pentru tehnologiile de reformare a metanului cu abur (SMR) și pentru tehnologiile de captare și stocare a dioxidului de carbon (CSC) respectiv de captare și utilizare a dioxidului de carbon (CUC).

2.8. În această privință, CESE reiterează faptul că procesul de accelerare a autorizării proiectelor din domeniul energiei din surse regenerabile este esențial. Acesta este un lucru important și relativ ușor de realizat în ceea ce privește procesul. Nivelul birocrăției încetinește în mod clar unele proiecte, în special cele care implică capacități mari de generare. Vedem și apreciem eforturile depuse de Comisie în acest domeniu, dar, în cele din urmă, trebuie realizate schimbări.

2.9. În îndeplinirea sarcinii prevăzute la punctul 2.5.3, Comisia ar trebui să țină seama și de legătura strategică dintre strategia europeană în domeniul energiei și necesitatea unui sistem industrial european puternic, durabil și inovator, aspect ce nu a fost luat în considerare în rapoartele privind starea uniunii energetice până în prezent. În avizul său pe tema „Starea uniunii energetice în 2021” (TEN/767), CESE a recomandat ca guvernarea și gestionarea uniunii energetice să reflecteze mai atent la sinergiile cu noua strategie industrială a UE. CESE solicită Comisiei Europene să ia în considerare, începând cu următorul raport, importanța acestei legături strategice și să asigure o mai bună coordonare cu raportul de analiză prospectivă strategică.

2.10. De asemenea, rolul central și activ al cetățenilor, care ar trebui să se afle în centrul politicilor, nu este luat în considerare în mod corespunzător în document sau în anexe. CESE este ferm convins că cetățenii ar trebui să se afle în centrul uniunii energetice, integrându-i pe piață și transformându-i în adevărați „prosumatori”. Conceptul de prosumare trebuie extins pentru a include partajarea energiei, autoconsumul virtual și alte cazuri de prosumare care utilizează rețeaua publică. În acest scop, CESE solicită responsabililor de elaborarea politicilor să încurajeze și să promoveze toate măsurile necesare pentru a permite cetățenilor să devină prosumatori de energie.

2.11. Statele membre sunt obligate să-și prezinte planurile naționale privind energia și clima (PNEC) până în iunie 2023. În acest scop, statele membre trebuie să primească un mesaj clar cu o foaie de parcurs care să le permită să își planifice în mod corespunzător calea către tranziția energetică, astfel cum se descrie la punctul 2.3 și ținând seama de recomandările formulate la punctele 2.7, 2.8 și 2.9.

2.12. Activitățile planificate pentru dezvoltarea unei noi organizări a pieței trebuie să fie stabilite în contextul aspectelor menționate anterior. CESE este de acord că sunt necesare măsuri pentru optimizarea și îmbunătățirea organizării pieței energiei electrice a UE, având în vedere și evoluția viitoare a peisajului energetic, astfel cum este descris la punctul 2.3, noile tehnologii emergente, evoluțiile geopolitice și învățămintele desprinse din criza actuală. CESE ia notă cu satisfacție de intenția Comisiei să revizuiască cadrul Regulamentului privind integritatea și transparența pieței angro de energie (REMIT) pentru a atenua riscurile de abuz de piață și invită Comisia să instituie toate măsurile necesare pentru a menține funcționarea pieței și pentru a evita efectele de denaturare în ceea ce privește prețurile și speculațiile. Piața europeană a energiei nu ar trebui să funcționeze ca piețele financiare. Piața noastră internă a energiei trebuie să reflecte imaginea realistă a situației din sistemul energetic din Europa. CESE atrage atenția asupra recentului raport al Curții de Conturi Europene, care subliniază insuficiența resurselor ACER pentru monitorizarea pieței în vederea prevenirii abuzurilor și invită Comisia să se asigure că ACER își poate îndeplini sarcinile în acest sens.

2.13. CESE este preocupat de reducerea subvențiilor pentru energia din surse regenerabile observată în 2021, în timp ce subvențiile pentru combustibilii fosili rămân stabile. După criză, sunt necesare măsuri decisive pentru a pune capăt „concretenței pentru subvenții” dintre sursele regenerabile de energie și energiile fosile. În raportul său, Comisia nu oferă niciun fel de indicații în acest sens.

2.14. CESE atrage atenția asupra faptului că Raportul din 2022 privind starea uniunii energetice nu acordă atenția cuvenită problemei costurilor și consecințelor legate de pilonul strategiei europene pentru reducerea cererii de energie. Prin urmare, CESE recomandă Comisiei să analizeze în continuare modul în care această reducere ar putea afecta diferite contexte regionale și să prezinte instrumentele necesare pentru atenuarea efectelor acesteia.

2.15. Politicile privind clima vor avea un impact puternic asupra lucrătorilor și întreprinderilor și vor necesita formări, recalificări și perfecționări profesionale masive. Această tranziție ar trebui utilizată ca o oportunitate de a crea locuri de muncă de calitate, cu condiții bune de muncă în toate sectoarele și regiunile. Tranziția justă nu este luată suficient în considerare în raport. CESE solicită Comisiei să consolideze Mecanismul pentru o tranziție justă, acordând o atenție deosebită impactului asupra lucrătorilor, locurilor de muncă și sistemului industrial. În mod similar, implicarea partenerilor sociali în elaborarea politicilor de durabilitate, securitate și solidaritate ar trebui să aibă un caracter continuu și structural. „Tranziția justă” nu se referă doar la finanțarea tranziției. Aceasta include și obiectivul de a proteja drepturile lucrătorilor, de a crea locuri de muncă decente, locuri de muncă de calitate și securitate socială și de a menține și a consolida în continuare competitivitatea întreprinderilor europene și necesită măsuri specifice la toate nivelurile, în special la nivel regional.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Digitalizarea sistemului energetic – Planul de acțiune al UE

[COM(2022) 552 final]

(2023/C 184/17)

Raportor: **domnul Thomas KATTNIG**

Coraportor: **domnul Zsolt KÜKEDI**

Sesizare	Comisia Europeană, 25.11.2022
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea responsabilă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	7.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	198/1/7

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE sprijină obiectivele și salută majoritatea măsurilor propuse în planul de acțiune. În special, CESE a clarificat deja legătura dintre tranziția energetică și transformarea digitală, subliniind beneficiile digitalizării în ceea ce privește economiile de energie, reducerea intensității energetice și o mai bună gestionare a infrastructurii energetice. Cu toate acestea, deși atitudinea optimistă a planului de acțiune este o sursă de inspirație, Comisia tinde să ignore că realitatea fizică este foarte diferită de cazurile de utilizare a digitalizării care sunt menționate în planul de acțiune.

1.2. Deși atât abordarea strategică, cât și măsurile specifice ale planului de acțiune se îndreaptă în direcția cea bună, Comisia nu reușește să integreze planul de acțiune în politica energetică generală. O abordare compartimentată, care se concentrează doar pe digitalizare și ignoră cadrul general, nu va genera beneficiile care sunt explicate în mod corect în planul de acțiune. Digitalizarea sistemului energetic trebuie să creeze soluții de cooperare care să ofere stimulente utilizatorilor pentru a participa la sistemul energetic digitalizat. De exemplu, utilizarea contoarelor inteligente și utilizarea vehiculelor electrice cu dublă încărcare, care sprijină stabilitatea sistemului de energie electrică. Tranzacționarea *inter pares*, autoconsumul distribuit și partajarea energiei necesită instrumente digitale. Cu toate acestea, fie barierele administrative fac ca aceste practici să fie neatractive, fie nu există stimulente eficiente.

1.3. CESE confirmă că este absolut necesar ca sistemul energetic să devină mai inteligent și mai flexibil, însă, în prezent, el este afectat de deficite precum inflexibilitatea rețelei electrice de transport și distribuție ca urmare a investițiilor insuficiente în infrastructura energetică. Deși unii furnizori de energie au realizat profituri semnificative, nu au fost făcute investiții suficiente în rețele inteligente, pentru a atinge obiectivele tranziției energetice. Extinderea și transformarea rețelei înregistrează întârzieri din cauza cadrului de reglementare care nu stimulează investiții în digitalizare și flexibilizare, printre altele, iar rețelele existente au devenit inadecvate pentru transportul și distribuția energiei volatile. Pentru a evita întreruperile rețelei în sistemul energetic digitalizat, trebuie să începem urgent transformarea sistemului nostru energetic prin dezvoltarea și extinderea rețelei (rețele de transport și distribuție).

1.4. CESE solicită Comisiei Europene să includă ideile care stau la baza „promovării investițiilor în infrastructura digitală a energiei electrice” într-o modificare a articolului 58 din Directiva (UE) 2019/944 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iunie 2019 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică ⁽¹⁾, asigurând un cadru de reglementare

⁽¹⁾ JO L 158, 14.6.2019, p. 125.

care să stimuleze în mod eficace investițiile în digitalizarea rețelelor electrice. În paralel, trebuie dezvoltate piețe flexibile pentru a spori atractivitatea consumului, generării și formelor de prosum flexibile bazate pe tehnologii digitale.

1.5. La peste șase ani de la prezentarea pachetului „Energie curată pentru toți europenii”, atât comunitățile energetice, cât și autoconsumul colectiv joacă încă un rol minor în sistemele energetice europene. Până în prezent, Comisia Europeană a ignorat existența barierelor în calea acestor forme de generare și consum de energie. Europeanilor trebuie să li se ofere stimulente care să îi convingă și să îi stimuleze, în cele din urmă, să își digitalizeze toate activitățile legate de energie. În multe cazuri, este necesar și un drept legal și administrativ clar. CESE invită Comisia și statele membre să dezvolte inițiative corespunzătoare, inclusiv sprijin direct, care să le permită comunităților energetice și prosumatorilor colectivi să își dezvolte întregul potențial, astfel încât, mai ales în termeni de securitate a aprovizionării, aceste forme de producție și consum să devină o parte esențială a sistemului. În caz contrar, instrumentele digitale nu vor aduce o schimbare.

1.6. CESE reiterează că, printr-o abordare potrivită, o structură de aprovizionare cu energie neutră din punct de vedere climatic, descentralizată și digitalizată poate avea efecte pozitive semnificative asupra forței de muncă și a economiei, în special a economiilor regionale⁽²⁾. În contextul crizei actuale, Uniunea Europeană are nevoie de o abordare generală a politicii energetice, care să combine chestiuni specifice legate de energie și climă cu obiectivele politicii de coeziune socială și regională.

1.7. Cu toate acestea, CESE observă că o politică a schimbării poate avea succes numai dacă ține seama de diferitele dinamici sociale existente în cadrul tranziției și le abordează în strategiile și măsurile sale. Ar trebui să consolidăm rolul consumatorilor activi în digitalizare, să îi încurajăm și să le permitem să utilizeze cât mai multe soluții inteligente cu puțință, întrucât acestea pot îmbunătăți eficiența și performanța pieței interne a energiei. Totodată, trebuie să se țină seama de operatorii de distribuție a energiei electrice pentru a asigura securitatea aprovizionării. Instrumentele trebuie să fie ușor de utilizat și să se acorde atenție grupurilor vulnerabile și persoanelor cu handicap. Prin urmare, o politică pentru o tranziție justă și o gestionare politică activă a schimbării este indispensabilă. Dacă dimensiunea socială este neglijată în punerea în aplicare, transformarea riscă să eșueze din cauza rezistenței publice.

1.8. În ceea ce privește proiectarea viitoare a sistemelor și a infrastructurii energetice, CESE a subliniat în repetate rânduri că toți consumatorii trebuie să fie implicați activ în dezvoltarea de sisteme energetice inteligente și că trebuie instituite stimulente pentru ca societatea civilă să poată participa la tranziția energetică. „Crearea de legături între inovatorii locali și regionali”, după cum a menționat Comisia la punctul 7.3, este foarte importantă. Acțiunile colective, cum ar fi cooperarea dintre orașele și comunitățile inteligente, pot crea cele mai bune soluții și la prețurile cele mai abordabile de care ar putea avea nevoie o regiune.

1.9. Politicile digitale și energetice ale UE ghidează deja digitalizarea energiei, întrucât chestiuni precum interoperabilitatea datelor, securitatea aprovizionării și securitatea cibernetică, protecția vieții private și a consumatorilor nu pot fi lăsate doar în seama pieței, iar punerea lor în aplicare corespunzătoare este esențială. În acest context, CESE atrage atenția că trebuie prevenită prin toate mijloacele încălcarea vieții private și utilizarea inadecvată a datelor. Aceasta înseamnă nu numai precauții tehnice, ci și ca autoritățile publice supuse controlului politic și democratic să își asume responsabilitatea și monitorizarea acestui spațiu al datelor. În același timp, trebuie să se acorde atenție deosebită protejării datelor privind infrastructura critică.

1.10. În comunicarea sa, Comisia afirmă că este esențial să se asigure că digitalizarea nu subminează cadrul de protecție a consumatorilor deja stabilit pe piața internă a energiei electrice. CESE ia notă de acest lucru și adaugă că drepturile consumatorilor trebuie adaptate și îmbunătățite pe piața energiei. Consumatorii nu trebuie să fie dezavantajați sau suprafacturați. Ei ar trebui să beneficieze de instrumente digitale care, dacă sunt dezvoltate corespunzător, pot contribui la creșterea protecției lor.

1.11. Pentru toate inițiativele, este important ca consumatorii să aibă un contor inteligent acasă. Acest lucru nu se întâmplă încă în multe state membre, motiv pentru care este nevoie urgentă de intensificarea eforturilor de a implementa pe scară mai largă contorizarea inteligentă ca o condiție prealabilă fundamentală pentru majoritatea soluțiilor digitale din sectorul energetic, mai ales pentru aprovizionarea cu electricitate și mai puțin pentru cea cu gaz. Statele membre care nu au implementat încă pe deplin contoarele inteligente trebuie să accelereze acest proces și să își stabilească obiective naționale mai ambițioase în această privință. Datele disponibile la nivel internațional arată că introducerea contoarelor inteligente este cea mai eficace atunci când această responsabilitate le revine operatorilor de rețea. Contoarele inteligente ar trebui considerate ca parte integrantă a rețelei de electricitate.

⁽²⁾ JO C 367, 10.10.2018, p. 1.

1.12. Există riscul ca noile servicii bazate pe date și soluțiile tehnologice inovatoare să nu fie puse în aplicare suficient de rapid dacă nu există suficienți lucrători calificați și profesioniști formați care să contribuie la punerea lor în aplicare. Măsurile necesare privind piața forței de muncă și politica în domeniul educației necesită resurse financiare suficiente, precum și elaborarea unui plan de acțiune pentru a asigura o abordare coordonată. CESE consideră că, în acest sens, este esențială cooperarea strânsă cu partenerii sociali.

1.13. Securitatea cibernetică este o cerință esențială pentru a asigura fiabilitatea sistemului energetic din ce în ce mai digitalizat. Evoluțiile din ultimele decenii, în special evenimentele recente, ilustrează pericolul atacurilor cibernetice și al actelor de sabotaj împotriva infrastructurii critice. Cu toate acestea, pot apărea probleme nu numai ca urmare a atacurilor cibernetice sau a acțiunilor de sabotaj, ci și ca urmare a defecțiunilor de hardware și software, astfel încât Comisia trebuie să acorde o atenție deosebită proiectării componentelor hardware și software în cursul digitalizării, pentru a asigura soliditatea acestui proces. Defectarea sau deteriorarea infrastructurii critice poate cauza probleme de aprovizionare devastatoare și poate pune în pericol siguranța publică. Generarea și utilizarea mai descentralizată a energiei împreună cu internetul sporesc „suprafața de atac” și riscurile cibernetice. Sistemul energetic digitalizat (atât în ceea ce privește componentele hardware, cât și software) trebuie să fie fiabil, asigurând o disponibilitate continuă.

1.14. CESE consideră că ideea unei strategii combinate pentru tranziția energetică și digitalizare în zonele rurale nu a beneficiat de nivelul de atenție și de sprijin preconizat. Comitetul solicită punerea în aplicare rapidă a viziunii pe termen lung a Comisiei pentru zonele rurale ale UE și mobilizarea părților interesate prin intermediul Pactului rural al UE.

2. Context

2.1. Comisia a publicat o comunicare cu scopul de a impulsiona digitalizarea sistemului energetic. Planul de acțiune al UE privind *digitalizarea sistemului energetic* urmărește atingerea obiectivelor stabilite în raportul de analiză prospectivă strategică privind dubla tranziție verde și digitală, tehnologiile digitale contribuind la crearea unei societăți neutre din punct de vedere climatic și eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, asigurând totodată că toată lumea poate beneficia de această tranziție.

2.2. În planul său de acțiune al UE, Comisia propune un set de acțiuni în cinci domenii: promovarea conectivității, a interoperabilității și a schimburilor fără sincope de date privind energia prin crearea unui spațiu comun al datelor; promovarea și coordonarea investițiilor în rețeaua inteligentă; furnizarea de servicii mai bune bazate pe inovarea digitală pentru a implica consumatorii în tranziția energetică; asigurarea securității cibernetice în sistemul energetic și garanția că nevoile energetice tot mai mari ale sectorului TIC sunt conforme cu Pactul verde european. Comisia consideră că digitalizarea poate îmbunătăți accesibilitatea prețurilor, durabilitatea și reziliența sistemului energetic al UE.

2.3. Soluțiile inteligente sunt concepute pentru a oferi consumatorilor un control mai mare asupra consumului de energie și a facturilor, îmbunătățind astfel gestionarea utilizării energiei, chiar dacă mulți consumatori finali ar putea înțelege acest potențial fără a avea nevoie de o soluție inteligentă. Serviciile energetice inovatoare ar trebui să reducă consumul de energie, iar energia ar trebui utilizată atunci când este ieftină. Contoarele inteligente furnizează informații importante pentru a reduce costurile consumului de energie, de exemplu încărcarea inteligentă a vehiculelor electrice, pompele de căldură inteligente împreună cu panourile fotovoltaice. Contoarele inteligente ajută clienții să își controleze datele din facturi și le permit să elimine facturile incorecte și facturarea retroactivă, una dintre cele mai mari preocupări ale consumatorilor la ora actuală. Planul de acțiune prevede sprijin pentru instrumentele digitale, care servesc interesul consumatorilor și, în unele cazuri, sunt dezvoltate în colaborare cu ei, îmbunătățirea competențelor digitale, finanțarea soluțiilor digitale inteligente prin programe care pot contribui la îndeplinirea obiectivului de digitalizare a sistemului energetic, sprijinirea autorităților naționale de reglementare în definirea și monitorizarea indicatorilor comuni ai rețelelor inteligente, crearea unui spațiu european comun al datelor privind energia și implicarea strânsă a tuturor părților interesate relevante, în special a operatorilor de rețea și a furnizorilor de energie.

2.4. Potrivit Comisiei, tehnologiile TIC oferă un mare potențial de înverzire. Soluțiile digitale ar trebui să contribuie la echilibrarea ofertei, stocării și cererii de energie și să facă sistemul energetic mai flexibil, facilitând integrarea surselor descentralizate de energie din surse regenerabile. Trebuie dezvoltate piețe flexibile pentru ca investițiile în opțiuni flexibile să devină atractive, indiferent dacă aceste investiții sunt realizate de producători, consumatori sau prosumatori care profită de instrumente digitale.

2.5. În același timp, planul de acțiune subliniază necesitatea de a reduce creșterea consumului de energie în sectorul TIC. El prevede, de asemenea, crearea unui geamăn digital al rețelei electrice europene, sprijinirea comunităților energetice prin intermediul instrumentelor digitale, dezvoltarea de etichete energetice pentru computere, centre de date și tehnologii blockchain și elaborarea unui cod de conduită al UE pentru durabilitatea rețelelor de telecomunicații.

2.6. Într-un sistem energetic din ce în ce mai digitalizat, cu generare, transmisie și distribuție descentralizată a energiei și cu mai multe dispozitive conectate digital în locuințe, riscul de spionaj, criminalitate cibernetică și defectarea componentelor hardware legate de consumul de energie este în creștere. Prin urmare, Comisia propune măsuri bine coordonate în materie de securitate cibernetică pentru a consolida reziliența generală a sistemului.

2.7. Planul de acțiune subliniază că acest lucru necesită atât acțiuni pe termen mediu și lung, cât și un cadru de guvernanta. Comisia explică că aceasta va implica mai multe comunități de părți interesate, întreprinderi și parteneri internaționali și constată că fondurile publice limitate trebuie utilizate cu înțelepciune și că sunt necesare mai multe investiții private.

3. Observații generale

3.1. În planul său de acțiune, Comisia abordează pe bună dreptate potențialul enorm al tehnologiilor digitale de a spori flexibilitatea sistemului de energie electrică. CESE sprijină aceste obiective și salută majoritatea măsurilor propuse în planul de acțiune. În special, CESE a clarificat deja legătura dintre tranziția energetică și transformarea digitală, subliniind beneficiile digitalizării în ceea ce privește economiile de energie, reducerea intensității energetice și o mai bună gestionare a infrastructurii energetice. Cu toate acestea, deși atitudinea optimistă a planului de acțiune este o sursă de inspirație, Comisia tinde să ignore că realitatea fizică este foarte diferită de cazurile de utilizare a digitalizării care sunt menționate în planul de acțiune.

3.2. CESE consideră că principalele provocări cu care se confruntă sectorul energetic sunt: diversificarea surselor de energie ale Europei, reducerea dependenței de importurile de energie, asigurarea unei piețe interne integrate a energiei, îmbunătățirea eficienței energetice, extinderea rapidă a rețelei de energie, asigurarea aprovizionării, decarbonizarea economiei, reducerea emisiilor, tranziția către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon, cu tehnologii energetice cu emisii scăzute de carbon și curate, creșterea și extinderea masivă a energiei din surse regenerabile pentru a îndeplini obiectivele climatice, promovarea cercetării și educației în acest domeniu, asigurarea unei tranziții juste și sprijinirea dimensiunii sociale a energiei, cum ar fi reducerea sărăciei energetice. Digitalizarea sistemului energetic este baza oricărui demers în acest sens și poate contribui la îndeplinirea tuturor acestor provocări principale.

3.3. Deși atât abordarea strategică, cât și măsurile specifice ale planului de acțiune se îndreaptă în direcția cea bună, Comisia nu reușește să integreze planul de acțiune în politica energetică generală. O abordare supradimensionată, care se concentrează doar pe digitalizare și ignoră cadrul general, nu va genera beneficiile care sunt explicate în mod corect în planul de acțiune.

3.4. Propunerea Comisiei prezintă o imagine idealizată, bazată pe un sistem energetic bine dezvoltat (de exemplu, rețele de transport și distribuție) și îl digitalizează. Cu toate acestea, în Europa, rețelele de transport și distribuție trebuie dezvoltate mai întâi înainte de a putea dezvolta tehnologii digitale complexe. Digitalizăm în zadar dacă energia gestionată în mod inteligent nu poate fi transmisă prin intermediul rețelelor de transport al energiei. În plus, o cantitate imensă de energie este irosită pe rețelele de transport și distribuție. Chiar și în prezent, costul energiei electrice ecologice care, pentru că nu poate fi utilizată sau transportată, trebuie redusă s-a ridicat la peste 2 miliarde EUR înainte de criza energetică și la peste 12 miliarde EUR în timpul crizei energetice în țări mari, cum ar fi Germania. Această pierdere economică va crește de mai multe ori dacă rețelele electrice și capacitățile de stocare compatibile cu sistemul nu sunt extinse rapid și nu se găsesc în același timp modalități mai bune de utilizare a energiei electrice direct la fața locului. Digitalizarea în acest domeniu poate juca un rol în identificarea acestor pierderi și în utilizarea datelor astfel generate în dezvoltarea rețelei.

3.5. Este adevărat că sunt necesare investiții considerabile în infrastructura energetică pentru ca rețelele să devină inteligente. De asemenea, este adevărat că multe state membre nu stimulează astfel de investiții, întrucât reglementarea lor favorizează clar cheltuielile de capital (CapEx), în timp ce investițiile în digitalizare sunt în principal cheltuieli operaționale (OpEx). Coordinarea și monitorizarea acestor investiții și a progreselor asociate nu vor fi suficiente. CESE solicită Comisiei Europene să includă ideile care stau la baza „promovării investițiilor în infrastructura digitală a energiei electrice” într-o modificare a articolului 58 din Directiva (UE) 2019/944 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică, asigurând un cadru de reglementare care să stimuleze în mod eficace investițiile în digitalizarea rețelelor electrice.

3.6. Comisia Europeană subliniază pe bună dreptate că instrumentele digitale joacă un rol important în dezvoltarea sistemelor de autoconsum colective și a comunităților energetice. Atât orientările, cât și platforma de experimentare planificată pot fi de ajutor, dar acestea nu sunt cele mai importante aspecte. La peste cinci ani de la prezentarea pachetului „Energie curată pentru toți europenii”, atât comunitățile energetice, cât și autoconsumul colectiv joacă încă un rol minor în sistemele energetice europene. În multe cazuri, principalele motive sunt barierele birocratice semnificative și lipsa de informații din partea consumatorilor și a producătorilor. Până în prezent, Comisia Europeană a ignorat existența acestor bariere. Europeanilor trebuie să li se ofere stimulente care să îi convingă și să îi stimuleze, în cele din urmă, să își digitalizeze

toate activitățile legate de energie. Sistemul energetic digitalizat în ansamblu trebuie să fie atât de atractiv pentru părțile care operează în acest sistem, încât nu numai stimulentele financiare să contribuie la crearea acestui sistem energetic digitalizat, ci chiar întregul mediu să le încurajeze să creeze un sistem energetic controlat, gestionat și sigur. CESE invită Comisia și statele membre să elaboreze inițiative corespunzătoare, inclusiv sprijin direct, care să le permită comunităților energetice și prosumatorilor colectivi să își dezvolte întregul potențial, ținând seama de operatorii sistemelor de distribuție a energiei pentru a asigura securitatea aprovizionării. În caz contrar, instrumentele digitale nu vor aduce o schimbare.

3.7. Încărcarea bidirecțională a vehiculelor electrice este un alt caz foarte promițător care arată că mai mulți consumatori activi pot contribui în mod direct la stabilitatea sistemului cu ajutorul tehnologiei digitale, inclusiv al TIC, atât în ceea ce privește rețeaua, cât și consumatorii. Cu toate acestea, nu există aproape nicio justificare economică pentru încărcarea bidirecțională a vehiculelor electrice în întreaga Europă, întrucât piața nu a fost concepută pentru a oferi stimulente bazate pe piață pentru alimentarea flexibilă a energiei electrice în interiorul și în afara acesteia. În eforturile sale de a reorganiza piața, Comisia ar trebui să se concentreze mai ales pe crearea unei piețe care să facă atractive aplicații precum cele menționate în capitolul 4.2 din planul de acțiune și să contribuie la integrarea lor, astfel încât taxarea bidirecțională să poată fi utilizată în viitor și de operatorii de rețea ca factor de control al sarcinii, care ar trebui, de asemenea, să fie luată în considerare în legislație pentru a asigura securitatea aprovizionării.

3.8. CESE reiterează că, printr-o abordare potrivită, o structură de aprovizionare cu energie neutră din punct de vedere climatic, descentralizată și digitalizată poate avea efecte pozitive semnificative asupra forței de muncă și a economiei, în special a economiilor regionale⁽³⁾. În contextul crizei actuale, Uniunea Europeană are nevoie de o abordare generală a politicii energetice, care să combine chestiuni specifice legate de energie și climă cu obiectivele politicii de coeziune socială și regională.

3.9. CESE subliniază că proiectarea tehnocrată a condițiilor-cadru economice și promovarea financiară a noilor tehnologii, în special digitalizarea sistemului energetic, joacă un rol important în tranziția energetică. În același timp, CESE observă că o politică a schimbării poate avea succes numai dacă ține seama de diferitele dinamici sociale existente în cadrul tranziției și le abordează în strategiile și măsurile sale. Ar trebui să consolidăm rolul consumatorilor în digitalizare și să îi încurajăm să utilizeze cât mai multe soluții inteligente cu puțință, întrucât acestea pot îmbunătăți eficiența și performanța pieței interne a energiei. Totodată, trebuie să fie implicați îndeaproape toți participanții la lanțul valoric al energiei, pentru a asigura securitatea aprovizionării. Prin urmare, o politică pentru o tranziție justă și o gestionare politică activă a schimbării este indispensabilă. Dacă dimensiunea socială este neglijată în punerea în aplicare, transformarea riscă să eșueze din cauza rezistenței publice.

3.10. Transformarea sistemului energetic poate genera profituri neașteptate pentru furnizorii de servicii, care pot solicita tarife mai mari pentru noile lor soluții. Cu toate acestea, serviciile, aplicațiile și sistemele inovatoare de gestionare a energiei pot debloca imensul potențial neexploatat pentru utilizatorii de energie, generând un ajutor pentru consumatorii care suferă de pe urma prețurilor ridicate la energie. Digitalizarea poate contribui la comparabilitatea prețurilor de pe piață, la asigurarea unor prețuri echitabile pentru opțiunile de flexibilitate, cum ar fi transferul sarcinii și la sublinierea, într-un stadiu incipient al procesului de piață, că consumatorii de energie, cum ar fi gospodăriile vulnerabile, ar putea plăti mai puțin pentru serviciul furnizat. De exemplu, soluțiile inteligente de contabilizare energetică pot oferi persoanelor dezavantajate din punct de vedere social posibilitatea de a utiliza cantitatea de energie pe care o pot plăti fără să se îndatoreze.

3.11. De asemenea, CESE cere Comisiei să țină seama de realitatea pieței contoarelor inteligente și să intervină dacă este necesar. Instalarea preconizată a contoarelor inteligente ar putea duce la costuri ridicate pentru locatari. În practică, nu există aproape nicio concurență între diverșii furnizori de servicii de contorizare. Anchetele sectoriale din Germania și Austria au arătat că există indicii considerabile ale existenței unui oligopol necompetitiv în sectorul contorizării individuale⁽⁴⁾. Pentru a asigura competitivitatea, trebuie să se garanteze că dispozitivele de înregistrare a consumului pot fi utilizate și de furnizori terți. În caz contrar, schimbarea societății de facturare ar fi întotdeauna asociată cu costurile de înlocuire a dispozitivelor existente de înregistrare a consumului.

3.12. În acest context, CESE reamintește poziția sa, potrivit căreia trebuie neapărat evitată o societate energetică divizată pe două niveluri. Nu este admisibil ca numai gospodăriile cu o bună situație materială și bine echipate din punct de vedere tehnologic să poată profita de tranziția energetică, iar toate celelalte gospodării să trebuiască să suporte costurile. Prin urmare, CESE sprijină stimulentele și instrumentele de punere în aplicare a Directivei privind eficiența energetică pentru a ajuta consumatorii vulnerabili și gospodăriile vulnerabile și subliniază că obiectivele ambițioase privind încălzirea/răcirea centralizată pot înrăutăți condițiile pentru locuințele sociale.

⁽³⁾ JO C 367, 10.10.2018, p. 1.

⁽⁴⁾ De exemplu, s-a constatat că cel mai mare furnizor de servicii de contorizare din Austria a încercat să împiedice furnizorii terți să utilizeze echipamentele sale de contorizare inteligentă prin utilizarea unor forme de protecție a hardware-ului [Autoritatea Federală pentru Concurență din Austria (BWB), 2022].

3.13. În ceea ce privește proiectarea viitoare a sistemelor și a infrastructurii energetice, CESE a subliniat în repetate rânduri că toți consumatorii – gospodăriile, întreprinderile și comunitățile energetice – trebuie să fie implicați activ în dezvoltarea sistemelor energetice inteligente și că trebuie instituite stimulente pentru ca societatea civilă să poată participa la tranziția energetică, dar și să ajute la finanțarea acesteia. „Crearea de legături între inovatorii locali și regionali”, după cum a menționat Comisia la punctul 7.3, este foarte importantă. Acțiunile colective, cum ar fi cooperarea dintre orașele și comunitățile inteligente, pot crea cele mai bune soluții și la prețurile cele mai abordabile de care ar putea avea nevoie o regiune.

3.14. Planul de acțiune prevede crearea unui spațiu european comun al datelor privind energia și o bună guvernare pentru a asigura coordonarea, la nivelul UE, a schimburilor și utilizarea de date privind energia. Politicile digitale și energetice ale UE ghidează deja digitalizarea energiei, întrucât chestiuni precum interoperabilitatea datelor, securitatea aprovizionării și securitatea cibernetică, viața privată și protecția consumatorilor nu pot fi lăsate doar în seama pieței, iar punerea lor în aplicare corespunzătoare este esențială. În acest context, CESE atrage atenția că încălcările vieții private și utilizarea inadecvată a datelor trebuie prevenite prin toate mijloacele. Aceasta înseamnă nu numai precauții tehnice, ci și ca autoritățile publice supuse controlului politic și democratic să își asume responsabilitatea și monitorizarea acestui spațiu al datelor. Trebuie promovată proprietatea asupra datelor publice, deoarece datele reprezintă un factor economic important într-o societate interconectată și digitalizată. Pe de altă parte, trebuie prevenite monopolurile de date ale marilor companii private din domeniul tehnologiei informației (GAFA)⁽⁵⁾. În același timp, trebuie să se acorde atenție deosebită protejării datelor privind infrastructura critică.

3.15. Propunerea privind spațiul datelor este o abordare promițătoare, dar necesită norme clare care să reglementeze accesul la datele anonimizate pentru toți participanții la piață care sunt interesați să utilizeze datele, de exemplu pentru a planifica mai bine tranzacționarea și partajarea energiei. Este important să se elaboreze rapid „guvernanța solidă” menționată în planul de acțiune, prin formularea drepturilor de bază pentru toți actorii de pe piață, inclusiv pentru consumatori, prosumatori, comercianți de energie etc.

3.16. În ceea ce privește coordonarea strategică la nivelul UE, planul de acțiune prevede instituirea unui Grup de experți în domeniul energiei inteligente (fostul Grup operativ pentru rețelele inteligente). Obiectivul său este de a contribui la crearea cadrului european pentru schimbul de date privind energia, de a consolida coordonarea schimburilor de date pentru sectorul energetic la nivelul UE, de a stabili principiile de bază și de a asigura coerența între diferitele priorități și inițiative privind schimbul de date, precum și de a sprijini Comisia în dezvoltarea și lansarea unui spațiu european comun al datelor privind energia. CESE subliniază că, în acest context, trebuie elaborate orientări și obiective clare și că implicarea partenerilor sociali și a societății civile organizate este esențială.

3.17. Ideea de a sprijini operatorii de sisteme de transport și operatorii de sisteme de distribuție în crearea unui geamăn digital al rețelei electrice reprezintă o abordare interesantă și poate contribui la îmbunătățirea modelării rețelei. Cu toate acestea, trebuie specificat exact rolul pe care geamănul digital îl va juca în planificarea extinderii rețelei, în transformarea rețelei într-o rețea inteligentă, în integrarea opțiunilor de flexibilitate, incluzând centralele electrice virtuale, prosumul de energie și partajarea energiei, precum și în optimizarea rezilienței. În această privință, sunt necesare și modificări ale Directivei (UE) 2019/944.

3.18. În comunicarea sa, Comisia afirmă că este esențial să se asigure că digitalizarea nu subminează cadrul de protecție a consumatorilor deja stabilit pe piața internă a energiei electrice. CESE ia notă de acest lucru și adaugă că drepturile consumatorilor trebuie adaptate și îmbunătățite pe piața energiei. Consumatorii nu trebuie să fie dezavantajați sau suprafacturați. O atenție deosebită ar trebui acordată grupurilor vulnerabile, persoanelor cu handicap și celor cu competențe digitale reduse. Este nevoie de reglementări adecvate de protecție, deoarece este deja evident că mulți consumatori pierd din vedere informațiile și facturile digitale.

3.19. Comunicarea prevede că posibilitatea statelor membre de a stabili prețuri reglementate, în special pentru clienții vulnerabili și pentru persoanele care se confruntă cu sărăcia energetică, nu trebuie să fie afectată de digitalizare. Instrumentele digitale permit, de asemenea, autorităților publice să cartografieze, să monitorizeze și să abordeze mai bine sărăcia energetică, în timp ce sectorul energetic își poate optimiza în continuare operațiunile, concentrându-se pe securitatea aprovizionării, și poate acorda prioritate utilizării energiei din surse regenerabile.

3.20. CESE salută anunțul Comisiei ce garantează că principalele proiecte de C & I vor conlucra pentru a identifica strategii de implicare a consumatorilor în proiectarea și utilizarea unor instrumente digitale accesibile și abordabile ca preț până la jumătatea anului 2023. CESE subliniază încă o dată că sunt necesare investiții semnificative în cercetare și inovare.

În acest context, investițiile publice în sisteme energetice inteligente și regenerabile sunt deosebit de importante din punctul de vedere al garantării securității aprovizionării cu energie, al combaterii sărăciei energetice prețurilor, al asigurării unor prețuri accesibile și al creării de locuri de muncă. La fel ca în avizul ECO/569, CESE recomandă încă o dată ca regula de aur

(5) Cei patru giganti ai internetului Google, Apple, Facebook și Amazon.

să se aplice investițiilor publice. Pentru toate inițiativele, este important ca consumatorii să aibă un contor inteligent acasă. Acest lucru nu se întâmplă încă în multe state membre, motiv pentru care este nevoie urgentă de intensificarea eforturilor de a implementa pe scară mai largă contorizarea inteligentă ca o condiție prealabilă fundamentală pentru majoritatea soluțiilor digitale din sectorul energetic. Statele membre care nu au implementat încă pe deplin contoarele inteligente trebuie să accelereze acest proces și să își stabilească obiective naționale mai ambițioase în această privință.

3.21. Există riscul ca noile servicii bazate pe date și soluțiile tehnologice inovatoare să nu fie puse în aplicare suficient de rapid dacă nu există suficienți lucrători calificați și profesioniști formați care să contribuie la punerea lor în aplicare ⁽⁶⁾. CESE consideră că, pentru a atinge obiectivele, trebuie luate imediat măsuri adecvate, în strânsă cooperare cu partenerii sociali.

3.22. Cu toate acestea, sunt necesare, de asemenea, resurse financiare și programe suficiente pentru formarea șomerilor de lungă durată, a femeilor și a tinerilor, în special prin programe specifice și pentru crearea unor condiții-cadru atractive pentru aceștia. Aceasta include garanții pentru locuri de muncă, precum și o inițiativă în materie de formare și de calificare și o gamă largă de oportunități de recalificare și de educație continuă. Măsurile necesare privind piața forței de muncă și politica în domeniul educației necesită resurse financiare suficiente, precum și elaborarea unui plan de acțiune pentru a asigura o abordare coordonată.

3.23. CESE solicită o cooperare strânsă între furnizorii de servicii de formare și întreprinderi pentru conceperea cursurilor de formare astfel încât să asigure competențele și aptitudinile necesare pentru transformarea digitală și durabilă și a economiei, inclusiv prin educație continuă și prin recalificarea lucrătorilor și a antreprenorilor. Anul european al competențelor 2023 va fi utilizat pentru a consolida și a pune în aplicare în mod eficace aceste măsuri.

3.24. Securitatea cibernetică este o cerință esențială pentru a asigura fiabilitatea sistemului energetic din ce în ce mai digitalizat. Evoluțiile din ultimele decenii, în special evenimentele recente, ilustrează pericolul atacurilor cibernetice și al actelor de sabotaj împotriva infrastructurii critice. Cu toate acestea, pot apărea probleme nu numai ca urmare a atacurilor cibernetice sau a acțiunilor de sabotaj, ci și ca urmare a defecțiunilor de hardware și software, astfel încât Comisia trebuie să acorde o atenție deosebită proiectării componentelor hardware și software în cursul digitalizării, pentru a asigura soliditatea acestui proces. Defectarea sau deteriorarea infrastructurii critice poate cauza probleme de aprovizionare devastatoare și poate pune în pericol siguranța publică. Un nivel mai ridicat de descentralizare în generarea și utilizarea energiei cu ajutorul internetului sporesc „suprafața de atac” și riscurile cibernetice.

3.25. Toate elementele lanțului valoric al sistemului energetic, de la producție și transport la distribuție și consumator, inclusiv toate interfețele digitale utilizate de-a lungul acestui lanț, pot deveni ținte pentru atacuri cibernetice și atacuri fizice. Este în interesul tuturor cetățenilor din Europa ca această infrastructură critică să fie mai bine protejată. UE trebuie să fie mai bine pregătită pentru posibile atacuri de acest tip. Prin urmare, CESE solicită o evaluare critică imediată a măsurilor luate până în prezent și o strategie cuprinzătoare pentru a proteja UE împotriva unor amenințări precum dezastrea naturale, atacurile fizice și atacurile cibernetice. În acest context, CESE atrage atenția asupra celorlalte avize pe această temă ⁽⁷⁾ și recomandă ca toate investițiile străine în sectoare strategice din UE să fie în conformitate cu politica de securitate a UE.

3.26. Sectorul TIC reprezintă aproximativ 7 % din consumul global de energie electrică. În cadrul tranziției verzi și a celei digitale, este, prin urmare, esențial să se asigure reducerea nevoilor de energie tot mai mari ale sectorului TIC în conformitate cu obiectivul neutralității climatice. CESE este de acord că este esențial să se abordeze consumul de energie și de resurse de-a lungul întregului lanț valoric al TIC și principalele surse suplimentare emergente de consum de energie legat de acest sector. Există deja soluții cu privire la modul de reutilizare a căldurii reziduale din centrele de date pentru încălzirea locuințelor și a întreprinderilor. Prin urmare, este important ca căldura reziduală să fie tratată pe picior de egalitate cu cea din surse regenerabile, ca parte a revizuirii Directivei privind energia din surse regenerabile (RED III) și a altor acte legislative privind energia și legate de pachetul „Pregătiți pentru 55”. Cu toate acestea, sunt necesare soluții concrete și fezabile care pot servi drept bune practici pentru a obține rezultate optime.

3.27. Standardele tehnice interoperabile, securitatea cibernetică, protecția datelor și alte caracteristici-cheie ale unui sistem energetic digitalizat trebuie să fie garantate la nivel global, în cadrul forurilor internaționale și în cooperare cu țările partenere. Pentru a promova tranziția verde și tranziția digitală cu țările partenere prin intermediul contactelor bilaterale, CESE solicită Comisiei să integreze aspectele digitale și verzi în proiectele, parteneriatele și acordurile de cooperare în domeniul energiei.

⁽⁶⁾ Pe baza rezultatelor consultării publice, Comisia a identificat deficiențele în ceea ce privește dezvoltarea competențelor și lipsa lucrătorilor calificați adecvați drept cele mai importante obstacole în calea adoptării tehnologiilor digitale (raport sinopsis disponibil în *Have Your Say/Exprimați-vă părerea!*).

⁽⁷⁾ JO C 286, 16.7.2021, p. 170.

4. Observații specifice

4.1. CESE consideră că ideea unei strategii combinate pentru tranziția energetică și digitalizare în zonele rurale nu a beneficiat de nivelul de atenție și de sprijin preconizat. Comitetul solicită punerea în aplicare rapidă a viziunii pe termen lung a Comisiei pentru zonele rurale ale UE și mobilizarea părților interesate prin intermediul Pactului rural al UE.

4.2. CESE recomandă asigurarea egalității pe piața forței de muncă în sectorul energetic prin explorarea oportunităților pentru femei, împiedicând totodată ca tranziția energetică și transformarea digitală să devină capcane pentru carierele și salariile femeilor, precum și prin extinderea dialogului social și a contractelor colective de muncă privind egalitatea în întreprinderile energetice din întreaga Europă.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 98/24/CE a Consiliului și a Directivei 2004/37/CE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește valorile-limită pentru plumb, compuși anorganici ai acestuia și diizocianați

[COM(2023) 71 final – 2023/0033 (COD)]

(2023/C 184/18)

Sesizare	Comisia Europeană, 13.2.2023 Consiliu, 8.3.2023 Parlamentul European, 13.3.2023
Temei juridic	Articolul 153 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/ abțineri)	197/0/3

Întrucât conținutul propunerii formulate este satisfăcător și nu face obiectul niciunei observații din partea sa, comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, respectând în același timp poziția partenerilor sociali prezentată în expunerea de motive a propunerii.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2012/19/UE privind deșeurile de echipamente electrice și electronice (DEEE)

[COM(2023 63 final – 2022/025 (COD)]

(2023/C 184/19)

Sesizare	Parlamentul European, 13.2.2023 Consiliu, 21.2.2023
Temei juridic	Articolul 192 alineatul (1) și articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în sesiunea plenară	22.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	194/0/3

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este satisfăcător, iar acesta a făcut deja obiectul avizului său CESE 5002/2014 adoptat la 12 noiembrie 2014 ⁽¹⁾, Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus și să facă trimitere la poziția pe care a susținut-o în documentul anterior.

Bruxelles, 22 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ JO C 230, 14.7.2015, p. 91.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2014/65/UE pentru a face piețele publice de capital din Uniune mai atractive pentru întreprinderi și pentru a facilita accesul la capital al întreprinderilor mici și mijlocii și de abrogare a Directivei 2001/34/CE

[COM(2022) 760 final – 2022/0405 (COD)]

propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind structurile de acțiuni cu drepturi de vot multiple din societățile care solicită admiterea acțiunilor lor la tranzacționare pe o piață de creștere pentru IMM-uri

[COM(2022) 761 final – 2022/0406 (COD)]

și propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentelor (UE) 2017/1129, (UE) nr. 596/2014 și (UE) nr. 600/2014 pentru a face piețele publice de capital din Uniune mai atractive pentru întreprinderi și a facilita accesul la capital al întreprinderilor mici și mijlocii

[COM(2022) 762 final – 2022/0411 (COD)]

(2023/C 184/20)

Raportor: **domnul Kęstutis KUPŠYS**

Sesizări	Consiliul Uniunii Europene, 6.2.2023 [COM(2022) 760 final și COM (2022) 762 final]; 8.2.2023 [COM(2022) 761 final] Parlamentul European, 1.2.2023
Temei juridic	Articolul 50 alineatul (1), articolul 114 și articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	2.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	23.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/abțineri)	123/2/5

1. Concluzii și recomandări

1.1. Creșterea finanțării prin capitaluri proprii pentru întreprinderile europene este esențială pentru a asigura redresarea post-COVID-19 și a construi un sistem economic european rezilient în contextul războiului Rusiei împotriva Ucrainei. Din acest motiv, CESE salută călduros propunerea Comisiei de act privind cotarea.

1.2. Comitetul consideră că introducerea pe piețele de capital a întreprinderilor familiale ar deschide un potențial neexploatat de atragere a capitalului pentru creștere, iar regimul drepturilor de vot multiple ajută familiile să-și păstreze controlul, făcând cotarea la bursă mai atractivă pentru acestea. CESE este de acord că ar trebui elaborat un cadru detaliat la nivel național, încurajându-se totodată armonizarea europeană la nivel înalt.

1.3. CESE salută, de asemenea, inițiativa Comisiei de a raționaliza conținutul unui prospect care ar reduce în mod semnificativ costurile și sarcina pentru emitenți.

1.4. În general, Comitetul salută propunerea de a oferi emitenților posibilitatea de a publica un prospect numai în limba engleză, aceasta fiind limba comună consacrată a investitorilor internaționali. Cu toate acestea, publicarea unui document complet, și nu numai a rezumatului, în limbile naționale i-ar capacita pe investitorii individuali locali. CESE recomandă emitenților să aibă în vedere faptul că utilizarea documentelor de emisiuni „numai în limba engleză” ar împiedica dezvoltarea unei baze naționale de investiții de retail.

1.5. CESE observă că gruparea cercetării pentru investiții cu alte servicii ar putea spori vizibilitatea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri) cotate la bursă. Prin urmare, Comitetul salută propunerea de creștere a pragului de separare la 10 miliarde EUR; totuși, ar putea fi necesare și alte măsuri pentru a încuraja cercetarea independentă.

1.6. CESE apreciază în mod deosebit abordarea Comisiei în ceea ce privește atenuarea insecurității juridice legate de cerințele privind prezentarea de informații. Cu toate acestea, propunerea privind un mecanism de supraveghere între piețe a registrelor de ordine (CMOBS), care ar facilita schimbul de date din registrele de ordine între autoritățile de supraveghere, ar putea reprezenta un risc de creare a unor condiții de concurență neechitabile, întrucât locurile de tranzacționare bilaterală ar rămâne în afara domeniului de aplicare al regimului de raportare.

2. Context

2.1. La 7 decembrie 2022, Comisia a publicat un set de propuneri ⁽¹⁾ privind măsurile de dezvoltare suplimentară a uniunii piețelor de capital (UPC) a UE. O parte a pachetului – un nou Act privind cotarea – are ca scop reducerea sarcinii administrative pentru întreprinderile de toate dimensiunile, în special pentru IMM-uri, astfel încât acestea să poată avea un acces mai bun la finanțare prin cotarea la bursele de valori.

2.2. Comisia afirmă că piețele de capital din UE rămân fragmentate și subdezvoltate în ce privește dimensiunea. Studiile arată că numărul total al întreprinderilor cotate pe piețele de creștere pentru IMM-uri din Europa a crescut extrem de puțin din 2014 ⁽²⁾, în pofida faptului că cele cotate au beneficiat de avantaje clare, după cum o demonstrează creșterea evaluării lor de piață. În general, întreprinderile cotate la bursă își sporesc veniturile, creează mai multe locuri de muncă și își cresc bilanțurile într-un ritm mai rapid decât întreprinderile similare necotate la bursă. O serie de studii oferă dovezi ale unei situații sub nivelul optim în ceea ce privește ofertele publice inițiale (IPO) ale IMM-urilor în Europa.

2.3. Actul privind cotarea stabilește norme simplificate și îmbunătățite privind cotarea, în special pentru IMM-uri, încercând totodată să evite periclitarea protecției investitorilor și a integrității pieței.

2.4. Actul urmărește să asigure reduceri semnificative ale costurilor și să contribuie la creșterea numărului de oferte publice inițiale (IPO) în UE. Simplificarea normelor privind prospectul ar facilita cotarea pentru întreprinderi și ar reduce costul acesteia. Crearea posibilității ca întreprinderile să utilizeze acțiuni cu drepturi de vot multiple (MVRS) la momentul cotării pentru prima dată pe piețele de creștere pentru IMM-uri oferă proprietarilor oportunitatea de a păstra controlul asupra viziunii întreprinderii lor.

2.5. O serie de norme mai proporționale privind abuzul de piață ar conduce, de asemenea, la o mai mare claritate și securitate juridică pentru întreprinderile cotate la bursă în ceea ce privește respectarea cerințelor esențiale privind prezentarea de informații. Propunerea de act privind cotarea urmărește și îmbunătățirea furnizării și distribuției cercetării pentru investiții în ceea ce privește întreprinderile cu capitalizare medie și IMM-urile, care, la rândul lor, ar trebui să sprijine cotarea acestora pe piețele publice.

2.6. Alte beneficii anticipate includ:

- informații despre întreprinderi mai succinte, mai oportune, mai comparabile și mai ușor de consultat pentru investitori;
- mai bună acoperire a cercetării privind capitalul, contribuind la luarea deciziilor de investiții;
- supraveghere mai eficace datorită unor norme de cotare mai clare și unor instrumente îmbunătățite pentru investigarea cazurilor de abuz de piață;

⁽¹⁾ „Capital markets union: clearing, insolvency and listing package” [Uniunea piețelor de capital: pachetul privind compensarea, insolvența și cotarea la bursă].

⁽²⁾ Raportul final al Grupului de experți tehnici ai părților interesate privind IMM-urile, „Empowering EU Capital Markets for SMEs: Making listing cool again” [Capacitatea piețelor de capital ale UE pentru IMM-uri: Cotarea la bursă revine la modă]

— prospecte mai standardizate, mai ușor de controlat de către autoritățile de supraveghere.

2.7. În conformitate cu obiectivele de politică legate de factorii de mediu, sociali și de guvernanță (MSG), Actul privind cotarea ar urmări să se asigure că întreprinderile care emit obligațiuni MSG includ informații relevante pentru MSG în documentația de cotare pentru a facilita evaluarea de către investitori a valabilității afirmațiilor MSG. Întreprinderile care emit titluri de capital vor putea să facă referire la informațiile privind MSG deja publicate – și, prin urmare, disponibile public – din documentația de cotare la bursă.

3. Observații generale

Un argument pentru îmbunătățirea accesului la cotarea pe piețele publice europene

3.1. CESE își menține opinia conform căreia creșterea finanțării prin capitaluri proprii pentru întreprinderile europene este esențială pentru a asigura redresarea de durată post-COVID-19, precum și pentru a construi un **sistem economic european rezilient** în contextul războiului în curs al Rusiei împotriva Ucrainei. În acest scop, infrastructura pieței financiare este esențială pentru deblocarea fluxurilor de investiții necesare pentru a recapitaliza economia.

3.2. Piețele publice foarte dezvoltate sunt, de asemenea, importante pentru comunitatea investitorilor individuali. Europeanii păstrează 11 mii de miliarde EUR în valută și depozite în conturile lor bancare⁽³⁾. Ponderea depozitelor în totalul activelor gospodăriilor este de trei ori mai mare decât în cazul gospodăriilor din SUA. Nereușind să activeze investitorii finali pentru a-și canaliza fondurile către piețele europene de capital, UE nu valorifică pe deplin fondurile sale de capital în beneficiul întreprinderilor noastre. Administratorii de active ar trebui să câștige mai multă încredere în ceea ce privește perspectivele pieței europene a titlurilor de capital, iar investitorii individuali europeni ar trebui să aibă mai multe opțiuni în ceea ce privește construirea portofoliilor lor. Pentru a realiza acest lucru, este necesar să se asigure cotarea pe piețele publice europene a unei oferte diversificate de emitenți de înaltă calitate.

3.3. În perioadele de dificultăți financiare ale întreprinderilor, de imprevizibilitate economică și, în special, de **creștere a costurilor datoriiilor**, titlurile de capital acționează ca un factor stabilizator și ca un amortizor împotriva șocurilor viitoare.

3.4. Comitetul observă, de asemenea, că finanțarea prin capitaluri proprii asigurată de gospodăriile europene întreprinderilor europene contribuie la asigurarea **autonomiei strategice** deschise a UE la un nivel absolut elementar: proprietatea asupra activelor și executarea controlului corporativ. Pierderea controlului unor întreprinderi europene esențiale în favoarea unor actori străini, în special în sfera de influență a unor țări cu valori care diferă de cele ale Europei, prezintă un risc considerabil pentru stabilitatea economică și politică a UE. De asemenea, ea împiedică dezvoltarea sistemului financiar bazat pe UE în interiorul UE și orientat către nevoile UE. De exemplu, tranzacțiile financiare din UE rămân dominate de băncile de investiții din afara UE⁽⁴⁾.

3.5. Întreprinderile nou-înființate și inovatoare aflate în avangarda tranziției verzi și a celei digitale ar trebui încurajate să urmărească cotarea pe piețele europene ale titlurilor de capital și să obțină finanțarea atât de necesară prin emiterea de acțiuni cotate la bursă, întrucât aceasta este cea mai sustenabilă modalitate de a ajuta aceste întreprinderi să-și **exploateze întregul potențial creativ și să creeze locuri de muncă**.

3.6. O creștere inflaționistă duce la creșterea apetitului pentru investițiile de capital, în special în rândul investitorilor individuali cu experiență. Piețele europene ale titlurilor de capital pot deveni un loc în care aceste fluxuri de investiții sunt canalizate către principalele sectoare economice în care întreprinderile generează venituri suficiente. În același timp, Comitetul consideră că este esențial ca UE să beneficieze de norme comerciale sănătoase și solide pentru a valorifica întregul potențial al piețelor titlurilor de capital din UE. Învățămintele desprinse din criza financiară au arătat că UE trebuie să protejeze piețele prin corectitudine, integritate, reziliență și transparență, asigurând, de asemenea, cel mai înalt nivel de protecție a investitorilor.

3.7. O analiză efectuată în 14 state membre ale UE a arătat că până la 17 000 de întreprinderi mari sunt eligibile pentru cotarea la bursă, dar nu doresc să facă acest lucru⁽⁵⁾. Comitetul consideră că există riscul ca, în cazul în care UE nu încurajează noi cotări pe piețele titlurilor de capital, piețele noastre de capital să se diminueze, pe măsură ce investitorii își diversifică portofoliul la nivel mondial, dacă nu există o ofertă suficientă de titluri în care să investească în interiorul UE.

3.8. O nouă generație de europeni intră pe piața investițiilor de retail având ca reper sustenabilitatea (cu alte cuvinte, factori de mediu, sociali și de guvernanță). În același timp, încurajați de politicile Pactului verde european, mulți agenți economici se îndreaptă către obiective verzi. CESE consideră că această combinație de factori reprezintă un potențial motor

⁽³⁾ Eurostat – *Statistics explained* [Eurostat – Statistici explicate].

⁽⁴⁾ Raportul statistic anual al ESMA „Piețele titlurilor de valoare din UE”, 2020; p. 40.

⁽⁵⁾ Raportul Oxera „*Primary and secondary equity markets in EU*” [Piețele primare și secundare de titluri de capital din UE], 2020.

puternic pentru deblocarea întregului potențial al taxonomiei UE în domeniul sustenabilității și al cadrului de prezentare a informațiilor nefinanciare pentru întreprinderi. Întreprinderile, acționând atât în mod voluntar, cât și pentru a se alinia la viitoarea legislație a UE, vor trebui să pună mai mult accent pe MSG în activitățile pe care le desfășoară, iar noua generație de investitori va solicita respectarea MSG și **efecte regenerative sociale și de mediu** tangibile și pozitive, odată cu câștigul financiar.

3.9. Comitetul atrage atenția, de asemenea, asupra unor studii care arată că economiile care beneficiază de finanțare bazată pe piață realocă investițiile către sectoare mai puțin poluante și mai intensive din punct de vedere tehnologic ⁽⁶⁾. În schimb, extinderile bazate pe credite intensive tind să fie urmate de recesiuni mai profunde și de redresări mai lente ⁽⁷⁾.

3.10. Atingerea unei capitalizări a pieței titlurilor de valori de 100 de procente din PIB-ul UE [de la aproximativ 64 de procente în prezent ⁽⁸⁾] ar trebui să fie un obiectiv clar. CESE consideră că nu există altă opțiune decât sprijinirea piețelor publice și îmbunătățirea mediului ofertelor publice inițiale (IPO).

Importanța pentru IMM-uri și pentru întreprinderile familiale

3.11. În opinia CESE, IMM-urile încă nu joacă rolul pe care l-ar putea juca pe piețele titlurilor de capital. Ar trebui depuse eforturi pentru a asigura reziliența necesară IMM-urilor prin finanțarea prin capitaluri proprii.

3.12. Comitetul constată că nivelul insuficient de investiții insuficiente în capitaluri proprii este evident în Europa deja de decenii, iar problema lipsei de capitaluri proprii pentru IMM-uri este acută. IMM-urile nu au vizibilitate pentru a atrage capital; transformarea lor în societăți cotate la bursă ar oferi oportunități mai bune pe termen lung. CESE sprijină ferm opinia conform căreia IMM-urile cotate la bursă trebuie să își găsească un loc adecvat în portofoliile investitorilor individuali (de retail), ale fondurilor mutuale și de pensii și ale întreprinderilor de asigurare.

3.13. O piață funcțională a ofertelor publice inițiale (IPO) este, de asemenea, importantă în mediul anterior ofertelor publice inițiale, întrucât aceasta are impact asupra planificării strategiilor de ieșire și, prin urmare, asupra furnizării de capital de risc de către firmele cu capital de risc.

3.14. Cercetarea privind capitalul este un instrument necesar pentru creșterea vizibilității IMM-urilor și, prin urmare, ar trebui promovată. Inițiative precum îmbunătățirea acoperirii cercetării privind capitalul sau punctul unic de acces european ar contribui la creșterea vizibilității IMM-urilor pentru investitori.

3.15. Este necesară o anumită atenție pentru a încuraja întreprinderile controlate de familie să ia în considerare cotarea. În Germania, de exemplu, 90 % dintre toate întreprinderile sunt controlate de familie, iar 43 % dintre întreprinderile cu vânzări de peste 50 de milioane EUR sunt întreprinderi familiale ⁽⁹⁾. Proprietatea familială are meritele sale; cu toate acestea, potențialul de creștere poate fi (cel puțin parțial) limitat dacă nu se poate obține finanțarea necesară. CESE este încrezător că introducerea pe piețele de capital a întreprinderilor familiale ar debloca un potențial neexploatat ⁽¹⁰⁾, iar acțiunile cu drepturi de vot multiple (MVRS) ajută familiile să își păstreze controlul, făcând cotarea mai atractivă pentru acestea.

3.16. Majoritatea centrelor financiare globale oferă posibilitatea de a avea acțiuni cu drepturi de vot multiple (MVRS). Europa are nevoie de o abordare armonizată pentru a ține pasul cu evoluțiile globale, pentru a nu pierde acele întreprinderi care sunt dispuse să se extindă.

Transparența și prezentarea de informații

3.17. Cerințele de transparență pentru întreprinderile care se pregătesc de cotare vor crește în comparație cu cele pentru întreprinderile private. Spre deosebire de o întreprindere privată, o întreprindere cotată la bursă colectează bani de la acționari externi care nu au același nivel de informații și nici același nivel de influență în luarea deciziilor ca proprietarii unei întreprinderi private.

⁽⁶⁾ Haas, R. D. și A. Popov, *Finance and Carbon Emissions* [Finanțele și emisiile de dioxid de carbon], ECB Working Paper Series, 2019.

⁽⁷⁾ Jordà, Ò., M. Schularick și A. M. Taylor, *When Credit Bites Back* [Când creditele se răzbună], *Journal of Money, Credit and Banking* 45, nr. 2 (1 dec 2013): 3-28.

⁽⁸⁾ Baza de date a Federației Europene a Burselor de Valori, 2022.

⁽⁹⁾ Stiftung Familienunternehmen

⁽¹⁰⁾ JO C 75, 28.2.2023, p. 28.

3.18. Prin urmare, un nivel semnificativ mai ridicat de protecție a investitorilor este justificat și necesar, de exemplu prin stabilirea unor obligații de prezentare a informațiilor (inclusiv a celor referitoare la informațiile privilegiate) și a unor standarde solide de raportare.

3.19. Comitetul consideră că prezentarea obligatorie a informațiilor este extrem de importantă și necesară pentru o piață publică funcțională. Investitorii trebuie să primească o cantitate eficientă de informații cu privire la prognozele valorii titlurilor de valoare. Orice reducere a prezentării informațiilor necesare ar descuraja investițiile în favoarea emitentului. Acest lucru ar putea deveni, la rândul său, un obstacol major în calea valorificării depline a oportunităților oferite de piețele de capital.

3.20. Cu toate acestea, includerea unor informații excesive în documentele de ofertă, doar pentru a evita litigiile, nu este calea preferată de urmat nici pentru emitent, nici pentru investitor. Ar trebui să se găsească echilibrul corect.

4. Observații specifice și recomandări

4.1. Având în vedere cele de mai sus, Comitetul salută călduros propunerea Comisiei de act privind cotarea, mai puțin câteva excepții minore privind unele aspecte.

4.2. CESE consideră în mod clar că este necesar să se abordeze normele naționale fragmentate privind **acțiunile cu drepturi de vot multiple**. Comitetul se așteaptă ca armonizarea minimă a acestor norme, menită să aducă mai multe întreprinderi familiale pe piețele de capital ale UE, va contribui la construirea unei UPC cu adevărat paneuropene. Ar trebui să se elaboreze un cadru detaliat la nivel național în vederea adaptării la ecosistemul local, încurajându-se totodată armonizarea europeană la nivel înalt.

4.3. CESE observă că acțiunile liber tranzacționabile nu sunt singurul factor important în ceea ce privește asigurarea lichidităților. Cerința minimă de 10 % pentru acțiunile liber tranzacționabile ar trebui să se aplice numai în momentul cotării. În special pentru statele membre mai mici, flexibilitatea este esențială, deoarece piețele lor pot funcționa în mod adecvat cu un volum mai mic de acțiuni liber tranzacționabile. Acest lucru este esențial pentru a preveni excluderea bruscă de la cotare.

4.4. CESE salută inițiativele de a raționaliza **conținutul prospectului**, care ar oferi o reducere semnificativă a costurilor și a sarcinilor pentru emitenți. Cu toate acestea, colegiitorii ar trebui să caute un echilibru între sarcina pentru emitenți și nevoile de informare ale investitorilor. Prospectele de 800 de pagini ar trebui să devină de domeniul trecutului, dar ar trebui să se asigure profunzimea necesară a informațiilor, în special cu privire la factorii MSG, ținând seama de principiul dublei perspective asupra pragului de semnificație. Pe baza dispozițiilor solide ale Directivei privind raportarea de către întreprinderi de informații privind durabilitatea⁽¹⁾, o astfel de raportare ar stimula finanțarea Pactului verde.

4.5. În prezent, conținutul este dispersat și neomogen și nu este întotdeauna disponibil în limba engleză („limba uzuală în domeniul finanțelor internaționale”, astfel cum se prevede în propunere), cu excepția rezumatului. În plus, informațiile sunt furnizate în formate care nu pot fi citite automat. Un proces de emisiune poate genera mai multe documente de reglementare, fragmentate în mai multe fișiere (de exemplu, nota privind valorile imobiliare, rezumatul prospectului și documentul de înregistrare).

4.6. Prin urmare, armonizarea și simplificarea prospectului pentru instrumentele de capital este binevenită. În general, CESE este de acord cu propunerea Comisiei de a oferi emitenților posibilitatea de a publica un prospect numai în limba engleză ca limbă comună consacrată în sfera investitorilor internaționali (cu excepția rezumatului, care ar trebui furnizat în limba locală pentru a păstra investitorii individuali).

4.7. Cu toate acestea, Comitetul consideră, de asemenea, că utilizarea **limbilor locale** este la fel de importantă, întrucât limba engleză nu este vorbită în mod obișnuit în toate statele membre. În opinia CESE, publicarea unui document complet (și nu numai a rezumatului) în limbile naționale, alături de limba engleză, ar permite investitorilor individuali locali să se implice mai activ. Emitenții și consilierii acestora trebuie să țină seama de faptul că utilizarea documentelor de emisiune „numai în limba engleză” ar împiedica dezvoltarea unei baze naționale de investiții de retail și ar fi contraproductivă în ceea ce privește atingerea obiectivelor preconizate ale strategiei UE privind investițiile de retail, care urmează să fie anunțată în curând. În acest sens, CESE observă că ar trebui introduse măsuri pentru a încuraja investitorii individuali locali să se implice pe piețele de capital prin publicarea adecvată a documentelor de emisiune și prin depunerea mai multor eforturi pentru ca acestea să fie ușor de înțeles de către destinatari.

⁽¹⁾ JO C 517, 22.12.2021, p. 51.

4.8. Cercetarea privind capitalul este un element esențial pentru dezvoltarea unui ecosistem sănătos pentru finanțarea capitalurilor proprii ale IMM-urilor. Pentru a completa canalele de cercetare existente, este probabil ca autorizarea **grupării cercetării IMM-urilor** cu alte servicii să sporească producția și distribuția rapoartelor de cercetare. CESE salută propunerea de creștere a pragului de separare la 10 miliarde EUR. Acest lucru va corecta gradul redus de acoperire și vizibilitate a IMM-urilor pe care l-a creat MiFID II ⁽¹²⁾. Cu toate acestea, CESE subliniază că producția de cercetare privind capitalul este concentrată într-o mai mare măsură în mâinile instituțiilor financiare mai mari. Datorită dimensiunii lor, brokerii foarte mari sunt mai capabili decât brokerii mici sau mijlocii ⁽¹³⁾ să stabilească comisioane neglijabile și/sau să utilizeze executarea tranzacțiilor pentru subvenții încrucișate destinate furnizării de servicii de cercetare. În plus, brokerii mari sunt interesați în principal de furnizarea de cercetări privind întreprinderile de prim rang, în timp ce IMM-urile pot fi insuficient deservite. O mare majoritate a emitenților raportează ⁽¹⁴⁾ că MiFID II a redus acoperirea și vizibilitatea IMM-urilor. CESE consideră că este în mod clar necesar să se introducă măsuri suplimentare pentru a încuraja cercetarea independentă, învățând din cele mai bune practici disponibile în Europa ⁽¹⁵⁾.

4.9. În faza ulterioară ofertelor publice inițiale (IPO), companiile cotate la bursă ar trebui să fie exemplare în ceea ce privește transparența, iar protecția intereselor acționarilor minoritari ar trebui să fie prioritatea principală. În cazul în care acționarii riscă să fie tratați în mod neechitabil sau să nu fie protejați în mod corespunzător atunci când întreprinderea este cotată la bursă, încrederea lor în piețele de capital din UE nu va crește. CESE apreciază în mod deosebit abordarea Comisiei în ceea ce privește atenuarea insecurității juridice legate de **cerințele privind prezentarea de informații**, prin intermediul modificărilor specifice ale Regulamentului privind abuzul de piață.

4.10. Comitetul consideră că actualul cadru al cererilor ad-hoc în cazurile de suspiciune de abuz de piață pare adecvat și suficient pentru a realiza **o supraveghere eficace**, luând act, în același timp, de faptul că mai mulți supraveghetori consideră că este util să se consolideze schimbul de date din registrele de ordine prin intermediul mecanismului CMOBS. Domeniul de aplicare al propunerii CMOBS ar putea prezenta riscul creării unor condiții de concurență inegale, întrucât locurile de tranzacționare bilaterală nu ar fi incluse în mecanism.

4.11. CESE încurajează ferm ideea ca alte inițiative aflate în curs de desfășurare și care contribuie la îmbunătățirea atractivității piețelor publice să fie promovate într-un ritm din ce în ce mai accelerat. Comitetul a publicat mai multe avize cu privire la inițiativele legislative anterioare, în curs și preconizate ⁽¹⁶⁾. În pofida provocărilor geopolitice, ar trebui menținute progrese rapide către UPC; este nevoie mai mult ca niciodată de o UPC puternică tocmai din cauza riscurilor tot mai mari de instabilitate economică și socială.

Bruxelles, 23 martie 2023.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ Directiva privind piețele instrumentelor financiare (MiFID).

⁽¹³⁾ Raportul Oxera „Unbundling: what's the impact on equity research?” [Separarea: care este impactul cercetării privind capitalul?], 2019.

⁽¹⁴⁾ Comisia Europeană, Raportul final „The impact of MiFID II rules on SME and fixed income investment research” [Impactul normelor MiFID II asupra cercetării privind IMM-urile și investițiile cu venit fix], 2020.

⁽¹⁵⁾ A se vedea inițiativa non-profit „Lighthouse” din cadrul Instituto Español de Analistas Financieros.

⁽¹⁶⁾ JO C 155, 30.4.2021, p. 20; JO C 290, 29.7.2022, p. 58; JO C 177, 18.5.2016, p. 9; JO C 10, 11.1.2021, p. 30; JO C 341, 24.8.2021, p. 41.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Asigurarea disponibilității și accesibilității prețurilor îngrășămintelor

[COM(2022) 590 final]

(2023/C 184/21)

Raportor: **domnul Arnold PUECH d'ALISSAC**

Sesizare	Comisia Europeană, 9.12.2022
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	9.3.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	23.3.2023
Sesiunea plenară nr.	577
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/ab- țineri)	170/3/4

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută comunicarea Comisiei intitulată „Asigurarea disponibilității și accesibilității prețurilor îngrășămintelor”, întrucât criza globală a îngrășămintelor, care a început la începutul anului 2021 și s-a agravat în urma războiului din Ucraina, este deosebit de acută în Europa, unde fermierii se confruntă atât cu prețuri record, cât și cu deficite de aprovizionare. Situația actuală reprezintă o amenințare la adresa agriculturii europene și a securității alimentare la nivel mondial.

1.2. CESE subliniază că sunt necesare acțiuni interne de urgență pentru a limita impactul crizei îngrășămintelor. Pe lângă posibilitatea de a-i sprijini în mod direct pe producătorii de azot și pe fermierii cei mai afectați prin intermediul ajutoarelor de stat (lucru care implică constrângeri bugetare și riscuri de denaturare a concurenței și care ar trebui să facă obiectul unor condiționalități), CESE consideră că sunt necesare măsuri corective pentru a îmbunătăți funcționarea pieței îngrășămintelor din UE, deoarece este probabil ca acestea să aibă un impact mai mare asupra fermierilor și să fie mai eficiente din punctul de vedere al costurilor pentru contribuabili.

1.3. Pentru a aborda atât aprovizionarea cu îngrășăminte, cât și prețurile, prin facilitarea importurilor și a concurenței interne, CESE recomandă luarea de măsuri care să includă suspendarea taxelor la import ale UE pentru toate îngrășămintele, facilitarea logisticii îngrășămintelor și flexibilități în materie de reglementare.

1.4. De asemenea, CESE consideră că sunt necesare măsuri pe termen mediu pentru a limita dependența UE de îngrășămintele minerale importate și a reduce amprenta de mediu a fertilizării culturilor. Acestea ar trebui să vizeze limitarea utilizării îngrășămintelor printr-o eficiență sporită a nutrienților din plante, înlocuind parțial îngrășămintele sintetice cu gunoiul de grajd reciclat și alte deșeuri și îmbunătățind autonomia Europei în ceea ce privește producția de îngrășăminte, dintr-o perspectivă de transformare agroecologică a agriculturii.

1.5. CESE salută anunțarea unui nou observator pentru piața îngrășămintelor, care urmează să fie înființat în 2023, considerând că este esențial să se sporească nivelul de transparență pe piața europeană a îngrășămintelor prin publicarea periodică a unor prețuri reprezentative pentru piața internă și prin elaborarea de statistici publice privind producția și utilizarea de îngrășăminte.

1.6. CESE solicită, de asemenea, să se ia în considerare aspectele sociale legate de agricultori (care sunt puternic afectați de prețurile îngrășămintelor), consumatorii de alimente (care se confruntă cu inflația prețurilor la alimente) și lucrătorii din industrie atunci când adoptă noi măsuri.

1.7. Pe scena internațională, CESE îndeamnă UE să intensifice acțiunile de combatere a insecurității alimentare mondiale, inclusiv promovarea transparenței, disponibilității și utilizării eficiente a îngrășămintelor. Comerțul mondial cu îngrășăminte ar trebui facilitat prin menținerea piețelor deschise, prin evitarea restricțiilor și interdicțiilor la export, prin creșterea producției de îngrășăminte și prin extinderea rutelor logistice.

2. Introducere și context

2.1. Îngrășămintele sunt realizate din nutrienți esențiali pentru creșterea plantelor: azot (N), fosfor (P) și potasiu (K).

2.2. Îngrășămintele reprezintă un factor esențial pentru cea mai mare parte a producției agricole actuale. Disponibilitatea și accesibilitatea acestora joacă un rol esențial în securitatea alimentară. De la începutul anului 2021 a apărut o criză globală a îngrășămintelor minerale, cauzată inițial de o creștere bruscă a cererii în urma redresării post-COVID, care s-a agravat și mai mult de la invadarea Ucrainei de către Rusia prin limitarea aprovizionării din Rusia, Belarus și Ucraina, trei mari furnizori globali de îngrășăminte.

2.3. Criza îngrășămintelor a fost deosebit de acută în Europa, deoarece: (i) UE este un mare importator net de îngrășăminte; (ii) piața îngrășămintelor pentru azot și fosfor din UE este protejată de taxe la import care determină prețuri interne mai mari decât prețurile mondiale; (iii) importurile UE de îngrășăminte din Rusia, Belarus și Ucraina, care reprezentau anterior 43 % din importurile UE, au scăzut semnificativ din martie 2022, în pofida politicii oficiale a UE de neinterzicere a importurilor de alimente și îngrășăminte din Rusia.

2.4. Prețurile interne ale îngrășămintelor au crescut la niveluri record (de trei ori pentru azotul mineral în noiembrie 2022 față de ianuarie 2021). Alături de aprovizionarea insuficientă și de achizițiile întârziate, acest lucru a dus la o scădere semnificativă a utilizării îngrășămintelor în UE pentru recolta din 2022 ⁽¹⁾ și la o posibilă penurie în mai multe state membre în primăvara anului 2023, afectând recolta din 2023.

2.5. Acest lucru se întâmplă în contextul Pactului verde european și al Strategiei „De la fermă la consumator” ⁽²⁾, publicată de Comisia Europeană în mai 2020, inclusiv al obiectivelor propuse la nivelul UE de a „reduceri pierderile de nutrienți cu cel puțin 50 %, garantând, în același timp, că nu va avea loc o deteriorare a fertilității solului”, reducând „utilizarea îngrășămintelor cu cel puțin 20 % până în 2030”.

3. Observații generale

3.1. CESE subliniază că îngrășămintele disponibile și accesibile sunt esențiale pentru producția agricolă și securitatea alimentară din Europa și de la nivel mondial. Penuria de îngrășăminte și prețurile excesive ale îngrășămintelor duc la reducerea randamentelor culturilor, pun în pericol producția de alimente și contribuie la inflația prețurilor la alimente în detrimentul cetățenilor europeni și al omenirii.

3.2. Criza actuală de pe piețele îngrășămintelor este o amenințare deosebită în țările cu venituri reduse, care sunt puternic afectate de insecuritatea alimentară. Aceasta reprezintă, de asemenea, o amenințare în Europa, unde grupurile vulnerabile se confruntă deja cu provocări legate de accesibilitatea alimentelor, iar criza îngrășămintelor poate duce la reducerea recoltelor, afectând astfel securitatea alimentară la nivel mondial, deoarece UE este un important producător și exportator de cereale.

3.3. CESE consideră că deficitul mondial de îngrășăminte nu este cauzat doar de prețul ridicat al gazelor naturale, ci și de un dezechilibru între cerere și ofertă și de limitări logistice. În UE, acest lucru este agravat și mai mult de nivelul ridicat de dependență al continentului de importurile de îngrășăminte minerale, de taxele la import ale UE și de războiul din Ucraina.

Acțiuni interne de urgență

3.4. În pofida prețurilor ridicate ale îngrășămintelor, competitivitatea prin costuri a mai multor producători de îngrășăminte azotoase din UE pare să fi fost afectată de prețul extrem de ridicat al gazelor naturale din Europa, care a atins de șapte ori nivelul SUA față de cel de trei ori din 2021. Pe lângă accesul prioritar la gazele naturale în cazul raționalizării gazelor, ar putea fi util un sprijin specific pentru industria azotului din UE, de la caz la caz, cu obiectivul de a maximiza utilizarea capacităților de producție existente, astfel cum este permis de cadrul temporar de criză pentru ajutoarele de stat modificat al UE. În acest sens, condiționalitatea economică și socială este necesară pentru a evita efectele excepționale, deoarece unii producători de îngrășăminte și-au sporit profiturile în urma crizei îngrășămintelor.

⁽¹⁾ Potrivit Comisiei Europene, „combinația dintre secetă și prețurile ridicate la îngrășăminte care duc la rate mai mici de aplicare a P și K în special, [...] a contribuit la scăderea randamentelor” și la reducerea cu 8 % a recoltei de cereale din UE în 2022 față de 2021. Sursa: „Short-term outlook for agricultural markets” (Perspective pe termen scurt pentru piețele agricole), Comisia Europeană, 5 octombrie 2022.

⁽²⁾ COM(2020) 381 final, din 20 mai 2020.

3.5. Utilizatorii de îngrășăminte, în special fermierii agricoli și specialiștii în culturi mixte și creșterea animalelor, reprezentând 62 % din cheltuielile UE cu îngrășămintele și 69 % din consumul de azot din UE ⁽³⁾, au fost grav afectați de criza actuală. Aceștia se confruntă cu deficite de numerar pentru achiziționarea îngrășămintelor înainte de recoltarea culturilor, precum și cu o reducere a prețurilor de cost, deoarece prețurile mai ridicate pentru produsele agricole nu pot compensa efectul creșterii prețurilor pentru îngrășăminte și pentru alte mijloace de producție agricolă ⁽⁴⁾. Prin urmare, sprijinul specific acordat utilizatorilor de îngrășăminte poate contribui la soluționarea crizei, astfel cum a fost permis de cadrul temporar de criză pentru ajutoarele de stat modificat al UE.

3.6. Cu toate acestea, există limite bugetare puternice și o concurență prioritară în ceea ce privește finanțarea unui astfel de sprijin prin utilizarea rezervei UE pentru agricultură în valoare de 450 de milioane EUR pentru exercițiul financiar 2023. Nici finanțarea unor astfel de acțiuni prin intermediul planurilor strategice naționale PAC nu reprezintă o opțiune adecvată, întrucât acestea tocmai au fost aprobate și ar necesita o perioadă lungă de timp pentru a fi modificate. În mod alternativ, utilizarea ajutoarelor de stat generează atât constrângeri bugetare naționale, cât și riscul unor denaturări semnificative ale concurenței între fermierii din diferite state membre. Acest lucru este ilustrat de faptul că, până în prezent, doar trei state membre au pus în aplicare scheme de ajutoare dedicate achizițiilor de îngrășăminte de către fermieri, cu un buget total de 855 de milioane EUR.

3.7. CESE consideră că acțiunile corective care **îmbunătățesc funcționarea pieței UE a îngrășămintelor** sunt, prin urmare, mai recomandabile și mai eficiente din punctul de vedere al costurilor pentru contribuabili. Astfel de acțiuni temporare de urgență ar trebui să vizeze atât aprovizionarea cu îngrășăminte, cât și prețurile din Europa, prin facilitarea importurilor și a concurenței. Unele companii producătoare de îngrășăminte își măresc profitul într-o proporție foarte mare: un mesaj pozitiv și strategic în favoarea acestei industrii este necesar dacă dorim ca ele să utilizeze aceste mijloace pentru a investi în fabricile europene și pentru a ne crește rata de autonomie, care este prețul independenței noastre.

3.8. Ca urmare a propunerii Comisiei Europene din 17 iulie 2022, Regulamentul (UE) 2022/2465 al Consiliului din 12 decembrie 2022 ⁽⁵⁾ prevede suspendarea temporară a tarifelor de import pentru uree și amoniac (cu excepția celor din Rusia și Belarus). CESE salută această decizie, având în vedere că, pe lângă partenerii care beneficiază deja de acorduri de liber schimb cu UE (cum ar fi țările din Africa de Nord), alte surse importante de aprovizionare ar trebui să fie afectate pozitiv de o astfel de suspendare (cum ar fi SUA, țările din Asia Centrală și țările din Golful Arab). Cu toate acestea, regulamentul a intrat în vigoare prea târziu pentru a produce efecte în sezonul 2022/2023, întrucât majoritatea importurilor de uree au fost livrate sau comandate la prețuri foarte mari, în timp ce Consiliul a limitat regulamentul la o perioadă de șase luni în loc de primii doi ani. CESE recomandă Comisiei și Consiliului să extindă regulamentul la sezonul următor și la toate îngrășămintele pe bază de azot și de fosfor, întrucât acest lucru ar promova disponibilitatea prin diversificarea aprovizionării, precum și prin reducerea prețurilor îngrășămintelor pe piața internă a UE.

3.9. Alte măsuri ar trebui, de asemenea, să fie puse în aplicare de urgență pentru a aborda funcționarea pieței UE a îngrășămintelor minerale în domeniul logisticii și al reglementării, inclusiv: (i) stimularea fermierilor și a distribuitorilor de îngrășăminte să efectueze achiziții timpurii și să gestioneze riscurile legate de prețuri, (ii) facilitarea logisticii importurilor portuare pentru navele de îngrășăminte și transportul cu camioane pe căi interioare, (iii) unificarea interpretărilor naționale privind furnizorii de îngrășăminte în ceea ce privește sancțiunile impuse Rusiei; și (iv) permiterea unor flexibilități temporare în cadrul reglementărilor UE, inclusiv în cadrul REACH, al legislației în domeniul transporturilor și al Regulamentului privind produsele fertilizante.

3.10. În urma propunerilor tehnice ale Centrului Comun de Cercetare, Comisia Europeană ⁽⁶⁾ ar trebui să propună rapid măsuri legislative care să permită utilizarea în condiții de siguranță a gunoiului de grajd prelucrat peste pragul stabilit pentru zonele vulnerabile la nitrați prin Directiva privind nitrații (RENURE), permițând un nivel mai ridicat de înlocuire a îngrășămintelor sintetice. În așteptarea acestui nou prag, CESE recomandă ca pragul maxim actual de 170 de unități de azot ecologic/ha/an să fie adoptat de toți fermierii din UE.

Acțiuni interne pe termen mediu

3.11. Astfel cum se menționează în raportul său de analiză prospectivă strategică pentru 2022 ⁽⁷⁾, CESE recomandă reducerea dependenței UE de importurile de hrană pentru animale, îngrășăminte și alți factori de producție și propune o definiție a autonomiei strategice deschise aplicabile sistemelor alimentare bazate pe producția alimentară, forța de muncă și comerțul echitabil, cu scopul general de a asigura securitatea alimentară pentru toți cetățenii UE printr-o aprovizionare cu alimente sănătoasă, durabilă, rezilientă și echitabilă.

⁽³⁾ Sursă: RICA, 2017

⁽⁴⁾ Ca referință, prețul nitrului de amoniu în Franța în noiembrie 2022 a fost cu 203 % peste nivelul din ianuarie 2021. În schimb, prețul pentru măcinarea grâului a crescut cu 45 % în aceeași perioadă. Sursă: *La Dépêche Le Petit Meunier*.

⁽⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2465> (JO L 322, 16.12.2022, p. 81).

⁽⁶⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121636>

⁽⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/ro/our-work/opinions-information-reports/opinions/strategic-foresight-report-2022> (a se vedea pagina 45 din prezentul Jurnal Oficial).

3.12. În ceea ce privește îngrășămintele, CESE consideră că, deși ar trebui întreprinse imediat acțiuni de urgență, ar trebui puse în aplicare și măsuri pe termen mai lung pentru a optimiza dependența agriculturii europene de îngrășămintele minerale importate, reducând în același timp amprenta ecologică a fertilizării culturilor în Europa. Acestea ar trebui să vizeze (i) optimizarea utilizării globale a îngrășămintelor prin creșterea eficienței nutrienților plantelor, conducând la pierderi mai mici; (ii) înlocuirea parțială a îngrășămintelor sintetice cu o utilizare sporită a gunoii de grajd reciclat și a altor deșeuri din lanțul alimentar; (iii) îmbunătățirea autonomiei Europei în ceea ce privește producția de îngrășămintă. CESE subliniază că agricultura este în tranziție și va continua, prin agroecologie și agricultura conservatoare, să se îmbunătățească.

3.13. Creșterea eficienței nutrienților din plante este necesară pentru a reduce consumul de îngrășămintă, precum și pierderile de nutrienți în apă și aer. Acest lucru ar trebui să facă posibilă reducerea utilizării îngrășămintelor fără a afecta volumul de producție. Acest lucru poate fi realizat prin practici îmbunătățite de fertilizare, inclusiv utilizarea culturilor de protecție, alegerea îngrășămintelor (favorizându-le pe cele azotoase, cum ar fi cele pe bază de nitrați și utilizarea inhibitorilor ureazei/nitrificării), utilizarea biostimulatorilor, precum și a agriculturii de precizie, permițând o aplicare optimizată (aplicare divizată, calcularea bilanțului, analiza solului și a plantelor, senzori de plante, instrumente de sprijin decizional).

3.14. Ameliorarea plantelor este, de asemenea, esențială pentru eficiența nutrienților, întrucât soiurile îmbunătățite sunt capabile să preia mai puțini nutrienți, în special azot, pentru aceeași cantitate recoltată. În acest sens, CESE consideră că ar trebui create tehnologii inovatoare și semințe pentru a putea oferi întotdeauna soluții fermierilor care se confruntă cu restricții privind instrumentele existente ⁽⁸⁾.

3.15. Înlocuirea culturilor consumatoare de nutrienți, cum ar fi cerealele, rapița și sfecla de zahăr cu plante cu cerințe nutritive mai reduse, cum ar fi floarea soarelui ⁽⁹⁾ și leguminoasele, este o tendință pe care fermierii au adoptat-o în mod natural din 2021-2022 ⁽¹⁰⁾. Totuși, acest lucru ar trebui să fie luat în considerare cu prudență într-un cadru de politică publică, întrucât, date fiind randamentele de materie uscată și contribuțiile de proteine la hectar, o astfel de măsură ar putea perturba piețele agricole și ar putea pune în pericol securitatea alimentară.

3.16. Înlocuirea parțială a îngrășămintelor minerale cu îngrășămintă organice reciclate din gunoii de grajd și din alte deșeuri organice este, de asemenea, un obiectiv relevant pe termen mediu în UE ⁽¹¹⁾. Acest lucru va oferi beneficii pentru soluri (conținut organic mai ridicat) și climă (emisii mai scăzute din producția de îngrășămintă sintetice pe bază de azot), precum și pentru reducerea dependenței de importuri. Cu toate acestea, potențialul gunoii de grajd nu ar trebui supraestimat, întrucât cea mai mare parte a acestuia este deja reciclată, iar resursele disponibile sunt limitate din punct de vedere geografic (regiuni cu excedent structural de gunoi de grajd) și sunt supuse unor costuri semnificative de mobilizare, prelucrare și transport. În general, nutrienții din deșeurile umane nu sunt aplicați pe solurile agricole, deși aceștia reprezintă un potențial de 2 miliarde kg de azot ⁽¹²⁾. De asemenea, Comisia Europeană ar trebui să încurajeze dezvoltarea unor tehnici de extragere a nutrienților din alge și nămoluri de epurare și aplicarea agricolă în condiții de siguranță.

3.17. În ceea ce privește îngrășămintele azotoase, promovarea unor căi alternative, nefosile, pentru producția de amoniac constituie un obiectiv extrem de relevant pe termen lung, întrucât acest lucru ar reduce dependența de gaze a UE, precum și amprenta sa de carbon. Hidrogenul din surse regenerabile produs prin electroliza apei (ea însăși produsă prin utilizarea energiei electrice din surse regenerabile) se află într-un stadiu industrial pilot, în timp ce metanarea subproduselor agricole și a deșeurilor organice poate produce atât biometanul pentru generarea amoniacului, cât și un digestat utilizabil ca îngrășămintă organică. Totuși, în pofida actualului preț de piață ridicat pentru amoniacul pe bază de combustibili fosili, alternativele din surse regenerabile sunt departe de a fi competitive și vor necesita timp, maturizare tehnologică și, eventual, subvenții publice semnificative înainte de a ajunge la etapa industrială.

3.18. CESE salută anunțarea unui nou observator pentru piețele îngrășămintelor, care urmează să fie înființat în 2023, precum și organizarea de consultări cu părțile interesate în domeniul îngrășămintelor în cadrul grupului de experți al mecanismului european în caz de criză în materie de securitate alimentară (EFSCM). CESE consideră, de asemenea, că orice nivel semnificativ de transparență pe piața UE a îngrășămintelor poate fi garantat numai prin publicarea periodică a prețurilor reprezentative pe piața internă pentru o serie de îngrășămintă ce conțin N, P și K, precum și prin elaborarea de statistici publice privind consumul de îngrășămintă.

⁽⁸⁾ JO C 194, 12.5.2022, p. 72.

⁽⁹⁾ Suprafața însămânțată cu floarea-soarelui în UE a câștigat 750 000 ha, în timp ce suprafața cultivată cu cereale a scăzut cu aceeași mărime în 2022.

⁽¹⁰⁾ JO C 75, 28.2.2023, p. 88.

⁽¹¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/ro/our-work/opinions-information-reports/information-reports/benefits-extensive-livestock-farming-and-organic-fertilizers-context-european-green-deal-egd-ir-information-report>

⁽¹²⁾ Se estimează că o persoană excretează peste 4 kg de azot pe an prin intermediul urinei sale (Viskari et al, 2018 – <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2018.00032/full>).

Aspecte sociale

3.19. CESE consideră că comunicarea nu ia în considerare în mod suficient aspectele sociale legate de disponibilitatea și accesibilitatea prețurilor îngrășămintelor. Într-adevăr, fermierii (în special micii fermieri) trebuie să plătească un preț mai mare pentru îngrășămintele care nu pot fi rambursate la recoltare, având în vedere că achiziționarea și vânzarea de îngrășămintele sunt decuplate. În plus, îngrășămintele mai costisitoare sunt parțial responsabile pentru inflația prețurilor la alimente, care afectează mai specific gospodăriile cele mai sărace. În cele din urmă, condițiile de muncă pentru angajații din industria europeană a îngrășămintelor sunt, de asemenea, afectate de pierderile în materie de competitivitate, de întreprinderile producției, precum și de nivelul ridicat de incertitudine cu care se confruntă sectorul în UE.

Asigurarea disponibilității și accesibilității prețurilor îngrășămintelor în lume

3.20. CESE sprijină eforturile Comisiei Europene, ale statelor membre, ale instituțiilor financiare europene, ale țărilor G20, ale agențiilor ONU și ale instituțiilor financiare internaționale de combatere a insecurității alimentare mondiale, inclusiv promovarea piețelor îngrășămintelor cu o concurență sănătoasă și transparență, prin disponibilitatea îngrășămintelor și utilizarea lor eficientă.

3.21. Transparența pe piața mondială a îngrășămintelor este de o importanță deosebită. CESE încurajează sistemul de informații privind piața agricolă (AMIS) al G20 să consolideze reprezentativitatea bazei sale de date privind prețurile îngrășămintelor, limitată în prezent la patru produse și locații.

3.22. FAO și OMC au avertizat recent ⁽¹³⁾ că penuria de îngrășămintele la nivel mondial va persista probabil în 2023, amenințând producția agricolă și securitatea alimentară, în special în Africa. Comerțul mondial cu îngrășămintele ar trebui facilitat de urgență prin menținerea piețelor deschise, prin evitarea restricțiilor și interdicțiilor la export, prin creșterea producției de îngrășămintele, prin extinderea rutelor logistice și prin maximizarea eficienței îngrășămintelor. CESE salută inițiativele internaționale în acest sens, inclusiv Grupul ONU de răspuns la criza mondială privind alimentația, energia și finanțele, Alianța mondială pentru securitatea alimentară (G7), inițiativa FARM (UE, G7, Uniunea Africană) și „Global Fertilizer Challenge” (SUA, UE).

3.23. Prețurile ridicate ale importurilor de alimente și de îngrășămintele și perturbările de la nivelul lanțurilor de aprovizionare contribuie la nevoile urgente ale balanței de plăți în anumite țări cu venituri reduse. UE ar trebui să își intensifice eforturile în acest sens, atât la nivel bilateral (Mecanismul pentru securitate și reziliență alimentară), cât și prin inițiative multilaterale, cum ar fi Fondul FMI pentru reducerea sărăciei și creștere economică (PRGT) și componenta privind șocurile alimentare a FMI.

Bruxelles, 23 martie 2023

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

⁽¹³⁾ Piețele și politicile globale ale îngrășămintelor: un exercițiu comun de cartografiere FAO/OMC, 14 noiembrie 2022, https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/igo_14nov22_e.htm

ISSN 1977-1029 (ediție electronică)
ISSN 1830-3668 (ediție tipărită)

Oficiul pentru Publicații
al Uniunii Europene
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURG

RO